

Jaarstukken 2020

Provincie Noord-Brabant

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	3
Leeswijzer	5
Algemeen hoofdstuk	6
Programma 1 Bestuur en veiligheid	14
Programma 2 Ruimte en wonen.....	20
Programma 3 Water en bodem	26
Programma 4 Natuur en milieu.....	35
Programma 5 Economie, kennis en talentenontwikkeling.....	48
Programma 6 Energie	58
Programma 7 Landbouw en voedsel	64
Programma 8 Basisinfrastructuur mobiliteit	71
Programma 9 Mobiliteitsontwikkeling.....	80
Programma 10 Vrijetijd, Cultuur, Sport en Erfgoed.....	88
Algemeen financieel beleid.....	94
Algemene dekkingsmiddelen.....	94
Stelposten	97
Paragrafen.....	99
Bedrijfsvoering	99
Provinciale heffingen.....	103
Weerstandsvormogen en risicobeheersing	113
Onderhoud kapitaalgoederen	117
Onderhoud wegen	117
Onderhoud provinciale gebouwen en installaties	119
Onderhoud vaarwegen	120
Financiering, treasury	120
Verbonden partijen.....	129
Ontwikkelbedrijf en grondbeleid.....	143
Investeringsagenda.....	149
Europese programma's	157
Burgerjaarverslag	163
Jaarrekening 2020.....	169
Programmarekening met toelichting.....	169
Grondslagen voor resultaatbepaling en waardering.....	173

Arbeidskosten gerelateerde rechten en verplichtingen	201
--	-----

Leeswijzer

In de **programma's** zijn de doelen, prestaties en middelen van de provincie opgenomen:

- Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?
- Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?
- Heeft het gekost wat het mocht kosten?

In de **paragrafen** wordt het beleid op een aantal specifieke onderdelen uiteengezet. De paragrafen geven daarmee een dwarsdoorsnede van de programma's op deze onderdelen.

Op grond van het BBV zijn zeven paragrafen voorgeschreven. Naast de verplichte paragrafen zijn ook de paragrafen "Investeringsagenda", "Europese programma's" en "Burgerjaarverslag" opgenomen.

Onder de button "**Meer**" rechts op scherm is het statenvoorstel met bijlagen opgenomen.

Ook kunnen hier eerder gepubliceerde planning- en controldocumenten worden geselecteerd.

Algemeen hoofdstuk

Inleiding

Het jaar 2020 zal de boeken in gaan als een bewogen periode. Waar er in de start van het jaar veel aandacht uitging naar de stikstofproblematiek, werden we wereldwijd al snel verrast door een pandemie. De impact op de samenleving is groot en het was een fikse uitdaging om 'vanuit het niets om te schakelen'. Binnen deze context heeft de provincie Noord-Brabant er uiteraard wel naar gestreefd om de gemaakte afspraken zo goed als mogelijk na te komen. Tegelijk kreeg de provincie Noord-Brabant in 2020 een nieuwe coalitie, die met het bestuursakkoord "Samen, Slagvaardig en Slim: ons Brabant" de koers en de visie voor de periode 2020 - 2023 aan heeft gegeven. De Brabantse Omgevingsvisie 'Kwaliteit voor Brabant' blijft op basis van dit bestuursakkoord onze leidende en overkoepelende visie voor 2030.

In dit bestuursakkoord staan de toetsstenen 'Samen, Slagvaardig en Slim' centraal. Als het gaat om 'samen', willen we nadrukkelijker kijken of onze besluiten lokaal en regionaal draagvlak hebben. We willen nauwer samenwerken met alle partijen in Provinciale Staten. Bij 'slagvaardig' ligt de focus op dóen. Als hier lokaal draagvlak voor is, versnellen we de realisatie van een aantal van onze belangrijke grote projecten. Met 'slim' zetten we in op technologische en sociale innovaties. Hierdoor ondersteunen we niet alleen de Brabantse economie, we stimuleren ook nieuwe oplossingen voor de maatschappelijke opgaven van vandaag en morgen. Als College zijn we in 2020 op een rijdende trein gestapt en hebben we de eerste stappen gezet voor een nieuwe koers.

Met de Omgevingsvisie is onze inhoudelijke richting bepaald. Dit doen we met oog voor de kansen en onzekerheden die op ons pad komen. Met als overkoepelende ambitie een Brabant waar het fijn, veilig en gezond leven is; een mooier Brabant dat concurrerend, ondernemend en levendig Brabant is.

In dit hoofdstuk gaan we in op de impact van corona, de realisatie van de geplande uitvoering op hoofdlijnen, de ontwikkelingen van de organisatie en bedrijfsvoering en het financieel totaalbeeld.

Gevolgen van Corona

Een jaar geleden konden we ons niet voorstellen dat onze (leef)wereld zo ingrijpend zou veranderen als gevolg van Corona, met ook versomberde economische vooruitzichten. De coronacrisis heeft de wereld, Europa, Nederland én Brabant voorlopig nog steeds in zijn greep, al lijkt met het op stoom komen van het vaccinatieprogramma licht aan het einde van de tunnel te gloren. Dat neemt niet weg dat we zijn blijven werken aan de ontwikkeling van Brabant. Met als vanzelfsprekend ruimte voor heroverwegingen en herwaarderingsen.

De coronacrisis heeft ervoor gezorgd dat op meerdere onderdelen de uitvoering is vertraagd. Samenwerking, afstemmingsmomenten en bijeenkomsten waren beperkt(er) mogelijk en moesten op een andere wijze (opnieuw) georganiseerd worden. In enkele gevallen heeft dit geleid tot een bijstelling van wat we willen bereiken. Ook wordt door de crisis, bijvoorbeeld, minder gebruik gemaakt van het OV, is de arbeidsmarkt, de detailhandel, cultuur- en erfgoedsector hard geraakt. We hebben extra geïnvesteerd om continuïteit te borgen. Daarentegen heeft de crisis met de bijkomende maatregelen ook een toenemend effect. De natuurgebieden zijn meer belast door een hoger aantal bezoekers, wat extra inzet vanuit SSiB-Boa's heeft gevraagd, en is sprake van een toename in leegstand in de binnensteden. Sectoren als cultuur, horeca en de evenementenbranche hebben het zwaar.

Bij aanvang van de crisis hebben we stevig ingezet om de effecten van de coronacrisis te dempen. Met de denktank Brabant en de corona herstelaanpak Brabant behouden we de veerkracht in Brabant. Hierbij gaat extra aandacht uit naar verschillende doelgroepen: 1) de inwoners, om de saamhorigheid, energie en

motivatie te behouden om de periode van Coronamaatregelen te doorstaan, 2) ondernemers die nog (redelijk) draaien, vastgoedeigenaren, kredietverstrekkers en beleggers om te blijven investeren en 3) voor consumenten om het vertrouwen terug te krijgen en te houden om geld in het zwaar getroffen Brabant uit te geven. Met deze aanpak wordt ook de basis gelegd voor de periode na corona.

De pandemie heeft ons onder meer de potentie van digitalisering laten zien. We werken reeds ruim een jaar massaal thuis. Naar verwachting blijven we dat ook naar de toekomst meer doen. We hebben ook geleerd en gezien dat we piekbelasting op onze wegen en in het OV kunnen voorkomen door een betere spreiding van vervoersstromen. Het tijd- en plaatsonafhankelijk kunnen werken, bevordert dat. De eisen aan onze woning en woonomgeving lijken te veranderen, mede als gevolg dat we meer tijd thuis en in onze omgeving doorbrengen.

Ondanks de coronacrisis zijn we er in 2020 in geslaagd onze resultaten goeddeels te behalen.

In de verschillende programma's tonen we de resultaten die behaald zijn en laten we zien wat de gevolgen van corona zijn ten aanzien van de gemaakte afspraken. In onderstaande tabel zijn per programma de financiële consequenties die in 2020 ontstaan zijn door corona weergegeven. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen middelen vanuit bestaande budgetten en extra middelen. Voor enkele subsidies, inkoopcontracten en het OV geldt dat er 'coulance' is toegepast. Deze zijn in de betreffende programma's nader toegelicht.

Programma	Onderwerp	Dekking binnen bestaan budget in €	Extra middelen benodigd in €
Bestuur en Veiligheid	Inzet BOA's buitengebied (SSIB)	42.500	
Economie, kennis en talentontwikkeling	Opzetten digitaal scholingsplatform	2.500.000	
	Inrichten informatievoorziening werkgeversservicepunten	2.500.000	
	Extra (aanvullende) ondersteuning innovatie ondernemers	20.000.000* / 80.000	
	Noodregeling Brabantse startups	650.000	
	Ontwerpen investeringsbenadering Corona samen met B5 en M7		Max 1.000.000
Vrije tijd, cultuur, Sport en Erfgoed	PON - Onderzoek naar impact op samenleving	69.000	
	Steun Noordbrabants Museum	320.000	
	steun cultuursector	1.300.000	

Algemeen Financieel beleid	Dividendinkomsten Eindhoven Airport	113.000
Bedrijfsvoering	Publiekscampagne corona	250.000
	Digitaal vergaderen en faciliteren thuiswerken	400.000
TOTAAL		28.224.500 1.000.000

*De BOM maakt hiervoor € 20 mln vrij binnen twee bestaande investeringsfondsen met bijbehorende kaders

Realisatie op hoofdlijnen

We kunnen stellen dat de realisatie van de ambities/doelstellingen, ondanks de gevolgen van corona, grotendeels zijn uitgevoerd. Hier en daar worden bepaalde prestaties niet volledig gerealiseerd maar dit doet geen afbreuk aan het overall-beeld. Voor gedetailleerdere informatie verwijzen we naar de verantwoording in de diverse programma's.

Bestuur en veiligheid

We hebben de samenwerking met gemeenten en andere bestuurslagen geïntensiveerd. Uitgangspunt is dat het meer dan ooit belangrijk is dat provinciale besluitvorming zoveel als mogelijk gedragen wordt door eenieder die het raakt. Begrippen als samenwerking, draagvlak en participatie hebben daarmee een belangrijke plaats gekregen. Samen met de B5 en M7 is de corona actie- en investeringsagenda opgesteld. In IPO verband is in samenwerking met de VNG en G40 de herstelagenda regionale economie tot stand gekomen. We hebben gemeenten begeleid met herindelingen en met de vaststelling van de bestuursopdracht "Veilig en weerbaar Brabant" bevorderen we een veilig leven in Brabant.

Ruimte en wonen

We hebben de Interim Omgevingsverordening geactualiseerd. In 2020 is met veel partners gewerkt aan de definitieve Omgevingsverordening via het participatietraject 'Tour de Brabant'. Deze Omgevingsverordening wordt in oktober 2021 aan Provinciale staten aangeboden. Met het 'Actieprogramma Nieuwe Woonvormen en Zelfbouw' krijgen nieuwe woonvormen en zelfbouw een plek in het hart van de Brabantse woonopgaven. De uitvoering van de Aanpak Werklocaties is voortvarend doorgezet. In het Economisch Beleidskader 'Naar een toekomstbehendige economie' is een heroriëntatie op de provinciale rol bij campusontwikkeling aangekondigd. Vervolgstappen zijn gezet bij de campus- en locatieontwikkeling. Alle aangeboden gemeentelijke plannen zijn beoordeeld en voorzien van een passende provinciale reactie. Daarbij is in de geest van de Omgevingswet actief de samenwerking met de gemeenten gezocht en zijn doelen behaald door de gebiedsgerichte aanpak.

Water en bodem

We hebben een belangrijke mijlpaal bereikt door het vaststellen van de Visie klimaatadaptatie inclusief de uitwerking van de Bestuursopdracht 'Stoppen van de verdroging met een waterrobuuste inrichting van Brabant'. Dit is de basis voor het Brabantse waterbeheer, geeft invulling aan de opgave uit de Omgevingsvisie 'Brabant Klimaatproof' richting 2050 en is opgenomen in het Regionaal Water en Bodem Programma 2022-2027.

Een andere mijlpaal is de ondertekening van de Bestuursovereenkomst Meanderende Maas door het

ministerie van Infrastructuur en Waterstaat en de negen regiopartners. In de nationale stuurgroep Deltaprogramma werd de aanpak van dit integrale project onlangs omarmd, als voorbeeld van focus én integraliteit. De sleutels tot succes van de Meanderende Maas-aanpak zijn: van meet af aan brede scope en integrale opgave; gelijkwaardige partners, gezamenlijke procesregie, gedeeld eigenaarschap en samen sturen en investeren.

Om te komen tot een Vitale bodem is afgelopen jaar het project BodemUp in de steigers gezet. Dit project schalen we in 2021 en volgende jaren fors op. Via ondersteuning door bodemcoaches werken agrariërs aan een bodem die zorgt voor goede opbrengsten én een robuust watersysteem.

In voorbereiding op de nieuwe planperiode van de Waterschappen en de Provincie, respectievelijk de waterbeheerprogramma's (WBP's) en het regionaal water en bodem programma (RWP), heeft er het afgelopen jaar een intensief traject plaatsgevonden, wat heeft geleid tot de Koepelovereenkomst Groenblauwe opgaven 2021-2027. Samen met de waterschappen nemen we verantwoordelijkheid voor de Kaderrichtlijn Water (KRW) en de uitvoering.

Natuur & milieu

De Brabantse Bossenstrategie is vastgesteld en met drie Brabantse waterschappen en met drie terreinbeherende organisaties zijn afspraken gemaakt over het versneld aanleggen van nieuwe natuur.

Daarnaast hebben we met het Rijk en de andere provincies afspraken gemaakt over extra natuurherstel in en rondom onze stikstofgevoelige Natura2000-gebieden (het landelijk Programma Natuur).

We hebben de uitvoeringsagenda Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof 1.0 (BOS) opgesteld. En we hebben een start gemaakt met onder andere de lancering van de opkoopregeling piekbelasters en de inrichting van een ondersteuningsloket stikstof. In het kader van de gebiedsgerichte aanpak van de groene en blauwe opgaven zijn de eerste verkenningen gestart.

Met de startnotitie van het beleidskader Gezondheid hebben we de aanzet tot de provinciale rolneming op het gebied van gezondheid gepresenteerd.

Ook hebben wij ingezet op een verdere verbetering van de luchtkwaliteit en vermindering van de geluid- en geurhinder. Op dit moment hebben in Nederland 69 gemeenten, waarvan 21 Brabantse gemeenten, en 11 provincies het Schone Lucht akkoord ondertekend.

De uitspraken van de Raad van State met betrekking tot de stikstofproblematiek hebben ervoor gezorgd dat de vergunningverlening tijdelijk heeft stilgelegen. We hebben extra geïnvesteerd om weer op niveau te komen.

Economie, kennis en talentontwikkeling

We hebben de internationaal concurrerende innovatieve economie verder verstevigd. Met het Beleidskader Economie 2030 'Naar een toekomstbehendige economie' hebben we opnieuw onze economische koers bepaald. We zetten in op missiegedreven innovatiebeleid, een veerkrachtige arbeidsmarkt, een internationaal verbonden Brabant en een sterke ruimtelijk-economische structuur.

Samen met het IPO, het rijk en de regionale ontwikkelmaatschappijen hebben we een herstelagenda regionale economie opgesteld. Daarnaast hebben we afspraken met het Rijk gemaakt over de nieuwe ronde Europese fondsen en is er extra cofinanciering gekomen van het Rijk voor MKB-instrumenten als Vroege Fase Financiering, MIT en BOM.

Energie

Om de klimaatverandering het hoofd te bieden, willen we ook de energietransitie versnellen. We hebben onderzocht hoe het financieringsconcept van het Brabant Outcomes Fund (BOF) de groei van ondernemingen, die bijdragen aan brede welvaart, mogelijk kan maken. Op basis van de resultaten en het commitment vanuit diverse portefeuilles is een belangrijke stap gezet richting BOF 2.0. Met het bestuursakkoord als basis is het uitvoeringsprogramma 'Energie Verbindt' 2021 – 2023 opgesteld. Mede

door corona is er gekeken naar de aanpak voor het verduurzamen van bestaand vastgoed, en ook het ventileren en verduurzamen van scholen.

Landbouw & voedsel

Landbouw en natuur zijn allebei van levensbelang voor een goed en gezond leven in de stad en op het platteland. We hebben de uitwerking van het Beleidskader Landbouw & Voedsel gestart en een start gemaakt met een samenwerkingstraject Innovatie Landbouw en Voedsel met de regionale ontwikkelingsmaatschappijen en de BOM. Veel veehouders in transitie zijn ondersteund door de Ondersteuningsnetwerken, waarin de provincie participeert samen met onder andere de gemeenten.

Basisinfrastructuur mobiliteit en Mobiliteitsontwikkeling

We kiezen voor slimme oplossingen waar het kan en verbeteringen aan de infrastructuur waar het moet. Een schaa sprong in het openbaar vervoer is noodzakelijk om Brabant bereikbaar te houden. Ondanks de stikstofproblematiek en corona hebben we ons ingezet om de uitvoering van de mobiliteitsprojecten op peil te houden. We zijn er samen met de partners in geslaagd om de vitale functie van het OV tijdens de coronapandemie overeind te houden. Ook hebben we belangrijke afspraken gemaakt met de minister tijdens BO-MIRT voor een verdere (door)ontwikkeling van het mobiliteitssysteem in Brabant. Eind 2020 hebben we het beleidskader Mobiliteit: Koers 2030 vastgesteld.

Vrije tijd, cultuur, sport en erfgoed

Vrijtijdsbesteding in combinatie met een rijk cultureel leven is een belangrijke voorwaarde voor een goed woon-, vestigings-, werk- en leefklimaat. Vanuit een scherpe keuze over onze rol positioneren we de beleidsvelden cultuur, sport en vrijetijdseconomie in het nieuwe programma Vrijetijd, Cultuur en Sport. Dit hebben we vertaald naar een nieuw integraal beleidskader Vrijetijd, Cultuur en Sport 2021/2022. Tevens hebben we besloten het beleidskader Erfgoed 2016-2020 te verlengen tot en met 2022. Daarnaast hebben we, door de impact van corona, de cultuursector een extra impuls gegeven. Tot slot is ook voor het eerst in Nederland, een gezamenlijke aanvraag vanuit BrabantStad-verband ingediend en gehonoreerd voor Cultuureducatie met Kwaliteit bij het Rijk (fonds Cultuurparticipatie).

Organisatie en bedrijfsvoering

Onder de noemer 'Koers 2030' werken we aan de continue ontwikkeling van onze organisatie en bedrijfsvoering via drie uitvoeringslijnen: gemeenschappelijke taal, duurzame begroting en toekomstbestendige organisatie.

In lijn met Sturen met Kaders en de Omgevingsvisie werken we aan de ontwikkeling van inhoudelijke beleidskaders en bijbehorende uitvoeringsagenda's. Hierin hebben we meer uniformiteit weten te realiseren, zodat onze beleidssturing voor meer duidelijkheid zorgt. Dat doen we in een wereld die in rap tempo verandert, zoals door de coronacrisis, maar ook met het stikstofdossier en de steeds verdergaande digitalisering. Deze ontwikkelingen en onze omgeving vragen van ons dat wij flexibel en wendbaar zijn om van meerwaarde te zijn. Dit bouwen wij in binnen onze beleidssturing, met jaarlijkse programmeringen op een groot aantal beleidsprogramma's om te kunnen bijsturen waar nodig.

Waar de opgaven steeds complexer worden, zien we ons uitgavenkader steeds verder onder druk komen. Door de teruglopende inkomsten uit renteopbrengsten en dividenduitkeringen dreigt er een structureel tekort. We spelen hierop in onder de noemer 'duurzame begroting'. Met de huidige vooruitzichten is het doelrendement verlaagd. Dit betekent dat we € 30 miljoen moeten besparen op onze structurele lasten. Met de begroting 2021 is hier invulling aan gegeven. Daarnaast zetten we in op het behalen van meer rendement door ons vermogen slimmer in te zetten en meer maatschappelijk te investeren. Hiertoe wordt

een voorstel tot aanpassing van de verordening treasury voorbereid en zijn investeringsvoorstellen in onderzoek.

Naast de inhoudelijke en financiële acties, is ook een toekomstbestendige organisatie essentieel voor de uitvoering van de Omgevingsvisie. We werken aan een organisatie die mee kan bewegen met de ontwikkelingen in de maatschappij. Door meer te werken vanuit de netwerkgedachte, innovatiegedreven en gebiedsgerichte aanpak. Dat vraagt een flexibele organisatie. Door opgavegestuurd te programmeren en in onze strategische personeelsplanning sturen we hierop aan. Bij een toekomstbestendige organisatie hoort ook een wendbare bedrijfsvoering, die de organisatie in staat stelt om haar werk te doen op een efficiënte, prettige en veilige manier. Een organisatie die investeert in digitalisering en datagedreven werken. Het afgelopen jaar heeft hierin aangetoond dat plaats- en tijdbewust werken en een provinciehuis dat hierop aansluit, daarin van groot belang is. De komende jaren zal dit verder uitgebouwd worden.

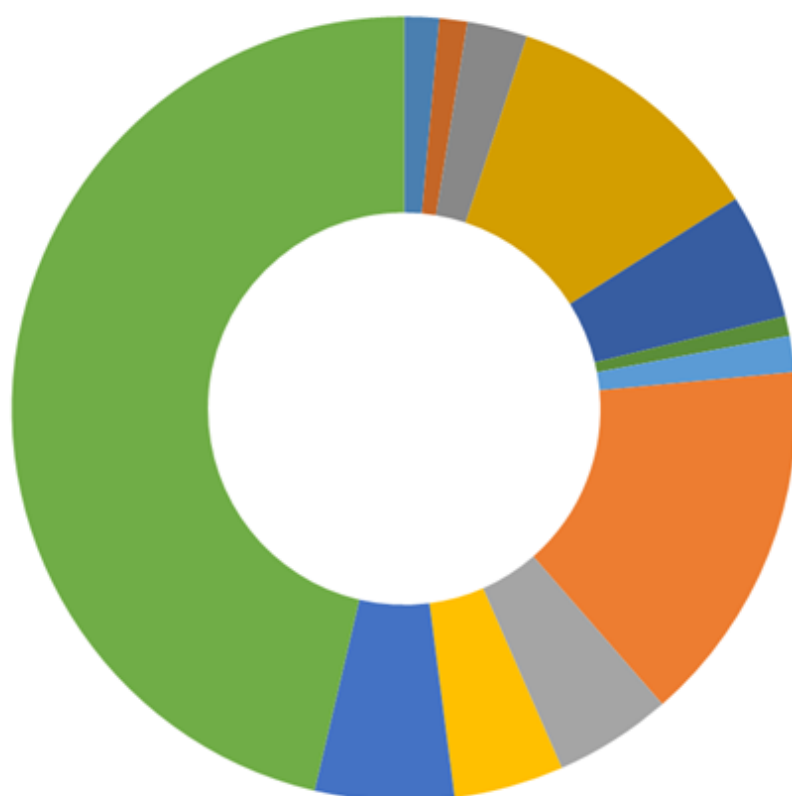
Financieel totaalbeeld

De jaarstukken laten een bruto batig rekeningresultaat zien van € 21,1 mln. Wij stellen voor om voor in totaal € 17,3 mln aan prestaties en daaraan gekoppelde middelen over te hevelen van 2020 naar 2021 en volgende jaren.

Ook stellen we voor om per saldo tot een bedrag van € 3,7 mln mutaties in reserves aan te brengen. Indien deze voorstellen worden gehonoreerd, resteert een netto batig rekeningresultaat van € 7,4 mln. Dit resultaat vloeit terug naar de algemene middelen. Het positieve jaarrekeningresultaat gecombineerd met het feit dat we op koers liggen voor het bereiken van de beoogde doelstellingen en effecten stemt tot tevredenheid.

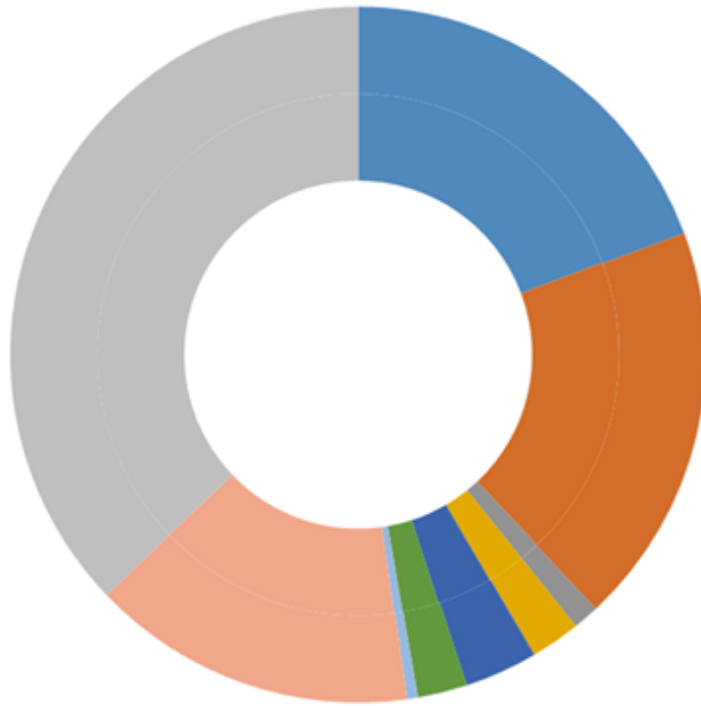
De verdeling van de lasten over de verschillende programma's en de verdeling van de herkomst van de middelen is in onderstaande diagrammen weergegeven.

Bestedingen 2020:
€ 1.364 mln

- Bestuur en Veiligheid
€ 19,5 mln. (1,4 %)
- Ruimte en Wonen
€ 15,7 mln. (1,2 %)
- Water en Bodem
€ 33,9 mln. (2,5 %)
- Natuur en Milieu
€ 149,4 mln. (11 %)
- Economie, Kennis en Talentontwikkeling
€ 70,6 mln. (5,2 %)
- Energie
€ 11,1 mln. (0,8 %)
- Landbouw en Voedsel
€ 20,3 mln. (1,5 %)
- Basisinfrastructuur mobiliteit
€ 205,5 mln. (15,1 %)
- Mobiliteitsontwikkeling
€ 66,1 mln. (4,8 %)
- Vrije tijd, Cultuur, Sport en Erfgoed
€ 61,7 mln. (4,5 %)
- Alg. financieel beleid
€ 78,1 mln. (5,7 %)
- Stortingen in reserves
€ 631,7 mln. (46,3 %)

Herkomst middelen 2020: € 1.385 mln

- Opcenten Motorrijtuigenbelasting
€ 266,6 mln. (19,3 %)
- Algemene uitkering provinciefonds
€ 259,5 mln. (18,7 %)
- Decentralisatie-uitkeringen provinciefonds
€ 17,1 mln. (1,2 %)
- Dividenden en winstuitkering
€ 32,5 mln. (2,3 %)
- Baten Financieringsfunctie
€ 47,7 mln. (3,4 %)
- Doeluitkeringen van het Rijk
€ 31,2 mln. (2,3 %)
- Leges en heffingen
€ 7,4 mln. (0,5 %)
- Overige baten
€ 208,6 mln. (15,1 %)
- Onttrekkingen aan reserves
€ 513,9 mln. (37,1 %)

Programma 1 Bestuur en veiligheid

Inleiding

De uitvoering van het programma Bestuur en veiligheid ligt grotendeels op koers.

Vanuit de twee trajecten (1) Samen/Participatie/Draagvlak en (2) invoering correctief bindend referendum zijn in december 2020 respectievelijk een startnotitie en een informatieve notitie naar PS gezonden. In 2021 gaan we in nauwe samenwerking met PS de beide trajecten nader concretiseren en komen we tot een participatie- en een referendumverordening. Als input voor participatietrajecten ontwikkelen we voor de organisatie een Brabants Participatiekompas.

In 2020 is de herindeling/splitsing van de gemeente Haaren afgerond. Ten behoeve van de herindelingen van de gemeenten Landerd en Uden (Maashorst) en Boxmeer, Cuijk, Mill en Sint Hubert en Sint Anthonis (Land van Cuijk) zijn GS-zienswijzen vastgesteld die naar de minister van Binnenlandse Zaken (BZK) zijn gezonden. Doelstelling is deze herindelingen per 1 januari 2022 te effectueren.

Nadat op 19 juni 2020 de bestuursopdracht "Veilig en weerbaar Brabant" is vastgesteld, is op alle drie actielijnen een start gemaakt met de uitvoering van een palet aan activiteiten. Een eerste mijlpaal is de oprichting van een Centrum voor Data Science and Subversive and Organised Crime bij Jheronimus Academy for Data Science (JADS). Met bijbehorende leerstoel voor een bijzonder hoogleraar ondermijning. Er is verder een start gemaakt met de opstelling van een Masterplan interne weerbaarheid, dat in het eerste kwartaal 2021 beschikbaar komt.

Met het nieuwe Beleidskader Interbestuurlijk Toezicht 2020-2023 is een andere weg ingeslagen, mede naar aanleiding van de evaluatie op het vorige beleidskader. Ook het landelijke programma Agenda Toekomst Toezicht, dat een professioneel en modern toezicht voorstaat, is een inspiratiebron geweest voor het nieuwe beleidskader.

Het systematisch toezicht heeft over het algemeen plaatsgevonden in het tempo en op de wijze zoals beschreven is in het Uitvoeringsprogramma Interbestuurlijk Toezicht 2020. Het toezicht op het informatie- en archiefbeheer heeft toezichtontvangers vanwege de coronamaatregelen de gelegenheid geboden om uitstel aan te vragen voor indiening van stukken, waardoor de periode van afhandeling langer is geworden dan gebruikelijk.

Impact corona

De coronacrisis heeft ervoor gezorgd dat het dossier Kinderen en Democratie voor wat betreft de concrete uitvoering is vertraagd. Corona beperkt ons in het organiseren van fysieke bijeenkomsten.

Door de maatregelen kenden de Brabantse natuurgebieden veel meer bezoekers dan gebruikelijk. Dit heeft tot een verhoogde ureninzet van de SSiB-Boa's geleid, met de bijbehorende extra kosten. De week van de weerbaarheid is vanwege de coronacrisis niet doorgegaan.

De coronamaatregelen hebben voor Interbestuurlijk Toezicht op een aantal onderdelen nadelig gewerkt. Met name de activiteiten in het spoor 'Interactie', zoals het opstarten van de ambtelijke en bestuurlijke dialooggesprekken met de toezichtontvangers en het organiseren van kennisbijeenkomsten.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Bevorderen van bestuurlijke en maatschappelijke weerbaarheid en integriteit

Stand van zaken

We hebben concrete stappen gezet in het realiseren van onze doelstelling. Medewerkers zijn getraind om hun 'awareness' en weerbaarheid te vergroten. De subsidieregeling Verwijderen drugsafval is uitgevoerd, waardoor betrokken gedupeerden zijn gecompenseerd voor de geleden schade. Zes pilotgemeenten zijn vanuit meerdere beleidsmatige invalshoeken ondersteund bij de

aanpak van (kwetsbare) vakantieparken. De subsidieregeling verwijderen drugsafval is uitgevoerd, en de uitvoering is aan het einde van het jaar overgedragen aan BIJ12.

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

Aantal provinciale collega's die de cursus 'Vergroting weerbaarheid' hebben gevolgd.

Indicator	2020	2021	2022
Aantal provinciale collega's die de cursus 'Vergroting weerbaarheid' hebben gevolgd	100	100	100

Kwaliteit

Het betreft gemiddeld genomen vier groepen van elk 25 personen, zowel nieuwe medewerkers als zittende medewerkers in kwetsbare onderdelen van de organisatie. Daarnaast hebben we met enkele teams in 2020 ook nog verdiepende sessies ondernomen.

Gemeenten waarmee gesprekken zijn gevoerd ter stimulering fitheid tegen ondermijning.

Indicator	2020	2021	2022	2023
Gemeenten waarmee gesprekken zijn gevoerd ter stimulering fitheid tegen ondermijning	15	15	15	15

Kwaliteit

Aan de hand van gesprekken met 22 gemeenten is door Taskforce-RIEC een analyse voor die gemeenten opgesteld aan de hand van het instrument 'piramide fitte gemeente'. De overige gesprekken, aan de hand van analyses, vinden plaats in 2021.

Ondersteuning pilotgemeenten in integrale aanpak van kwetsbare vakantieparken.

Indicator	2020
Ondersteuning pilotgemeenten in integrale aanpak van kwetsbare vakantieparken	6

Kwaliteit

Naast de ondersteuning van de zes pilotgemeenten is eind 2020 gestart met een evaluatie van de pilot. Resultaten daarvan komen in eerste kwartaal 2021. Er is verder vanaf het einde van het jaar extra deskundigheid in de vorm van een vitaliteitsmanager ter beschikking gesteld, met brede ervaring in de vrije tijdssector. Deze heeft bij een aantal van de pilotgemeenten expertise ingebracht tijdens projectoverleggen, gemeentelijke plannen van aanpak e.d. Tevens was hij beschikbaar als centraal informatiepunt voor alle gemeenten. Vanwege de start eind 2020, zal met name in 2021 op basis van cofinanciering ook de mogelijkheid worden geboden om door deze persoon quick scans te laten uitvoeren, ook bij andere dan de pilotgemeenten. Ten slotte zal de vitaliteitsmanager een handelingsperspectief opleveren voor de provincie in het tweede kwartaal 2021.

Pilots SSiB op het gebied van innovatie en informatie gestuurd handhaven.

Indicator	2020
-----------	------

 Kwaliteit

Er zijn pilots gestart voor (1) vaste camera's (goede resultaten, nu standaard in gebruik); (2) bodycams voor BOA's (proef verlengd voor meer ervaring) en (3) aanschaf drone, waarvoor twee BOA's zijn opgeleid (nu ervaring opdoen in de praktijk).

Een toekomstbestendig openbaar bestuur

 Stand van zaken

We liggen op koers met de doelstelling in ons streven naar toekomstbestendig bestuur. We hebben gewerkt aan de notities met betrekking tot Draagvlak/Samen/Participatie en het correctief bindend referendum. In 2021 voeren we met PS hierover de discussie. De focus zal liggen op het betrekken van alle Brabantse burgers bij de totstandkoming van provinciaal beleid. Concrete instrumenten hierbij zijn bijvoorbeeld het Brabants Participatiekompas, internetconsultaties en het Right to Challenge (Uitdaagrecht) dat in 2021 verder vorm gegeven zal worden.

We hebben afgesproken om gezamenlijk met de Vereniging Brabantse Gemeenten (VBG) te werken aan een samenwerkingsagenda VBG-GS. In de eerste helft van 2021 zal deze agenda in GS worden vastgesteld. Ondanks corona zijn in 2020 acht ontwikkeldagen georganiseerd samen met de regio's en ook de netwerkbijeenkomsten Brabantstad hebben volgens planning plaatsgevonden.

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

Burgers zijn meer betrokken bij beleidsontwikkeling en -uitvoering.

Indicator: In 2020 voeren we tenminste drie experimenten met verschillende vormen van participatie uit bij geplande beleidsvormingsprocessen.

 Kwaliteit

Concrete voorbeelden zijn opgenomen in de startnotitie over het thema "Samen". Onder andere op de volgende dossiers experimenteren we met nieuwe vormen van participatie: Omgevingsstudies komomleidingen, Regionaal Water- en Bodemprogramma, Beleidskader Natuur, Beleidskader Levendig Brabant 2030 en Beleidskader Landbouw en Voedsel.

Opkomst verkiezingen in Noord-Brabant.

Verplichte indicator: De opkomstcijfers in Noord-Brabant van verkiezingen voor de Tweede Kamer, Provinciale Staten en gemeenteraden, weergeven in % kiezers/stemgerechtigden

 Kwaliteit

In 2020 hebben geen verkiezingen plaatsgevonden.

Gemeenten, waterschappen, GR-en voeren hun wettelijke taken conform de wet uit

 Stand van zaken

Onze belangrijkste activiteit voor het realiseren van onze doelstelling, namelijk het houden van systematisch toezicht, is uitgevoerd zoals opgenomen in het Uitvoeringsprogramma IBT 2020. Over

het algemeen zijn de uitkomsten van het systematisch toezicht op de diverse medebewindstaken als voldoet' te kwalificeren. Per toezichtgebied komen uiteraard ook het 'voldoet niet' en het 'voldoet gedeeltelijk' voor, maar het is niet nodig gebleken om de instrumenten indeplaatsstelling en schorsing en vernietiging te hanteren.

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

Gemeenten, waterschappen, GR-en voeren hun wettelijke taken conform de wet uit.

Indicatoren:

- Aantal toezichtontvangers dat door ons op een of meer toezichtgebieden wordt beoordeeld (104)
- Aantal toezichtontvangers waarmee minstens één voortgangsgesprek gevoerd is (65)
- Aantal georganiseerde regiobijeenkomsten (4)
- Aantal uitgevoerde thema-onderzoeken (2)

Verplichte indicator: Aantal gemeenten onder preventief financieel toezicht (0)

Kwaliteit

Alle toezichtontvangers, die per toezichtgebied beoordeeld hadden moeten worden, zijn beoordeeld. Voortgangsgesprekken zijn waar nodig gevoerd als een aanleiding is vanuit de uitkomst van het systematisch toezicht.

Er is vanwege de coronamaatregelen slechts één regiobijeenkomst voor Omgevingsrecht georganiseerd.

Los van de herindelingsgemeenten is er één gemeente onder preventief financieel toezicht gesteld.

Inzet verbonden partijen

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

Toelichting op de verschillen t.o.v. de begroting

Toelichting lasten

Afwijking lasten t.o.v. begroting na wijziging x € 1.000	
Kosten GS	394
Vrijval voorziening APPA	456
Kennis en onderzoek	514
Veiligheid	784
Overig	677
Totaal afwijking lasten	2.825

Kosten GS

De onderbesteding binnen de budgetten voor de kosten van GS hangen vooral samen met de lagere kosten voor reis- en verblijfkosten.

Vrijval voorziening APPA

In de voorziening Appa zijn de pensioenverplichtingen van de provinciale bestuurders opgenomen. De jaarlijkse actuariële herberekening van de levenskansen en de rekenrente leidt tot een vrijval uit de voorziening APPA ultimo 2020 van € 456.000 waardoor de lasten lager uitkomen.

Kennis & Onderzoek

In verband met het onderzoek naar de kennisinfrastructuur in Brabant zijn er minder onderzoeken uitgevoerd. Daarnaast zijn er door de corona maatregelen minder activiteiten georganiseerd rondom onderzoeken en publicaties.

Veiligheid

De realisatie voor de uitvoering van de bestuursopdracht veiligheid is na vaststelling in juni 2020 achtergebleven ten opzichte van verwachting bij het opstellen van de bestuursopdracht in januari. Door middel van een overheveling zullen de middelen beschikbaar blijven voor veiligheid.

Overig

Daarnaast zijn er diverse kleinere onderschrijdingen op onder andere de budgetten voor de samenwerkingsverbanden Brabantstad en Vlaams Nederlandse Delta.

De toegerekende organisatiekosten komen op basis van de gerealiseerde uren-inzet hoger uit.

Toelichting baten

Afwijking baten t.o.v. begroting na wijziging x € 1.000	
- Overig	41
- bijdrage in toegerekende organisatiekosten	242
Totaal afwijking baten	283

Er zijn diverse bijdragen door de samenwerkingsverbanden ontvangen evenals vergoedingen van derden voor werkzaamheden door de Commissaris van de Koning en GS-leden.

Financiële gevolgen Corona.

Toegelicht wordt wat de financiële impact is van Corona.

- Aanvullende inzet SSiB BOA's in buitengebied: € 42.500

<i>Bedragen x € 1.000</i>	Begroting 2020 oorspronkelijk	Begroting 2020 na wijzigingen	Jaarrekening 2020 realisatie	Vershil begroting - realisatie
<u>Lasten</u>				
Programmalasten	12.670	15.426	12.601	2.825
Toegerekende organisatiekosten	5.888	6.584	6.921	-337
totaal lasten	18.558	22.010	19.522	2.488
<u>Baten</u>				
totaal baten	2	157	441	283
saldo baten en lasten	-18.556	-21.853	-19.081	2.772

Programma 2 Ruimte en wonen

Inleiding

Ook in 2020 werkten we aan de kwaliteit van de Brabantse leefomgeving via een zorgvuldige belangenafweging. Dit hebben we gedaan door circa 2.400 gemeentelijke plannen te beoordelen en te voorzien van een passende provinciale reactie. Op basis van de Omgevingswet ontwikkelen we een samenhangende benadering van de fysieke leefomgeving in beleid, besluitvorming en regelgeving. Op basis van de besluiten over de transitie van de landbouw is de Interim Omgevingsverordening geactualiseerd. Via een participatief traject hebben wij gewerkt aan de Ontwerp Omgevingsverordening, waarover in 2021 besluitvorming plaatsvindt. In 2020 zijn 10.800 woningen gerealiseerd, voornamelijk op inbreidingslocaties. We hebben voortgang geboekt in de doorontwikkeling van de campussen BIC (Eindhoven), Automotive Campus (Helmond) en Pivot Park (Oss). De investeringsagenda heeft ervoor gezorgd dat we versneld afspraken maken over deze transformatiegebieden. Zowel binnenstedelijk in Breda en Eindhoven als in het landelijk gebied – via de VAB-proeftuinen Zundert, Asten en Elsendorp – zijn concrete stappen gezet.

Impact Corona

Door corona is sprake van een toename van leegstand van vastgoed, waardoor de aanpak van stedelijke transformaties urgenter is geworden. We zien vooral dat de detailhandel het zwaar heeft als gevolg van corona.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Verbeteren en realiseren van omgevingskwaliteit en innovatie in gebiedstransformaties langs de lijnen richting geven, beweging stimuleren en mogelijk maken.

Omschrijving (toelichting)

Indicatoren:

- Participeren in ruimtelijke ontwikkelingen.
- Participeren stedelijke transformatieopgaven.

Kwaliteit (indicator)

G

Stand van zaken

Door de beoordeling van 2.400 gemeentelijke plannen, het terugdringen van de leegstand en onze bijdrage aan de gebiedstransformaties heeft de omgevingskwaliteit in Brabant een impuls gekregen.

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

Aanpak Leegstand.

Kwaliteit

De uitgangspunten van onze leegstands aanpak, zoals de eigenaar is verantwoordelijk en (meer) kansen grijpen door combinaties te maken met andere maatschappelijke opgaven, blijven breed toepasbaar. In 2020 hebben in totaal ruim 600 eigenaren van (leegstaand) agrarisch vastgoed een beroep gedaan op VABIMPULS. Om de leegstandsopgave in beeld te houden, gebruiken we de monitor 'stand van leeg'.

Begeleiden en beoordelen initiatieven met ruimtelijke impact.

Kwaliteit

Alle aangeboden gemeentelijke plannen zijn beoordeeld en voorzien van een passende provinciale reactie. Daarbij is in de geest van de Omgevingswet actief de samenwerking met de gemeenten gezocht. Concrete initiatieven (onder andere locaties warme sanering veehouderij en VAB-locaties) zijn begeleid van de één-overheidsgedachte.

Bijdragen aan de verstedelijkingsopgaven.

Kwaliteit

Samenwerkingsovereenkomsten voor langjarige stedelijke transformaties zijn afgesloten met de B5-steden Breda, Eindhoven, Den Bosch en Helmond. Voor Tilburg geldt dat het samenwerkingsproject in de spoorzone is afgerond. Ook met de Midsize-gemeenten Meierijstad, Uden, Waalwijk, Oss, Roosendaal, Bergen op Zoom werken we samen aan de stedelijke transformaties.

Implementatie van de Omgevingswet.

Kwaliteit

De Interim Omgevingsverordening is geactualiseerd n.a.v. de besluiten rondom de transitie van de landbouw. We werken aan de definitieve Omgevingsverordening onder de Omgevingswet via het participatietraject 'Tour de Brabant' en hebben geïnvesteerd in het Digitale Stelsel Omgevingswet (ICT). De Omgevingsverordening zal in oktober 2021 worden aangeboden aan PS, implementatie van de Omgevingswet is voorzien in januari 2022.

Participeren in een integrale, gebiedsgerichte benadering.

Kwaliteit

Ontwikkelingen in het buitengebied zoals de proeftuin Goirle, de gebiedsontwikkeling de Levende Beerze, de VAB-proeftuinen Zundert, Asten en Elsendorp zijn overgegaan van experimenten naar volwaardige gebiedsontwikkelingen.

Bijdragen aan het versnellen van de woningbouw, vraaggericht en met oog voor zorgvuldig ruimtegebruik.

Omschrijving (toelichting)

Indicatoren:

- **Verhogen woningvoorraad**
- **Binnenstedelijke inpassing nieuwe woonruimte.**

Kwaliteit (indicator)

G

Stand van zaken

Op basis van de jaarlijkse actualisatie van gegevens over de demografie, de woningbehoefte en het planaanbod zetten wij gerichte acties in om de woningbouw te versnellen. We maken in regionaal verband afspraken met gemeenten over aantallen woningen, de verbinding met andere opgaven en woningen voor doelgroepen.

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

Actuele informatie over stand van Wonen is beschikbaar.

Kwaliteit

De 'Monitor Bevolking en Wonen' en het 'Kwartaalbeeld Woningmarkt Noord-Brabant' zijn geactualiseerd. Ieder kwartaal worden gegevens over de stand van zaken op de woningmarkt in onze provincie geactualiseerd en gepubliceerd op onze provinciale website www.brabant.nl/wonen. De 'Bevolkings- en woningbehoefteprognose Noord-Brabant, actualisering 2020' is vastgesteld en gepubliceerd www.brabant.nl/bevolkingsprognose

Afspraken en agenda Wonen opgesteld.

Kwaliteit

In alle (sub)regionale woningmarktgebieden zijn 'Regionale perspectieven op bouwen en wonen' opgesteld of geactualiseerd. De urgentie om de woningbouw op tempo te houden en waar nodig te versnellen staat hierin centraal, evenals de bredere betekenis van 'het wonen' (duurzame verstedelijking, transformatie, herbestemming leegstaand vastgoed) en 'het verrijken' van de bestaande woningvoorraad met nieuwe, soms tijdelijke woonvormen.

Stimuleren ontwikkeling nieuwe woonvormen.

In maart 2020 is het 'Actieprogramma Nieuwe Woonvormen en

Kwaliteit

In maart 2020 is het 'Actieprogramma Nieuwe Woonvormen en Zelfbouw' vastgesteld, om te bevorderen dat nieuwe woonvormen en zelfbouw een stevig(er) onderdeel uitmaken van de kwalitatieve woningbouwprogrammering. In 2020 is in de (sub)regionale overleggen Wonen de 'Regionale aanpak nieuwe woonvormen en zelfbouw' geagendeerd, gericht op het verkrijgen van een gezamenlijk beeld van vraag en aanbod (mismatches en oplossingen) en méér plannen en locaties voor het realiseren van nieuwe woonvormen en zelfbouw.

Stimuleren van voldoende planaanbod.

Kwaliteit

Anno 2020 zijn er in Brabant plannen voor de bouw van bijna 145.000 woningen. Tweederde hiervan (95.000 woningen) is voorzien voor de eerstkomende jaren (2020-2025) en een groot deel hiervan is al opgenomen in harde plancapaciteit. Tot 2030 kan met het beschikbare planaanbod (ruimschoots) worden voorzien in de Brabantse woningbehoefte van 130.000 woningen in de komende 10 jaar.

Zorgen voor kwalitatief hoogwaardige en toekomstbestendige werklocaties

Omschrijving (toelichting)

Indicatoren:

- **Ontwikkeling van werklocaties**

Vraaggerichte ontwikkeling van hoogwaardige en toekomstbestendige werklocaties vanuit de regionale afspraken en samenwerking.

- **Verduurzamen werklocaties**

10 verduurzaamde werklocaties waar maatregelen zijn genomen betreffende de energietransitie en klimaatadaptatie opgaven.

Kwaliteit (indicator)

G

■ **Stand van zaken**

We hebben afgelopen jaar aan kennisontwikkeling gedaan, data verzameld en de informatie hierover gedeeld met onze partners. We zien dat vooral de detailhandel het zwaar heeft als gevolg van corona. We hebben het actieprogramma geactualiseerd en hebben voortgang geboekt in de campusontwikkelingen. Met de regio's zijn afspraken gemaakt over de vraaggerichte ontwikkeling van werklocaties. We zijn met de regio's in gesprek over actualisering van de plannings- en programmeringsafspraken voor werklocaties.

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

Begeleiding bedrijven en campusontwikkeling.

■ **Kwaliteit**

In 2020 is de uitvoering van de Aanpak Werklocaties voortvarend doorgezet. In het Economisch Beleidskader is een heroriëntatie op de provinciale rol bij campusontwikkeling aangekondigd. Vervolgstappen zijn gezet bij de campus- en locatieontwikkeling. Wij werken aan de verdere ontwikkeling van BIC 2e fase en Pivot Park en aan de overdracht van Automotive Campus aan een particuliere marktpartij. Voor Science Park Eindhoven (Son en Breugel) is een ruimtelijk ontwikkelingsplan opgesteld, voor AFC Steenbergen wordt gewerkt aan een nieuw landschapsonderzoek.

Kennisontwikkeling en informatievoorziening

■ **Kwaliteit**

We bieden inzicht in de actuele situatie op Brabantse werklocaties. De monitor Werklocaties is geactualiseerd en breed beschikbaar gesteld. Voor de detailhandel wordt inzicht verkregen via de koopstroomonderzoeken.

Regie en programmering.

■ **Kwaliteit**

Met de Brabantse regio's zijn of worden nieuwe plannings- en programmeringsafspraken voor werklocaties gemaakt. Het verduurzamen van werklocaties is een expliciet onderwerp in de regionale afspraken. De provinciale Retailadviescommissie heeft haar werkzaamheden in 2020 voortgezet. Een forse bijdrage is geleverd aan VOLOP Meierijstad om leegstaande winkelpanden creatief in te vullen. Veel energie, geld en tijd is nodig voor het ontwikkelen en voorbereiden van plannen voor verduurzaming van bestaande werklocaties; op diverse werklocaties is de uitvoering inmiddels gestart.

Inzet verbonden partijen

Voor het realiseren van de doelstellingen uit dit begrotingsprogramma worden onderstaande verbonden partijen ingezet:

- Ontwikkelingsmaatschappij Ruimte voor Ruimte
- Stichting Brainport Smart Districts

Nadere informatie over verbonden partijen staat in de paragraaf Verbonden partijen.

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

Toelichting op de verschillen t.o.v. de begroting

Toelichting lasten

Afwijking lasten t.o.v. begroting na wijziging	x € 1.000
- Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat (GOL)	5.242
- Ontwikkelbedrijf	604
- Werklocaties	277
- Overig	255
Totaal afwijking lasten	6.378

- *Gebiedsontwikkeling Oostelijk Langstraat*: Door uitstel van de behandeling van de beroepen op het Provinciaal Inpassingsplan (PIP) voor de Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat (GOL) bij de Raad van State is vertraging opgetreden in de uitvoering werk in 2020. Eind 2020 is pas duidelijk geworden dat de behandeling definitief is uitgesteld naar januari 2021. Daarom is besloten om de uitvoeringsorganisatie af te schalen en de uitvoering van het werk op te schorten tot oktober 2021. De Staten zijn in november via een statenmededeling hierover geïnformeerd. Op basis hiervan is besloten om de contractuele betalingen tot en met het uitvoeringsontwerp te voldoen. Vanaf oktober 2020 blijft de aannemer Mourik-Besix betrokken bij het werk. Hierdoor is een flinke onderschrijding ontstaan. Het risico is reeds eerder benoemd richting de Staten, maar de zekerheid ontbrak om de begroting hierop aan te passen. De middelen worden opnieuw op de meerjarige begroting geraamd voor GOL.

- *Verkenningen Ontwikkelbedrijf*: De voorziene bijdrage aan Eindhoven XL is niet zoals voorzien eind 2020 beschikt, maar begin 2021.

- *Werklocaties*: De minderuitgaven betreffen vooral uitgaven die geraamd waren in 2020, maar alsnog (naar verwachting) in 2021 plaats gaan vinden. Dit betreft o.a. kosten voor de doorontwikkeling van BIC, bijdragen aan ontwikkelkosten Haven Werkendam en regionaal bedrijventerrein in De Peel.

- *Overig*: Saldo van diverse kleinere over- en onderschrijdingen zoals op de posten omgevingswet, omgevingskwaliteit en werkbudgetten ontwikkelbedrijf.

De toegerekende organisatiekosten komen op basis van de gerealiseerde uren-inzet lager uit.

Toelichting baten

Afwijking baten t.o.v. begroting na wijziging	x € 1.000
- Ontwikkelbedrijf: Opbrengst locatie Vossenhol - Biest Houtakker	226
- Overig	21
Totaal afwijking baten	247

- Ontwikkelbedrijf: opbrengsten locatie Vossenhol – Biest-Houtakker. Een deel van de in 2021 voorziene opbrengsten van totaal € 520.000 zijn reeds in 2020 ontvangen.

- Overig: saldo van overige lagere en hogere inkomsten.

Financiële gevolgen Corona.

Voor dit programma zijn er geen significante uitgaven ten aanzien van ondersteuning als gevolg van Corona gedaan. Ook m.b.t. de uitputting van de budgetten is er geen significante invloed van Corona (zie toelichtingen).

<i>Bedragen x € 1.000</i>	Begroting 2020 oorspronkelijk	Begroting 2020 na wijzigingen	Jaarrekening 2020 realisatie	Verschil begroting - realisatie
<u>Lasten</u>				
Programma lasten	14.198	14.909	8.530	6.378
Toegerekende organisatiekosten	5.931	7.411	7.152	259
totaal lasten	20.129	22.320	15.682	6.638
<u>Baten</u>				
totaal baten	520	103	350	247
saldo baten en lasten	-19.609	-22.217	-15.332	6.885

Programma 3 Water en bodem

Inleiding

De uitvoering ligt grotendeels op koers. We zijn voortvarend aan de slag gegaan met de in 2020 vastgestelde Visie klimaatadaptatie inclusief de uitwerking van de Bestuursopdracht 'Stoppen van de verdroging met een waterrobuuste inrichting van Brabant'. Daarnaast is de Gebiedsgerichte Aanpak Groen-blauw, onder andere in en rondom de stikstofgevoelige Natura2000-gebieden en de majeure wateropgaven, samen met onze partners in de steigers gezet. Tegelijkertijd hebben we het Regionaal Water en Bodem Programma 2022-2027 (RWP) voorbereid dat in april 2021 de inspraak in gaat als tussenstap naar vaststelling eind 2021. Belangrijke mijlpalen per beleidsopgave zijn:

Klimaatadaptatie: Op het gebied van klimaatadaptatie hebben we in 2020 de provinciale klimaatstresstest uitgevoerd die we in 2021 verder ontwikkelen en provinciebreed verankeren op weg naar een Klimaatproof Brabant 2050.

Schoon water: In voorbereiding op de nieuwe KRW planperiode van de waterschappen en de provincie, respectievelijk de waterbeheerplannen (WBP's) en het RWP, vond er het afgelopen jaar een intensief traject plaats om gezamenlijk de nieuwe samenwerkingsafspraken vorm te geven. Deze afspraken leggen we vast in een Koepelovereenkomst 2021-2027. Deze overeenkomst is van groot belang, omdat de provincie en waterschappen gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor het doelbereik Kaderrichtlijn Water (KRW) en we elkaar nodig hebben in de uitvoering.

Veilig water: Een andere mijlpaal was de bestuursovereenkomst Planuitwerking Meanderende Maas op 7 september 2020 tussen het ministerie van IenW en de 9 regiopartners. De provincie draagt als partner bij in dit majeure project (250 mln) met capaciteit, financiën en ruimtelijke borging. In de nationale stuurgroep Deltaprogramma werd de aanpak van dit integrale project onlangs omarmd, als voorbeeld van focus én integraliteit. De sleutels tot succes van de Meanderende Maas-aanpak zijn: van meet af aan brede scope en integrale opgave; gelijkwaardige partners, gezamenlijke procesregie, gedeeld eigenaarschap en samen sturen en investeren. Het beleid was er deels, en is deels zelf ontwikkeld met een interprovinciale structuurvisie Gelderland-Brabant. De brede scope van de structuurvisie maakte bovendien mogelijk om nieuwe kansen die zich later aandienen, in dit geval de Rijksopgave Riviernatuur, snel in te voegen. Het merendeel van de regionale keringen is inmiddels verbeterd. Provincie en waterschappen zijn in 2020 gestart met een herijking van het provinciaal beleid en regelgeving; voor onderwerpen als heroverweging van de grondslag van het normstelsel en invulling van de zorgplicht nemen we deel in het landelijke Ontwikkelprogramma Regionale Keringen.

Vitale Bodem: Afgelopen jaar is hiertoe het project BodemUp in de steigers gezet. Dit project schalen we in 2021 en volgende jaren fors op. In 2020 hebben we tevens nitraatresidumetingen (N90) uit laten voeren om sneller een beter handelingsperspectief voor waterkwaliteitsverbetering te hebben voor de agrariërs ten opzichte van de huidige methodiek. In samenwerking met het Rijk herhalen we deze metingen in 2021-2023.

Voldoende Water: In samenwerking met de omgevingsdienst is een groot deel van de watervergunningen geactualiseerd en zijn er in 2020 vijf bestuursovereenkomsten afgesloten met bedrijven waarin afspraken zijn gemaakt over reductie van het (grond)watergebruik. In totaal gaat het daarbij om 17,17 miljoen m3 per jaar die (drinkwater)bedrijven binnen de vergunde ruimte niet gebruiken de komende jaren.

Impact van de coronacrisis op de uitvoering en de realisatie van de geplande prestaties / inzet verbonden partijen: De coronacrisis heeft gezorgd voor (beperkte) vertraging op de samenwerkingen zoals de klimaatadaptatiedialogen en het daarop gebaseerde Uitvoeringsprogramma Klimaatadaptatie Zuid-Nederland, enkele STUW-projecten (inrichtingsmaatregelen KRW), Waterpoort, het programma Integraal Riviermanagement (IRM). Daarnaast is de aanpak van bodemsanering in 2020 doorgezet, maar heeft op een aantal onderdelen hinder/vertraging ondervonden van de coronamaatregelen. Tevens heeft de uitwerking en vaststelling van het concept RWP drie maanden vertraging opgelopen. In afstemming met het Rijk en de

Brabantse waterschappen worden het RWP de waterbeheerplannen van de waterschappen in april 2021 ter inzage gelegd (oorspronkelijk beoogd in december 2020).

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Klimaatproof Brabant. Realiseren van een klimaatbestendige en waterrobuuste inrichting en bijbehorend gebruik

Omschrijving (toelichting)

Indicator:

- Mate waarin gebieden klimaatbestendig en waterrobuust zijn ingericht (100% in 2050).

Kwaliteit (indicator)

G

Stand van zaken

We pakken dit op verschillende manieren op. We maken klimaatadaptatie integraal onderdeel van alle provinciale programma's. We werken samen met onze partners in Zuid-Nederland aan een gezamenlijk Uitvoeringsprogramma klimaatadaptatie en we pakken klimaatadaptatie gebiedsgericht op via de Gebiedsgerichte Aanpak Groen-blauw.

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

Bewustwording, samenwerking en verankering 'klimaatbestendig handelen'.

Indicator	2020	2021	2022	2023
<i>Voortgang beleidsmatige implementatie</i>				
Definitief uitvoeringsprogramma (2022-2027)		1		
Stresstest provincie	1			
Stresstest gemeenten	62			1
Dialogen gemeenten	30	62		

Kwaliteit

De stresstesten zijn uitgevoerd. De klimaatadaptatiedialogen en het Uitvoeringsprogramma klimaatadaptatie worden in 2021 afgerond.

Concrete aanpak in projecten en gebieden.

Indicator	2020	2021	2022	2023
<i>Voortgang uitvoering</i>				
Aantal provinciaal gefinancierde projecten	15	30	40	50
Aantal grote gebiedsopgaven dat is gestart (cumulatief)*	2	3	4	5

* In overleg met onze samenwerkingspartners gaan we de ambitie concretiseren; denk aan een formulering als 'in 2023 is 10.000 ha waterrobuust ingericht'. De formulering en daarbij passende methodiek is nog niet voorhanden en zal in gezamenlijkheid met o.a. de waterschappen en belanghebbenden tot stand moeten komen.

Kwaliteit

Omdat de klimaatadaptatiedialogen zijn vertraagd, zijn er minder uitvoeringsprojecten gefinancierd. In 2021 stellen we hiertoe een subsidieregeling op. In 2020 zijn een aantal verkenningen van grote gebiedsopgaven (zoals Peelvenen en Kampina) gestart vanuit de Gebiedsgerichte Aanpak Groen-blauw.

Veilig Water. Blijven zorgen voor veiligheid door de bescherming tegen hoogwater

Omschrijving (toelichting)

Indicatoren:

- Het percentage rivierenlandschap waar sprake is van sterke dijken in combinatie met een uitbreiding van de afvoercapaciteit.
- De regionale keringen zijn veilig (100% voldoet aan de norm).

Kwaliteit (indicator)

G

Stand van zaken

De dijkversterkingen langs de Maas in Brabant die zijn geprogrammeerd in het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) zijn in voorbereiding bij de waterschappen. De rivierverruimingsprojecten worden zoveel mogelijk integraal opgepakt. Provincie Noord-Brabant is de trekker van project Oeffelt en partner bij andere projecten.

Om de regionale keringen 100% aan de norm te laten voldoen hanteren we met de waterschappen een 6-jaarlijkse toetscyclus. De hieruit voortvloeiende verbeteringen zijn gerealiseerd. Voor 1 waterschap lopen de afspraken door tot 2023. Provincie en waterschappen zijn gestart met een herijking van het provinciaal beleid en regelgeving en we nemen deel in het landelijke Ontwikkelprogramma Regionale Keringen.

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

Toezicht op uitvoering verbeterplannen waterschappen.

Indicator	2020	2021	2022	2023
Kilometer te herstellen regionale keringen per waterschap (cumulatief)				
Waterschap Brabantse Delta	5,3	10,6	15,9	21,4
Waterschap De Dommel	5,8			

Kwaliteit

De verbetering van de regionale keringen ligt op schema, conform de afspraken provincie-waterschappen.

Uitvoeren Deltaprogramma Maas.

Indicator	2020	2021	2022	2023
-----------	------	------	------	------

<i>Voortgang rivierverruimingsprojecten (MIRT fase)</i>				
* Lob van Gennep	Verkenning	Verkenning	Planstudie	Planstudie
* Alem	Verkenning	Planstudie		
* Meanderende Maas	Planstudie	Planstudie	Uitvoering	Uitvoering
* Oeffelt	Planstudie	Uitvoering	Planstudie	Planstudie/Uitvoering
* Verlengen brug Veerweg Alphen	Uitvoering			

Kwaliteit

De voortgang van de projecten (gefaseerd, conform MIRT-systematiek) is conform planning. De start van de planuitwerkingsfase van het project Oeffelt is na enige vertraging nu zodanig opgepakt dat realisatie nog binnen de planning mogelijk blijft.

Voldoende Water. Zorgen voor voldoende grond- en oppervlaktewater (voorkomen van overlast en tekorten)

Omschrijving (toelichting)

Indicatoren:

- Zoet water: Waterbeschikbaarheid is conform geldende gebiedsafspraken (einddata af te spreken in individuele gebiedsafspraken)
- Diep grondwater: Grondwaterstand en stijghoogte in de grondwaterlichamen voldoet aan de norm (uiterlijk 2027 moeten beide grondwaterlichamen voldoen, 1 voldoet momenteel niet).
- Ondiep grondwater: Areaal natte natuurparels dat niet langer verdroogd is (uiterlijk 2027 is 36.000 ha NNP niet langer verdroogd).
- Het Brabants grondgebied voldoet aan de norm voor regionale wateroverlast (elke 6 jaar worden de inspanningen gekwantificeerd).

Kwaliteit (indicator)

○

Stand van zaken

Alle bovenstaande indicatoren vergen een lange termijn aanpak en medewerking van veel partijen. Om de doelen te halen vraagt dit inzet van partijen binnen en buiten onze provincie en zelfs buiten de landsgrens waar het gaat om voldoen aan de normen voor het diepe grondwater.

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

Verdrogingsaanpak natte natuurparels.

Indicator	2020	2021	2022	2023
Hectares binnen natte natuurparel waarin maatregelen zijn getroffen (cumulatief)	125 ha	374 ha (*)	(**)	(**)
Hectares buiten natte natuurparel waar maatregelen zijn getroffen, inclusief bodemverbeteringsmaatregelen (cumulatief)	500 ha	2.000 ha	5.000 ha	10.000 ha

(*) Naast de genoemde prestaties in de tabel zijn er nog ca 3.946 ha in voorbereiding/uitvoering. Deze zijn gereed na 2021.

(**) Voor de periode 2022-2027 worden in de eerste helft van 2021 nog concrete uitvoeringsafspraken gemaakt met de waterschappen.

Kwaliteit

De waterschappen rapporteren 2-jaarlijks de voortgang waardoor de voortgang 2020 niet separaat is aan te geven. Voor de nieuwe planperiode stemmen we met de waterschappen een jaarlijkse voortgangsmethodiek af. Tot en met 2021 pakken we circa 400 ha natte natuurplein aan. Dit is conform de verwachte prestaties in de tabel. Naast deze hectares is er echter nog een aanzienlijke restopgave, waarover in de eerste helft van 2021 concrete uitvoeringsafspraken met waterschappen worden gemaakt.

Watersysteem voldoet aan normen voor regionale wateroverlast.

Indicator	2020	2021	2022	2023
Hectares gerealiseerde waterberging (cumulatief)	135 ha	412 ha (*)	(**)	(**)

(*) Naast de genoemde prestaties in de tabel zijn er nog ca 173 ha in voorbereiding/uitvoering. Deze zijn gereed na 2021.

(**) Voor de periode 2022-2027 worden in de eerste helft van 2021 nog concrete uitvoeringsafspraken gemaakt met de waterschappen.

Kwaliteit

De waterschappen rapporteren 2-jaarlijks de voortgang waardoor de voortgang 2020 niet separaat is aan te geven. Voor de nieuwe planperiode stemmen we met de waterschappen een jaarlijkse voortgangsmethodiek af. Tot en met 2021 realiseren we circa 161 ha waterberging. Dit is minder dan de verwachte prestaties in de tabel. Dit komt met name door een langere voorbereidingstijd, waardoor projecten niet meer voor eind 2021 gerealiseerd worden. Naast deze hectares is er echter nog een restopgave, waarover in de eerste helft van 2021 concrete uitvoeringsafspraken met waterschappen worden gemaakt.

Schoon Water. Herstellen van de kwaliteit van oppervlakte- en grondwater tot tenminste het basisniveau

Omschrijving (toelichting)

Indicatoren:

- Alle oppervlaktewaterlichamen in Brabant voldoen aan alle waterkwaliteitseisen conform de Kaderrichtlijn Water in 2027.
- Het grondwater in de drinkwaterbronnen in Brabant blijft van goede kwaliteit.

Kwaliteit (indicator)

O

Stand van zaken

De waterkwaliteit voldoet niet overal. Mede doordat het in uitvoering krijgen van oppervlaktewaterprojecten meer tijd vergt dan voorzien. En het effect van maatregelen in grondwaterbeschermingsgebieden door de complexiteit van het bodem- en watersysteem pas met enkele jaren vertraging zichtbaar is.

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

Schoon grondwater.

Indicator	2020	2021	2022	2023
<i>Uitvoeren maatregelen ihkv 6e Nitraatactie-programma (minder emissies en beter bodembeheer)</i>				
% landbouwgrond in 8 grondwaterbeschermings-gebieden dat deelneemt	80%	80%		
aantal grondwater-beschermingsgebieden waar aan norm wordt voldaan	4	8	(*)	(*)

(*) Voor de periode 2022-2027 moeten deze nog worden vastgelegd.

Kwaliteit

Het percentage landbouwgrond in Grondwaterbeschermingsgebieden is behaald.

Voor 6 van de 8 voor nitraat gevoelige grondwaterbeschermingsgebieden is de doelstelling van de nitraatrichtlijn gehaald. Voor 2 van de 8 grondwaterbeschermingsgebieden zijn aanvullende maatregelen geformuleerd waarbij op termijn de doelstelling gehaald kan worden.

Schoon oppervlaktewater.

Indicator	2020	2021	2022	2023
<i>Inrichtingsmaatregelen Kaderrichtlijn water door waterschappen (cumulatief)</i>				
Beek- en kreekherstel	38 km	115 km (*)	(**)	(**)
Vispassages	34 stuks	102 stuks		

(*) Naast de genoemde prestaties in de tabel zijn er nog 110 km beek- en kreekherstel en 39 vispassages in voorbereiding/uitvoering. Deze zijn gereed na 2021.

(**) Voor de periode 2022-2027 worden in de eerste helft van 2021 nog concrete uitvoeringsafspraken gemaakt met de waterschappen.

Kwaliteit

De waterschappen rapporteren 2-jaarlijks de voortgang waardoor de voortgang 2020 niet separaat is aan te geven. Voor de nieuwe planperiode stemmen we met de waterschappen een jaarlijkse voortgangsmethodiek af. Tot en met 2021 wordt ca 70 km beek- en kreekherstel uitgevoerd en worden ca 75 vismigratieknelpunten opgeheven. Dit is iets minder dan de verwachte prestaties in de tabel. Daarnaast is er echter nog een aanzienlijke restopgave, waarover in de eerste helft van 2021 concrete uitvoeringsafspraken met waterschappen worden gemaakt.

Vitale Bodem. Herstellen van de vitaliteit van de bodem

Omschrijving (toelichting)

Indicator:

- De mate waarin de Brabantse landbouwbodem vitaal is.
- Er is geen sprake meer van verdichting (belemmert infiltratie regenwater).
- Het gehalte aan organische stof is op voldoende niveau (bevordert binding meststoffen en water).

- Bodemleven is gevarieerd (bevordert ziektevermindering, binding meststoffen en bodemstructuur). Streven is 100% landbouwbodems vitaal in 2050, gekoppeld aan klimaatadaptieve inrichting en gebruik.

Kwaliteit (indicator)

O

Stand van zaken

Richting 2050 zijn we goed op weg de indicatoren te behalen. Een toenemend aantal agrarische ondernemers investeert in de verbetering van de bodemvitaliteit. De klimaatverandering jaagt het bewustzijn aan van de noodzaak van een vitale bodem die beter water vasthoudt en plasvorming op de velden voorkomt.

In de pachtvoorwaarden van gronden van 14 gemeenten, provincie Noord-Brabant en BrabantWater zijn verplichtingen ten aanzien van duurzaam bodembeheer opgenomen; 40 agrariërs zetten stappen naar natuurinclusieve landbouw en investeren in verbetering van de bodemvitaliteit, op 3 voorbeeldbedrijven worden maatregelen voor agrobiodiversiteit doorgevoerd en 55 melkveehouders nemen deel aan de biodiversiteitsmonitor.

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

Met agrarische ondernemers bodemverbeteringsmaatregelen doorvoeren in landbouwgebieden.

Zie indicator bij verdrogingsaanpak natte natuurgebieden.

Kwaliteit

In de pachtvoorwaarden van gronden van 14 gemeenten, provincie Noord-Brabant en BrabantWater zijn verplichtingen ten aanzien van duurzaam bodembeheer opgenomen; 40 agrariërs zetten stappen naar natuurinclusieve landbouw en investeren in verbetering van de bodemvitaliteit, op 3 voorbeeldbedrijven worden maatregelen voor agrobiodiversiteit doorgevoerd en 55 melkveehouders nemen deel aan de biodiversiteitsmonitor.

Organiseren bodemnetwerk Brabant.

Indicator	2020	2021	2022	2023
Aantal deelnemers aan bijeenkomsten kennisoverdracht	100	100	100	100

Kwaliteit

Het webinar over duurzame gronduitgifte was met ruim 400 deelnemers drukbezocht. Vanuit lectoraat HAS zijn tevens verbindingen gelegd met andere agrarische opleidingen, loonwerkers, agrariërs en grondeigenaren en vanuit de opgaven voor Natura2000 werken partijen samen aan een robuust bodem- en watersysteem.

Inzet verbonden partijen

Voor het realiseren van de doelstellingen uit dit begrotingsprogramma worden onderstaande verbonden partijen ingezet:

- GOB BV
- Brabant Water
- Nederlandse Waterschapsbank NV

Nadere informatie over de verbonden partijen staat in de paragraaf Verbonden partijen.

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

Toelichting op de verschillen t.o.v. de begroting

Toelichting lasten

Afwijking lasten t.o.v. begroting na wijziging	x € 1.000
- Fysieke gezonde leefomgeving water	4.832
- Bodem	3.900
- Groene groei water	3.188
- Delta programma Veilig/rivieren	531
- Overig	227
Totaal afwijking lasten	12.678

Fysieke gezonde leefomgeving water

De onderschijding wordt met name veroorzaakt doordat er voor STUW buiten de N2000 gebieden een aantal subsidieaanvragen werden verwacht in het najaar 2020. Deze zijn echter pas in december 2020 ontvangen en daardoor in januari 2021 beschikt. Daarnaast loopt het project Humane medicijnresten, mede door de coronacrisis, achter.

Bodem

Door uitstel in/afstel van de uitvoering van de saneringen, van onder andere Chemiepack, verlopen de realisaties niet volgens planning. Dit leidt tot een onderschijding van € 3,9 mln.

Groene groei water

Bij het Deltaprogramma - De Hoge Zandgronden loopt het realisatietempo bij de waterschappen achter. De middelen zijn in samenspraak met de waterschappen herschikt. Daarnaast zorgt de coronacrisis voor vertraging op de klimaatadaptatiedialogen en het daarop gebaseerde Uitvoeringsprogramma klimaatadaptatie Zuid-Nederland.

Delta programma - Veilig/Rivieren

De onderbesteding komt met name doordat het project Veerbrug Alphen is vertraagd door vertraagde besluitvorming RWS. Daarmee schuift de provinciale bijdrage aan dit project door.

Overig

Diverse kleine onderschijdingen.

De toegerekende organisatiekosten komen op basis van de gerealiseerde uren-inzet lager uit.

Toelichting baten

Afwijking baten t.o.v. begroting na wijziging	x € 1.000
- Overig	321
- Bijdrage toegerekende organisatiekosten	783

Totaal afwijking baten**1.104**

Overig: Meer inkomsten ontvangen dan oorspronkelijk geraamd o.a. op de interim bedrijvenregeling bodemsaneringen.

De bijdrage in de toegerekende organisatiekosten ad € 783.180 betreft de vergoeding voor de inzet van personele capaciteit voor activiteiten uit de voorziening grondwaterheffing.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	Begroting 2020 oorspronkelijk	Begroting 2020 na wijzigingen	Jaarrekening 2020 realisatie	Verschil begroting - realisatie
<u>Lasten</u>				
Programma lasten	44.926	42.002	29.324	12.678
Toegerekende organisatiekosten	4.147	4.593	4.583	10
totaal lasten	49.072	46.595	33.907	12.689
<u>Baten</u>				
totaal baten	5.213	7.362	8.466	1.104
saldo baten en lasten	-43.859	-39.233	-25.440	13.793

Programma 4 Natuur en milieu

Inleiding

Natuur

Samen met onze partners, zoals de waterschappen, de natuur- en landbouworganisaties en de gemeenten, hebben we hard doorgewerkt aan de realisatie van het Natuurnetwerk Brabant en het herstel van de natuur. Er zijn veel (inpassings)plannen opgesteld, gronden aangekocht en gebieden als natuur ingericht. In veel gebieden is daadwerkelijk de schop de grond in gegaan. Daarnaast blijkt wederom dat Raad van State-procedures veel langer duren dan voorzien.

Omdat het tempo van realisatie van het Natuurnetwerk Brabant nog te laag is, zijn diverse versnellingsacties ingezet. Zo zijn met drie Brabantse waterschappen en met drie terreinbeherende organisaties overeenkomsten gesloten over het in hoger tempo aanleggen van nieuwe natuur.

In 2020 is veel aandacht uitgegaan naar het herstel van de stikstofgevoelige Natura2000-gebieden. Met het Rijk en de andere provincies zijn afspraken gemaakt om in de periode 2021 – 2030 extra in te zetten op natuurherstel in en rondom onze stikstofgevoelige Natura2000-gebieden. Hiervoor is landelijk € 2,85 miljard beschikbaar voor de komende tien jaar.

Op 15 december hebben GS de uitvoeringsagenda Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof 1.0 (BOS) vastgesteld. Een voortschrijdende dynamische agenda waarin we in willen of moeten spelen op nieuwe relevante actualiteiten en ontwikkelingen. We zetten in op drie pijlers (de tandwielen) die onlosmakelijk met elkaar zijn verbonden: Versnelling van natuurherstel, verlaging stikstofdepositie en het mogelijk maken van gewenste maatschappelijke en economische ontwikkelingen. In 2020 zijn we gestart met een aantal maatregelen die moeten bijdragen aan het op stoom brengen van de drie tandwielen, zoals de lancering van de opkoopregeling piekbelasters en de inrichting van een ondersteuningsloket stikstof waar vraag en aanbod van stikstof bij elkaar worden gebracht. Omdat we tegelijk willen werken aan de natuur, het herstel van het natuurlijk systeem én perspectief voor de landbouw hebben we richting gegeven aan de gebiedsgerichte aanpak groen blauw. In 2021 werken we deze richting verder uit tot een concrete aanpak. In en rondom de Natura 2000-gebieden Ulvenhoutse Bos, Grenscorridor N69 en Peelvenen zijn inmiddels verkenningen gestart.

Begin 2020 is de Brabantse Bossenstrategie vastgesteld. We gaan de Brabantse bossen toekomstbestendiger maken door 60.000 ha bos geleidelijk te vernieuwen. Daarnaast willen we in de komende 10 jaar 13.000 ha nieuw bos aanleggen. Dit alles onder de voorwaarde dat hiervoor adequate financiering wordt gevonden.

Naast natuurontwikkeling en natuurherstel is er onder meer een nieuwe Stimuleringsregeling Landschap ontwikkeld en is de 257e subsidie voor een groen en klimaatbestendig schoolplein verleend. Daarnaast is een adviescommissie Wolven ingesteld.

VTH

De verstrekte VTH-jaaropdracht 2020 is nagenoeg geheel uitgevoerd. Dit omvat vergunning- en toezichttaken voor de WABO, Wet Natuurbescherming (Wnb), Waterwet en Ontgrondingenwet. Over de VTH-taakuitvoering, de uitkomsten daarvan en de financiën worden de Staten nader geïnformeerd via een statenmededeling als de jaarrapportages van de diensten er zijn. Door de Zuidelijke rekenkamer is onderzoek gedaan naar de uitvoering van VTH, daarbij zijn de hogere risicobedrijven op Moerdijk als uitgangspunt genomen. Ook is er onderzoek gedaan naar het project Intensivering Toezicht Veehouderij om lessen te leren van dit traject en die te kunnen vertalen naar nieuwe werkwijzen en andere sectoren.

Milieu

In 2020 hebben wij ingezet op een verdere verbetering van de luchtkwaliteit en vermindering van de geluid- en geurhinder. Op dit moment hebben in Nederland 69 gemeenten en 11 provincies het Schone Lucht akkoord ondertekend. In Brabant hebben 21 gemeenten ondertekend. De aanpak van bodemsanering is in 2020 doorgezet, maar heeft op een aantal onderdelen hinder/vertraging ondervonden

(bv bij afstemming met bewoners) van de coronamaatregelen. We voeren de nazorg van gesloten stortplaatsen uit. Verder is de nulmeting CO2-voetafdruk provinciale organisatie uitgevoerd.

Gezondheid

Tevens heeft GS de startnotitie Gezondheid vastgesteld als voorbereiding op het beleidskader dat begin 2021 volgt.

Impact van de coronacrisis op de uitvoering en de realisatie van de geplande prestaties / inzet verbonden partijen: Voor gebiedsprocessen zijn 'schetssessies met de kaart op tafel', informatieavonden en andere interactieve bijeenkomsten met de partners in het gebied cruciaal. Door Corona was dat in 2020 maar heel beperkt mogelijk. Bijeenkomsten zijn daarom zoveel mogelijk digitaal georganiseerd. Dit levert echter niet de interactie op die live zou plaats vinden. De coronapandemie zette het openbare leven op een lager pitje; dit zorgde vanaf maart 2020 voor minder luchtvervuiling en minder geluid.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Realisatie van een robuust en samenhangend natuurnetwerk

Omschrijving (toelichting)

Indicator:

- In 2027 is het robuuste en samenhangende natuurnetwerk gerealiseerd.

Kwaliteit (indicator)

○

Stand van zaken

Het tempo van realisatie is, overeenkomstig met het landelijk beeld, te laag. Er zijn diverse versnellingsacties ingezet. Zo hebben we in 2020 programmeringsafspraken met drie waterschappen en drie terrein beheerende organisaties (TBO's) in samenwerkingsovereenkomsten vastgelegd. Met de TBO's is afgesproken dat zij 3.000 ha verwerven en in eindbeheer nemen. We hebben in twee rondes voortgangsgesprekken gevoerd met de 6 bovengenoemde partners en met 15 overige trekkers van natuurprojecten. Uit de opgehaalde informatie blijkt dat in alle gebieden gesprekken worden gevoerd met grondeigenaren.

Er wordt maximaal ingezet op het tijdig realiseren van het natuurnetwerk. Op dit moment is niet duidelijk of dit ook daadwerkelijk gaat lukken.

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

Realisatie Natuurnetwerk Brabant: grondverwerving / functieverandering.

Indicator	Opgave 2012 t/m 2027	2020	2021	2022	2023	2024 t/m 2027
Gerealiseerde ha (cumulatief)	9.600	4.450	5.000	6.000	7.000	9.600

Kwaliteit

Zodra de Voortgangsrapportage Natuur (VRN) beschikbaar is, wordt er een statenmededeling opgeleverd met de gerealiseerde hectares per 31 december 2020. De cumulatieve realisatie komt naar verwachting uit op ruim 4.500 ha.

Via het Groen Ontwikkelfonds Brabant (GOB) zijn veel hectares gesubsidieerd voor verwerving. Ook

de grondverwerving voor de N2000-gebieden op basis van de grondstrategieplannen loopt volgens planning.

Realisatie Natuurnetwerk Brabant: inrichting.

Indicator	Opgave 2012 t/m 2027	2020	2021	2022	2023	2024 t/m 2027
Gerealiseerde ha (cumulatief)	15.200	6.000	7.000	8.500	10.000	15.200

Kwaliteit

Zodra de Voortgangsrapportage Natuur (VRN) beschikbaar is, wordt er een statenmededeling opgeleverd met de gerealiseerde hectares per 31 december 2020. De cumulatieve realisatie komt naar verwachting uit op ca. 6.000 ha.

De focus van de TBO's en de waterschappen ligt voorlopig vooral nog bij de grondverwerving. Inrichtingsplannen (voor ecologische en hydrologische maatregelen) voor grotere gebieden worden veelal opgesteld en uitgevoerd nadat alle gronden in een gebied beschikbaar zijn. Dit is (kosten)efficiënt en verklaart dat de inrichting nog minder snel verloopt. De komende jaren houden we hier aandacht voor en wellicht dient de aanpak zich meer te gaan richten op inrichtingsplannen voor kleinere gebieden, zodat er op kortere termijn meer inrichtingsresultaten geboekt gaan worden.

Realisatie ecologische verbindingzones.

Indicator	Opgave 2012 t/m 2027	2020	2021	2022	2023	2024 t/m 2027
Gerealiseerde ha (cumulatief)	1.775	170	200	300	500	1.775

Kwaliteit

De cumulatieve realisatie per 31 december 2020 is 115 ha. Daarmee zijn aanmerkelijk minder hectares EVZ gerealiseerd dan voorzien. Dit komt vooral doordat de daadwerkelijke realisatie van EVZ's veel meer doorlooptijd vraagt dan was ingeschat.

Tegelijkertijd zien we dat waterschappen en gemeenten in de afgelopen jaren meer aanvragen voor EVZ subsidie bij het GOB hebben ingediend. Het GOB heeft inmiddels voor ruim 300 ha subsidie verleend. De verhoging van de subsidie voor droge (delen van) EVZ's van 50% naar 75% heeft daaraan bijgedragen. De projecten waaraan subsidie is verleend, komen veelal in 2021 en 2022 tot uitvoering.

Het tempo van de realisatie is echter nog niet hoog genoeg. Er wordt gewerkt aan aanvullende afspraken in het kader van de maatwerkovereenkomsten tussen waterschappen en provincie. Ook worden gemeenten nadrukkelijk aangesproken om met de EVZ's in hun gemeente aan de slag te gaan.

Beheer van het Natuurnetwerk Brabant.

Indicator	2020	2021	2022	2023
-----------	------	------	------	------

Beheerde ha via de Subsiestelsel Natuur en Landschap – onderdeel natuurbeheer (cumulatief)	81.800	83.000	84.200	85.400
--	--------	--------	--------	--------

Kwaliteit

Zodra de Voortgangsrapportage Natuur (VRN) beschikbaar is, wordt er een statenmededeling opgeleverd met de gerealiseerde hectares per 31 december 2020. De cumulatieve realisatie komt naar verwachting uit op ca. 82.000 ha.

Herstel van de biodiversiteit

Omschrijving (toelichting)

Indicatoren:

- In 2030 is de afname van de biodiversiteit naar een positieve trend omgebogen.
- In 2050 hebben alle bedreigde planten en dieren in Brabant weer een geschikte leefomgeving.

Kwaliteit (indicator)

○

Stand van zaken

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

Agrarisch natuur- en landschapsbeheer.

Indicator	2020	2021	2022	2023
Beheerde ha via de Subsiestelsel Natuur en Landschap – onderdeel agrarisch natuurbeheer (cumulatief)	3.740	3.674	3.674	3.082

Kwaliteit

Zodra de Voortgangsrapportage Natuur (VRN) beschikbaar is, wordt er een statenmededeling opgeleverd met de gerealiseerde hectares per 31 december 2020.

In 2020 is het beheer voortgezet conform eerder afgegeven beschikkingen. Eind 2019 is er oppervlakte toegevoegd voor blauwe diensten aan de beschikte arealen voor de jaren 2020 en 2021. Dit is eind 2020 verwerkt in de herbeschikkingen aan de agrarische natuurcollectieven en leidt er mede toe dat de totale oppervlakte naar verwachting hoger uitkomt dan in de begroting voor 2020 was opgenomen.

Bosuitbreiding en bosvorming.

Indicator	2020	2021	2022	2023
In uitvoering genomen ha bosuitbreiding (cumulatief)	0	500	1.500	2.500

Kwaliteit

Begin 2020 is de Brabantse bossenstrategie vastgesteld en eind 2020 is ook in LNV- en IPO-verband de landelijke bossenstrategie vastgesteld. De bossenstrategie zal in de komende jaren tot uitvoering worden gebracht. Hiervoor dient echter nog wel de adequate financiering gevonden te worden. De

voorbereidingen daarvoor zijn in 2020 gestart. Belangrijk aandachtspunt en succesfactor daarbij is het verkrijgen van de benodigde financiële middelen om de ambities te kunnen realiseren.

Uitvoeren herstelmaatregelen in N2000-gebieden.

Indicator	2020	2021	2022	2023
Aantal uitgevoerde maatregelen (cumulatief)	200	400	pm1	pm1

pm1: afhankelijk van de invulling van de 2e fase N2000-herstelmaatregelen

Kwaliteit

De uitvoering van de maatregelen verloopt conform planning en de jaarlijkse Landelijke voortgangsrapportage N2000-herstelmaatregelen. De uitvoering van een klein aantal herstelmaatregelen in complexe gebiedsprocessen start in 2021 en wordt in 2022 opgeleverd.

Uitvoeren inrichtingsmaatregelen in leefgebieden.

Indicator	2020	2021	2022	2023
Gerealiseerde ha (cumulatief)	1.000	2.000	3.000	4.000

Kwaliteit

De looptijd van de subsidies voor herstelmaatregelen in de leefgebieden is vaak meerjarig. Zo is er in 2020 uitvoering gegeven aan eerder verleende subsidies, zijn er ook projecten afgerond en subsidies vastgesteld en zijn er in 2020 voor ca. € 7 mln aan nieuwe projecten subsidies toegekend die voor een deel ook al in 2020 in uitvoering zijn genomen. Daarmee zijn in 2020 in ruimschoots 1.000 ha inrichtingsmaatregelen genomen om kwetsbare leefgebieden te herstellen.

Versterking van de kwaliteit van het Brabantse landschap

Omschrijving (toelichting)

Indicatoren:

- In 2030 zijn de waardevolle cultuurhistorische landschappen in Brabant behouden en waar mogelijk versterkt.
- In 2050 staat Brabant met zijn TOP-landschap van oude en nieuwe landschappen in de top 5 van Europa.

Kwaliteit (indicator)

G

Stand van zaken

Met de Stimuleringsregeling Landschap en de subsidieregeling voor de aanleg van landschapselementen en het herstel van cultuurhistorische landschapselementen wordt ingezet op de realisatie van nieuwe landschapselementen en behoud van huidige waarden. Deze inzet kan niet verhinderen dat de kwaliteit, door de diverse ruimtelijke opgaven, onder druk staat. Onder de paraplu van de Omgevingsvisie wordt daarom gewerkt aan een meer landschapsinclusieve benadering in de verschillende beleidskaders en de omgevingsverordening. Ook in het nieuwe Beleidskader Natuur zal dat zijn invulling krijgen om aan de ambities voor 2050 bij te dragen.

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

Maatregelen die de karakteristieke Brabantse landschappen versterken.

Indicator	2020	2021	2022	2023
Gerealiseerde hectare via de subsidieregeling Groen Blauw Stimuleringskader en de subsidieregeling voor de aanleg van landschapselementen en het herstel van cultuurhistorische landschapselementen	15	15	15	15
Beheerde hectare via de subsidieregeling Groen Blauw Stimuleringskader	450	450	450	450

Kwaliteit

In 2020 is de Subsidieregeling Groen Blauwe Stimuleringskader gesloten en opgevolgd door de Stimuleringsregeling Landschap. In 2020 is er 20 ha aan landschapselementen gerealiseerd en is er 350 ha beheerd. Het is het eerste jaar dat gerapporteerd wordt in hectaren, aangenomen wordt dat de langjarige resultaten goede gemiddelden zijn.

Verankering van de natuur in de samenleving

Omschrijving (toelichting)

Indicator:

- In 2022 investeren meer Brabantse burgers en ondernemers in hun groene leefomgeving.

Kwaliteit (indicator)

G

Stand van zaken

In 2020 hebben we onverminderd ingezet op vergroening van de leefomgeving. Daarvoor ondersteunen we projecten van relevante netwerken (IVN, Steenbreek, buurtnatuur- en waterfonds, etc.) met grote maatschappelijke impact en dat blijven we ook doen. Ook wordt steeds nadrukkelijker samengewerkt met gemeenten vanwege hun rol in vergroening van de leefomgeving. Het project Schoolpleinen van de toekomst heeft in 2020 het subsidieplafond bereikt. Sneller dan verwacht zijn er nu al 257 schoolpleinen vergroend (ongeveer 25% van het totaal in Brabant) en samen met de huidige partners wordt gezocht naar nieuwe financieringsvormen. Bij de projecten sturen we op maatschappelijke verankering en eigenaarschap van andere partijen (onverwachte crossovers en nieuwe partners). In het afgelopen jaar is de verbinding met onderdelen in andere provinciale programma's versterkt (o.a. met landbouw, klimaatadaptatie en verstedelijkingsopgave) om vanuit een brede basis te werken aan een zo natuurinclusief mogelijke samenleving.

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

Maatregelen die de verankering van de natuur in de samenleving versterken

We verbinden de natuur en het landschap met de Brabantse samenleving en economie door in te spelen op initiatieven uit te samenleving. Zo investeren we in de kracht van de groene vrijwilligers, in het verbeteren van de toegankelijkheid van natuurgebieden voor mindervaliden, in groene, klimaatbestendige schoolpleinen en in ondernemers die "ondernemen met natuur". En versterken we de kansrijke wisselwerking tussen landbouw en natuur.

Prestaties/maatregelen	Indicator	2020	2021	2022	2023
------------------------	-----------	------	------	------	------

Ondernemers en burgers die investeren in hun groene leefomgeving	Aantal uitgevoerde maatregelen/initiatieven	70	70	70	pm
--	---	----	----	----	----

pm: afhankelijk van de invulling van het natuur- en landschapsbeleid in het nieuwe beleidskader Natuur

Kwaliteit

In 2020 zijn er 33 (burger)initiatieven gerealiseerd (4 matchfunding-projecten en 29 projecten via het buurnatuur- en waterfonds). Er zijn 97 groene schoolpleinen gesubsidieerd. Verder zijn er 9 projecten gerealiseerd gericht op de waardering van groene vrijwilligers, toename van vrijwilligers of het vergroten van expertise voor vrijwilligers bij aansluitende beleidsvraagstukken (o.a. via subsidie IVN).

Milieu. Continue verbetering van de luchtkwaliteit en vermindering van de geluid-, geur- en lichthinder

Omschrijving (toelichting)

In 2020 hebben wij ingezet op een verdere verbetering van de luchtkwaliteit en vermindering van de geluid- en geurhinder. De coronapandemie zette het openbare leven op een lager pitje; dit zorgde vanaf maart 2020 voor minder luchtvervuiling en minder geluid. De aanpak van bodemsanering is in 2020 doorgezet, maar heeft op een aantal onderdelen hinder/vertraging ondervonden (bv bij afstemming met bewoners) van de coronamaatregelen. We voeren de nazorg van gesloten stortplaatsen uit. De nulmeting CO2-voetafdruk provinciale organisatie is uitgevoerd.

Indicator:

Staat van de luchtkwaliteit (PM10, PM2.5, NO2) en verbetering van de ervaren geur- en andere milieubelasting per vierkante kilometer.

Kwaliteit (indicator)

G

Stand van zaken

In de monitoringsrapportage Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit 2020 is over de actuele cijfers op luchtkwaliteit gerapporteerd. Op BrabantInZicht is gerapporteerd over het aantal klachten over geuroverlast.

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

Beperken van geluidsoverlast voor Brabanders

Indicator	2020	2021	2022	2023
Aantal resterende woningen met een geluidsbelasting > 60 dB met een onbekend binnenniveau of een binnenniveau > 36 dB)	5.400	5.000	4.600	4.200

Kwaliteit

We hebben vertraging opgelopen met de aanschrijvingen in het kader van de Subsidieregeling Geluid. Dit heeft meerdere redenen. Vooruitlopend op de omgevingswet hebben we met het Rijk afspraken gemaakt om presanering mogelijk te maken. Hierdoor krijgen burgers nu al een

vergelijkbaar (gunstiger) aanbod als onder de Omgevingswet. Het Rijk stelt voor deze situaties financiële middelen beschikbaar. De subsidieregeling is op deze nieuwe situatie aangepast. Daarnaast is de sanering gekoppeld aan het uitvoeren van onderhoud. Een aantal geplande infrastructurele projecten zijn uitgesteld. Ook zijn de noodzakelijke bezoeken aan huis beperkt in verband met Corona.

Kiezen voor schone lucht in provinciale projecten

Kwaliteit

Op dit moment hebben in Nederland 69 gemeenten en 11 provincies het Schone Lucht akkoord ondertekend. In Brabant hebben 21 gemeenten ondertekend. Het Schone Lucht Akkoord biedt een kader om te borgen dat luchtkwaliteit geborgd is in de projecten die wij als provincie doen. Daarnaast hebben we begin 2020 de eindverantwoording van de subsidiemiddelen NSL/BSL afgerond.

Stevige monitoring kwaliteit van de leefomgeving

Kwaliteit

We hebben in 2020 de opdrachten voor metingen nabij industrieterrein Antwerpen en aanvullende ammoniakmeetpunten vanuit het MAN (Meetpunt Ammoniak Natuurgebieden) verlengd. Met de invulling van twee moties (M197-2020 en M46a-2020) heeft PS duiding gegeven aan de inventarisatie of meer meetpunten kunnen worden gerealiseerd in hoogbelaste gebieden.

Terugdringen ernst en cumulatie van milieubelasting

Indicator	2021	2022	2023	2024
Rapport verkenning hotspots Brabant	1			
Plan van aanpak hotspots	1			

Kwaliteit

Zoals aangegeven in de bestuursrapportage zullen we de verkenning naar hotspots in Brabant in 2021 opleveren. Dit geeft ons meer tijd om de informatiebehoefte in kaart te brengen, en geeft de mogelijkheid om aan te haken op de monitoringsinstrumenten die onder meer door het RIVM ontwikkeld worden.

Gezondheid

Kwaliteit (indicator)

G

Kwaliteit (toelichting)

Stand van zaken

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

De Brabantse leefomgeving is gezonder geworden en nodigt bovendien uit tot gezond gedrag

De nieuwste inzichten rondom gezonde leefomgeving krijgen een plek in het provinciale beleid.

Kwaliteit

In 2020 is er een startnotitie gezondheid vastgesteld waarin GS haar denkwijze over de provinciale rolname op het gebied van gezondheid beschrijft. Voor de zomer van 2021 zal het beleidskader gezondheid naar PS worden gezonden. Dit betreft een horizontaal beleidskader die verbindend en agenderend werkt voor de provinciale inzet op het gebied van gezondheid.

Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH) leveren een bijdrage aan een gezonde fysieke leefomgeving en daarmee een bijdrage aan een goed werk- en leefklimaat.

Kwaliteit (indicator)

G

Stand van zaken

De verstrekte VTH-jaaropdracht 2020 is nagenoeg geheel uitgevoerd. Dit omvat vergunning- en toezichttaken voor de WABO, Wet Natuurbescherming (Wnb), Waterwet en Ontgrondingenwet. Om de organisatie van de omgevingsdiensten voor te bereiden op het grote aantal extra vergunningaanvragen als gevolg van de Transitie Veehouderij, heeft de Taskforce Transitie Veehouderij in 2020 acht efficiëntiemaatregelen geïmplementeerd. Bovendien is een start gemaakt met de grootscheepse actualisatie van de agrarische brondata in de applicaties BVB (Bestand Veehouderij Bedrijven) en BZV (Brabantse Zorgvuldigheidsscore Veehouderij). De inventarisatie Zeer Zorgwekkende Stoffen en potentiële Zeer Zorgwekkende stoffen is nagenoeg afgerond bij industriële bedrijven.

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

De vergunningverlening, toezicht en handhaving voldoen aan de gestelde generieke kwaliteitsdoelstellingen van rechtmatigheid en kwaliteit

Prestaties/maatregelen	Indicator	2020	2021	2022	2023
De vergunningverlening voldoet aan de gestelde generieke kwaliteitsdoelstellingen van rechtmatigheid en kwaliteit	Er wordt geen gebruik gemaakt van de Wet dwangsom	0	0	0	0
	Er komt geen Lex silencio positivo voor	0	0	0	0
	Beschikkingen zijn binnen de wettelijke termijn afgehandeld – norm 90%	90%	90%	90%	90%
Toezicht en handhaving voldoen aan de gestelde generieke kwaliteitseisen	Handhavingsbeschikkingen blijven in stand na gerechtelijke toetsing	90%	90%	90%	90%

Kwaliteit

De definitieve eindrapportages over de uitvoering van de VTH taken zijn nog niet beschikbaar. In april wordt net als in 2020 een statenmededeling opgeleverd met daarin de resultaten over de VTH uitvoering.

Inzet verbonden partijen

Voor het realiseren van de doelstellingen uit dit begrotingsprogramma worden onderstaande verbonden partijen ingezet:

- Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen
- Groen Ontwikkelfonds Brabant BV
- Omgevingsdienst Brabant Noord
- Omgevingsdienst Midden-en West-Brabant
- Omgevingsdienst Zuidoost Brabant

Nadere informatie over verbonden partijen staat in de paragraaf Verbonden partijen.

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

Toelichting op de verschillen t.o.v. de begroting

Toelichting lasten

Afwijking lasten t.o.v. begroting na wijziging	x € 1.000
- Gebiedsontwikkeling N69 t.l.v. SIF	907
- Transitie DLG-projecten	523
- Aanpak stikstof	765
- SNL beheer	510
- GOB grondverwerving NNB	-1.607
- Natura 2000 herstelmaatregelen	3.468
- Brug uitwerking Natuur+samenleving	694
- Vergunningverlening, toezicht en handhaving	2.200
- Ambitiemiddelen milieu	900
- Fysieke leefomgeving / Samenwerken milieu	420
- Overig	1.037
Totaal afwijking lasten	9.817

Gebiedsimpuls N69 tlv SIF

Voor de subsidieregeling gebiedsimpuls N69 werden diverse aanvragen verwacht. Een aantal aanvragen zijn binnengekomen eind 2020 en begin 2021. Deze zijn dus niet meer beschikbaar in 2020. Het budget blijft beschikbaar en de subsidieregeling is nog open tot en met 2024. In 2021 worden nog enkele aanvragen verwacht en daarnaast zijn diverse aanvragen in voorbereiding. De meerjarenraming zal hierop worden aangepast.

Transitie DLG projecten

De betaling voor restopgave van de Hilver en Wintelre Oerle zijn doorgeschoven naar 2021. Ook zijn enkele uitbetalingen in het kader van de Lijst der Geldelijke regelingen (LGR) van Weerij Zuid doorgeschoven naar 2021. De restant betaling aan de aannemer van het project Groote Peel is na arbitrage lager uitgevallen.

Aanpak Stikstof

De onderuitputting wordt mede veroorzaakt doordat de verkenningen in de gebiedsgerichte aanpak later zijn gestart dan oorspronkelijk gepland. Daarnaast is de inhuur van benodigde geodiensten doorgeschoven naar 2021.

SNL beheer

De onderbesteding op SNL komt deels doordat er voor het agrarisch natuur- en landschapsbeheer gerekend is met 50% EU-subsidie en we tot nu toe 75% EU-subsidie krijgen. Dit sluit aan bij de afspraak over 50-50 financiering, waarbij in de eerste vier jaren al 75% wordt gedeclareerd in Brussel en resterende jaren 100% ten laste van de provincie komt.

GOB-grondverwerving NNB

De grondposities (aankoop, verkoop en doorlevering) laten zich moeilijk ramen. Bij de Bestuursrapportage worden op basis van de meest recente grondmutaties, de ramingen bijgesteld.

In de laatste maanden van 2020 hebben nog een aantal aankopen van gronden plaatsgevonden met betrekking tot provinciale en rijks EHS die niet voorzien waren bij de slotwijziging 2020 waardoor een overschrijding van € 1,6 mln. optreedt welke wordt afgedekt binnen de reserve Essent investeringsagenda-groenontwikkelfonds en de reserve natuurbeheer en ontwikkeling.

Natura 2000 herstelmaatregelen

De toegezegde subsidie aan SBB naar aanleiding van de Brand in de Peelvenen is pas gedeeltelijk beschikt. Een bedrag van € 1,2 mln moet nog aangevraagd worden. Het waterschap de Dommel heeft over 2020 niet gefactureerd omdat er een herziene aanvraag in voorbereiding is in het kader van de bestuursovereenkomst 2016. De uitgaven voor Peelvenen zijn in 2020 lager geworden omdat nog niet met de uitvoering gestart kon worden.

"BrUG; uitwerking Natuur + Samenleving"

De onderschijding komt enerzijds door dat er voor de Bijenregeling veel minder aanvragen zijn binnengekomen. Hierdoor resteert er nog ruim 300.000. In 2021 wordt dit budget opnieuw ingezet voor de bijen. Voor het onderdeel natuur en samenleving waren subsidies voorzien voor Toegankelijke Natuur en voor Impuls Groene Vrijwilligers. Deze subsidies schuiven door naar 2021.

Vergunningverlening, toezicht en handhaving

De onderbesteding wordt enerzijds veroorzaakt doordat er, anders dan verwacht, in 2020 geen grensoverschrijdende juridische kosten waren met betrekking tot de natuurbeschermingswet. Anderzijds is in 2020 minder besteed dan geraamd vanuit de bestuursakkoordmiddelen transitie veehouderij.

Ambitiemiddelen milieu

De uitgaven op de ambitiemiddelen ten behoeve het onderdeel milieu van het PMWP 2015-2021 waren in 2020 minder dan geraamd. Met name op de subonderdelen 'gezonde leefomgeving' en 'lucht, geur en geluid'.

Fysieke veilige leefomgeving/ Samenwerken milieu

Er zijn minder (proces-/voorbereidings-)kosten gemaakt op het gebied van samenwerking. Verder zijn er minder opruimingssubsidies drugsdumpingen aangevraagd dan voorzien.

Overig

Diverse kleinere afwijkingen, zoals/op gebied van;

* Programma budget realisatie NNB (€0,35 mln): Waterschap de Dommel en enkele kleinere trekkers hebben de toegezegde subsidie voor de capaciteit in geld niet meer aangevraagd in 2020;

* Stimuleringskader Landschap (€0,28 mln): een onderschijding wordt veroorzaakt omdat de aanvragen voor de nieuwe stimuleringsregeling landschap eind 2020 zijn ingediend en niet meer beschikt zijn in 2020;

* Te verdelen Landschappen van Allure subsidies (€ 0,25 mln.): De beschikking betreffende het 'Kloppend Hart van Het Groene Woud', is de definitief vastgesteld en heeft er een terugbetaling plaatsgevonden;

* diverse kleine posten (€ 0,2 mln)

De toegerekende organisatiekosten komen op basis van de gerealiseerde uren-inzet lager uit.

Toelichting baten

Afwijking baten t.o.v. begroting na wijziging x € 1.000	
- Inkomsten groen-blaue diensten	- 3.539
- Inkomsten leges	- 1.331
- Inkomsten / verkopen Rijks EHS	1.300
- Overig	67
Totaal afwijking baten	- 3.503

Inkomsten groen-blaue diensten

Door het beëindigen van het Stimuleringskader Groen Blauwe Diensten zijn de gebiedscontracten in uitvoering afgerekend. Het restant van de balansverplichtingen is hiermede voor een groot deel komen te vervallen en de openstaande vorderingen zijnde de 50% cofinanciering van gemeenten en waterschappen terugbetaald aan de deelnemers. Het saldo van de vrijgevallen bedragen en de terugbetalingen aan de gemeenten gaat per saldo terug naar de reserve (€ 4,12 mln). Dit bedrag wordt weer ingezet voor de nieuwe stimuleringskader Landschappen regeling.

Inkomsten vergunningverlening, toezicht en handhaving

Als gevolg van de stikstofcrisis en de coronacrisis zijn in 2020 minder legesaanvragen geweest. Dit leidde tot minder inkomsten.

Inkomsten / verkopen Rijks-EHS

De grondposities (aankoop, verkoop en doorlevering) laten zich moeilijk ramen. Bij verkoop worden boekwinsten en pachtinkomsten gerealiseerd. In de laatste maanden van 2020 hebben nog een aantal mutaties plaatsgevonden met name Rijks EHS welke niet voorzien waren bij de slotwijziging 2020, waardoor er per saldo meer baten € 1,3 mln. zijn gerealiseerd.

Overig

Diverse kleinere afwijkingen.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	Begroting 2020 oorspronkelijk	Begroting 2020 na wijzigingen	Jaarrekening 2020 realisatie	Verschil begroting - realisatie
<u>Lasten</u>				
Programma lasten	103.468	148.646	138.829	9.817
Toegerekende organisatiekosten	8.673	10.996	10.582	414
totaal lasten	112.141	159.642	149.412	10.230
<u>Baten</u>				
totaal baten	6.471	16.382	12.879	-3.503
saldo baten en lasten	-105.670	-143.260	-136.533	6.727

Programma 5 Economie, kennis en talentenontwikkeling

Inleiding

Het Programma EKT ligt, ondanks corona, op koers en heeft op een goede manier invulling kunnen geven aan de uitvoering van de prestaties. Het jaar 2020 stond naast de coronacrisis vooral in het teken van het opstellen van een nieuw Economisch beleidskader 2030. Met de vaststelling door PS van het Beleidskader Economie 2030 op 16 oktober 2020 is er een nieuwe strategie geformuleerd die gebaseerd is op vier opgaven: het missie gedreven innovatiebeleid, een veerkrachtige arbeidsmarkt, een internationaal verbonden Brabant en een sterke ruimtelijk-economische structuur. Vanuit die opgaven zijn er uitvoeringsagenda's aangekondigd te weten: 'Data-economie', 'Circulaire economie', 'innovatie' en de "doorontwikkeling van campussen". Het actieplan 'Talent voor de kenniseconomie van morgen' is in juni vastgesteld. Er zijn afspraken met het Rijk gemaakt over de nieuwe ronde Europese fondsen. Er is voor landsdeel Zuid de komende programmaperiode ruim 350 miljoen beschikbaar, waarvan plm.140 mln. euro direct beschikbaar is voor Brabant. En tot slot hebben we met het Rijk extra cofinanciering weten af te spreken (plm. 35 mln.) ter ondersteuning van de innovatieve MKB-instrumenten: vroege fase financiering (VFF) en MKB innovatiestimulering topsectoren (MIT) en is GS voornemens om € 22,5 mln. beschikbaar te stellen als co-financiering van EZK-middelen voor de fondsversterking van de BOM.

Impact coronacrisis:

Het jaar 2020 werd beheerst door de uitbraak van het Coronavirus en de maatregelen om besmettingen tegen te gaan. Vanaf de start heeft de provincie een brede aanpak ingesteld, om aanvullend op de maatregelen van het Rijk en gemeenten, maatregelen te nemen gericht op het opvangen van de gevolgen voor middellange en lange termijn. Vanaf maart 2020 hebben we – vanuit de portefeuille economie met een Brabantse Impact Monitor de gevolgen van de Coronapandemie voor de economie en maatschappij gevolgd. Daarnaast hebben we 20 miljoen extra middelen ten behoeve van de Corona Overbruggingslening (COL) vanuit de BOM en hebben we dit najaar samen met de B5 en M7 gemeente en de bom gewerkt aan een Actie- en Investeringsagenda..

Voor het werk met internationale dimensies zijn fysieke ontmoetingen van groot belang. Met het begin van de COVID-19 pandemie is abrupt het organiseren en uitvoeren van buitenlandse reizen tot stilstand gekomen. De ontstane leemte in werkzaamheden heeft ook positieve effecten gehad; we hebben geleerd om op een andere, digitale manier internationale bijeenkomsten en evenementen te organiseren. Zo is er bijvoorbeeld geëxperimenteerd met matchmaking via webinars waarbij, in samenwerking met de BOM succesvolle digitale matchmaking events zijn georganiseerd in Israël en China. De verwachting is niet dat digitale ontmoetingen de fysieke ontmoetingen zullen gaan vervangen, maar ze zullen wel een essentiële bijdrage gaan leveren aan het internationale werk.

In IPO-verband is een Corona herstelagenda voor de economie opgesteld, die ook is onderschreven door het kabinet. De uitvoering hiervan wordt in 2021 ter hand genomen.

Impact Corona i.r.t. Europese programma's

De Europese Unie heeft € 49,5 mln. extra middelen voor Brabant beschikbaar gesteld in het kader van Corona herstel uit het programma React EU. Het nieuwe programma is gericht op een groen, digitaal en veerkrachtig crisisherstel. De provincie volgt de Europese en – nationale ontwikkelingen en – maatregelen in het kader van Corona op de voet en zet zich proactief in om een wezenlijke bijdrage te leveren aan het bestrijden van deze crisis.

Impact Corona i.r.t. arbeidsmarktbeleid

Door de coronacrisis zijn er extra middelen aan de arbeidsmarktregio's beschikbaar gesteld (€500.000 per regio) ten behoeve van het versterken van de werkgeversservicepunten. Daarnaast is ook aan iedere regio

versneld (op het actieplan arbeidsmarkt) een bedrag van € 500.000 beschikbaar gesteld voor het thema 'duurzame inzetbaarheid'. Hiermee is de focus in 2020, als gevolg van de coronacrisis, gelegd op de actielijn leven lang ontwikkelen (om-, her- en bijscholing) en het geven van extra ondersteuning aan werkgevers. Daarnaast heeft op de lijn Internationalisering een versnelling plaatsgevonden op aanvullende (Covid-19) informatievoorziening aan internationale werknemers.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Topclusters die bijdragen aan oplossingen voor maatschappelijke opgaven

Omschrijving (toelichting)

Indicator : % toename van het bruto regionaal product (BRP) ten opzichte van voorgaande jaar.

Kwaliteit (indicator)

G

■ Stand van zaken

Het afgelopen jaar stond vooral in het teken van het maken van een economisch beleidskader en het beperken van de impact van Corona op het Brabantse MKB. In aansluiting op het Groeibrief-initiatief van het kabinet uit december 2019, is in 2020 een aantal initiatieven ontwikkeld die zijn ingediend voor beoordeling in de eerste tranche Groeifonds. De beoordelingsprocedure loopt begin 2021 nog. De voorstellen zijn gericht op innovatie, onderwijs en infrastructuur. Brabant resp. Brabantse spelers hebben in 9 van de ingediende 14 voorstellen een plaats gekregen.

We hebben samen met EZK en TNO geïnvesteerd in het project: batterijtechnologie van de toekomst zodat er een demonstratielijn van machines gebouwd gaat worden waarmee aangetoond kan worden dat de technologie werkt.

In het kader van F-35 hebben OneLogistics en Aeronamic contracten gesloten met de V.S. in relatie tot onderhoudswerk. Dit leidt voor Aviolanda Woensdrecht o.a. tot nieuwbouw op het businesspark met een directe inzet op innovatie en opleiden/talent in PPS vorm met Defensie en EZK.

In 2020 is Pivot Park gestart met een innovatieprogramma om het innovatieve karakter en de aantrekkelijkheid van de campus te verhogen.

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

Een organisatorisch en financieel sluitende keten voor de ondersteuning van innovatieve starters, groeiers en scale ups.

Indicator: Een aantal nieuwe financieringen via Brabants Start-Up Fonds, de BOM en Scale Up-fonds

■ Kwaliteit

- Concept fondsplan ligt ter besluitvorming bij GS om ingediend te worden bij de vroege fase financierings regeling (VFF) van EZK. Brabant Pledge Fundsproject is gestart waarbij publieke en private financiering wordt ontsloten voor startende en groeiende ondernemingen. Op 15 december 2020 heeft GS besloten om subsidie ad € 0,55 mln. te verlenen aan het project 'Braventure 2021'. Op verzoek van Starterslift heeft GS in mei 2020 ingestemd om € 250k aan resterende SKE-middelen (onder voorwaarde) in te zetten voor het 'COVID-19 Noodfonds Mid-West Brabant', en is voor regio Zuidoost een soortgelijk bedrag beschikbaar gekomen voor starters

- Er is 20 miljoen vrijgemaakt voor cofinanciering COL, om innovatief MKB, start- en scale-ups van financiering te voorzien; om innovatie en groei niet in de weg te laten staan.

En is GS voornemens om 22,5 mln vrij te maken om de fondsen van de BOM te versterken, ook als

opvolging van de COL,
voor innovatief MKB in clusters die wij van belang achten.

Een samenhangend stelsel R&D-programma's voor het MKB (MIT, OPZuid, Interreg).

Indicator: Aantal ondersteunde MKB-deelnemers binnen R&D-regelingen (MIT, OPZuid, Interreg). (jaarlijkse score sterk afhankelijk van planning Europese programma's). Streefcijfer: 40-50 in MIT, overige incidenteel in verband met aflopen budgetten.

Kwaliteit

In 2020 namen in totaal 47 Brabantse MKB'ers deel aan een R&D-samenwerkingsproject in MIT-Zuid.

Opstellen Economische Visie 2030.

Kwaliteit

Economische Visie is als Economisch Beleidskader vastgesteld

Een arbeidsmarkt waar vraag en aanbod, kwalitatief en kwantitatief, in evenwicht zijn.

Omschrijving (toelichting)

Indicatoren:

Spanningsindicator

De spanningsindicator over de hele Brabantse arbeidsmarkt was 1,49 in het 3e kwartaal van 2020. Dit is een gemiddelde spanning. De spanningsindicatoren van iedere afzonderlijke Brabantse arbeidsmarktregio laten zien dat er in Noordoost Brabant en Zuidoost Brabant nog wel sprake is van een krappe arbeidsmarkt. Dit betekent dat er veel openstaande vacatures bestaan ten opzichte van het aantal kortdurend werklozen.

Arbeidsparticipatie

De arbeidsparticipatie liep terug in de eerste helft van vorig jaar maar in de tweede helft van het jaar herstelde de arbeidsdeelname zich tot het niveau van het 2e kwartaal 2019. (72,4%)

Kwaliteit (indicator)

G

Stand van zaken

Het in juni 2020 gelanceerde actieplan Arbeidsmarkt werkt vanuit de actielijnen aantrekken, benutten, ontwikkelen en behouden van talent aan het weerbaar maken van de arbeidsmarkt en het in evenwicht brengen van voldoende aanbod van talent aan de vraag vanuit de arbeidsmarkt

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

Vaststellen Actieplan.

Kwaliteit

Het actieplan 2020-2023 "Talent voor de kenniseconomie van morgen" is als uitvoeringsagenda opgesteld, op 19 juni 2020 door PS vastgesteld en via de volgende activiteiten in gang gezet:

1. Ondersteuning van Brabantse bedrijven, ZZP'ers en internationale werknemers met extra informatie en advies in het kader van de gevolgen coronacrisis.
2. Facilitering van de arbeidsmarktregio's voor het versterken van hun regionale arbeidsmarkten met aandacht voor duurzame inzetbaarheid, (om)scholing, van werk naar werk trajecten naar kansrijke sectoren, ondersteuning van kwetsbare groepen en ouderen, organisatie van voldoende stages en

leerbanen voor jongeren, investering in behoud van vakmensen, aanpak discriminatie en laaggeletterdheid.

3. Lancering van het digitaal scholingsplatform www.brabantleert.nl dat sinds voorjaar 2020 voor alle Brabanders een online cursusaanbod biedt voor bij- en omscholing. Het leverde 140.000 unieke bezoekers, 8500 gevolgde modules door 4200 actieve gebruikers en 750 behaalde certificaten op.

4. Lancering van de Brabant-deelcampagne Talent dat sinds najaar 2020 focust op het aantrekken en behouden van hoogopgeleid talent en het zichtbaar en aantrekkelijk maken van het Brabantse MKB.

5. Ontwikkeling en uitvoering van Europese arbeidsmarkt- en kennisprojecten die bijdragen aan innovatie van Brabantse sectoren en regio's

Sterkere clusters door internationale samenwerking

Kwaliteit (indicator)

O

Stand van zaken

De provincie zet in op een verbreding van de samenwerking op het gebied van innovatie op de terreinen Life Sciences & Health (LSH), energie en smart industry/hightech met Duitsland. Ook met andere regio's in Europa worden op de hiervoor vermelde terreinen allianties gesloten met als doel innovaties te versnellen en Brabantse bedrijven en kennisinstellingen beter te positioneren om tot verdienmodellen te komen.

Als gevolg van de COVID-19 pandemie zijn alle internationale reizen vanaf maart 2020 tot stilstand gebracht. De verwachting dat deze internationale fysieke bijeenkomsten in alle doellanden in het derde kwartaal 2020 weer opgestart zouden kunnen worden is een utopie gebleken. In het vierde kwartaal 2020 is een begin gemaakt met het organiseren van online activiteiten om tot een verbreding van samenwerking op het gebied van innovatie te komen. De uitvoering van deze online activiteiten is voorzien in 2021.

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

Bouwen en onderhouden contacten en netwerken voor internationale innovatiesamenwerking.

5 nieuwe Europese/internationale samenwerkingsverbanden

Ondanks de beperkingen die de COVID-19 pandemie tot gevolg heeft gehad voor het internationale werk, heeft Internationalisering het volgende kunnen verwezenlijken in 2020:

- Ontwikkeling online Brabant Innovation Day Europe (deze bijeenkomst vindt plaats op 22 april 2021)
- Samenwerking met Duitsland op het gebied van innovatie (het IST-plan) is uitgerold.
- Artificial Intelligence twinning project met Baden-Württemberg is gerealiseerd.

Kwaliteit

vertraagd maar wordt wel gehaald

In het vierde kwartaal 2020 is begonnen met de ontwikkeling van digitale internationale bijeenkomsten om internationale innovatiesamenwerking mogelijk te maken nu fysieke bijeenkomsten vanwege COVID-19 niet mogelijk zijn. Voor internationale innovatiesamenwerking zijn online bijeenkomsten een nieuw te ontwikkelen middel om de doelstellingen (aangaan van samenwerkingsverbanden) te bereiken. Door het inzetten en organiseren van online bijeenkomsten wordt de in de begroting 2020 opgestelde doelstelling van 5 Europese/internationale samenwerkingsverbanden, weliswaar vertraagd, in de eerste helft van 2021 gerealiseerd.

Handelsbevordering, handelsmissies.

Indicatoren:

- aantal handelsmissies
- aantal deelnemende bedrijven

Kwaliteit

Voor de internationalisering van het Brabantse bedrijfsleven is deelname aan handelsbevorderende activiteiten noodzakelijk. De organisatie van deze activiteiten is door de provincie uitbesteed aan de BOM. Naast fysieke handelsmissies wordt inmiddels ook ingezet op de organisatie van virtuele bijeenkomsten waarbij virtuele handelsmissies naar Israël, China en Duitsland zijn gerealiseerd. Aan deze virtuele handelsmissies hebben 85 bedrijven deelgenomen.

Investeringsbevordering, acquisitie.

Indicatoren:

- aantal gevestigde bedrijven in het jaar (vanaf 2021: binnen in het meerjarenplan afgesproken specifieke doelgroepen)
- aantal nieuwe arbeidsplaatsen

Kwaliteit

Alle geplande activiteiten en resultaten op het gebied van investeringsbevordering zijn gehaald. Totaal aantal geconfirmeerde projecten voor 2020 is hoger dan verwacht na de daling van leads en aantal landingen vanwege uitbraak COVID-19. Het totaal van gerealiseerde nieuwe arbeidsplaatsen in ruimschoots gehaald. Voor alle activiteiten van Foreign Investments & International Trade levert de BOM de verantwoording via de officiële weg van directie naar Raad van Commissarissen en na goedkeuring naar subsidienten/aandeelhouders (via jaarverslag). Hierdoor kunnen harde cijfers van behaalde resultaten op het gebied van investeringsbevordering niet vermeld worden in deze jaarstukken.

Een duurzaam en innovatief middelgroot en kleinbedrijf

Omschrijving (toelichting)

Indicator: Duurzaam/innovatief middelgroot en kleinbedrijf

Kwaliteit (indicator)

G

Stand van zaken

Het afgelopen jaar hebben we op de volgende manieren ingezet om te komen tot een (meer) duurzaam en innovatief middelgroot en kleinbedrijf:

- Er is in Brabant een aantal MKB-deals gesloten met het Rijk, waaronder in Midden-Brabant voor het stimuleren van digitaliseren en verduurzamen, in de Peel om digitalisering in het MKB te stimuleren en in West-Brabant gericht op innovatie, digitalisering en menselijk kapitaal.
- Met het dit jaar gepresenteerde Actieplan Arbeidsmarkt 2020-2023 stimuleren we groei-initiatieven van het MKB om nieuwe werkgelegenheid te creëren en challenges in het MKB voor innovatievraagstukken.
- We hebben – samen met het Rijk en onze partners in de regio (triple helixorganisaties, BSF, Braventure) en de BOM/Stimulus het beschikbare instrumentarium geoptimaliseerd voor productinnovaties in het MKB; we zorgen daarmee steeds meer voor een dekkend systeem en maken transparant welke organisatie met welke instrumenten voor welke doelgroep actief is.
- Met de COL-regeling is het innovatief MKB geholpen in crisistijd met extra financiering om innovatie en groei niet te laten stagneren. De provincie heeft daarvoor 20 miljoen vrijgemaakt voor de co-financiering.

- Daarnaast zijn extra mogelijkheden gecreëerd voor het MKB, omdat het is gelukt om € 141 mln. vanuit Europa voor innovatie en verduurzaming naar Brabant 'te halen'.

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

Komen tot aanpak via één-overheid van gezamenlijke transities in bredere MKB (proces).

Indicator: plan van aanpak, inclusief tussendoelen en indicatoren

Kwaliteit

Het is nog niet gelukt om tot aanpak via één-overheid te komen, wel zijn in het 1e kwartaal 2021 Uitvoeringsprogramma's Energie en Circulaire Economie vastgesteld, waarin een samenhangende aanpak is toegelicht. Bij digitalisering vindt voortdurende afstemming plaats met het rijk (Smart Industry e.a.).

Vergemakkelijken oplossen maatschappelijke opgaven door middel van digitalisering/dataficering.

Kwaliteit

Lange termijn doelstelling

Versterken/uitbreiden doelgroep van bestaande faciliteiten (DVC, BIC, MKB-programma JADS, Campione e.a.) met oog voor o.a. dataficeringskansen MKB.

Indicator: aantallen gebruikers

Kwaliteit

DVC heeft de afgesproken activiteiten uitgevoerd maar heeft in 2020 wat vertraging opgelopen vanwege corona. Daarom is er uitstel verleend. Activiteiten rondom Brainport Industries Campus (BIC) zijn voortgezet.

De Digitale Fabriek van de toekomst is gestart op de BIC. In dit project ontwikkelen industriële bedrijven en kennisinstellingen nieuwe manieren om gegevens over machines, processen en producten beter te benutten en te delen.

Zorgen voor een optimale open connectiviteit (als randvoorwaarde verdere economische ontwikkeling).

- Doorontwikkeling BrabantRing
- Verder doorzetten breedbandmonitor
- Participeren in een grootschalig 5G project (pilot)
- Participatie in Brainport Smart District
- Werken aan digitale inclusie

Kwaliteit

Besluitvorming over de BrabantRing is in Q1-2021 voorzien, waarna de oprichting van de Brabantse Fiber Exchange en de realisatie van BrabantRing volgt. Tegelijk zijn in het kader van de investeringsagenda B5 en M7 veel nieuwe projecten opgestart.

Versnellen circulair grondstoffengebruik in de Brabantse samenleving

Omschrijving (toelichting)

Indicator:

- **Mate van hergebruik van grondstoffen is toegenomen**

Kwaliteit (indicator)

G

■ **Stand van zaken**

Indicator:

• **Mate van hergebruik van grondstoffen is toegenomen**

Alle activiteiten die wij als provincie oppakken zijn gericht op het stimuleren van vermindering van grondstofverbruik. Ondanks dat deze afname van verbruik niet altijd exact in beeld is te brengen maken we wel stappen. Hoe dit te monitoren is op dit moment nog ingewikkeld. In IPO-verband wordt er gewerkt aan een monitoringssystematiek waar wij op aan gaan sluiten om dit inzichtelijk te maken.

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

Mobiliteit

Zie programma Mobiliteit m.b.t. hergebruik van beton/asfalt bij provinciale infraprojecten

■ **Kwaliteit**

Een van de 5 circulaire transitithema's is Bouw en Infra. Als provincie hebben we voor het 2e achtereenvolgende jaar de prijs gewonnen van meest duurzame publieke opdrachtgever. Dat blijkt uit de jaarlijkse analyse van openbare aanbestedingen. Het circulaire gedachtegoed nemen we daar waar we zelf opdrachtgever zijn dus prima mee.

Sluiten of ondersteunen van samenwerkingsovereenkomsten m.b.t. circulair grondstoffengebruik

■ **Kwaliteit**

We werken intensief samen op circulaire maakindustrie met provincies Overijssel, Gelderland en Zuid-Holland via gezamenlijke CESI programma.

Binnen Groene Cirkels Suikerunie hebben we een intensieve samenwerking met Suikerunie en regiopartijen op thema's duurzame energie, slimme logistiek, sociale innovatie en biobased economie.

Bij het thema bouw ontwikkelen we projecten zoals de Circulaire sociale huurwoning of doen we mee met innovatief circulair aanbesteden van sloopprojecten.

Tevens stimuleren we een lerend kennisnetwerk Cirkelstad Brabant.

Verkennen mogelijkheden oprichting Brabantse versnellingskamer circulair grondstoffengebruik

Hierbij hebben we aandacht voor de in Brabant vrijkomende afvalstromen.

Indicator: afgerond in 2020

■ **Kwaliteit**

Er loopt een landelijk initiatief, het versnellingshuis. Samen met VNO-NCW en de BOM hebben we in Brabant hier concreet invulling aan gegeven door een Brabant breed versnellingsplatform op te zetten onder de brand Brabant Onderneemt Circulair (www.brabantonderneemtcirculair.nl).

Inzet verbonden partijen

Voor het realiseren van de doelstellingen uit het programma worden de onderstaande verbonden partijen ingezet:

- BOM holding
- Meerjarenplan Bom
- Businesspark Aviolanda
- Green Chemistry Campus BV
- Pivot Park holding
- Havenbedrijf Moerdijk

- Brabant Startupfonds

Nadere informatie over verbonden partijen staat in de paragraaf Verbonden partijen.

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

Toelichting op de verschillen t.o.v. de begroting

Toelichting lasten

Afwijking lasten t.o.v. begroting na wijziging	x € 1.000
- Internationalisering	900
- Algemeen economisch en arbeidsmarktbeleid	866
- Europese programma's	-2.540
- Innovatie topsectoren	1.859
- Ontwikkelkrediet Digitalisering	1.090
- Overig	-115
Totaal afwijking lasten	2.060

-Internationalisering € 0,9 mln. lager dan begroot

Vanwege de COVID-19 pandemie zijn er nagenoeg geen (fysieke) buitenlandse reizen/handelsmissies georganiseerd, wel hebben er op een andere, digitale manier internationale bijeenkomsten en evenementen plaatsgevonden, maar de lasten hiervan waren lager.

Aan PS wordt voorgesteld om uit deze onderbesteding € 0,35 mln. over te hevelen naar 2021 tbv Motie 108 arbeidsmigranten.

-Alg Economisch beleid/ AMB € 0,9 mln. lager dan begroot;

Er zijn 2 gereserveerde cofinancieringsbedragen die niet in 2020, maar in 2021 gerealiseerd gaan worden, nl. € 0,25 mln. benodigd voor cofinanciering Regiodeal proeftuin Agrofood en € 0,54 mln. t.b.v. provinciale cofinanciering m.b.t. valorisatie-activiteiten bij JADS, waarvoor in 2017 met 4 partners akkoord is gesloten voor de periode 2017-2022. De € 0,54 mln. heeft betrekking op 2020 t/m 2022. Aan PS zal voorstel tot overheveling van deze 2 bedragen worden voorgelegd.

-Europese programma's € 2,5 mln. hoger dan begroot

Efro bijdrage OPZuid is zowel aan de lasten- als baten-kant € 3,7 mln. hoger dan geraamd. (budgettair neutrale boeking, zie ook toelichting afwijking baten). Provinciale co-financiering OP-Zuid was € 1,2 mln. lager dan begroot, dit wordt o.a. veroorzaakt doordat er projecten (mbt 2018/2019) zijn, waarvan de subsidievaststellingen lager zijn uitgevallen dan geraamd.

-Innovatie topsectoren € 1,9 mln. lager dan begroot.

De uitgaven m.b.t. HTSM, Maintenance, LS&H zijn in 2020 nog niet volledig gerealiseerd, deze middelen en uitgaven zullen worden meegenomen/betrokken in de nog op te stellen UA Innovatie. Het betreft middelen uit reserve Economische Structuurversterking 3e tr., de reguliere (economische) middelen zijn volledig benut.

-Ontwikkelkrediet Digitalisering € 1 mln. lager dan begroot

Dit omdat bepaalde subsidiebeschikkingen niet meer in 2020 gerealiseerd worden, maar doorschuiven naar

2021, zoals: Valorisatie JADS 2018 en 2019 ten bedrage van € 0,4 mln, Subsidie Driven By Data, onderdeel regiodeal NO ad € 350.000,= en Subsidie MKB werkplaats ZO ad € 150.000,=
Overig; div. kleine afwijkingen, niet nader toe te lichten.

De toegerekende organisatiekosten komen op basis van de gerealiseerde uren-inzet hoger uit.

Toelichting baten

Afwijking baten t.o.v. begroting na wijziging	x € 1.000
- Europese programma's	4.158
- Specifieke uitkering MIT	950
- Overig	83
- Bijdrage in toegerekende organisatiekosten	803
Totaal afwijking baten	5.994

-Europese Programma's € 4,1 mln. meer dan begroot;

Wordt voornamelijk veroorzaakt door Efro Bijdrage OPZuid die € 3,7 mln. hoger is dan geraamd, zie ook toelichten lasten (budgettair neutraal).

-(SPUK) MIT

Door de herziening van Rijksfinanciering m.b.t. MIT van doeluitkering naar Specifieke uitkering (SPUK) is er een afwijking tov ramingsbedrag opgetreden.

De bijdrage in de organisatiekosten ad € 802.954 betreft de bijdrage voor capaciteitsinzet van Stimulus.

Financiële gevolgen Corona.

1. € 2,5 mln. ingezet vanuit programma tbv inrichten informatievoorziening werkgeversservicepunten
2. € 2,5 mln vanuit programma ter beschikking stellen aan arbeidsmarktregio's voor opzetten digitaal scholingsplatform
3. Extra (aanvullende) ondersteuning ad € 20 mln. t.b.v. innovatieve ondernemers vanuit bestaande invest.fondsen BOM + € 80.000 pledgefonds
4. €0,65 mln. t.b.v. Noodregeling Brabantse startups; samen met gemeenten noodregeling om leningen te kunnen verstrekken aan zeer vroege startups die zijn getroffen door de Corona-crisis, middelen vanuit resterende SKE-gelden afkomstig van PNB
5. Voor het opwerken van investeringsbenadering Corona max. € 1 mln. beschikbaar vanuit knelpuntenbuffer.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	Begroting 2020 oorspronkelijk	Begroting 2020 na wijzigingen	Jaarrekening 2020 realisatie	Verschil begroting - realisatie
<u>Lasten</u>				
Programma lasten	18.408	66.000	63.940	2.060
Toegerekende organisatiekosten	5.500	6.031	6.651	-620
totaal lasten	23.909	72.031	70.591	1.440
<u>Baten</u>				
totaal baten	111	17.506	23.500	5.994
saldo baten en lasten	-23.798	-54.525	-47.091	7.434

Programma 6 Energie

Inleiding

Realisatie op de beleidsprestaties voor Energie in 2020 is grotendeels doorgelopen zoals gepland. Daarnaast vond dit jaar – zoals aangekondigd in Burap 2 2020 – een herijking plaats van de provinciale aanpak. Op basis van het Bestuursakkoord 'Samen, Slagvaardig en Slim: ons Brabant' en de ontwikkelingen in het energiedomein is binnen de doelen en strategie, zoals die eind 2018 zijn vastgelegd in de Brabantse Omgevingsvisie en de Energieagenda 2019-2030, toegewerkt naar de Uitvoeringsagenda Energie 2021-2023 'Haalbaar, betaalbaar en met draagvlak'.

Belangrijke resultaten in 2020:

- Een gezamenlijke aanbesteding voor de uitrol van publieke laadinfrastructuur werd afgerond en een nieuwe aanbesteding voor ca. 4.500 laadpalen is gepubliceerd en gegund.
 - Met de eerste industriële installatie met ijzerpoeder als circulaire brandstof waren we onderdeel van een wereldprimeur.
 - De vier Regionale Energie Strategieën (RES'en) in Noord-Brabant zijn in concept gereed.
 - In 2020 startte het Expertiseteam Warmte Noord-Brabant dat gemeenten ondersteunt bij de warmtetransitie.
 - De Raad van State stemde definitief in met aanpassingen in het plan voor de 28 windmolens aan de A16, waarmee een langdurig en participatief traject tot een einde kwam.
 - Zo slim mogelijk en kostenefficiënter gebruik maken van de (beperkt) beschikbare netcapaciteit vraagt samenwerking tussen netbeheerder, gemeenten en provincie. Vanuit Energiek Brabant onderzoeken we met gemeenten en Enexis Netbeheer binnen elke RES-regio of een gedeeld aansluitpunt kan worden gerealiseerd in relatie tot nabije zon- en windparken.
 - Begin 2020 is samen met 7 andere partners een Greendeal voor de verduurzaming van het bedrijventerrein in Waalwijk ondertekend.
 - Het Rijk keurde begin december onze aanvraag goed voor het Ontzorgingprogramma maatschappelijk vastgoed, waarvoor we € 2 miljoen ontvangen.
 - We deden veel kennis en ervaring op met de pilots vanuit het programma Sociale Innovatie Energie dat we uitvoeren met Enpuls BV en we werken met de gelijknamige stichting door aan 'Brabant geeft Energie'. Hoewel veel zaken (aangepast) doorliepen, ondervonden ook activiteiten rond Energie de vertragende gevolgen van de corona-crisis. Hier is in Burap 2 2020 al kort aandacht besteed.
- Tot slot loopt energie als thema mee in de gezamenlijke acties in het kader van de Brabantse Corona-herstelaanpak vanuit provincie, B5- en M7 gemeenten. Zo is energiebesparing en -opwek onderwerp in de projecten rond het verduurzamen van bestaand vastgoed, waaronder scholen. Dit tegen de achtergrond van de versnellingsopgave voor circulariteit en duurzaamheid.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Versnellen van de verduurzaming van de energieopwekking

Omschrijving (toelichting)

Indicator:

- **Totale productie van hernieuwbare energie in petajoule (PJ) (verplichte indicator, bron Klimaatmonitor)**

Kwaliteit (indicator)

G

Stand van zaken

In 2018 is dat 20,524 PJ. (de cijfers voor 2019 zijn nog incompleet).

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

Doorlopen ruimtelijke (vergunnings)procedures op verzoek van gemeenten en/of initiatiefnemers.

Kwaliteit

In 2020 zijn er geen verzoeken bij de provincie binnen gekomen van gemeenten en/of initiatiefnemers voor het doorlopen van ruimtelijke (vergunnings)procedures.

Opstellen Regionale Energie Strategieën.

2020	2021
4 concept-RES-en	4 vastgestelde RES-en

Kwaliteit

In 2020 hebben de vier RES-regio's elk een concept-RES opgesteld. In de concept-RES is de ambitie bepaald en een eerste beeld gegeven van de mogelijke uitwerking, waarbij de focus is gelegd op de grootschalige opwek van duurzame elektriciteit. Deze documenten vormen het vertrekpunt voor de RES 1.0 die in 2021 moet worden opgeleverd.

Verminderen broeikasgasemissies

Omschrijving (toelichting)

Indicatoren:

- **(Verplicht) Totale emissie broeikasgassen (uitgedrukt in CO₂-equivalenten) in absolute aantallen (in tonnen uitstoot) (bron Klimaatmonitor)**
- **Emissie gerelateerd aan energie: totale CO₂- emissie in absolute aantallen (in tonnen uitstoot) (bron Klimaatmonitor)**

Kwaliteit (indicator)

G

Stand van zaken

Fossiele brandstoffen leveren door CO₂-uitstoot de belangrijkste bijdrage aan de totale uitstoot van broeikasgassen. We zetten volop in op besparing en verduurzaming, want brandstoffen die je niet verbruikt leveren geen uitstoot op en duurzame energie evenmin.

Totale emissie broeikasgassen 20,19 Mton (2018), 19,07 Mton (2019, schatting).

Emissie gerelateerd aan energie 14,1 Mton (2018), 12,9 Mton (2019).

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

Bevorderen energiebesparing bij bedrijven onder provinciaal bevoegd gezag.

Indicator	2020	2021	2022	2023	2024
Het aandeel van bedrijven dat gecontroleerd is door de omgevingsdiensten	25%	50%	75%	100%	
Aandeel van de bedrijven dat maatregelen treft/voldoet				75%	100%

Kwaliteit

In 2020 is 25% van de energierelevante bedrijven gecontroleerd door de omgevingsdiensten. De uitvoering loopt op schema.

Mobiliteit.

Zie programma Mobiliteit m.b.t hergebruik van beton / asfalt bij provinciale infraprojecten.

We delen kennis met en faciliteren gemeenten in het realiseren van de lokale warmtetransitie.

Kwaliteit

Het Expertiseteam Warmte Noord-Brabant is operationeel. In samenwerking met Enpuls/Enexis, het expertisecentrum warmte (ECW) van het Rijk en het provinciale Sociale Innovatie Energie-programma wordt gewerkt aan interregionale kennisdeling. Inmiddels is het Expertiseteam Warmte Noord-Brabant gestart met twee community's of practice, namelijk over Warmtenetten en Participatie.

Doel is om gemeenten actief bij het Expertiseteam Warmte Noord-Brabant te betrekken en meerdere kennispartners te laten aansluiten. Ook blijven wij ons inzetten voor de verdere doorontwikkeling van het Warmtebronnenregister. Het Warmtebronnenregister geeft informatie over bijvoorbeeld de aanwezige warmtebronnen, gerealiseerde projecten en infrastructuur.

We ontwikkelen instrumentarium voor energiebesparing bij maatschappelijk vastgoed.

Kwaliteit

Voor de uitvoering van het Ontzorgingsprogramma klein maatschappelijk vastgoed zetten wij (d.m.v. rijkssubsidie) een ontzorgingsloket op. Dit loket beoogt 140 maatschappelijk vastgoedeigenaren in kleine gemeenten te ontzorgen in de verduurzaming van 210 gebouwen. Hierbij worden de eigenaar onder meer geadviseerd over mogelijke duurzaamheidsmaatregelen, financieringsconstructies en aanbesteding.

Bijdrage leveren aan een toekomstbestendige energie-infrastructuur

Kwaliteit (indicator)

G

Stand van zaken

De Alliantie Energieopslag (Brainport, BOM, DIFFER, TU/e en provincie) heeft gewerkt aan de ontwikkeling en valorisatie van diverse innovatieve energieopslag technologieën. Voorbeelden zijn de demonstratie bij Bierbrouwer Bavaria dat bier produceert met ijzer poeder en de ontwikkeling van een apparaat voor CO2 afvang door start-up Carbyon.

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

Realiseren van een strategisch netwerk van (semi-)publieke laadpunten.

Indicator: Minimaal 1 laadpunt per 5 elektrische personenvoertuigen (2020)

Kwaliteit

De streefwaarde is behaald. Met de proactieve strategische uitrol van laadinfrastructuur -die door Vattenfall op grond van een aanbesteding wordt gerealiseerd- tot 2024, proberen we om de verwachte sterkere groei van ev-personenauto's de komende jaren bij te houden met als doel om vast te blijven houden aan de verhouding 1:5. Dit is in lijn met het provinciaal beleid en de opgave

van het rijk om ervoor te zorgen dat laadinfra geen belemmering vormt voor de groei van het aantal EV's (bron: RVO en ministerie van I&W dec. 2020).

Stimuleren netwerksamenwerking rond en eerste uitrol van innovaties in de energie-infrastructuur.

Bijvoorbeeld rond opslag/conversie of digitalisering.

Kwaliteit

In het kader van Alliantie Energieopslag is het opzetten van verschillende samenwerkingsverbanden gestimuleerd. Bijvoorbeeld moderne efficiëntere electrolyzers maken (Dutch Electrolyzer), voor industriële energievoorziening gebruik maken van ijzerpoeder (metal fuels) en een groep die een productielijn bouwt voor het combineren van li-ion batterijen. Deze laatste zijn bijna zover dat ze deze li-ion batterijenset kunnen uitrollen op de markt.

Provinciale inkopen, infrastructuur en vastgoed verregaand circulair en energieneutraal

Kwaliteit (indicator)

G

Stand van zaken

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

Mobiliteit.

Zie programma Mobiliteit m.b.t. duurzaam bouwen en beheren van provinciale infrastructuur en 100% elektrische bussen in concessies in Brabant.

Verduurzamen provinciale bedrijfshuisvesting.

Indicator: Het energielabel van de provinciale bedrijfshuisvesting is minimaal label C en waar mogelijk label A geworden in 2023.

Kwaliteit

Uitvoering ligt op koers. Streefwaarde betreft 2023.

Optreden als launching customer.

Indicator: ten minste een zichtbare techniek toegepast voor 2024

Kwaliteit

Uitvoering ligt op koers. Streefwaarde betreft 2024.

Inzet verbonden partijen

Voor het realiseren van de doelstellingen uit dit begrotingsprogramma worden onderstaande verbonden partijen ingezet:

Brabantse Ontwikkelingsmaatschappij;

Energiefonds Brabant;

Innovatiefonds Brabant;

Enexis NV / Enpuls;

Green Chemistry Campus BV;

Havenbedrijf Moerdijk.

Nadere informatie over verbonden partijen staat in de paragraaf Verbonden partijen.

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

Toelichting op de verschillen t.o.v. de begroting

Toelichting lasten

Afwijking lasten t.o.v. begroting na wijziging	x € 1.000
- Bijdrage BOF2	250
- Overig	334
Totaal afwijking lasten	584

-Bijdrage BOF2 schuift door naar 2021; Conform Statenvoorstel 04/21 A BOF2: Vervolg Brabant Outcomes Fund wordt € 250.000 overgeheveld vanuit programmabudget Energie t.b.v. garantstelling BOF2

-Overig; De investeringsuitgaven zijn € 0,3 mln. lager dan begroot. Dekking vindt plaats vanuit de reserve investeringsagenda 3e tranche.

De toegerekende organisatiekosten komen op basis van de gerealiseerde uren-inzet hoger uit.

Toelichting baten

Afwijking baten t.o.v. begroting na wijziging	x € 1.000
- Overig	223
Totaal afwijking baten	223

Financiële gevolgen Corona.

N.v.t.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	Begroting 2020 oorspronkelijk	Begroting 2020 na wijzigingen	Jaarrekening 2020 realisatie	Verschil begroting - realisatie
<u>Lasten</u>				
Programma lasten	5.856	7.485	6.901	584
Toegerekende organisatiekosten	2.888	3.978	4.181	-204
totaal lasten	8.744	11.463	11.082	381
<u>Baten</u>				
totaal baten	181	2.104	2.326	223
saldo baten en lasten	-8.563	-9.359	-8.755	603

Programma 7 Landbouw en voedsel

Inleiding

Het Programma L&V ligt op schema en heeft op een goede manier invulling kunnen geven aan de uitvoering:

De uitwerking van het Beleidskader Landbouw & Voedsel (link) is gestart

We hebben belangrijke inhoudelijke stappen kunnen zetten in de uitwerking van het Beleidskader zoals de beschrijving van de huidige situatie (Barometer), een verkenning van de opvattingen van consumenten in Brabant en een startnotitie die voorgelegd is aan Provinciale Staten. Ook hebben we het plan van aanpak nader uitgewerkt, de eerste consulterende gesprekken gevoerd en een planMer in gang gezet. We zullen het Beleidskader in oktober voorleggen aan Provinciale Staten.

We hebben de voortzetting van de Transitie Veehouderij bevorderd via de Ondersteunende Maatregelen

De transitie van de veehouderij heeft zich verder voortgezet daarbij, onder andere, aangejaagd door de rijksregeling sanering varkensbedrijven. Ter ondersteuning van dit proces hebben we, samen met gemeenten, bevorderd dat overtollige gebouwen worden gesloopt of herbestemd. Ook het ondersteunen van de betrokken ondernemers bij het vinden van nieuwe activiteiten onder andere via de participatie in de Ondersteuningsnetwerken had onze aandacht. Daarnaast hebben de door ons toegekende subsidies in 2020 voor de ontwikkeling van brongerichte innovatieve stalsystemen in 2020 geleid tot de toekenning van 1 definitieve factor voor melkvee-stalsysteem en 10 bijzondere emissiefactoren (4 varkens-, 5 melkvee-, 1 vleeskalverenstalsysteem) in het kader van de RAV-lijst (lijst van toegelaten stalsystemen Regeling Ammoniak en Veehouderij). Op basis van de resultaten van de tweede evaluatie van de bovenstaande Ondersteunende Maatregelen (link) bezien we begin 2021 de verder inzet van deze maatregelen.

We hebben de innovatie Landbouw & Voedsel verder aangejaagd

We zijn gestart met een samenwerkingstraject 'Brabantse innovatietafel Landbouw en Voedsel' met de BOM en regionale ontwikkelingsmaatschappijen. Daarnaast en vooruitlopend daarop hebben we bijgedragen aan diverse innovatieprojecten zoals het Slimme Varken, Slimmer Telen en de Autonome Akker. Via onder andere het LIB en FoodUp Brabant hebben we meer dan 50 innovatieve projecten en meer dan drie bewustwordingstrajecten ondersteund. Ook hebben we 5 initiatieven verbonden aan het onderwijs, zijn 3 Agrofoodpluimen uitgereikt en hebben we de ontwikkeling van nieuwe teelten (Nedersoja, Sorghum en Veldbonen) en teelttechnieken (Strokenteelt op Zand, Agroforestry bevorderd. Met Brabant Bemest beter hebben wij ingezet op een nieuwe aanpak van de bemestingspraktijken. We hebben een intentie-overeenkomst getekend gericht op de ontwikkeling van de Brabantse Boerderij van de Toekomst.

Coronacrisis

Door de coronacrisis hebben we het aantal uitgereikte Agrofoodpluimen in de Burap 2 moeten verlagen van 9 naar 3.

Overige ontwikkelingen

De rechter heeft inzake de civiele vordering van de ZLTO en de POV in een tussenuitspraak geoordeeld dat het aanscherpen van emissie-eisen een noodzakelijke maatregel is en dat de provincie bevoegd is om dergelijke eisen te stellen, zowel voor nieuwe als bestaande stallen. Wel vraagt de rechter zich af of de keuze van een generieke aanpak voor individuele veehouders tot onevenredige gevolgen kan leiden. De rechter heeft partijen gevraagd of zij verder willen procederen, ook met het oog op de aanpassingen in het kader van het Bestuursakkoord 2020-2023. ZLTO heeft aangegeven dat zij verder wil procederen. Zij moeten de onevenredige gevolgen op individueel niveau nu onderbouwen. De rechter heeft ook geoordeeld dat de regels inzake BZV, geur, stalderen en dialoog verbindend zijn. De norm voor fijnstof is niet verbindend omdat het rijk dit al heeft geregeld.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Bijdragen aan het minimaliseren van ongewenste effecten van de landbouw op de omgeving

Omschrijving (toelichting)

Indicatoren:

- Stikstofemissie per veehouderijsector in Noord-Brabant
- Emissie fijn stof uit veehouderij in Noord-Brabant
- Aantal woningen met een berekende kans op geurhinder groter dan 20%

Kwaliteit (indicator)

G

Stand van zaken

Om de effecten van stikstofemissie en emissie fijnstof goed zichtbaar te kunnen maken presenteren we de gegevens in de vorm van meerjarige trends.??In het infoboord Agrofood is een aantal trends betreffende de effecten van veehouderij op de omgeving opgenomen. Deze zullen begin 2021 worden geactualiseerd.??

Er is geen doel gesteld ten aanzien van het aantal geurgevoelige objecten (inclusief woningen). Het beleid van de provincie draagt bij aan het reduceren van emissies vanuit de veehouderij. In 2014 heeft de provincie normen voor cumulatieve geurhinder in de Verordening ruimte opgenomen. Deze normen zijn overgenomen in de IOV. De rapportage over geur van veehouderijen is in ontwikkeling en zal in 2021 worden opgeleverd. In het kader van de ontwikkeling van het Beleidskader Landbouw & Voedsel zullen we de nu gebruikte indicatoren herzien.

In 2020 is de IOV gewijzigd vastgesteld met daarin gewijzigde data (nu 1/1/2024) waarop verouderde stalsystemen aan de eisen van bijlage 2 moeten voldoen. Daarnaast is een roadmap opgeleverd gericht op het handelen van de overheid bij een eventuele uitbraak van de Afrikaanse Varkenspest.

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

Ontwikkeling en toepassing van innovatieve stalsystemen.

Indicator: Ontwikkelde en toegepaste stalsystemen (aantal: 6)

Kwaliteit

In 2020 is 1 definitieve factor voor melkvee en zijn 10 (4 varkens, 5 melkvee, 1 vleeskalveren) bijzondere emissiefactoren voor stalsystemen verleend. Bijzondere emissiefactoren zijn zogenaamde proefstalbeschikkingen en zijn persoonlijk. Hiervan zijn nog 14 (4 melkvee, 10 varkens) in procedure. De ontwikkeling van stalsystemen wordt opgepakt met de Taskforce Toekomstbestendige Stalsystemen. Deze aanpak is recent geëvalueerd

Stimuleren van veehouders om gebruik te maken van de ondersteunende maatregelen.

Indicator: Veehouders die gebruik maken van ondersteunende maatregelen (aantal 200)

Kwaliteit

In totaal hebben de afgelopen 3 jaren zo'n 700 veehouders gebruik gemaakt van het pakket ondersteunende maatregelen, waarvan 251 in 2020. Meest gebruikte maatregelen door veehouders

zijn VABIMPULS, natuurinclusieve landbouw, ontwikkeling en uitrol van stalinnovaties en de gemeentelijke ondersteuningsnetwerken.

Stimuleren van de ontwikkeling van een economisch gezonde agrarische sector in Noord-Brabant

Kwaliteit (indicator)

G

Stand van zaken

In talrijke projecten hebben we de innovatie van de sector aangejaagd en samenwerking binnen en buiten bevorderd onder andere door het samenwerkingstraject Innovatie Landbouw en Voedsel. Daarnaast is een onderzoek gestart naar belangrijke ontwikkelvoorwaarden van de (glas)tuinbouw.

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

Ondersteunen initiatieven Voedsel 1000.

Indicator: Ondersteunde trajecten (aantal: 5)

Kwaliteit

Uit de Voedsel 1000 zijn eerder tien werkgroepen en een monitorgroep ontstaan. Inmiddels zijn er nog 5 werkgroepen actief. Deze werkgroepen zijn autonoom en hebben verschillende behoeften aan ondersteuning van de provincie. Bij sommige werkgroepen heeft dit ook tot concrete resultaten geleid (Watrestje en Eet je gezond van Brabantse grond) bij andere werkgroepen is er meer tijd nodig om concreet te worden of aan te kunnen haken bij projecten van de provincie of partners van de V1000. De provincie houdt contact via de monitorgroep.

Ondersteuning initiatieven agrofood high-tech trajecten (inclusief crossovers).

Kwaliteit

In 2020 zijn vier zogeheten 'cross-over'-projecten ondergebracht in de Regiodeal Noordoost. Dit betreffen de projecten in het kader van 'Het Slimme Varken', 'de Autonome Akker' en 'Slimmer Telen'. De regiodeal Noordoost kent een bredere agenda, o.a. gericht op het doorontwikkelen van Agro-proeftuin de Peel. Daarnaast is de focus vooral gericht geweest op een inhoudelijke herijking om te komen tot het formuleren van de Innovatie agenda 2021-2023.

Verder hebben we een intentieverklaring ondertekend, o.a. met het rijk, om bij het Proefbedrijf voor Precisie landbouw (te Reusel) ook een Brabantse satelliet van de Boerderij van de Toekomst te ontwikkelen

Ondersteuning innovatieve trajecten op basis van werkwijze van FoodUp! Brabant/Landbouw Innovatie Campus (LIC)/ Landbouw Innovatie Brabant (LIB).

Indicatoren:

- Ondersteunde trajecten (aantal: 15)
- Bewustwordingstrajecten (aantal: 3)
- Onderwijs verbinden aan initiatieven (aantal: 5)

Kwaliteit

Via het LIB, de LIC en FoodUp Brabant is een bijdrage geleverd aan circa 50 projecten (o.a. Tea by me, nieuwe Herenboerderijen geopend, Pigster, onderzoek voedselgemeenschappen ism de Transitiecoalitie Voedsel, meerwaarde lupine ism innovatiehuis de Peel en ondernemer Henk Kerkers,

FoodUp academie, biologische gewasbescherming aardbei, Healthy Fridge, kalf bij de koe, uitrol van de Smaak van hier))

Meer dan drie bewustwordingstrajecten (zoals Beleef 2020, mini documentaires over ontwerp denken, ondersteuning van de campagne Support your Locals, en aandacht voor culinair Brabant middels de campagne samen met Visit Brabant om Brabant als duurzame foodbestemming op de kaart te zetten.

Ook zijn er meer dan vijf initiatieven verbonden aan het onderwijs, voorbeelden hiervan Realisatie en bieden experimenteerruimte voor innovatieve projecten.

Er is voor gekozen om het instrument LIC (Landbouw Innovatie Campus), vernieuwing op basis van 'design thinking', niet meer als losstaand instrument te ondersteunen. Het concept van 'design thinking' kan uiteraard nog steeds deel uitmaken van innovatie-trajecten.

Realisatie en bieden experimenteerruimte voor innovatieve projecten.

Kwaliteit

In 2020 zijn 4 vergunningen verleend op basis van de hardheidsclausule. Het betreft twee reguliere melkrundveehouders, een regulier varkenshouderij en een reguliere kalverhouderij.

Uitwerking van Agrofoodpluimen.

Indicator: Uitgereikte Agrofoodpluimen (aantal:9)

Kwaliteit

In 2020 hebben drie bedrijven de agrofoodpluim ontvangen. In februari was dit Tea by me, een bedrijf wat thee kweekt op Nederlandse bodem. De tweede pluim werd in maart uitgereikt aan Zuiderzwam in Tilburg, een duurzaam en circulair bedrijf wat koffiedrab gebruikt om oesterzwammen te telen die vervolgens verwerkt worden in kroketten. De derde pluim in oktober was voor kaasboerderij de Ruurhoeve in Hoogeloon, een bedrijf wat natuur integreert in de bedrijfsvoering en een sterke korte keten heeft ontwikkeld.

Bevorderen van het sluiten en verkleinen (in tijd en ruimte) van kringlopen in de Brabantse landbouw

Kwaliteit (indicator)

G

Stand van zaken

Om het sluiten en verkleinen van kringlopen te bevorderen hebben we de ontwikkeling van eiwitrijke teelten ondersteund, ons gericht op de uitvoering van Brabant bemest beter, is de plan MER mest gestart, participeren we in het project Groene Cirkels van Cosun Beet Company en Naturalis gericht op een circulair en veerkrachtig landbouwsysteem alsook in de regiodeal Zuid Westelijke Delta met o.a. de biodiversiteitsmonitor voor de akkerbouw.

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

Ondersteuning projecten nieuwe teelten/teeltmethodieken plantaardige eiwitten.

Indicator: Ondersteunde projecten (aantal: 4)

Kwaliteit

In 2020 hebben we de praktijknetwerken Nedersoja, Sorghum, Agroforestry en het nieuwe koplopernetwerk Strokenteelt op Zand ondersteund. Daarnaast loopt een verkenning om - samen

met andere provincies en ketenpartijen - een Veldbonenproject op te starten. De provincie heeft zich aangesloten bij TPC (The Protein Cluster). Deze organisatie richt zich op organisaties die bijdragen aan de eiwittransitie in Nederland.

Uitvoering Brabant bemest beter.

Indicator: Brabant bemest beter in uitvoering (aantal: 1)

Kwaliteit

Binnen Brabant Bemest Beter is in 2020 een inventarisatie uitgevoerd naar het gebruik van kunstmest in Noord-Brabant en is een studie gedaan naar het effect van toevoegmiddelen die zorgen voor lagere emissies bij mest. Daarnaast is een meerjarig praktijkonderzoek gestart naar het telen van aardappelen zonder kunstmest en zijn vier regiogroepen gestart om in de praktijk aan de slag te gaan met betere bemestingspraktijken. Ook is de PPS Betere stal, beter mest, betere oogst goedgekeurd

Bijdragen aan maatschappelijke waarden met de Brabantse landbouw- en voedselsector

Omschrijving (toelichting)

Indicatoren:

- **Hoeveelheid opgewekte KWH/jaar op boerenbedrijven**
- **Biodiversiteit op landbouwpercelen**

Kwaliteit (indicator)

G

Stand van zaken

We hebben bijgedragen aan een betere verbinding tussen maatschappij en boer en hebben ondernemers gesteund bij de omschakeling naar natuurinclusieve landbouw. Zo zijn in 2020 bijna 50 subsidies verleend aan agrariërs om een businessplan voor een natuurinclusieve bedrijfsvoering op te stellen. De eerste 5 businessplannen voor omschakeling naar een natuurinclusieve veehouderij zijn gereed en de eerste grondvraag voor extensivering is in behandeling. We ondersteunen het project biodiversiteit in de melkveehouderij.

Inzet verbonden partijen

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

Toelichting op de verschillen t.o.v. de begroting

Toelichting lasten

Afwijking lasten t.o.v. begroting na wijziging	x € 1.000
- Vitaal platteland: Zuidoostelijke zandgronden	2.251
- Ondersteunende maatregelen	1.687
- Innovatie agrofood	1.449
- Vitaal platteland: Brabantse bodem	767
- Kaderstelling en algemene programmakosten	661

- Landbouwinnovatiecampus en translab	560
- Sanering knelpunten	500
- Gezondheid en agrofood	202
- Overig	53
Totaal afwijking lasten	8.130

- *Vitaal platteland/ Zuidoostelijke zandgronden.* Op verzoek van de Stuurgroep is de sluitingsdatum voor de bijdrageregeling verlengd zodat we de aanvragen van de proeftuinen later binnen kregen.
- *Ondersteunende maatregelen:* We hebben verschillende Brabantse projecten ondergebracht onder in 2020 vastgestelde Rijksregelingen die innovatie stimuleren, waardoor uitgaven voor de provincie lager uitvielen. Daarnaast is de regeling inspiratiebedrijven - vanwege capaciteitsgebrek met 3 maanden vertraagd. De Marktcoaches konden pas in december met hun werk beginnen vanwege uitloop van de aanstellingsprocedure.
- *Innovatie agrofood:* De bijdrage aan AFI (€ 1 mln) is doorgeschoven naar begin feb. . Doordat activiteiten niet fysiek door zijn gegaan waren de kosten deels lager.
- *Vitaal platteland/Brabants Bodem:* De regeling Biodiversiteitsmonitor vergt meer voorbereiding en is begin 2021 vastgesteld in GS.
- *Kaderstelling en algemene programmakosten:* De lopende rechtszaken rondom eerdere aanpassingen van de Verordening Ruimte vergden minder juridische ondersteuning dan verwacht. De vernieuwing van de BVB is uitgesteld. Daarnaast is het laatste deel van de uitwerking van het Beleidskader L&V doorgeschoven naar 2021.
- *Landbouwinnovatiecampus en translab.* Vanwege Corona konden geplande fysieke activiteiten t.a.v. Landbouwinnovatiecampus niet doorgaan, waardoor de kosten lager uitvielen. Daarnaast is ten aanzien van translab de besluitvorming voor een aantal projecten, waaronder RIJP doorgeschoven naar begin 2021.
- *Sanering knelpunten:* Het bezwaar van een aanvrager tegen de afwijzing van zijn subsidieaanvraag is afgewezen, waarmee de hiervoor gereserveerde middelen niet ingezet hoefde te worden.
- *Gezondheid en agrofood:* De gereserveerde bijdrage aan het VGO-onderzoek bleek niet noodzakelijk. Het begin van de pilots van het Schone Lucht Akkoord is doorgeschoven naar begin 2021.
- *Overig:* saldo van diverse kleinere over en onderschrijdingen

De toegerekende organisatiekosten komen op basis van de gerealiseerde uren-inzet hoger uit.

Toelichting baten

Afwijking baten t.o.v. begroting na wijziging	x € 1.000
- Inzet Rijksbijdrage t.b.v. Zuidoostelijke zandgronden en Brabantse bodem	- 3.019
- Overig	93

Totaal afwijking baten**-2.926**

- Inzet Rijksbijdrage tbv Zo Zandgronden en Brabants bodem
Betreft de lagere inzet van Rijksbijdrage als gevolg van lagere uitgaven (zie toelichting uitgaven).
- Overig: saldo van kleine over- en onderschrijdingen op diverse inkomstenposten

Financiële gevolgen Corona.

Landbouwinnovatiecampus: vanwege Corona zijn fysieke activiteiten niet doorgaan, waardoor er voor circa € 0,4 mln minder uitgaven zijn gedaan.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	Begroting 2020 oorspronkelijk	Begroting 2020 na wijzigingen	Jaarrekening 2020 realisatie	Verschil begroting - realisatie
<u>Lasten</u>				
Programma lasten	5.558	25.136	17.006	8.130
Toegerekende organisatiekosten	2.767	3.038	3.257	-219
totaal lasten	8.325	28.174	20.264	7.911
<u>Baten</u>				
totaal baten	0	4.422	1.496	-2.926
saldo baten en lasten	-8.325	-23.752	-18.767	4.985

Programma 8 Basisinfrastructuur mobiliteit

Inleiding

2020 gaat de geschiedenisboeken in als het jaar van de wereldwijde corona-pandemie, die ons leven volledig overhoop haalde. Zo ook in de wereld van mobiliteit. Nagenoeg lege bussen en dus nauwelijks reizigers(inkomsten) dreigden de OV-sector volledig te ontregelen. Een behoorlijke trendbreuk na jaren van continue groei van de reizigersaantallen en hogere kwaliteit.

Samen met de vervoerders zijn we erin geslaagd om de vitale functie van het OV in het totale mobiliteitssysteem overeind te houden.

De ambities uit de visie Gedeelde mobiliteit is maatwerk staan nog steeds overeind en nemen we mee in de transitieplannen die we met de vervoerders ontwikkelen.

Bij het beheer en onderhoud van onze wegen en de uitvoering van infrastructurele projecten hebben we, ondanks de beperkende maatregelen, de markt goed aan het werk kunnen houden en de voortgang in de projecten gehouden. We hebben onze provinciale infrastructuur planmatig onderhouden op basis van de doelstellingen en ambities vastgelegd in de meerjarige kwaliteitsnota KOPI. Hierdoor ligt het provinciale wegennet er goed bij en is er geen sprake van achterstallig onderhoud. Bij een aantal grotere provinciale reconstructieprojecten hebben we last van vertragingen bij de behandeling door de Raad van State als gevolg van corona. In 2020 zijn desondanks voor de voortgang van de N282 en N629 belangrijke mijlpalen behaald.

Ook werden we nog steeds geconfronteerd met het stikstof vraagstuk na het afwijzen van de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS). Vanuit de wettelijke verantwoordelijkheid mogen het onderhoud en de verkeersveiligheid van de provinciale infrastructuur niet in gedrang komen. De stikstofdepositie bij de werkzaamheden minimaliseren we o.a. via de wijze van aanbesteden met het stellen van hoge eisen voor duurzaamheid (o.a. CO2-uitstoot en hergebruik) en waarbij de markt continu wordt uitgedaagd om te komen met innovaties. Waar nodig compenseren we.

Op het gebied van verkeersveiligheid zou je verwachten dat corona en minder verkeer een sterk positief effect zouden hebben. Maar helaas gebeuren er nog zeer regelmatig ongevallen met dodelijke slachtoffers en ernstig gewonden. Iets waar we dus onverminderd op moeten in blijven zetten met voorlichting en educatie. Maar ook met het verbeteren van de verkeersveilige inrichting van onze infrastructuur zoals in 2020 met de realisatie van de rotonde op de kruising Ketelbaan op de N631 en wordt een geleiderails geplaatst op de N638 Zundert - Rucphen.

Het belang van data en digitalisering wordt steeds groter. Een belangrijke stap hierin hebben we gezet met de Krachtenbundeling Smart Mobility Zuid-Nederland 2020-2030. Met Rijk en regio zijn meerjarige (financierings-) afspraken gemaakt over de gezamenlijke digitaliseringsopgave voor het mobiliteitssysteem in Zuid-Nederland in het Uitvoeringsplan Krachtenbundeling Smart Mobility Zuid-Nederland 2020-2023. Een goed moment voor deze afspraken. Op basis van de data hebben we dit coronajaar veel lering kunnen trekken voor de toekomst en het inzicht vergroot. Dit heeft o.a. geresulteerd in afspraken met werkgevers, onderwijsinstellingen en vervoerders, gedragsmaatregelen en andere smart mobility toepassingen. Deze maatregelen krijgen een vervolg en zijn belangrijk in de uitvoering van het dit jaar vastgestelde beleidskader Mobiliteit: Koers 2030.

Impact Corona

Onze inzet is erop gericht om de reiziger weer terug te krijgen en hiermee een gezonde OV-concessies op de markt te zetten. Het is nu niet het geschikte moment voor de aanbesteding van de nieuwe concessie West-Brabant. Eind 2022 liep de oorspronkelijke Concessie West-Brabant af. Deze is aanvankelijk verlengd tot medio 2023 vanwege het samenvallen met andere aanbestedingen van concessies voor openbaar vervoer.

Vanwege de onzekerheid over de ontwikkeling van reizigerstaantallen en het sinds de uitbraak van corona

geleden omzetverlies hebben openbaarvervoerbedrijven aangegeven dat zij pas weer deelnemen aan aanbestedingen als duidelijkheid bestaat over ontwikkeling van deze reizigers aantallen. De provincie is daarom voornemens een noodmaatregel te treffen om de continuïteit van het openbaar vervoer in West-Brabant te borgen en de concessie met nog eens 2 jaar te verlengen.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

We zorgen voor een goed functionerend provinciaal wegennet als onderdeel van het totale Brabantse wegennet

Omschrijving (toelichting)

Indicatoren:

De staat en inrichting van de provinciale wegen worden positief gewaardeerd door de Brabantse burger (waardering WOW ≥ 7).

Kwaliteit (indicator)

G

Stand van zaken

7,2 (was 7 in 2018)

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

Planmatig beheer en onderhoud provinciale infrastructuur.

- De provincie voert planmatig beheer en onderhoud uit op de provinciale infrastructuur zoals afgesproken in de meerjarige kwaliteitsvisie (KOPI, 2018). In 2020 rapporteren we voor het eerst over de Brabantse norm (kwaliteitsindicator van de provinciale infrastructuur).

Kwaliteit

De gegevens van de Brabantse norm zijn nog niet beschikbaar.

Voor een overzicht van de infrastructurele projecten wordt verwezen naar de Programmering Mobiliteit 2021-2026. Een beschrijving van de provinciale infrastructuur is opgenomen in de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen.

We zetten stappen om het beheer en onderhoud verder te verduurzamen. Op de N261 is als eerste de openbare verlichting vervangen door LED-technologie. Vanuit ervaringen van de pilot 'licht als dienst' op de N279 wordt naast de LED-technologie ook een lager vermogen toegepast en op afstand regelbaar. Dit levert een energiebesparing van 60% op. De rest van het provinciale wegennet volgt later.

Er is getest met 30 verschillende types betonnen fietspad ihkv hergebruik en het verbreden. Als geluidsinnovatie is een stille betonbaan in Elsendorp N272 toegepast met mogelijk een grootschalige uitrol naar N279 Asten – Limburgse grens.

Tenslotte hebben we Oud-Gastel als eerste steunpunt vernieuwd en verduurzaamd.

In 2020 hebben we belangrijke stappen gezet om op het gebied van data de basis op orde te brengen voor Brabant als input voor beleidskeuzes, informatie voor de weggebruiker en als beleidsmonitoring. Zo hebben we in-car data gerealiseerd om de staat van de wegen continu te kunnen monitoren, de risicogestuurde aanpak voor verkeersveiligheid geïmplementeerd en het project slim sturen gestart waar onze regelstrategie over hoe we willen dat mensen rijden in navigatiesystemen terecht komt.

We streven naar nul verkeersdoden in Brabant

Omschrijving (toelichting)

Indicatoren:

Dodelijk verkeersslachtoffers in Brabant (aantal).

Dodelijke verkeersslachtoffers op provinciale wegen (aantal).

Dodelijke verkeersslachtoffers op provinciale wegen (aantal per reizigerskilometer).

Kwaliteit (indicator)

O

Stand van zaken

In 2019 kende Brabant 142 doden (150 in 2018) in het verkeer en daarmee was het aantal verkeersdoden ten opzichte van de jaren daarvoor opnieuw zeer hoog. Ondanks de lagere verkeersintensiteit als gevolg van corona is het aantal (dodelijke) verkeersslachtoffers in 2020 hoog. In de loop van 2021 worden door het CBS de cijfers voor 2020 bekend gemaakt. Op provinciale wegen zijn in 2020 26 dodelijke verkeersslachtoffers gevallen (16 in 2019); 11,17 per reizigerskilometer (7,11 in 2019).

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

Gedrag en handhaving.

• Aantal leerlingen in het basisonderwijs en voortgezet onderwijs dat bereikt is met bewustwordingsacties via het Brabants VerkeersveiligheidsLabel (BVL) en Totally Traffic (TT):

aantal leerlingen	2020	2021	2022	2023
norm	205.000	207.500	209.500	211.000

- Een nieuw Brabants Verkeersveiligheidsplan (BVVP) is vastgesteld in 2020.

Kwaliteit

Ondanks de hinder van de corona maatregelen is het aantal scholen dat meedoet met het Brabantse Verkeersveiligheidslabel (BVL) of Totally Traffic (TT) gestegen (BVL +7 tot 771, TT +2 tot 101).

Daarmee zijn totaal 219.209 leerlingen bereikt (BVL: 184.191 en TT: 35.018).

Begin 2020 is het gezamenlijke Brabants Verkeersveiligheids Plan 2020-2024 (BVVP) ondertekend.

Ieder (dodelijk) verkeersslachtoffer is er één teveel en daarom heeft het verbeteren van de verkeersveiligheid onze hoogste prioriteit. Samen met BVVP-partners bestaande uit gemeenten, Rijkswaterstaat, politie en het Openbaar Ministerie bevorderen we de verkeersveiligheid via drie pijlers: gedrag, infrastructuur en handhaving. Het nieuwe BVVP gaat uit van een pro-actieve en risicogestuurde aanpak op basis van eensluitende verkeersveiligheidsdata. Dit heeft ook op lokaal- en regionaal niveau geleid tot een eerste inzicht in de grootste verkeersveiligheidsrisico's, de zg. risicoanalyses.

De gerichte publieksacties hebben in 2020 behoorlijk hinder ondervonden van corona. Wel is het thema Verkeersveiligheid opgenomen in de bestaande werkgeversaanpak.

Er zijn afspraken gemaakt over de landelijke impulsregeling van het Rijk om de verkeersveiligheid in Nederland versneld te verbeteren. Op basis van de risicogestuurde aanpak worden de maatregelen bepaald voor het verbeteren van de verkeersveiligheid van de provinciale infrastructuur.

In het kader van handhaving zijn mobiele flitspalen ingezet op provinciale wegen.

Infrastructuur.

• We verbeteren de verkeersveilige inrichting van de provinciale wegen: in 2020 rapporteren we voor het eerst hierover als onderdeel van de Brabantse norm.

We zorgen voor een passend aanbod van gedeelde mobiliteit (inclusief OV) voor alle reizigers

Omschrijving (toelichting)

Indicatoren:

Uitvoering OV-concessies: Klanttevredenscijfer OV-klantenbarometer (> = vorig jaar).

Transitie naar gedeelde mobiliteit: indicator nader te bepalen nav uitwerking adaptieve uitvoeringsagenda gedeelde mobiliteit (vastgesteld in begroting 2021).

Kwaliteit (indicator)

O

Stand van zaken

Over 2020 is er geen klanttevredenheid gemeten. Vanwege corona is dat niet representatief.

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

Transitie naar gedeelde mobiliteit.

- We zorgen voor voldoende aanbod van vormen van gedeelde mobiliteit dat aansluit bij de vraag van reizigers. Dit doen we door experimenten binnen en buiten de bestaande concessies: minimaal 3 pilots en experimenten per jaar opgestart.
- Passend bij de verschuiving van OV naar deelconcepten, zorgen we ervoor dat het aanbod van mobiliteitsdiensten voor de gebruiker inzichtelijk is door in te zetten op een goed functionerend MaaS-platform (mobiliteit als dienst). We zorgen dat in 2023 betrouwbare en goed functionerende MaaS-platform(s) in alle stedelijke regio's en in het landelijk gebied van Brabant beschikbaar zijn voor de reizigers, waarin ook doelgroepenvervoer is geïntegreerd.

Kwaliteit

Conform de visie werken we aan de transitie van traditionele OV naar gedeelde mobiliteit met oog voor maatwerk. Deze transitie zal het eerst vorm krijgen met de aanbesteding van de brede concessie in West Brabant, bestaande uit busvervoer, flexvervoer en gedeelde mobiliteit en de uitwerking van mobiliteitshubs en Mobiliteit als Dienst. In 2020 is een uitgangspuntendocument gedeelde mobiliteit West Brabant vastgesteld.

In de aanpak leren we voor de toekomst vanuit huidige experimenten in heel Brabant. In 2020 zijn meer dan 3 experimenten opgestart, maar door Corona hebben we in 2020 minder leerervaring opgedaan dan gehoopt, ook vanuit de 7 lopende landelijke MaaS-pilots.

Daarnaast zijn we gestart met een onderwijsaanpak en met de minister zijn hierover vervolgafspraken gemaakt. De onderwijsaanpak is belangrijk voor de spreiding in het OV o.a. in relatie tot corona maar ook met het oog op de betaalbaarheid. Onderwijs heeft een belangrijk aandeel in de hyperspits.

Uitvoering OV-concessies.

- Het OV-netwerk in Brabant betrouwbaar is: rituitval is maximaal 0,2%.
- Het OV-netwerk in Brabant veilig is: aantal incidentmeldingen is lager dan in het voorgaande jaar.

Kwaliteit

Corona heeft grote impact gehad op het OV. De reizigers aantallen lagen op 40%-50% van normaal. Hierdoor stond de continuïteit onder druk, omdat de kosten doorlopen en de reizigersopbrengsten fors lager zijn. Vanwege de vitale functie van het OV in het mobiliteitssysteem heeft de provincie haar rol gepakt. Op basis van landelijke afspraken is het aanbod van OV op orde gebleven en zijn de

vervoerders hiervoor gecompenseerd door de subsidie voor 100% door te betalen en een extra tegemoetkoming in de gedeelde inkomsten via een beschikbaarheidsvergoeding OV door het Rijk. Daarnaast is in overleg met ROB en vervoerders de dienstregeling op sommige momenten aangepast op de reizigers aantallen, bijvoorbeeld door het laten vervallen van de schoolliners op die momenten dat de scholen gesloten waren. De regiotaxi heeft als vangnet gediend voor het uitvallen van de Buurtbus.

Het aantal geregistreerde incidenten is hoger dan in 2019 (ongeveer 25%), dit in tegenstelling tot het reizigersaanbod als gevolg van corona. In 2020 gold een aantal corona-maatregelen in het OV zoals een mondkapjesplicht en alleen instappen via de achterdeur. De naleving van de maatregelen en de toename van het vermeend zwartrijden heeft geleid tot de toename van de incidentmeldingen. Bovendien is er vanaf 1 juni de zogenoemde 'stille meldprocedure' via een meldknop bijgekomen voor de chauffeur.

We stimuleren een duurzaam mobiliteitssysteem zonder emissies

Omschrijving (toelichting)

Indicatoren:

Totale emissie broeikasgassen uitgedrukt in CO₂-equivalenten (in absolute aantallen in tonnen uitstoot)

Kwaliteit (indicator)

G

Stand van zaken

zie begrotingsprogramma 4

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

Verduurzaming mobiliteitssysteem.

- Hergebruik van beton / asfalt bij provinciale infraprojecten op basis van contract: minimaal 50% (100% circulair in 2050).
- Energieneutraal bouwen van de provinciale infrastructuur op basis van contract (100% in 2030).
- Samenwerkingsverband voor duurzaam bouwen van wegen in Brabant is operationeel en positief gewaardeerd door betrokken partners in 2023.
- Het OV-netwerk in Brabant is duurzaam. In 2025 100% elektrische bussen in de concessies in Brabant:

% elektrische bussen in concessie	2020	2021	2022	2023	2024	2025
norm	10%	10%	20%	20%	40%	100%

Kwaliteit

Via de uitvraag aan de markt realiseren we CO₂-reductie van minimaal 50% en in een aantal geval zelfs 60-70% tov 2010. Dat doen we door tussentijds en achteraf te meten. Op de N625 is een pilot uitgevoerd met een hoger hergebruik van materiaal, en dus CO₂-reductie. Op basis van de resultaten wordt dit nu opgeschaald naar projecten op de N631, N638 en N395.

Standaardisatie in de uitvraag is belangrijk voor de markt. In afstemming met partners ihkv het

betonakkoord en de asfaltketen wordt het hergebruik vanaf 2021 eenduidig in de contracten opgenomen.

Voor het energieneutraal bouwen van de provinciale infrastructuur zijn we afhankelijk van de nadere uitwerking van de recent vastgestelde provinciale energieagenda en de keuzes die daarin worden gemaakt.

Het in 2020 gestarte samenwerkingsverband voor duurzaam bouwen (Indusa) is een belangrijke schakel in standaardisatie en opschaling.

De doelstelling van een emissieloos OV realiseren we via (lopende) afspraken in de verschillende concessies. In 2020 was 10% zero-emissie. Ook bij nieuwe afspraken omtrent de aflopende concessie West streven we ondanks corona deze doelstelling na.

Inzet verbonden partijen

Voor het realiseren van de doelstellingen uit dit begrotingsprogramma worden onderstaande verbonden partijen ingezet:

- Gemeenschappelijke regeling 'Kleinschalig Collectief Vervoer Noord-Oost Brabant'
- Eindhoven Airport

Nadere informatie over verbonden partijen staat in de paragraaf Verbonden partijen.

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

Toelichting op de verschillen t.o.v. de begroting

Toelichting lasten

De uitputting van de programmalasten van programma 08 Basisinfrastructuur Mobiliteit komt uit op € 191,1 mln ten opzichte van een budget van € 178,3 mln, een overschrijding van € 12,8 mln (107,2%). Een bedrag van € 14,92 mln heeft betrekking op de beschikbaarheidsvergoeding voor de vervoerders om de vitale functie van het OV in stand te houden met daartegenover evenveel extra inkomsten. Lang was onzeker of deze rijksbijdrage, die direct doorgezet is naar de vervoerders, in 2020 ontvangen zou worden. Zonder deze beschikbaarheidsvergoeding is er sprake van een onderschrijding van € 2,1 mln (98,8%).

Afwijking lasten t.o.v. begroting na wijziging	x € 1.000
- Beschikbaarheidsvergoeding OV	-14.920
- OV concessies	3.240
- Data incl. ITS	180
- Beheer en onderhoud provinciale wegen	-1.748
- Verkeersveiligheid	180
- PPS A59	160
- Overig	96
Totaal afwijking lasten	-12.812

Beschikbaarheidsvergoeding OV

Om de vitale functie van het OV overeind te houden gedurende de corona-pandemie heeft de provincie als concessieverlener de subsidie volledig doorbetaald ondanks minder gereden ritten. Daarbovenop is als compensatie voor gedeelde reizigersinkomsten en het doorlopen van de vaste kosten een rijksbijdrage ter beschikking gesteld. Lang was onzeker wanneer deze beschikbaarheidsvergoeding door het rijk uitgekeerd zou worden. De provincie heeft de rijksbijdrage direct doorgezet naar de vervoerders.

OV-concessies

Op het OV-budget is sprake van een onderschrijding van € 3,24 mln, € 92,07 mln realisatie tov een budget van € 95,31 mln (96,6 %).

Op het budget voor de uitvoering van OV-concessie is sprake van een onderschrijding van € 2,62 mln, waarvan € 1,5 mln het gevolg is van een lagere indexatie dan initieel ingeschat.

Aan onderzoek en ontwikkeling binnen de concessie is € 0,62 mln minder besteed o.a. als gevolg van corona.

Data incl. ITS

Op het gebied van data en digitalisering is € 0,18 mln minder besteed dan begroot. De doorontwikkeling nav de vastgestelde datavisie en Krachtenbundeling is voortvarend opgepakt en loopt op schema. De onderschrijding wordt veroorzaakt door ITS. De samenwerkingsafspraken moeten nog geformaliseerd worden in een samenwerkingsovereenkomst. De bijdrage 2020 kan daarom pas in 2021 worden voldaan. Derhalve wordt voorgesteld om de bijbehorende middelen opnieuw op de meerjarige begroting te ramen.

Beheer en onderhoud provinciale wegen

Op de onderhoudsbegroting van € 13,78 mln is € 1,75 mln (112,7%) meer uitgegeven. De overschrijding is o.a. het gevolg van extra uitgaven voor het herstellen van schade aan het provinciale areaal door derden. Daar staan ook extra inkomsten uit schadevergoedingen tegenover. Daarnaast zijn de elektriciteitskosten fors hoger (€ 0,4 mln), omdat het aanbrengen van LED-verlichting op en langs provinciale wegen is vertraagd.

Verkeersveiligheid

Aan voorlichting en educatie voor verkeersveiligheid is € 0,18 mln minder besteed. De beperkende coronamaatregelen zijn van invloed geweest op de uitvoering van ondermeer brede publieksacties.

PPS-A59

De provincie is gedurende een aantal jaren verantwoordelijk voor het onderhoud op de verbeterde rijksweg A59 bij Rosmalen. Hiervoor is een fiscale constructie opgezet en ontvangt de provincie een specifieke rijksbijdrage. In 2020 is € 0,16 minder gerealiseerd.

Overige

De onderschrijding wordt met name veroorzaakt door lagere uitgaven voor het samenwerkingsverband Indusa. De samenwerking zit nog in de oprichtingsfase. Voor deze bestuursperiode zijn middelen ter beschikking gesteld. Voorgesteld wordt om de middelen opnieuw op de meerjarige begroting te ramen. De toegerekende organisatiekosten komen op basis van de gerealiseerde uren-inzet hoger uit.

Toelichting baten

Aan de inkomstenkant is er sprake van totaal € 15,4 mln extra inkomsten, € 37,3 mln ten opzichte van een raming van € 21,9 mln (170,9%). Ook aan de inkomstenkant is de beschikbaarheidsvergoeding OV van € 14,9 mln vanwege de grote onzekerheid niet geraamd. Zonder deze rijksbijdrage zijn de inkomsten € 0,6 mln hoger (102,7%).

Afwijking baten t.o.v. begroting na wijziging x € 1.000

- Beschikbaarheidsvergoeding OV	14.920
---------------------------------	--------

- Beheer en onderhoud provinciale wegen	310
- OV-concessies	640
- PPS A59	-220
- Overig	-135
Totaal afwijking baten	15.515

Beschikbaarheidsvergoeding OV

Tegen de verwachting in is de rijksbijdrage in 2020 ontvangen. De extra middelen zijn direct doorgezet naar de vervoerders voor het in stand kunnen houden van de vitale functie van het OV tijdens de coronapandemie.

Beheer en onderhoud

De extra inkomsten komen met name voort uit hogere uitkeringen als vergoeding voor schade aan provinciale infrastructuur en uitgevoerde werken voor derden.

OV-concessie

De bijdragen van derden in OV-concessie is € 0,3 mln hoger dan geraamd en is in het kader van de ontwikkelteams OV de bijdrage voor 2 jaren ontvangen en gemeentelijke bijdragen in aanpassingen van OV-infrastructuur.

PPS-A59

De provincie is gedurende een aantal jaren verantwoordelijk voor het onderhoud op de verbeterde rijksweg A59 bij Rosmalen. Hiervoor is een fiscale constructie opgezet en ontvangt de provincie een specifieke rijksbijdrage. In 2020 is € 0,22 mln minder van de ontvangen rijksbijdrage verantwoord als inkomsten.

Financiële gevolgen corona

De belangrijkste gevolgen van corona betreft de additionele subsidie aan de OV-vervoerders in het kader van de beschikbaarheidsvergoeding OV. Dit leidt tot zowel een last als een bate zonder dat daar een raming tegenover staat. Lang was onduidelijk of de rijksbijdrage nog in 2020 verstrekt zou worden.

Financiële toelichting op de verschillen van de investeringen

Naast de budgetten in de exploitatiebegroting stellen de Staten investeringskredieten beschikbaar als meerjarige uitgavenkaders. Op basis van wet- en regelgeving dienen investeringen in de provinciale infrastructuur geactiveerd te worden en in een aantal jaren te worden afgeschreven. De jaarlijkse afschrijvingslasten worden in de exploitatiebegroting opgenomen. De investeringsuitgaven worden meerjarig geraamd. In 2020 is totaal € 78,9 mln gerealiseerd ten opzichte van een investeringskrediet van € 163,2 mln verdeeld over de begrotingsprogramma's 08 en 09.

Investerings - Bedragen x € 1.000	Begr.2020	Realisatie 2020	Vershil
N-261	0	0	0
Materieel provinciale wegen	515	144	371

Steunpunten en districtskantoren	5.331	2.235	3.097
Komomleidingen	1.290	-17	1.307
Wegeninvesteringen	156.086	76.581	79.505
Totaal	163.222	78.943	84.279

Het grootste deel gaat naar investeringen in de provinciale wegen. Op basis van KOPI (kwaliteit onderhoud provinciale infrastructuur) stellen PS jaarlijks € 26 mln per jaar beschikbaar voor groot onderhoud en vervanging (programma 08 Basisinfrastructuur Mobiliteit). Dit is inclusief steunpunten. In 2020 was hiervoor € 40,5 mln geraamd.

Vanuit het principe werk met werk maken worden onderhoudswerkzaamheden soms gecombineerd met een grootschalige reconstructie of andere inrichting van de weg. De meerkosten worden gedaan als onderdeel van de

regionale afweging (programma 09 Ontwikkelagenda Mobiliteit) en worden gedekt uit de reserve Verkeer & Vervoer. In 2020 was hiervoor € 22,8 mln geraamd.

Daarnaast is er nog een aantal expliciete besluiten over de reconstructie en aanleg van een aantal provinciale wegen vanuit een Brabantbreed perspectief zoals N279 en N69 (programma 09 Ontwikkelagenda Mobiliteit).

Deze uitgaven worden gedekt door de reserve Spaar- & Investeringsfonds (SIF). In 2020 was hiervoor € 99,4 mln geraamd.

De realisatie blijft in 2020 sterk achter op de ramingen, € 78,9 mln ten opzichte van een totaal krediet van € 163,2 mln. De sturing gebeurt vooral op het meerjarige uitgavenkaders van de investeringskredieten.

De realisatie van de jaarschijf 2020 wijkt het sterkst af bij:

- de projecten van groot onderhoud, omdat in 2020 een relatief groot deel is doorbelast aan de reconstructies op de provinciale wegen.
- bij het project N279 Veghel - Asten door o.a. de vertraging van de behandeling bij de Raad van State.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	Begroting 2020 oorspronkelijk	Begroting 2020 na wijzigingen	Jaarrekening 2020 realisatie	Verschil begroting - realisatie
<u>Lasten</u>				
Programma lasten	178.513	178.293	191.106	-12.812
Toegerekende organisatiekosten	11.320	12.781	14.384	-1.603
totaal lasten	189.833	191.074	205.489	-14.415
<u>Baten</u>				
totaal baten	19.725	21.888	37.470	15.581
saldo baten en lasten	-170.108	-169.186	-168.020	1.166

Programma 9 Mobiliteitsontwikkeling

Inleiding

Corona drukte een enorme stempel en gaf extra druk om het mobiliteitsbeleid te realiseren. Daarnaast hadden we ook nog te maken met de stikstof problematiek. Maar ondanks de moeilijke omstandigheden zijn we er in geslaagd om zo veel als mogelijk onze uitvoeringskracht op peil te houden. We houden voortgang in de meeste projecten en hebben tijdens het BO-MIRT met de minister belangrijke afspraken gemaakt over de verdere ontwikkeling van het totale mobiliteitssysteem in Brabant.

Dit is het moment om de positieve ontwikkelingen als gevolg van corona te behouden en de transitie naar een veilig, slim, schoon en robuust mobiliteitssysteem te versnellen. We zetten daarom in op het afvlakken van de piekbelasting van de mobiliteitsvraag, op het stimuleren van structurele gedragsverandering (meer thuiswerken en online-onderwijs), we brengen de verstedelijkingsopgave en mobiliteit bij elkaar en stimuleren maatregelen die de flexibiliteit van het mobiliteitssysteem bevorderen. Met de vaststelling van het beleidskader Mobiliteit: Koers 2030 liggen de ambities voor het Brabantse mobiliteitssysteem duidelijk vast. Via afspraken in regionale mobiliteitsagenda's hebben we de eerste stappen gezet om die ambities samen met de regio te realiseren en daar gaan we de komende jaren mee verder. Via de indicatoren in de Staat van Mobiliteit monitoren we de uitvoering van het beleid.

De verstedelijkingsstrategie van Brabant richt zich op de drie stedelijke regio's Breda-Tilburg, 's-Hertogenbosch en het Stedelijk Gebied Eindhoven. Een belangrijke randvoorwaarde voor deze verstedelijking is de kwaliteit van het openbaar vervoer. Daarvoor is door Zuid-Nederland het Toekomstbeeld OV 2040 opgesteld en gedeeld met de minister. Een belangrijke stap in de transitie naar een schoon en robuust mobiliteitssysteem.

Ook digitalisering en Smart Mobility toepassingen gaan een steeds grotere rol spelen in het mobiliteitssysteem van de toekomst. Er is een grote stap gezet met de afspraken met Limburg, regio en Rijk via de Krachtenbundeling Smart Mobility Zuid-Nederland 2020-2023. Door een gebiedsgerichte aanpak en bijbehorende uitvoeringsorganisaties kunnen we vaart maken met de uitvoering. In 2020 de eerste regionale maatregelenpakketten vastgesteld voor West-Brabant. Andere regio's zijn pakketten aan het voorbereiden.

Impact Corona

Evengoed begint de impact van corona (maar ook stikstof) op de realisatie van een aantal Rijksinfraprojecten in Brabant groter te worden. Ook bij een aantal provinciale reconstructieprojecten ondervinden we de gevolgen van de vertraging in de behandeling door de Raad van State. We kijken steeds naar slimme mogelijkheden om de uitvoeringskracht en -snelheid voor deze infraprojecten op peil te houden.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

We realiseren een robuust mobiliteitssysteem met acceptabele en betrouwbare reistijden van deur tot deur voor alle vervoerswijzen voor personen- en goederenvervoer

Omschrijving (toelichting)

- Indicatie filedruk: gemiddelde vertraging per uur autorijden op Rijks- en provinciale wegen in Brabant (< vorig jaar).

Kwaliteit (indicator)

G

■ **Stand van zaken**

De gemiddelde vertraging op het wegennet in Brabant in 2020 is 5,10 minuten tov 12,71 minuten in 2019. De forse daling is uiteraard het gevolg van de corona-pandemie, waardoor er minder verkeer op de weg was.

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

Knelpunten infrastructuur.

- Er is in 2020 een besluit over de bundelroute in het kader van de bereikbaarheid Eindhoven /Helmond / Nuenen.
- We realiseren de nieuwe N69 en N279 Veghel – Asten (oplevering in 2023) en N629 (oplevering in 2021).
- A50 corridor Nijmegen- Eindhoven en de A2/N2 Randweg Eindhoven op de MIRT-agenda.

■ **Kwaliteit**

De oplossingen voor de bundelroute zoeken we op de bestaande / huidige tracé's en is onderdeel van het MIRT onderzoek Verstedelijking en Bereikbaarheid Brainportregio . Op basis van de uitkomsten van het MIRT onderzoek zijn de strategische keuzes gemaakt en deze worden uitgewerkt in een verstedelijkingsakkoord en een mobiliteitsstrategie. De gezamenlijke partners onderzoeken de vervolgstappen voor investeringen. In het verlengde daarvan is een Bidbook Brainportlijn voor het Groeifonds ingediend gericht op het verdienvermogen van de Nederlandse economie op lange termijn. Dit pakket gaat verder dan alleen mobiliteit, maar gaat ook over innovatie en verstedelijking. De huidige corona-crisis heeft impact op de voortgang van enkele provinciale infraprojecten zoals de N279 Veghel - Asten, met name door vertraging in de behandeling door de Raad van State. In 2020 is voor de N629 Dongen – Oosterhout een positieve uitspraak gedaan. De aanleg van de nieuwe verbinding N69 loopt voorspoedig.

Het flankerende pakket voor de A50 Paalgraven – Bankhoef is verder uitgewerkt in een strategische agenda.

Het korte termijn pakket 2020-2021 voor de A2 randweg Eindhoven voeren we nu uit. Het vervolg en de lange termijn oplossing worden uitgewerkt en liggen ter besluitvorming tijdens BO-MIRT 2021

De belangrijke rijksinfraprojecten ondervinden veel hinder van vooral stikstof maar ook corona.

De aanpak van de A58 Tilburg – Breda loopt volgens planning met de trechtering naar 3 alternatieven, voorkeursalternatief in 2021 en tracébesluit in 2024. De andere twee delen van de A58 (InnovA58) lopen vertraging op: Eindhoven – Tilburg 1-3 jaar vertraging (tracébesluit 2023) en St.-Annabosch – Galder 3-5 jaar vertraging. De innovatiestrook ten behoeve van pilots en experimenten wordt daarin versneld (2021) aangelegd. De structuurvisie van de A67 is vastgesteld door de minister. Er wordt gewerkt aan drie pakketten: korte termijn fysieke maatregelen zoals aanpak van op- en afritten (2021-2023), smart mobility maatregelen (2021-2023), verbreding Eindhoven – Geldrop (tracébesluit 2024).

Tijdens het BO-MIRT is een besluit genomen over de verbreding van de A2 Deil-'s-Hertogenbosch als één van de belangrijkste verkeersaders van Nederland. Daarnaast is een aanvullend regionaal pakket van flankerende mobiliteitsmaatregelen afgesproken.

Mobiliteitshubs.

- We innoveren 6 bestaande OV-knooppunten tot mobiliteitshubs en ontwikkelen we samen met gemeenten minimaal 6 nieuwe innovatieve mobiliteitshubs in de periode tot 2023.

Kwaliteit

De realisatie van mobiliteitshubs zijn onderdeel van de schaa sprong OV van het Toekomstbeeld OV 2040, maar zijn ook de belangrijke schakels vanuit de visie gedeelde mobiliteit. Als verbinding tussen de verschillende modaliteiten belangrijk voor de werking van het totale mobiliteitssysteem. In het kader van de transitie naar gedeelde mobiliteit West Brabant zijn onderzoeken uitgevoerd om de locaties van de hubs te bepalen. Plannen voor regionale hubs in Zuidoost Brabant zijn verder uitgewerkt en onderdeel van uitwerking MIRT onderzoek Brainport en het bid voor het Groeifonds. Deze zijn ook essentieel voor het maatregelenpakket De Run.

Multimodaal netwerk.

- Om het fietsgebruik te stimuleren realiseren we een netwerk van snelfietsroutes: snelfietsroutes van het programma Fiets in de Versnelling 2016-2020 zijn gerealiseerd (3 in 2020 en 9 in 2023).
- We werken aan de ontwikkeling van (internationale) goederencorridors. De focus ligt daarbij nu vooral op Rotterdam – Venlo met Moerdijk en Tilburg als bovenregionaal logistiek knooppunt.
- We maken afspraken over de ontwikkeling van de logistieke multimodale knooppunten Tilburg en Moerdijk.
- Wilhelminakanaal geschikt voor klasse IV schepen tot en met haven Loven (Tilburg): oplevering in 2023.

Kwaliteit

Eind 2020 is de bestuursovereenkomst voor de negende snelfietsroute Oosterhout – Dongen – Tilburg van het snelfietsroutenetwerk ondertekend. Ook de realisatie vordert gestaag. Er zijn nu zeven routes fysiek in uitvoering, waarvan bij drie routes grote delen zijn gerealiseerd en in 2021 worden opgeleverd. De pilot bewegwijzering snelfietsroutes (Brabants initiatief) is afgerond en gaat toegepast worden op alle hoogwaardige fietsroutes in Nederland

Met de realisatie van de fietsbrug is de snelfietsroute Cuijk – Nijmegen ook voltooid.

We werken samen met de regiopartners aan fietsstimulering via de Sjees-gangmakerscampagne en Ons Brabant Fietst. Via de Krachtenbundeling Smart Mobility Zuid-Nederland 2020-2023 zijn vervolgaafspraken gemaakt over de werkgeversaanpak en is daarmee een structureel onderdeel van het mobiliteitsbeleid.

Tijdens het BO-MIRT zijn afspraken gemaakt over de ruimtelijke en economische sturing van bedrijventerreinen. We benaderen zo de goederencorridor Rotterdam – Venlo integraal en multimodaal met de afspraak over een verkenning voor het TEN-T geschikt maken van de Brabanthoute, Brabant als trekker van het traject van de realisatie van truckparkings (waarvan 1 in Brabant), twee projecten voor de rijksregeling voor het verbeteren van kademuren, participatie via MCA Brabant in de modal shift regeling van het rijk om goederenvervoer van de weg te krijgen en de start van een haalbaarheidsonderzoek voor een buisleiding op de corridor.

De verdieping en verbreding van het Wilhelminakanaal loopt vertraging op. Er is een intentieovereenkomst getekend over de trimodale ontwikkeling van haven Loven met Rijk, regio en bedrijfsleven.

OV-netwerk.

- Afspraken in BO MIRT over Toekomstbeeld OV 2040.
- Afspraken in BO MIRT over verbeteren OV Breda-Utrecht.
- Afspraken met regio over ontwikkelagenda HOV / Bravo Direct.
- Realisatie Maaslijn (uitvoering door het Rijk): oplevering in 2024.

Kwaliteit

De regionale uitwerking Toekomstbeeld OV 2040 voor Zuid-Nederland is opgesteld. Tijdens het BO-MIRT zijn de eerste belangrijke stappen gezet in de realisatie met de (financierings-) afspraken over de aanpak van de spoorknoppen Eindhoven en 's-Hertogenbosch.

Met het oog op een robuust spoornetwerk is de bestuursovereenkomst voor de aanpak spoorzone Gilze en Rijen ondertekend. De werkzaamheden worden gecombineerd met groot onderhoud aan de N631 en de aanleg van een snelfietsroute.

Met het Rijk is een gezamenlijk onderzoek afgesproken naar kansrijke maatregelen die in de periode tot en met 2028 uitgevoerd kunnen worden voor de bestaande OV-verbindingen op de A27 tussen Breda en Utrecht om die ook tijdens de werkzaamheden aan de A27 zo goed mogelijk in stand te houden, met waar mogelijk win-winsituaties met het autoverkeer. Concrete vervolgafspraken worden gemaakt tijdens BO-MIRT 2021.

De uitvoering van de Maaslijn is voor rekening en risico van het Rijk en provincie Limburg .

We stimuleren de ontwikkeling en het gebruik van slimme mobiliteitsdiensten.

Omschrijving (toelichting)

- Het monitoringsplan voor samenwerkingsprogramma SmartwayZ.NL is in 2019 aangescherpt in de volledige breedte van de programmadoelen doorstroming, innovatie en goede procesvoering. In 2020 bijbehorende indicatoren vastgesteld, nulmeting uitgevoerd.

Kwaliteit (indicator)

G

Stand van zaken

De krachtenbundeling Smart Mobility Zuid-Nederland 2020 - 2023 is opgesteld.

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

Slimme mobiliteit.

Indicatoren:

- We stimuleren de ontwikkeling van slimme mobiliteitsoplossingen op het gebied van personenvervoer en logistiek. In 2023 zijn 20 oplossingen getest, waarvan 10 ook succesvol verder in de praktijk zijn gebracht.
- We stimuleren het gebruik van slimme mobiliteitsoplossingen op het gebied van personenvervoer. Dit is te zien in een jaarlijkse toename ten opzichte van de nulmeting in 2020. De toename heeft zowel betrekking op voertuigen als op de ondersteuning van de rijtaak van reizigers.
- We stimuleren het gebruik van slimme mobiliteitsoplossingen op het gebied van logistiek. Dit is te zien in een jaarlijkse toename ten opzichte van de nulmeting in 2020. De toename heeft betrekking op het aantal logistieke bedrijven dat voor het plannen van ritten gebruik maakt van realtime datainzichten voor het vrachtverkeer.
- We stimuleren de grootschalige toepassing van slimme mobiliteitsoplossingen die gericht zijn op het persoonlijk informeren van reizigers over hun reis. In 2023 hebben we in Brabant 6 mobiliteitsoplossingen werkzaam die reizigers persoonlijk informeren.

Naar aanleiding van de uitwerking Krachtenbundeling Smart Mobility wordt indicatoren uit het monitoringsplan opgenomen in de provinciale begroting.

Kwaliteit

Via Mobility Lab en MobilityMoveZ zijn zes slimme mobiliteitsoplossingen voor personenvervoer getest, waarvan er drie succesvol in de praktijk gebracht zijn:

- Smart assetmanagement: gebruik van data uit voertuigen over de staat van het wegdek voor wegbeheerders;
- Slim sturen: informatie van wegbeheerders gebruiken in apps van serviceproviders voor routeadvies aan weggebruikers;
- Schwung: app voor prioriteit aan o.a. fietsverkeer bij verkeerslichten.

Met de werkgeversaanpak Brabants MobiliteitsNetwerk (BMN) stimuleren we het gebruik van slimme mobiliteitsoplossingen bij bedrijven. In 2020 hebben we ingespeeld op de corona maatregelen en het netwerk van deelnemende werkgevers verder uitgebreid.

Voor data-uitwisseling in de logistiek zijn nieuwe, opschaalbare bouwstenen gerealiseerd die data-inwinnen en data-delen voor overheden en logistieke bedrijven mogelijk maken (DefLog, FTMAaS).

Daarnaast zijn in de gemeente Eindhoven 'bouwhubs' voorbereid die de overlast van bouwverkeer in de stad gaan verminderen. Op de N279 is een bandenspanningsmeter voor vrachtverkeer gerealiseerd en er is onderzoek gedaan naar andere potentiële locaties in Zuid-Nederland.

Corona heeft hier grote invloed gehad. Mobiliteitsdiensten rondom de N279 worden in aangepaste vorm aangeboden en vanuit een landelijke samenwerking is een gedragscampagne voor thuiswerken opgestart om in te spelen op de actualiteit. Mobiliteitsdiensten rondom de A2 Weert-Eindhoven zijn volgens plan afgerond in 2020.

We zorgen voor een stevige koppeling tussen de ruimtelijke-economische ontwikkeling en het mobiliteitssysteem.

Omschrijving (toelichting)

Met als doel de kwaliteit van de leefomgeving te vergroten en tegelijkertijd de bereikbaarheid te waarborgen.

Indicator:

- Het mobiliteitssysteem in Brabant heeft een minimale impact op de leefomgeving of creëert ruimte voor andere ontwikkelingen door een goede inpassing in de omgeving.

We ontwikkelen een geschikte indicator om de effecten goed te kunnen meten.

Kwaliteit (indicator)

O

Stand van zaken

De indicator wordt bepaald op basis van het recent vastgestelde beleidskader Mobiliteit Koers 2030.

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

Omgevingskwaliteit en leefbaarheid.

Indicatoren:

- We vernieuwen (stedelijke) knooppunten en maken ze aantrekkelijker om er te reizen, te verblijven en zich te vestigen: afspraken in BO MIRT over EIK XL en Spoorzone 's-Hertogenbosch.
- We sluiten in deze bestuursperiode mobiliteitsdeals met Breda, Eindhoven en Meierijstad.
- In het kader van de leefbaarheid en veiligheid van het goederenvervoer per spoor zetten we stevig in op afspraken met het Rijk over het basisnet en saneren overwegen.
- We onderzoeken de behoefte aan én mogelijkheden voor minimaal 3 komomleidingen in Brabant.

Kwaliteit

Er wordt een verstedelijkingsstrategie voor het stedelijk gebied van Brabant opgesteld en deze wordt uitgewerkt in drie verstedelijkingsakkoorden voor Breda-Tilburg, 's-Hertogenbosch en het Stedelijk Gebied Eindhoven. De verstedelijkingsakkoorden hebben sterke relatie met het MIRT Onderzoek Verstedelijking en Bereikbaarheid Brainport en het Toekomstbeeld OV 2040.

De verschillende mobiliteitsdeals worden verder opgewerkt en meegenomen in de integrale afspraken van regionale mobiliteitsagenda's.

Binnen de verstedelijkingsopgaven verdichten we in spoorzones met meer wonen, werken en verblijven. Binnen deze opgaven onderzoeken we de effecten van goederenvervoer. Dit vergt een zorgvuldige balans tussen ruimte, vervoer, veiligheid, hinder en economische belangen.

In het kader van ondermeer leefbaarheid wordt onderzoek gedaan naar de potentie van een aantal komomleidingen, zoals Diessen – De Beerzen, Nuenen, Volkel en Chaam. Draagvlak in de regio, het oplossend vermogen en de financiële haalbaarheid zijn aspecten die een rol spelen bij een mogelijk definitieve investeringsbeslissing.

Inzet verbonden partijen

Voor het realiseren van de doelstellingen uit dit begrotingsprogramma worden binnen het programma geen verbonden partijen ingezet.

Nadere informatie over verbonden partijen staat in de paragraaf Verbonden partijen.

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

Toelichting op de verschillen t.o.v. de begroting

Toelichting lasten

De uitputting van de programmalasten 09 Mobiliteitsontwikkeling komt uit op € 58,6 mln ten opzichte van een budget van € 61,6 mln, een onderschrijding van € 2,9 mln (95,2%).

De realisatie op onderdelen is als volgt opgebouwd:

Afwijking lasten t.o.v. begroting na wijziging	x € 1.000
- Regionale uitvoeringsplannen (RUP)	560
- Majeure infraprojecten	2.381
- Spoor, HOV en knooppunten	-330
- Fiets	1.000
- SmartwayZ.nl	-100
- Overig	-558
Totaal afwijking lasten	2.953

Regionale Uitvoeringsplannen

In het kader van de Regionale Uitvoeringsplannen is € 14,5 mln (96,3%) uitgegeven tov een budget van € 15,1 mln. Voor een aantal geplande projecten is geen definitieve aanvraag ingediend.

Majeure infraprojecten

De provincie voert een aantal majeure projecten uit die niet of slechts gedeeltelijk worden geactiveerd en afgeschreven, zoals bijvoorbeeld de reconstructie van de rijksweg N65 's-Hertogenbosch - Tilburg en Wilhelminakanaal. Door een correctie voor de BTW uit voorgaande jaren is in 2020 een overschrijding van € 1,26 mln ontstaan op het jaarbudget N65. Daartegenover staat een positief afwikkelingsverschil bij N69. Het betreft het intrekken van een oude subsidieregeling die is overgenomen door GOB. De middelen zijn gekoppeld aan een specifieke rijksuitkering. Het afwikkelingsverschil vloeit via de inkomsten hiernaar terug.

Spoor, HOV en Knooppunten

De overschrijding is met name veroorzaakt door een aanvraag (Oisterwijk) in het kader van het Landelijk Verbeterprogramma Overwegen (LVO) die niet op de oorspronkelijke begroting was geraamd.

Fiets

Er is sprake van € 0,5 mln onderschrijding bij de verstrekte subsidies voor de aanleg van snelfietsroutes door gemeenten, € 18,24 mln realisatie (97,3 %) ten opzichte van een budget van € 18,75 mln. De provincie is afhankelijk van de (tijdige) aanvragen door de gemeenten, die de uitvoering doen. Daarnaast is er als gevolg van corona iets minder uitgegeven aan de publieksgerichte acties in het kader van fietsstimulering.

SmartwayZ.NL

De grootste afwijking (€ 2,4 mln overschrijding) is het gevolg van de meerjarige subsidie in het kader van de werkgeversaanpak conform de afspraken van de Krachtenbundeling Smart Mobility. Op basis van wet- en regelgeving moeten we de last van de subsidie direct en volledig nemen ten laste van het resultaat. De provincie verstrekt de subsidie namens de partners. Hier staan extra inkomsten uit een rijksbijdrage tegenover.

In het kader van het maatregelenpakket De Run Veldhoven is € 0,3 mln minder besteed, omdat een aantal korte termijn maatregelen ivm corona getemporiseerd is.

De provincie is penvoerder van het rijksprogramma SmartwayZ.NL vanaf 2017. De rijksbijdrage in de programmakosten 2017 - 2020 is nu ontvangen. De voorfinanciering van de programmakosten door de provincie mag nu verrekend worden en leidt tot een onderschrijding van € 0,9 mln.

Er is € 0,5 mln minder gerealiseerd dan geraamd voor Smart Mobility. Ook hier is corona van invloed geweest.

Aan de deelopgaven SmartwayZ.NL is € 0,2 minder besteed.

Overig

Bij o.a. goederenvervoer is meer besteed dan geraamd. Dit heeft vooral te maken met de kosten van het leadpartnership Truckparking die de provincie als penvoerder al maakt en waarvoor de partners hun bijdragen nog moeten doen.

De toegerekende organisatiekosten komen op basis van de gerealiseerde uren-inzet lager uit.

Toelichting baten

Aan de inkomstenkant is er sprake van totaal € 25,9 mln minder inkomsten, € 6,8 mln ten opzichte van een raming van € 32,7 mln (20,8%). Het verschil is het gevolg van de wijze waarop de regiobijdrage in de reconstructie N65 (€ 27,2 mln) moet worden verantwoord. De bijdrage is reeds ontvangen, maar moet in gedeelten als inkomsten worden verantwoord op basis van de voortgang van het project. De inkomsten waren volledig in 2020 geraamd. De inkomsten worden opnieuw op de meerjarige begroting geraamd. Zonder dit effect zijn de inkomsten € 1,3 mln hoger.

Afwijking baten t.o.v. begroting na wijziging	x € 1.000
--	------------------

- Regiobijdrage reconstructie N65	- 27.190
-----------------------------------	----------

- Rijksbijdrage SmartwayZ.nl	3.880
------------------------------	-------

- Bijdrage krachtenbundeling Smart Mobility	1.070
- Overige	-3.674
Totaal afwijking baten	- 25.914

Regiobijdrage reconstructie N65

De ontvangen regiobijdrage van € 27,2 mln mag op basis van wet- en regelgeving niet direct en volledig als inkomst worden verantwoord. De regiobijdrage wordt de komende jaren als inkomst verantwoord.

Rijksbijdrage SmartwayZ.NL

Voor het rijksprogramma SmartwayZ.NL zijn van 2017 t/m 2019 uitgaven voorgefinancierd. In verband hiermee moet € 3,8 mln extra van de ontvangen rijksbijdrage als inkomst worden verantwoord.

Bijdrage Krachtenbundeling Smart Mobility

In het kader van de afspraken Krachtenbundeling Smart Mobility is een meerjarige subsidie voor continuering van de werkgeversaanpak verstrekt. De provincie verstrekt de subsidie namens de partners. Hier staan extra inkomsten uit een rijksbijdrage tegenover. Op basis van wet- en regelgeving moeten we de last van de subsidie direct en volledig nemen ten laste van het resultaat. Als gevolg hiervan wordt € 1,1 extra inkomsten verantwoord als nog te ontvangen rijksbijdrage.

Overige

Tegenover het positieve afwikkelingsverschil N69 vanwege het intrekken van de subsidieregeling staat een lagere onttrekking aan de Rijksbijdrage. Dit leidt tot een lagere verantwoording van inkomsten van ongeveer € 3,5 mln.

Financiële gevolgen Corona

De financiële gevolgen van corona op dit begrotingsprogramma zijn beperkt. Bij Smart Mobility, experimenten van gedeelde mobiliteit en gedragcampagnes op het gebied van fiets heeft het geleid tot lichte overschrijding vanwege een lager activiteitsniveau door de beperkende coronamaatregelen.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	Begroting 2020 oorspronkelijk	Begroting 2020 na wijzigingen	Jaarrekening 2020 realisatie	Verschil begroting - realisatie
<u>Lasten</u>				
Programma lasten	148.823	61.569	58.616	2.953
Toegerekende organisatiekosten	6.414	8.034	7.484	550
totaal lasten	155.238	69.603	66.100	3.503
<u>Baten</u>				
totaal baten	2.045	32.736	6.822	-25.914
saldo baten en lasten	-153.193	-36.866	-59.277	-22.411

Programma 10 Vrijetijd, Cultuur, Sport en Erfgoed

Inleiding

Algemeen

Tegen de achtergrond van de grote impact van Corona (zie separate paragraaf) is, op basis van het Bestuursakkoord 2020-2023 in 2020 een nieuw, integraal beleidskader Vrijetijd, Cultuur en Sport opgesteld. Tevens is besloten het beleidskader Erfgoed 2016-2020 te verlengen tot en met 2022. Beide kaders zijn begin 2021 vastgesteld. Zie PS voorstel 03/21 en PS voorstel 95/20.

Op het gebied van Cultuur zijn de beschikkingen voor de nieuwe kunstplanperiode '21-'24 vastgesteld voor zowel professionele als amateurkunsten en is (in afstemming met Rijksinzet) de inzet voor een designmuseum of Futurelab in Eindhoven bepaald. Ook is voor het eerst in Nederland, een gezamenlijke aanvraag vanuit Brabantstad verband ingediend en gehonoreerd voor Cultuureducatie met Kwaliteit bij het Rijk (fonds Cultuurparticipatie).

In 2020 is verder uitvoering gegeven aan het beleidskader Verbeeldingskracht van Erfgoed 2016-2020. Zo is vanuit de Erfgoedfabriek geïnvesteerd in behoud van erfgoedcomplex Kruithuis (Den Bosch) en de botenloods bij Fort Sabina (Moerdijk). Daarnaast is er met het integrale project Watermolenlandschappen een succesvolle aanvraag voor het Rijkprogramma Erfgoeddeal ingediend. Daarmee is dit project een mooi voorbeeld van gebiedsgericht, integraal realiseren van beleidsdoelstellingen op het gebied van water, klimaat en met behoud van erfgoedlandschappen!

In 2020 hebben we toegewerkt naar de oprichting van het BrabantsSport Fonds, dat begin 2021 daadwerkelijk van start is gegaan (zie Statenmededeling). Na annulering van de Vuelta-start in Utrecht/Brabant als gevolg van corona is de haalbaarheid van verplaatsing van het evenement naar 2022 onderzocht en is inmiddels bekend geworden dat het evenement in 2022 kan plaatsvinden (zie ook Statenmededeling).

Vanuit vrijetijdseconomie is in 2020 gewerkt aan versterking van het toeristisch aanbod middels crossovers met andere provinciale opgaven, zoals via Van Gogh Brabant/Van Gogh Nationaal Park (erfgoed/cultuur/natuur), Goed eten in Brabant (food) en St. Elisabethvloed (erfgoed). Met diverse partners is gewerkt aan herijking van de landelijke actieagenda Perspectief 2030.

Zoals aangegeven bij de 2e BURAP vormt Samenleving geen apart beleidsonderdeel meer. In de Statenmededeling "invulling geven aan onze maatschappelijke opgave leefbaarheid als onderdeel van het samenbindende thema Brede Welvaart" wordt dit nader toegelicht en de consequenties hiervan in beeld gebracht. Voor de tweede ronde van het Brabant Outcomes Fund is een investeringsvoorstel voorbereid (zie Statenmededeling). Daarnaast hebben GS op 27 oktober jl. besloten de subsidierelatie met de uitvoeringsorganisaties Stichting Zet en Stichting Zorgbelang (inclusief hun uitvoering van Sterk Brabant) af te bouwen tot nihil per 31 december 2022.

Gevolgen Corona

De Brabantse cultuur- en erfgoed sector is hard geraakt door de gevolgen van de Coronacrisis. De Provincie heeft op een aantal fronten de helpende hand geboden. Zo is er een aanvullende regeling opengesteld waar diverse instellingen naast landelijke en/of gemeentelijke steun ook vanuit de Provincie extra steun hebben ontvangen (zie Statenmededeling). KunstLoc Brabant heeft een Corona-loket geopend. Daarnaast is coullance betracht ten aanzien van het realiseren van prestaties zoals opgenomen in de eerder afgegeven subsidiebeschikkingen en de eerder opgebouwde reserves. Ook heeft ondersteuning plaatsgevonden aan het Noordbrabants Museum in de vorm van een aanvullende bijdrage en gedeeltelijke huurkijtschelding. Ook de sportsector heeft de gevolgen van Corona ondervonden. Zo heeft een veelheid aan (top)sportevenementen geen doorgang gevonden, waaronder ook de start van de Vuelta. Via het Centrum voor Topsport en Onderwijs (CTO) Zuid zijn topsporters in gesprek gegaan met ziekenhuispersoneel om hen zo te helpen coachen in het presteren onder druk. Een mooi voorbeeld van 'omdenken' in tijden van crisis.

De gevolgen voor het aantal bezoekers, de verdiensten en de werkgelegenheid in de gastvrijheidssector waren groot. Marketingorganisatie VisitBrabant droeg bij aan veilig en gespreid toerisme door introductie van de Druktemeter voor fiets- en wandelgebieden. Als onderdeel van het Coronasteunpakket is de campagne 'Hier moet je zijn in Brabant' gelanceerd om, gericht op de binnenlandse markt, recreatie in onze provincie te blijven bevorderen (zie Statenmededeling). Ook is een bijdrage geleverd aan het monitoren van de impact van Corona op de samenleving en is extra ondersteuning voor ondernemers gerealiseerd om hen te inspireren en ondersteunen voor herstel.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Versterken van het cultureel ecosysteem met brede basis, toonaangevende top en verbindingen met omgeving

Omschrijving (toelichting)

Indicator:

- **Vergroting cultuurbereik (incl. cultuureducatie)**

Kwaliteit (indicator)

○

Stand van zaken

Als gevolg van de Coronacrisis heeft de ontwikkeling van de cultuursector landelijk en daarmee dus ook in Brabant zo goed als stil gestaan afgelopen jaar. Met steun van landelijke, provinciale en gemeentelijke overheid wordt de sector zo goed als mogelijk overeind gehouden. De gevolgen voor 2021 en verder zijn nog ongewis. Op basis van het nieuwe beleidskader wordt ook in 2021 adaptief ingespeeld op de ontwikkelingen.

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

Uitvoeren evaluatie Brabant C

Kwaliteit

Aanvankelijk was voorzien dat voor Brabant C in 2020 evaluatie nodig was. Op basis van het beschikbare fondsbudget blijkt evaluatie en besluitvorming in 2021 alsnog tijdig. De evaluatie van Brabant C loopt dan gelijk met de bredere evaluatie van de provinciale investeringsfondsen die in 2021 is voorzien.

Meerjarige ondersteuning van professionele- en amateurkunst.

Kwaliteit

In het kader van de nieuwe kunstplanperiode '21-'24 is op basis van de eerder vastgestelde regeling professionele en amateurkunsten in 2020 het besluit genomen voor de meerjarige ondersteuning voor 40 professionele kunstinstellingen inclusief de ondersteuning van de Philharmonie Zuidnederland (zie Statenmededeling prof. kunsten en Statenvoorstel PZN) en 18 amateurkunstinstellingen.

Nieuwe cultuurvisie en uitvoeringsprogramma voor Brabant.

Kwaliteit

Als gevolg van het nieuwe bestuursakkoord '20-'23 'Samen, Slagvaardig en Slim: Ons Brabant' stellen we geen aparte visie Cultuur op, maar is dit onderdeel geworden van het begin 2021 vastgestelde nieuwe Kader Vrijetijd, Cultuur en Sport 2021-2022.

Onderzoek Waarde van Cultuur 2020.

Kwaliteit

In 2020 is het onderzoeksrapport Waarde van Cultuur opgeleverd waarmee de stand van zaken en de ontwikkeling van het culturele veld in Brabant in beeld is gebracht.

Ontwikkelen en duurzaam behouden van beeldbepalend erfgoed

Omschrijving (toelichting)

Indicatoren:

- **Borging behoud van monumenten en culturele landschappen**
- **Staat van Rijksmonumenten (verplichte indicator IPO)**

Kwaliteit (indicator)

G

Stand van zaken

Het realiseren van deze doelstelling loopt op koers. We hebben ook in 2020 bijgedragen aan het restaureren van rijksmonumenten, het herbestemmen van erfgoedcomplexen en het behoud van cultuurhistorische landschappen door de kwaliteit van deze landschappen in gebiedsontwikkeling een plek te geven.

V.w.b. de status van onderhoud van Rijksmonumenten heeft het percentage van matig tot slecht onderhouden monumenten (de uniforme indicator van het IPO) zich positief ontwikkeld en is gedaald van 18,4% naar 17,7%.

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

Actualisatie beleidskader Verbeeldingskracht Erfgoed (2016 - 2020).

Kwaliteit

Aangezien het beleidskader erfgoed nog steeds actueel is en met het oog op nog te ontwikkelen integrale beleidskader 2030 is gekozen verlengen van het huidige kader tot en met 2022 (zie PS voorstel PS 95/20).

Herontwikkelen en instandhouden van beeldbepalende erfgoedcomplexen.

Kwaliteit

Zo zijn ook dit jaar diverse monumenten ondersteund middels de regeling instandhouding onroerend erfgoed en zijn besluiten genomen voor herontwikkeling van beeldbepalend erfgoed zoals het Kruithuis (Den Bosch) en Fort Sabina (Moerdijk), zie Statenmededeling Kruithuis en Botenloods Fort Sabina).

Tevens is onderzoek naar het Kerkenlandschap uitgevoerd en is het Erfgoeddeal project Watermolenlandschappen voor Klimaatadaptatie gestart.

(Door)ontwikkelen samenwerkingsverbanden rondom de verhaallijnen.

Kwaliteit

Samen met gemeenten en waterschappen is gewerkt aan het vervolg op het samenwerkingsverband rondom de Zuiderwaterlinie. Besluitvorming hierover vindt in 2021 plaats. Er heeft besluitvorming plaatsgevonden over siteholderschap Nieuwe Hollandse Waterlinie (zie Statenvoorstel PS 39/20). Ook heeft het netwerk rondom het Brabants Kloosterleven in 2020 verder vorm gekregen, mede in opmaat naar het Kloosterjaar 2021. Zie verder ook <https://brabantskloosterleven.nl>

Actualisatie van de cultuurhistorische waardenkaart (CHW).

Kwaliteit

Versterken van Brabantse sportinfrastructuur

Omschrijving (toelichting)

Indicator:

- **Instrumentarium periode 2020 – 2024 op orde**

Kwaliteit (indicator)

G

Stand van zaken

Op basis van het Bestuursakkoord '20-'23 is besloten geen apart beleidskader te maken voor Sport, maar dit integraal onderdeel uit te laten maken van het beleidskader Vrijetijd, Cultuur en Sport 2021-2022 en daarmee ook mee te laten lopen in het nog te ontwikkelen lange termijn beleidskader 2030. In het beleidskader voor 2021-2022 zijn de basisactiviteiten voor sport en de bijbehorende financiering structureel gemaakt.

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

Continueren lopende activiteiten op de lijnen uniek sporten, evenementen en talentontwikkeling.

Kwaliteit

In 2020 zijn de lopende activiteiten deels gecontinueerd. Vooral m.b.t. sportevenementen (ook in relatie tot uniek sporten) hebben veel evenementen geen doorgang kunnen vinden als gevolg van de Coronacrisis. In het oog springend daarbij is de annulering van de start van de Vuelta 2020 in Utrecht/Brabant. Deze Vuelta-start is naar 2022 verplaatst.

Oprichten BrabantSportfonds.

Kwaliteit

Het fonds is begin 2021 gelanceerd.

Opstellen Sportakkoord.

Kwaliteit

Deze prestatie is getemporiseerd. Momenteel wordt eerst gezien of het opstellen van een Sportakkoord nog meerwaarde heeft naast het te lopen proces om tot een Kader Vrijetijd, Cultuur en Sport te komen.

Verdere uitwerking nieuw sportbeleid en start uitvoering.

Kwaliteit

Begin 2021 is nieuw sportbeleid vastgesteld als onderdeel van het nieuwe beleidskader Vrijetijd, Cultuur en Sport 2021-2022 en uitvoering daarvan is gestart.

Inzet verbonden partijen

Voor het realiseren van de doelstellingen uit dit begrotingsprogramma worden onderstaande verbonden partijen ingezet:

- Stichting Beheer Museumkwartier
- Stichting Brabant C Fonds
- NV Monumenten Beheer Brabant

Nadere informatie over verbonden partijen staat in de paragraaf Verbonden partijen.

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

Toelichting op de verschillen t.o.v. de begroting

Toelichting lasten

Afwijking lasten t.o.v. begroting na wijziging	x € 1.000
- Cultuur	3.070
- Sport	182
- Erfgoed	- 216
- Overig	66
Totaal afwijking lasten	3.102

- *Cultuur*: Het verschil van € 3,1 mln wordt veroorzaakt door een andere wijze van lastneming dan ten tijde van de 2e BURAP was voorzien (namelijk o.b.v. beschikkingen in plaats van o.b.v. plafondbedrag). Hierdoor zijn de lasten voor het boekjaar 2020 lager en wordt er ook voor hetzelfde bedrag minder onttrokken uit de reserve Brabant C. Daarmee heeft het per saldo geen invloed op het rekeningresultaat 2020. E.e.a. heeft ook geen invloed op het totale meerjarige (voorziene) uitgaven ten aanzien van Brabant C.

- *Sport*: betreft grotendeels onderuitputting op de onderdelen Talentontwikkeling en Inclusief sporten (€ 0,16 mln van de € 0,18 mln onderuitputting). Het overige verschil (€ 0,02 mln) betreft het saldo van kleinere over- en onderschrijdingen.

- *Erfgoed*: Voor de subsidieregeling instandhouding Erfgoed zijn uitgaven hoger dan geraamd. De meeruitgaven komen ten laste van de hieraan gekoppelde reserve instandhouding Erfgoed.

- *Overig*: betreft het saldo van diverse kleinere overschrijdingen en onderschrijdingen.

De toegerekende organisatiekosten komen op basis van de gerealiseerde uren-inzet hoger uit.

Toelichting baten

Afwijking baten t.o.v. begroting na wijziging	x € 1.000
--	------------------

Cultuur/rijksbijdrage coronasteun	302
-----------------------------------	-----

Totaal afwijking baten	302
-------------------------------	------------

- Cultuur/Coronasteun: betreft de (gedeeltelijke) inzet van de Rijksbijdrage Coronasteun. Gezien de onzekerheid over het moment van ontvangen en de vereisten voor inzet was deze inzet niet geraamd.

Financiële gevolgen Corona.

Cultuur: Voor aanvullende regeling (zie paragraaf Impact Corona) is € 2 mln beschikbaar gesteld vanuit bestaande middelen. Hiervan is in 2020 een bedrag van € 1,3 mln beschikt. Het resterende deel zal naar verwachting begin 2021 worden beschikt.

Erfgoed: Er is steun verleend aan het Noordbrabants Museum van in totaal € 0,32 mln in de vorm van een extra subsidie (€ 0,18 mln, onderdeel van subsidieregeling Coronasteun) en gedeeltelijke huurkijtschelding (€ 0,14 mln).

<i>Bedragen x € 1.000</i>	Begroting 2020 oorspronkelijk	Begroting 2020 na wijzigingen	Jaarrekening 2020 realisatie	Vershil begroting - realisatie
<u>Lasten</u>				
Programma lasten	50.957	61.157	58.055	3.102
Toegerekende organisatiekosten	3.448	3.513	3.687	-174
totaal lasten	54.406	64.670	61.742	2.927
<u>Baten</u>				
totaal baten	693	771	1.074	302
saldo baten en lasten	-53.712	-63.898	-60.669	3.230

Algemeen financieel beleid

Inleiding

De lasten en baten van de provincie worden toegedeeld aan tien programma's. Naast de lasten en baten van de beleidsprogramma's kent de provincie nog algemene dekkingsmiddelen en de centrale stelposten.

Algemene dekkingsmiddelen

Algemene dekkingsmiddelen

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Elk programma heeft naast de lasten van dat programma ook baten - zoals specifieke uitkeringen van het Rijk - die direct tot dat programma behoren. Deze baten zijn meestal niet toereikend om de lasten te kunnen dekken. Tegenover de nadelige saldi van lasten en baten op de programma's, staan de algemene dekkingsmiddelen.

De in omvang belangrijkste algemene dekkingsmiddelen van de provincie bestaan uit:

- de inkomsten van de provinciale opcenten motorrijtuigenbelasting;
- de uitkering uit het provinciefonds;
- de beleggingsopbrengsten uit de immunisatieportefeuille;
- dividendopbrengsten en
- overige algemene inkomsten.

De algemene inkomsten belopen in 2020 € 775,9 mln en dragen bij aan:

- Het waarborgen van de zelfstandige financiële positie van de provincie;
- Het handhaven van een reëel sluitende begroting op korte en middellange termijn;
- Het verzekeren van een evenwichtige inkomstenontwikkeling.

Verbonden partijen

Voor het realiseren van de doelstellingen uit het programma worden de onderstaande verbonden partijen ingezet:

- Bank Nederlandse Gemeenten NV (BNG)
- Nederlandse Waterschapsbank NV

Nadere informatie over verbonden partijen staat in de paragraaf Verbonden partijen.

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

Specificatie algemene dekkingsmiddelen

bedragen x € 1.000

	Begroting oorspr.	a.Begroting na wijz.	b.Realisatie	Vershil a en b
Lasten				
Financieringsfunctie	358	612	7.003	-6.392
Ontwikkelbedrijf	13.762	11.202	2.369	8.833
Overige algemene dekkingsmiddelen	8.519	932	3.773	-2.841
	22.639	12.746	13.145	-399
Baten				
Opbrengst opcenten motorrijtuigenbelasting	257.000	266.000	266.647	647
Uitkering provinciefonds	246.577	259.729	259.522	-207
Decentralisatie-uitkeringen via provinciefonds	17.002	18.000	17.114	-887
Dividenden/verkoopopbrengst	30.881	32.481	32.509	28
Financieringsfunctie	54.309	46.314	47.732	1.418
Ontwikkelbedrijf	2.283	3.755	24.763	21.008
Overige algemene dekkingsmiddelen	617	109.237	127.575	18.338
	608.668	735.516	775.861	40.345

Toelichting lasten

De lasten financieringsfunctie vallen t.o.v. de raming € 6,4 mln hoger uit , vooral door sanering geldleningen.

De exploitatielasten ontwikkelbedrijf komen t.o.v. de raming € 8,8 mln lager uit. Dit betreft enerzijds in de raming ingecalculerde verlies van LPM bij een negatief advies van de Raad van State. Er is echter een positieve uitspraak door RVS afgegeven waardoor verliesneming niet hoefde plaats te vinden.

Anderzijds is sprake van lagere lasten ad € 2,3 mln vanwege liquidatie van de TOM waarvoor de voorziening is aangesproken om het resterende deel van de openstaande geldlening af te boeken. Dit is mede gebeurd op grond van het GS dossier, waarin tot kwijtschelding van het restant van de lening is besloten.

Vanwege toevoeging voorziening overige leningen komen de lasten € 2,9 mln hoger uit. De benodigde ophoging van de voorziening kon niet eerder worden geraamd.

Toelichting baten

Opbrengst opcenten motorrijtuigenbelasting

Bij het bestuursakkoord 2019-2023 - is besloten dat de provincie gedurende de looptijd van het bestuursakkoord de opcenten jaarlijks indexeert. Het opcententarief 2020 komt daarmee uit op 78,0. De opbrengsten worden structureel geraamd op € 266 mln. op basis van de capaciteit van het wagenpark. De uiteindelijke jaaropbrengst bedraagt € 266,6 mln., een positief resultaat van ruim 0,2 %. Deze afwijking heeft te maken met een stijging van de belastingcapaciteit in het tweede half jaar.

Eind 2020 stonden in Noord-Brabant ruim 1.439.000 (eind 2019 1.417.000) personenauto's geregistreerd en ruim 116.400 (eind 2019 113.200) motoren. Er is sprake geweest van een lichte autonome groei van het wagenpark.

Algemene uitkering

De raming van de algemene uitkering wordt in eerste instantie gebaseerd op de septembercirculaire 2019.

Daarbij wordt het accres niet volledig geraamd, zoals vastgesteld in de grondslagen voor begroting en jaarstukken. De aangehouden marge is bedoeld om negatieve bijstellingen van het accres in het betreffende begrotingsjaar op te vangen, zonder dat dit invloed heeft op de vrije begrotingsruimte. In 2020 is het accres door het Rijk tweemaal naar beneden bijgesteld, waarbij de marge onvoldoende bleek om dit op te vangen. De raming is bij bestuursrapportage 2020 bijgesteld en toegelicht. De algemene uitkering uit het provinciefonds is geraamd op € 259,7 mln. Uit de decembercirculaire 2020 blijkt dat de uitkering 2020 uitkomt op € 259,5 (incl. afrekening 2019). Deze lichte negatieve afwijking is het gevolg van het actualiseren van de verdeelmaatstaven en het bijstellen van de uitkeringsfactor.

Decentralisatie-uitkering

Decentralisatie-uitkeringen maken deel uit van het provinciefonds, maar hebben een eigen verdeling. De begrotingsbedragen 2020 zijn gebaseerd op de september circulaire 2020.

Naast de algemene uitkering omvat het provinciefonds diverse decentralisatie-uitkeringen die samenhangen met specifieke beleidsafspraken, veelal vastgelegd in convenanten met het Rijk. In totaal gaat het om een volume van € 17,1 mln. De hieraan gerelateerde uitgaven worden verantwoord in de beleidsprogramma's.

Het verschil tussen de bijgestelde begroting en de realisatie wordt verklaard door de volgende bijgestelde uitkeringen bij de decembercirculaire 2020.

- erfgoeddeal € 610.000
- weerbaar bestuur € 41.667

Daarnaast was de verwachting dat er een afrekening zou plaatsvinden voor de Green Chemistry Campus. Deze afrekening zal in 2021 plaatsvinden.

Dividenden

De dividend opbrengst ad € 32,4 mln betreft het dividend van netwerkbedrijf Enexis.

Financieringsfunctie

De baten betreffen de renteopbrengsten van de obligaties uit beide portefeuilles, de rentevergoeding op verstrekte geldleningen en de renteopbrengsten uit verplicht schatkistbankieren.

De gerealiseerde baten op de financieringsfunctie ad € 47,7 mln bestaan voor het grootste deel uit renteopbrengsten en voor € 7,1 mln uit boekwinst op de verkoop van obligaties. Het verschil tussen raming en realisatie van de baten financieringsfunctie ad € 1,4 mln heeft in hoofdzaak te maken met de hoger dan geraamde boekwinst.

Ontwikkelbedrijf

Op grond van de positieve uitspraak van de Raad van State is er op basis van de LOO overeenkomst met het havenschap het project LPM financieel afgerekend. Dit heeft geresulteerd in € 13,7 mln hogere bate als gevolg van reeds gemaakte exploitatie kosten in de periode 2008 tot en met 2020.

De eerder gevormde voorziening voor kapitaalverstrekking aan deelneming Pivot Park valt vrij tot een bedrag van € 6,3 mln. Dit bedrag wordt toegevoegd aan de algemene risicoreserve.

Daarnaast is sprake van een gedeeltelijke vrijval van de voorziening ihkv de geldlening van de TOM die niet geheel is benut. Deze vrijval is gestort in de risicoreserve van het Ontwikkelbedrijf, waaruit in het verleden deze voorziening is gevormd.

Overige algemene dekkingsmiddelen:

Het betreft enerzijds een vrijval van de voorziening Escrow Attero tot een bedrag van € 2,5 mln. In de raming t/m de laatste begrotingswijziging 2020 was hier al rekening mee gehouden.

Anderzijds gaat het om voordelige afwikkelingsverschillen tot een bedrag van € 125,1 mln. De voordelige afwikkelingsverschillen ad € 125,1 mln hebben betrekking op subsidies die in voorgaande jaren zijn verstrekt. In de raming t/m de laatste begrotingswijziging 2020 was voor deze afwikkelingsverschillen al rekening gehouden met een bedrag van € 106,7 mln, waarvan de grootste ad € 103,4 mln. betrekking heeft op het Natuur netwerk Brabant. Een eerder subsidiebesluit aan het GOB 2014-2027 op grond van de ASV wordt omgezet in een regeling wat door het GOB in mandaat wordt uitgevoerd. Dit heeft effect op de wijze van last neming in de jaarrekening. Middelen vloeien weer terug naar de reserve, vanuit waar de regeling per 1 januari 2020 subsidieregeling "realisatie nieuwe natuur Noord-Brabant" in mandaat wordt uitgevoerd door het GOB.

De afwikkelingsverschillen die na de slotwijziging zijn gerealiseerd bedragen in totaal nog €18,4 mln. Hiervan zijn de grootste afwikkelingsverschillen.

- Subsidievaststelling project Soliance voor bijna € 2,2 mln.
- Subsidie voor EHS de Maashorst voor ca. €6,6 mln.
- Diverse lagere subsidie-afrekening in het kader van de subsidieregeling Groen Blauw Stimuleringskader voor een bedrag van ruim € 7,6 mln.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	Begroting 2020 oorspronkelijk	Begroting 2020 na wijzigingen	Jaarrekening 2020 realisatie	Vershil begroting - realisatie
<u>Lasten</u>				
Financieringsfunctie	358	612	7.003	-6.392
Ontwikkelbedrijf	13.762	11.202	2.369	8.833
Overige algemene dekkingsmiddelen	8.519	932	3.773	-2.841
totaal lasten	22.639	12.746	13.145	-399
<u>Baten</u>				
Opbrengst opcenten motorrijtuigenbelasting	257.000	266.000	266.647	647
Uitkering provinciefonds	246.577	259.729	259.522	-207
Decentralisatie uitkering	17.002	18.000	17.114	-887
Dividenden/verkoopopbrengst	30.881	32.481	32.509	28
Financieringsfunctie	54.309	46.314	47.732	1.418
Overige dekkingsmiddelen	617	109.237	127.575	18.338
totaal baten	608.668	735.516	775.861	40.345

Stelposten

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

	bedragen x € 1.000			
	Begroting oorspr.	a.Begroting na wijz.	b.Realisatie	Vershil a en b
<u>Lasten</u>				
Onvoorzien	1.308	1.308	0	1.308
- in te zetten begrotingsruimte	79.905	1.813	0	1.813
- overhead	73.342	71.211	64.124	7.087
- voorz.dubieuze debiteuren			812	-812
	154.556	74.332	64.936	9.396
<u>Baten</u>				
- bijdrage in overheadkosten	0	0	100	100
	0	0	100	100
Saldo	-154.556	-74.332	-64.836	9.496

Onvoorzien

In de begroting wordt jaarlijks een stelpost voor onvoorziene lasten van € 1.308.402 opgenomen. Gedurende het begrotingsjaar 2020 is hierop geen beroep gedaan.

Algemene stelposten –in te zetten begrotingsruimte

Dit betreft de stelpost met de afgezonderde middelen voor uitvoering van het bestuursakkoord/perspectiefnota voor zover die nog een concrete uitwerking vereisen voor opname in de begrotingsprogramma's.

In de oorspronkelijke begroting 2020 was een vrije begrotingsruimte tot een bedrag van € 75,0 mln opgenomen met daarbovenop een bedrag van € 4,9 mln voor indexering van loon- en prijsgevoelige budgetten.

Bij de verschillende sturings- en verantwoordingsmomenten in 2020 zijn de middelen van de vrije begrotingsruimte verdeeld naar de verschillende begrotingsprogramma's op basis van de aan PS voorgelegde uitwerkingen van de bestuursopdrachten bij de begroting 2020.

Ultimo 2020 resteert op de centrale stelposten nog € 1,8 mln.

Het college heeft voor deze bestuursperiode besloten de begroting te indexeren. Daarvoor was in de oorspronkelijke begroting 2020 een stelpost van € 4,9 mln opgenomen. Bij de 1e begrotingswijziging 2020 is de begroting 2020 geïndexeerd. Het restantbedrag van deze stelpost is bij slotwijziging 2020 doorgeschoven naar 2021.

Overhead

De overhead komt t.o.v. de begroting € 7,1 mln lager uit. Dit betreft enerzijds lagere personeelskosten tot een bedrag van € 2,4 mln en anderzijds lagere overige overheadkosten tot een bedrag van € 4,7 mln.

Voorziening dubieuze debiteuren

Aan de voorziening dubieuze debiteuren is ultimo 2020 nog € 0,8 mln toegevoegd.

Paragrafen

Bedrijfsvoering

Inleiding

De ontwikkeling van de organisatie ligt grotendeels op koers.

Dit najaar hebben we PS geïnformeerd over de stand van zaken om te komen tot een toekomstbestendige organisatie. Hierin hebben we de lijnen uiteengezet waaraan we de komende periode werken:

Doorontwikkeling organisatie, Toekomstbestendige bedrijfsvoering en Aantrekkelijk werkgeverschap. Met deze aanpak leggen we een stevig fundament voor de organisatie om te werken aan de inhoudelijke ambities van Brabant nu en in de toekomst. In de komende jaren zullen we hier invulling aan geven.

Het CIO-Office is inmiddels bemenst na vaststelling van het Beleidskader Data in mei 2020 en de Uitvoeringsagenda Digitale Transformatie wordt in 2021 opgeleverd. Op het gebied van ethiek hebben we in samenwerking met andere provincies belangrijke kaders opgesteld waarmee we onszelf kunnen toetsen. Hiervoor is de Gids Ethiek en Digitale Transformatie opgesteld.

Impact corona

Het afgelopen jaar heeft grotendeels in het teken gestaan van de corona-crisis. De crisis en daaruit volgende maatregelen hebben ook impact gehad op de uitvoering van onze werkzaamheden en voortgang van de programma's. Het welzijn en de gezondheid van onze medewerkers en partners stond en staat voorop. Daarnaast is het in verband met onze maatschappelijke functie ook belangrijk dat we onze werkzaamheden kunnen blijven uitvoeren. We hebben alles in het werk gesteld om, binnen de omstandigheden, de gewenste kwaliteit te blijven bieden en medewerkers te ondersteunen met de benodigde (digitale) faciliteiten. Door de corona-crisis is verdere digitalisering en digitaal werken in een stroomversnelling gekomen waardoor bepaalde beoogde investeringen en updates naar voren zijn gehaald. De nieuwe manier van samenwerken tussen medewerkers, programma's en met onze partners heeft een sterk digitaal karakter gekregen door de coronacrisis. Samenwerking en het optimaliseren hiervan heeft overwegend vanuit thuis plaatsgevonden, waarbij voor het beschikbaar stellen van (digitale) middelen, (digitale) kennis en vaardigheden om deze middelen te gebruiken extra inzet is gepleegd. Uit ons medewerkersonderzoek blijkt dat de ervaring met het thuiswerken voor onze medewerkers goed is geregeld, maar dat er een gemis is aan contact met collega's. Het beschikbaar stellen van (digitale) middelen en de daarbij geleverde ondersteuning op afstand wordt met een hoge score van een 8,3 erg goed gewaardeerd.

Wat willen we bereiken?

Doorontwikkelen systemen die nieuwe manier van samenwerken ondersteunen

Kwaliteit (indicator)

G

Kwaliteit (toelichting)

Het Beleidskader Data (Datavisie 2020-2025) dat in mei 2020 door PS is vastgesteld is pas een half jaar van start en een eerste inventarisatie leert dat het begin goed is. De meeste programma's zijn doordrongen van de kansen die moderne ICT en data bieden.

In 2020 is de samenwerking met onze nieuwe partner voor de ICT-basisinfrastructuur van start gegaan, op basis waarvan we de komende jaren de dienstverlening kunnen blijven ontwikkelen. Tevens hebben we een portaal beschikbaar gesteld om GEO-informatie extern te delen om onze programma's en partners te faciliteren en ondersteunen bij beleidsvorming en -uitvoering.

Vanwege Corona heeft een versnelde uitrol van Microsoft Teams in gehele organisatie plaatsgevonden om (digitaal) samenwerken met collega's te ondersteunen.

Stand van zaken

Het Beleidskader Data (Datavisie 2020-2025) dat in mei 2020 door PS is vastgesteld is pas een half jaar van start en een eerste inventarisatie leert dat het begin goed is. De meeste programma's zijn doordrongen van de kansen die moderne ICT en data bieden.

In 2020 is de samenwerking met onze nieuwe partner voor de ICT-basisinfrastructuur van start gegaan, op basis waarvan we de komende jaren de dienstverlening kunnen blijven ontwikkelen.

Tevens hebben we een portaal beschikbaar gesteld om GEO-informatie extern te delen om onze programma's en partners te faciliteren en ondersteunen bij beleidsvorming en -uitvoering.

Vanwege Corona heeft een versnelde uitrol van Microsoft Teams in gehele organisatie plaatsgevonden om (digitaal) samenwerken met collega's te ondersteunen.

Slim, snel en effectief samenwerken met partners

Kwaliteit (indicator)

G

Kwaliteit (toelichting)

Om slim, snel en effectief in te kunnen spelen op de veranderende omstandigheden om ons heen én de Brabantse belangen effectiever te kunnen behartigen in Den Haag en Brussel zijn onze public affairs, strategische evenementen en branding meer en beter op elkaar aangesloten. Dit krijgt zijn beslag in een strategische lobbyagenda met een concrete strategie voor de komende periode om Brabantse kansen te kunnen verzilveren.

In 2020 hebben we een onderzoek uitgevoerd naar die kennisinfrastructuur in Brabant met onder andere BrabantKennis, BrabantAdvies en PON/Telos. We bouwen op dit moment samen aan een meerjarige strategische kennisagenda voor een effectievere en slimmere samenwerking.

Stand van zaken

Om slim, snel en effectief in te kunnen spelen op de veranderende omstandigheden om ons heen én de Brabantse belangen effectiever te kunnen behartigen in Den Haag en Brussel zijn onze public affairs, strategische evenementen en branding meer en beter op elkaar aangesloten. Dit krijgt zijn beslag in een strategische lobbyagenda met een concrete strategie voor de komende periode om Brabantse kansen te kunnen verzilveren.

In 2020 hebben we een onderzoek uitgevoerd naar die kennisinfrastructuur in Brabant met onder andere BrabantKennis, BrabantAdvies en PON/Telos. We bouwen op dit moment samen aan een meerjarige strategische kennisagenda voor een effectievere en slimmere samenwerking.

Werken aan kwaliteit van de organisatie en medewerkers

Kwaliteit (indicator)

G

Kwaliteit (toelichting)

Op basis van de nieuwe set programma's zijn we in staat geweest om een strategische personeelsplanning toe te passen, waardoor opgave gestuurd werken verder is gebracht. Daarnaast zijn we gestart met de herijking van het strategisch personeelsbeleid, om voor nu, maar juist ook voor de toekomst, de juiste kwaliteit en kwantiteit aan personeelskracht in huis te hebben voor de opgaven waar we voor staan. We hebben daarbij oog voor de medewerkers en hebben voldoende instrumenten om hen zichzelf te laten ontwikkelen,

■ Stand van zaken

Op basis van de nieuwe set programma's zijn we in staat geweest om een strategische personeelsplanning toe te passen, waardoor opgave gestuurd werken verder is gebracht. Daarnaast zijn we gestart met de herijking van het strategisch personeelsbeleid, om voor nu, maar juist ook voor de toekomst, de juiste kwaliteit en kwantiteit aan personeelskracht in huis te hebben voor de opgaven waar we voor staan. We hebben daarbij oog voor de medewerkers en hebben voldoende instrumenten om hen zichzelf te laten ontwikkelen,

Wat gaan we daarvoor doen?

Beweging en verfrissing in de organisatie.

■ Kwaliteit

Overall is de doelstelling behaald, er is zelfs een stijging van de instroom van stagiairs en tijdelijke arbeidsovereenkomsten.

We streven naar inclusiviteit en geven mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt een kans binnen onze organisatie.

	2020	2021	2022	2023	2024
Norm Quotumwet* (aantal fte)	37,8	41,2	44,6	47,9	49,5

* De norm Quotumwet wordt jaarlijks geactualiseerd op basis van het door het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid gepubliceerde quotumpercentage.

■ Kwaliteit

55,63 fte gerealiseerd in 2020, hiermee voldoen we ruimschoots aan de gestelde norm uit de Quotumwet.

We voldoen aan nieuwe wetgeving en handelen rechtmatig

Kwaliteit (indicator)

G

Kwaliteit (toelichting)

Voor wat betreft Informatiebeveiliging voldoen we aan de van toepassing zijnde wet en regelgeving, het betreft hier de NEN/ISO 27001, NEN/ISO27002 en de Baseline Informatiebeveiliging Overheid.

De Provincie Noord-Brabant heeft op 14 januari 2020 als eerste organisatie de certificering voor alle bovenstaande normen met een goed gevolg afgelegd. Deze certificering zal jaarlijks worden gecontroleerd door een erkende auditor.

We monitoren nauwgezet op onrechtmatigheden inkoop en trekken hier lessen uit. We blijven over 2020 binnen de goedkeuringstolerantie van de accountant.

■ Stand van zaken

Voor wat betreft Informatiebeveiliging voldoen we aan de van toepassing zijnde wet en regelgeving, het betreft hier de NEN/ISO 27001, NEN/ISO27002 en de Baseline Informatiebeveiliging Overheid. De Provincie Noord-Brabant heeft op 14 januari 2020 als eerste organisatie de certificering voor alle bovenstaande normen met een goed gevolg afgelegd. Deze certificering zal jaarlijks worden gecontroleerd door een erkende auditor.

We monitoren nauwgezet op onrechtmatigheden inkoop en trekken hier lessen uit. We blijven over 2020 binnen de goedkeuringstolerantie van de accountant.

Wat gaan we daarvoor doen?

De selectie-eisen en gunningscriteria voor provinciale aanbestedingen die in concurrentie op de markt worden gezet, worden getoetst op circulariteit en energieverduurzaming.

Kwaliteit

Het nieuwe Inkoop en aanbestedingsbeleid is in 2020 uitgewerkt, maar nog niet vastgesteld. Dit zal naar verwachting in april 2021 plaatsvinden.

Bij aanbestedingen met een substantiële opdrachtwaarde wordt een inkoopstrategie opgesteld en wordt een interne ambtelijke adviesgroep Maatschappelijk Verantwoord Inkopen (MVI) betrokken. Zij toetsen o.a. op circulariteit en energieverduurzaming.

Tijdige afhandeling van facturen.

Indicator: 95% van de facturen worden binnen de termijn van 20 dagen betaald.

Kwaliteit

Het percentage tijdig betaalde facturen in 2020 bedroeg 93,67% waarmee we afgelopen jaar de doelstelling van 95% niet hebben gehaald. In de praktijk is er sprake van een gemiddelde betaaltermijn van iets meer dan 7 dagen. We blijven uiteraard streven naar verbeteringen in proces en de verwerkingstijd om ervoor te zorgen dat onze leveranciers en partners nog sneller betaald krijgen.

Tijdige afhandeling van subsidies.

Indicator: 95% van de subsidies worden binnen de termijnen afgehandeld.

Kwaliteit

In 2020 is de doelstelling om minimaal 95% van alle subsidiecases binnen de termijn af te handelen exact gehaald (95%). Dit is de beoogde verbetering ten opzichte van 2019 en eerdere jaren. Het doel is om dit percentage vast te houden en mogelijk nog te verbeteren.

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

Capaciteitsbudget

De lasten voor salaris en inhuur zijn ruim € 1,3 miljoen (1,2%) lager uitgevallen dan het beschikbare capaciteitsbudget voor de uitvoering van de provinciale taken.

Daarnaast hebben we € 1,9 miljoen ontvangen van onze partners voor aanvullend door onze programma's uitgevoerde werkzaamheden voor derden. Deze inkomsten worden gepresenteerd onder de toerekening apparaatskosten van de betreffende (begroting)programma's en komen dus niet tot uitdrukking in het organisatiekostenbudget.

Overige personeelskosten

Bij de overige personeelskosten is er sprake van een onderschrijding. Deze hangt met name samen door de lagere reis- en verblijfkosten als gevolg van de corona maatregelen. Daarnaast zijn om dezelfde reden ook de kosten voor representatie (activiteiten) lager uitgevallen.

Budget 'overige bedrijfsvoeringskosten'

We hebben in 2020 aanvullende kosten gemaakt in verband met de versnelde uitrol van digitale middelen om digitaal (thuis) werken te faciliteren. Daarnaast hebben we updates en investeringen naar voren gehaald. Voor deze aanvullende kosten hebben we binnen de bedrijfsvoeringskosten in 2020 budget

gereserveerd. Daar tegenover zijn ook diverse facilitaire kosten lager uitgevallen door de coronamaatregelen doordat er minder werkzaamheden in en aan het gebouw konden plaatsvinden. Per saldo hebben we hierdoor een onderschrijding van ruim € 2,8 miljoen op de overige bedrijfsvoeringskosten.

Financiële gevolgen Corona.

Toegelicht wordt wat de financiële impact is van Corona.

- Publiekscampagne corona: € 0,25 miljoen
- Digitaal vergaderen en faciliteren thuiswerken: € 0,4 miljoen

Bedragen x € 1.000

Investeringen	Begr.2020	Realisatie 2020	Verschil
Provinciehuis	236	37	198
ICT en Automatisering	356	338	19
	592	375	217

Bedragen x € 1.000	Begroting 2020 oorspronkelijk	Begroting 2020 na wijzigingen	Jaarrekening 2020 realisatie	Verschil begroting - realisatie
Capaciteitsbudget	105.520	110.123	108.795	1.329
Budget overige personeelskosten	5.070	4.947	3.261	1.685
Budget overige bedrijfskosten	20.577	23.949	21.119	2.830
saldo van baten en lasten	131.167	139.019	133.175	5.844

Provinciale heffingen

Inleiding

Eén van de inkomstenbronnen van de provincie betreft de provinciale heffingen. Deze bestaan uit:

- de heffing opcenten op de motorrijtuigenbelasting;
- de Grondwaterheffing;
- de Nazorgheffing in het kader van de Leemtewet;
- diverse leges.

De provincie kent geen kwijtscheldingsbeleid voor provinciale heffingen.

Beleidskaders

- Grondwaterheffingsverordening
- Verordening Nazorgheffing Noord-Brabant
- Legesverordening Provincie Noord-Brabant

Heffing opcenten motorrijtuigenbelasting

De opbrengst uit de opcenten motorrijtuigenbelasting vormt de belangrijkste bron van inkomsten voor de provincie. Op grond van artikel 222 van de Provinciewet worden provinciale opcenten geheven. De opbrengst wordt tot de algemene dekkingsmiddelen gerekend. Dit betekent dat aan de besteding geen voorwaarden zijn verbonden.

De raming en de realisatie van de opcenten wordt bepaald door de uitkomst van het aantal personenauto's en motoren maal het tarief. Het tarief is een percentage waarmee de hoofdsom van de motorrijtuigenbelasting –die van rijkswege wordt geheven op personenauto's en motoren – wordt vermeerderd. De meeropbrengst die dit oplevert is voor de provincie.

Naast het tarief hebben mutaties in het wagenpark effect op de totale opbrengst van de opcenten. De mutaties zijn te onderscheiden in volume-effect, gewichtseffect en effect van de milieubelasting van de auto.

Door het Rijk wordt elk jaar het maximumniveau van de opcentenheffing vastgesteld. De provincie bepaalt zelf in hoeverre zij de vrije capaciteit (verschil wettelijk maximum -/- provinciaal opcententarief) wil benutten. De datum waarop provincies hun opcenten kunnen wijzigen is met ingang van 1 januari van enig jaar.

De MRB-raming is in de begroting 2020 vastgesteld op € 266 mln. De uiteindelijke jaaropbrengst bedraagt € 266,6 mln wat een voordelig resultaat inhoudt van 0,2%. Deze afwijking heeft te maken met een stijging van de belastingcapaciteit in het tweede half jaar.

Eind 2020 stonden in Noord-Brabant ca. 1.439.000 (eind 2019 1.417.000) personenauto's geregistreerd en ca. 116.400 (eind 2019 113.200) motoren. Er is sprake geweest van een lichte autonome groei van het wagenpark.

Provinciale lastendruk m.b.t. opcenten motorrijtuigenbelasting

Het door het Rijk vastgestelde maximale opcententarief is per 1 januari 2020 wettelijk bepaald op 115,2 opcenten en wordt jaarlijks geïndexeerd.

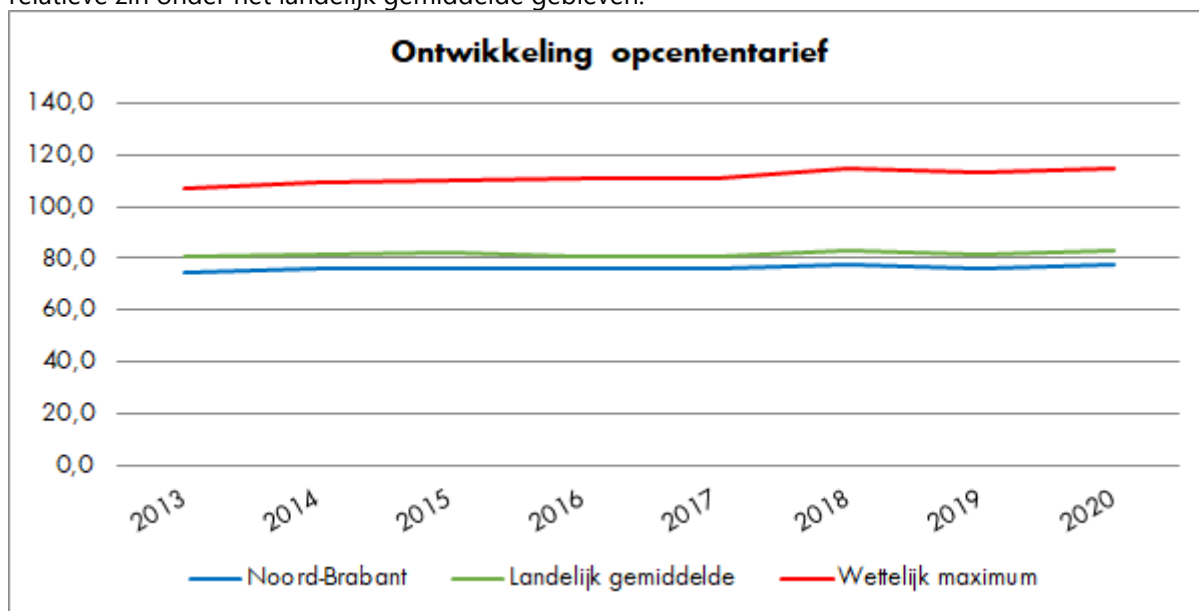
In de heffingsverordening opcenten Motorrijtuigenbelasting is voor 2020 het tarief vastgesteld op 78 opcenten (PS 54/19).

In onderstaande tabel is een vergelijking opgenomen van de vastgestelde opcententarieven van alle provincies.

		Vastgestelde tarief per 1 jan 2020	Percentage onbenutte belastingcapaciteit
1	Drenthe	92,0	20,0%
2	Groningen	91,8	20,2%
3	Zuid-Holland	90,4	21,4%
4	Zeeland	89,1	22,5%
5	Gelderland	87,2	24,2%
6	Friesland	87,0	24,3%
7	Flevoland	80,6	29,9%
8	Overijssel	79,9	30,5%
9	Noord-Brabant	78,0	32,2%
10	Limburg	77,9	32,3%
11	Utrecht	73,6	36,0%

12	Noord-Holland	67,9	41,0%
	Gemiddeld tarief	83,0	
	Maximaal tarief	115,0	

In de rangorde van opcentenheffing van hoog naar laag komt de provincie Noord-Brabant uit op een 9e plaats. In 2020 is de lastendruk m.b.t. de opcenten op de motorrijtuigenbelasting in relatieve zin onder het landelijk gemiddelde gebleven.

Onbenutte belastingcapaciteit

De onbenutte belastingcapaciteit is het verschil tussen de theoretische opbrengst op basis van het wettelijk vastgestelde maximumtarief en de opbrengst gebaseerd op het tarief van de provincie.

De onbenutte belastingcapaciteit bedraagt rekening houdend met het maximale tarief van 115 opcenten voor het jaar 2020 ca € 132,8 miljoen.

Er is een relatie tussen de opcentenheffing (omvang wagenpark in aantallen en gewicht) en de algemene uitkering uit het Provinciefonds. In het verdeelmodel van het fonds telt de belastingcapaciteit (tegen een algemeen rekentarief) mee als een (negatieve) inkomstenmaatstaf. Anders gezegd: een relatief grotere belastingcapaciteit (zoals in Noord-Brabant) leidt tot een naar verhouding lagere provinciefondsuitkering.

Grondwaterheffing

De grondwaterheffing wordt geheven over de hoeveelheid onttrokken grondwater. De bestedingsmogelijkheden van de heffing zijn limitatief in de Grondwaterwet opgenomen, namelijk kosten van onderzoek, metingen en schadevergoedingen in verband met de onttrekking van grondwater. De financiële verantwoording verloopt via de voorziening grondwaterheffing. Voor 2020 komen de inkomsten grondwaterheffing uit op € 4,1 miljoen.

De heffing vindt plaats op grond van de Grondwaterheffingsverordening die voor het laatst is gewijzigd op 9 december 2011 (PS 44/11). De baten uit de grondwaterheffing zijn in de begroting 2020 opgenomen bij programma 3 Water en bodem.

Nazorgheffing

Op grond van de Wet milieubeheer is de provincie verantwoordelijk voor de nazorg van alle stortplaatsen waar na de peildatum 1 september 1996 nog afval is/wordt gestort. Om het eeuwigdurend milieu hygiënisch beheer door de Provincie van deze stortplaatsen te verzekeren is, conform de wettelijke regeling, een Nazorgfonds (een aparte rechtspersoon) ingesteld.

De exploitant van een stortplaats die onder deze wettelijke regeling valt, moet een nazorgplan opstellen en dat voorleggen aan de provincie. Op basis van het nazorgplan wordt een doelvermogen bepaald. Om het doelvermogen op te bouwen wordt aan de stortplaatsbeheerder een heffing opgelegd die in het fonds wordt gestort. Hiermee is in april 2000 een start gemaakt.

De heffing vindt plaats op grond van de vastgestelde verordening Nazorgheffing Noord-Brabant die door Provinciale Staten voor het laatst is gewijzigd op 25 februari 2011 (Statenvoorstel 86/11).

Op grond van de Wet milieubeheer is de opbrengst van de nazorgheffing uitsluitend bestemd voor de uitvoering van de nazorg van gesloten stortplaatsen.

De provincie fungeert als ontvanger voor het Nazorgfonds. De gelden worden belegd in externe fondsen, conform het door het Algemeen bestuur van het Nazorgfonds vastgestelde beleggingsstatuut. De beleggingsresultaten worden tot aan het moment van feitelijke sluiting van de stortplaats verrekend met de door de exploitanten te betalen heffingen. Het Nazorgfonds heeft een eigen begroting en jaarrekening die door het Algemeen bestuur van het fonds worden vastgesteld.

Op dit moment zijn er in Brabant negen stortplaatsen, waarvan één baggerspeciedepot, waarop de wettelijke regeling van toepassing is:

1. De Kragge, Bergen op Zoom
2. Gulbergen, Nuenen
3. Spinder, Tilburg
4. Meerendonk, 's-Hertogenbosch
5. Zevenbergen
6. Haps
7. Vlagheide, Schijndel
8. Nyrstar, Budel
9. Baggerdepot Dintelsas

In 2014 is een definitieve afrekening gemaakt voor de stortplaatsen Nyrstar en Dintelsas. Deze zijn toen gesloten. De provincie voert daar de nazorg uit en draagt ook het financieel risico. Voor wat betreft de overige, nog niet gesloten, stortplaatsen zijn de nazorgheffingen gestort in het Nazorgfonds en is er voldoende zekerstelling aanwezig. Bij sluiting zal op basis van een definitief nazorgplan een definitieve afrekening worden opgemaakt.

Provinciale Staten zijn op 11 juni 2019 geïnformeerd over de uitvoering van de Asset Liability Management (ALM) studie Nazorgfonds voor de stortplaatsen in de Provincie Noord-Brabant. Omdat er mogelijk kansrijke opties zijn die de kosten van de nazorg in de toekomst zouden kunnen beperken, hebben de provincie en de vergunninghouders een overeenkomst gesloten om hier de komende vier jaren, in aanloop naar de nieuwe ALM studie, diepgaand onderzoek naar te doen. Onderdeel van deze overeenkomst is dat, zo lang het onderzoek loopt, de vergunninghouders de stortplaatsen nog niet voor de eeuwigdurende nazorg overdragen aan de provincie en dus zelf risicodragend blijven. Tegelijkertijd handhaaft de provincie, zolang de vergunninghouders deel blijven nemen aan het onderzoek, de rekenrente op het bestaande niveau. Dit uitstel geeft exploitanten de tijd om samen met de provincie te kijken naar ontwikkelingen die mogelijk kunnen bijdragen aan een verlaging van het benodigde doelvermogen. Ook kan onderzocht worden of op de stortplaatsen nieuwe inkomsten te genereren zijn, bijvoorbeeld door het vestigen van een zonnepark. Na het sluiten van de hierboven bedoelde overeenkomst hebben wij meermalen overleg gevoerd met de vergunninghouders. Hieruit is gebleken dat het onderbouwen van aanwezige haalbare

alternatieven voor lagere doelvermogens meer tijd vraagt dan in de overeenkomst van juni 2019 is afgesproken. Het onderzoek loopt dan ook nog.

Diverse leges

Leges

Leges zijn vergoedingen door derden voor het verlenen van individuele diensten door de provincie aan particulieren en bedrijven. Deze diensten betreffen vooral de verlening van vergunningen en ontheffingen. De tarieven zijn maximaal kostendekkend en staan vermeld in de tarieventabel behorend bij de legesverordening Provincie Noord-Brabant.

De provincie Noord-Brabant heeft in 2013 de uitvoering van vergunningverlening, toezicht en handhaving overgedragen aan de drie omgevingsdiensten. Met de omgevingsdiensten zijn afspraken gemaakt over de uit te voeren werkzaamheden in het VTH-domein. Op basis van deze opdracht ontvangen zij een jaarlijkse bijdrage. De kosten die hierin begrepen zijn voor de verwerking van de verschillende vergunning-, melding- en ontheffingsprocedures vormen de basis voor de legesopbrengsten, zoals opgenomen in de tabel. De omgevingsdiensten brengen all-in tarieven in rekening, loon en materiële kosten worden derhalve niet gesplitst. Vanuit de provincie zelf worden hier geen extra (overhead)kosten aan toegerekend.

Legesopbrengsten	Bedragen x € 1.000	
	Begroting 2020 na wijziging	Jaarstukken Realisatie 2020
Leges Waterwet	176	123
Leges ontgrondingenwet	307	168
Leges wet algemene bepaling omgevingsrecht	1.248	1.303
Leges Natuurbeschermingswet	2.484	1.561
Leges Vergunningen/ontheffingen interim omgevingsverordening afdeling infrastructuur	173	172
	4.389	3.327

Leges Waterwet

Onderdeel	Aantal geraamd	Aantal gerealiseerd
Open bodemenergiesystemen		

4.1a t/m 200.000 m3	8	14
4.1a1 200.001 t/m 500.000 m3	10	11
4.1a2 meer dan 500.000 m3	7	2
	25	27
Drinkwater & industriële toepassingen		
4.1b t/m 500.000 m3	0	0
4.1b1 500.001 t/m 1.000.000 m3	1	1
4.1b2 meer dan 1.000.000 m3	0	0
	1	1
Totaal leges waterwet	26	28

Toelichting op de verschillen tussen raming en realisatie

De aantallen leges liggen in lijn met de begroting. Wel zijn er meer wijzigingsvergunningen afgegeven tegen een lager tarief, wat leidde tot een lagere legesopbrengst.

Leges Ontgrondingenwet

Onderdeel	Aantal geraamd	Aantal gerealiseerd
5.5.1a t/m 15.000 m3	0	6
5.5.1b 15.001 m3 t/m 25.000 m3	4	3
5.5.1c 25.001 m3 t/m 50.000 m3	6	6
5.5.1d 50.001 m3 t/m 100.000 m3	3	1
5.5.1e 100.001 m3 t/m 500.000 m3	1	0
5.5.1f meer dan 500.000 m3	1	0
5.5.2 Wijzigen of verlengen vergunning	3	5
5.5.3 Wijzigen vergunning met extra hoeveelheid specie	0	0
5.5.4 Intrekken vergunning	2	0
5.5.5 Machtiging ingevolge artikel 12	2	0
5.5.6 Cultuurtechnische verbetering zonder speciaafvoer	2	0
5.5.7 Natuurprojecten zonder speciaafvoer	1	0
Totaal leges ontgrondingenwet	25	21

Toelichting op de verschillen tussen raming en realisatie

De realisatie blijft in gerealiseerde aantallen en omzet iets achter ten opzichte van de begroting.

Leges Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo)

Onderdeel	Aantal geraamd	Aantal gerealiseerd
5.1.1 1a Bouwkosten lager dan € 20.000	34	26
5.1.1 1b Bouwkosten tussen €20.000 en € 50.000	22	29
5.1.1 1c Bouwkosten tussen €50.000 en € 100.000	17	27
5.1.1 1d Bouwkosten tussen €100.000 en € 400.000	24	24
5.1.1 1e Bouwkosten tussen €400.000 en € 1.000.000	12	25
5.1.1 1f Bouwkosten tussen € 1 mln. en € 5 mln.	13	12
5.1.1 1g Bouwkosten tussen € 5 mln. en € 25 mln.	5	3
5.1.1 1h Bouwkosten meer dan € 25 mln.	0	3
5.1.1.2 Beoordelen bodemrapport	7	1
5.1.1.3 Beoordelen advies agrarische adviescommissie	0	0
5.1.1.4 Toetsing ontheffing ihkv exploitatieplan	1	0
5.1.2 a t/m g Binnenplanse ontheffing (bestemmingsplannen)	20	29
5.1.3 a/c Slopen / wijzigen beschermd monument	0	- 0
5.1.3 b/d Slopen beschermd stads & dorpsgezicht	0	0
5.1.4 Slopen	0	0
5.1.5 Kappen	2	4
5.1.6 a/b Handelsreclame	0	1
5.1.9 - 10 Andere / overige activiteiten	7	14
<i>Subtotaal leges Wabo</i>	<i>164</i>	<i>199</i>

5.1.7 Omgevingsvergunning aanhaken Wnb, N2000 (PNB bevoegd gezag)	0	2
5.1.7a Nieuwe vergunningen Omgevingsvergunning aanhaken Wnb, N2000 (PNB bevoegd gezag)	6	0
5.1.7b Wijzigingsvergunning Omgevingsvergunning aanhaken Wnb, N2000 (PNB bevoegd gezag)	2	0
5.1.8 Omgevingsvergunning aanhaken Wnb, FF-activiteiten (PNB bevoegd gezag)	35	0
Subtotaal interne adviezen Vvgb	43	2
Totaal Wabo	207	201

Toelichting op de verschillen tussen raming en realisatie

De raming en de realisatie liggen vrijwel op het begrote niveau.

Leges Natuurbeschermingswet 2017

Onderdeel	Aantal geraamd	Aantal gerealiseerd
6.1.1 Vergunningverlening gebiedsbescherming/Natura 2000 art 2.7 (vóór 2020)	0	205
6.1.1 a Vergunningverlening gebiedsbescherming nieuwe vergunning	263	56
6.1.1 b Vergunningverlening gebiedsbescherming wijzigingsvergunning	76	7
6.1.1 c Vergunningverlening gebiedsbescherming volledige intrekking	47	25
6.1.3a Ontheffingverlening soortenbescherming t.b.v. onderzoek en onderwijs, opvang beschermde dieren art 3.3/3.4/3.8/3.9/3.10	5	4
6.1.3b Ontheffingverlening soortenbescherming t.b.v. infrastructurele werken, windmolens, ruimtelijke ontwikkeling meer dan 50 woningen art 3.3/3.4/3.8/3.9/3.10	80	65
6.1.3c Ontheffingverlening soortenbescherming overige aanvragen art 3.3/3.4/3.8/3.9/3.10	60	123
6.1.3d Ontheffingverlening soortenbescherming betrekking hebbend op belang één particuliere aanvrager art 3.3/3.4/3.8/3.9/3.10	3	3
6.1.2 Ontheffingverlening schadebestrijding, overlastbestrijding en populatiebeheer art 3.3/3.4/3.8/3.9/3.10	20	17
6.1.4a Ontheffingverlening compensatie herplantplicht art 4.5:	25	13
6.1.4b Ontheffingverlening herplantplicht art 4.5:	20	50
6.1.4c Ontheffing herplanttermijn art 4.5:	10	5
6.1.4d Ontheffing vellingstermijn art 8.7 Verordening natuurbescherming	10	3
Subtotaal leges WNB	679	576
Onderdeel	Aantal geraamd 2020	Aantal gerealiseerd 2020
6.1.1 Vergunningverlening gebiedsbescherming/Natura 2000 art 2.7	0	139
6.1.1 a Vergunningverlening gebiedsbescherming nieuwe vergunning	60	12
6.1.1 b Vergunningverlening gebiedsbescherming wijzigingsvergunning	16	1
6.1.1 c Vergunningverlening gebiedsbescherming volledige intrekking	0	0
6.1.3b Ontheffingverlening soortenbescherming t.b.v. infrastructurele werken, windmolens, ruimtelijke ontwikkeling meer dan 50 woningen art 3.3/3.4/3.8/3.9/3.10	3	3
6.1.3c Ontheffingverlening soortenbescherming overige aanvragen art 3.3/3.4/3.8/3.9/3.10	20	8

6.1.3d Ontheffingverlening soortenbescherming betrekking hebbend op belang één particuliere aanvrager art 3.3/3.4/3.8/3.9/3.10	2	1
Subtotaal Vvgb's WNB	101	164
Totaal Wet Natuurbescherming Leges & Vvgb	720	740

Toelichting op de verschillen tussen raming en realisatie

De aantallen liggen in lijn met de begroting. Hierbij is ook sprake geweest van het inhalen van achterstanden (aanvragen van vóór 2020). Hiervoor golden nog geen Vvgb-tarieven.

Daarnaast was het aantal ingetrokken initiatieven veel groter dan in een gebruikelijk jaar. Bij de ingetrokken aanvragen/verzoeken zijn veelal geen leges geheven conform de afspraken.

Hierdoor waren de Vvbg- en legesinkomsten aanmerkelijk lager dan begroot.

Kostendekkendheid van de leges

Bij het opstellen van de begroting is een gedetailleerde opzet gemaakt over de te verwachten uitvoeringskosten vergunningverlening. Daarbij is tevens in beeld gebracht welk type procedures legesplichtig zijn en voor welke procedures dat niet geldt. De volgende variabelen zijn van belang:

- Het benodigd aantal uren per procedure
- Het uurtarief dat hierbij van toepassing is
- Het verwacht aantal procedures zegt niets over de "kostprijs" van een procedure, maar over het totaal van de geraamde legesopbrengsten.

Aantal uren

De benodigde ureninzet wordt opgesteld in samenwerking met "inhoudelijke" experts van de omgevingsdiensten. Hierbij wordt bedoeld op experts op het gebied van de Waterwet, Ontgrondingenwet, Wabo en Wet natuurbescherming. De uren die in beeld gebracht worden hebben enkel betrekking op uren van medewerkers van de Brabantse omgevingsdiensten, daar vindt immers de uitvoering plaats. Het betreft enkel uren van medewerkers in het primaire proces. Er worden geen uren van provinciale medewerkers opgenomen in deze opzet.

Uurtarief

Bij de opzet die wordt gemaakt voor de begroting wordt gerekend met (gemiddelde) uurtarieven van de omgevingsdiensten. In deze tarieven zit een opslag voor de overhead van de omgevingsdiensten. Vanuit de provincie wordt hier geen verdere opslag aan toegevoegd.

Aantal procedures

De vergelijking tussen het geraamde aantal en gerealiseerde aantal procedures is opgenomen in de paragraaf heffingen van de provinciale jaarrekeningen. Een exacte calculatie achteraf op realisatiebasis is niet te maken. Voornaamste reden is dat de (overigens zeer gedetailleerde) uitvoeringsinformatie van de omgevingsdiensten niet exact aansluit op de informatie die nodig is om dit te kunnen bepalen. Bij de eindverantwoording (relatie opdrachtgever-opdrachtnemer provincie versus omgevingsdiensten) wordt op vele facetten ingezoomd. Dat geldt ook voor het benodigd aantal uren per vergunningprocedure. Indien aan de orde leiden de ervaringscijfers uit 2020 tot een (normatieve) bijstelling in de opzet voor het eerstvolgende begrotingsjaar (2022). De definitieve cijfers over de uitvoering van 2020 zijn op dit moment nog niet bekend. De analyses vinden momenteel plaats. Vooral bij de procedures die betrekking hebben op de Wet natuurbescherming wordt nauwkeurig gemonitord hoeveel uren er nodig zijn; hierbij zijn ook de meeste ontwikkelingen.

Vergunningen/ontheffingen Interim omgevingsverordening, afdeling 2.5 Infrastructuur

De leges die in rekening worden gebracht voor het behandelen van aanvragen van vergunningen en ontheffingen op grond van de Interim omgevingsverordening Noord-Brabant, afdeling 2.5 Infrastructuur en de wegenverkeerswetgeving zijn berekend op basis van de werkelijke hoeveelheid ambtelijke uren - en daaraan gekoppelde uurtarieven – die nodig zijn om een aanvraag te behandelen. Het uitgangspunt is dat kostendekkende tarieven worden gehanteerd.

Onderdeel	Aantal geraamd	Aantal gerealiseerd
Ontheffing wedstrijd voertuigen meer gemeenten art. 148/10 WVV 1994	25	6
Verklaring geen bezwaar wedstrijd in één gemeente art. 148/10 WVV 1994	10	3
Ontheffing voertuig of -combinatie art. 9.1 RV, m.u.v. H5, afd. 7, 8, 10 en 11 RV (exceptionele transporten)	2.500	2.811
Ontheffing voertuig of -combinatie art. 9.1, H5, afd. 7, 8, 10 en 11	5	0
Ontheffing art. 87 RVV 1990	30	0
Vergunning art. 4, eerste lid, Verordening wegen		
- werk andere wegbeheerders	30	20
- verkeersmaatregelen op de weg voor werken of activiteiten buiten de weg	100	101
- kabels of leidingen	150	223
- borden (bewegwijzering, stroken-borden, reclame, objecten, terreinen)	40	4
- kunstobject binnen de bebouwde kom	3	0
Vergunning art. 5, eerste en tweede lid, Verordening wegen:		
- evenement (niet optocht)	20	5
- evenement	15	3
- voorwerpen i.v.m. particuliere bouw- of onderhoudswerken buiten de weg	10	0
- overige activiteiten (wedstrijden zonder voertuigen, voorwerpen, stoffen)	30	1
Aanvraag niet nadrukkelijk benoemd	35	3
Totaal	3.003	3.180

Toelichting op de verschillen tussen raming en realisatie

Het aantal verleende vergunning en ontheffingen in 2020 is hoger dan de geraamde aantallen maar lager dan in 2019 (3.483). Het hogere aantal is met name te verklaren door het aantal ontheffingen voor

exceptioneel vervoer verleend door de Rijksdienst Wegverkeer (RDW). Het aandeel van de ontheffingen voor exceptioneel vervoer via RDW stijgt al een aantal jaren in verband met het uitbreiden van de bevoegdheden van de RDW via het Provincie Noord-Brabant vergroten van de beslissruimte inzake provinciale wegen. De RDW voert deze uit en betaalt deze leges uit aan de provincie, een jaar na realisatie. Bij de andere categorieën is er een daling. Hierin zien we de effecten terug van de coronapandemie. De totale inkomsten uit leges over 2020 bedragen € 171.6765 tov een raming € 173.040. Omdat de stijging in aantallen zich met name in een categorie met een laag tarief heeft voorgedaan, zijn de totale inkomsten uit deze leges iets lager dan geraamd.

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

Brabant is een ondernemende provincie. Om kansen te benutten is een bepaalde mate van risicobereidheid nodig. Overheden dienen echter ook op een verantwoorde manier met publieke middelen om te gaan. De juiste afweging tussen maatschappelijk rendement en risico en de daarbij behorende beheersmaatregelen moet worden gemaakt. Risicomanagement is daarbij een belangrijk instrument.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Risicomanagement helpt bestuur, management en medewerkers bij het realiseren van provinciale doelen, door kansen (of mogelijkheden) te benutten en risico's te beheersen. Risicomanagement biedt geen 100% garantie dat gebeurtenissen met een negatief gevolg niet meer zullen optreden, of dat alle kansen worden benut. Het geeft wel de zekerheid dat de provincie vooraf de benutting van kansen en de beheersing van risico's zorgvuldig heeft afgewogen.

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

Risicomanagement is een doorlopend proces. In de paragraaf weerstandsvermogen wordt bij de jaarstukken en de begroting gerapporteerd over de belangrijkste uitkomsten van het risicomanagementproces en ontwikkelingen. We brengen in beeld wat de belangrijkste restrisico's zijn, wat het beschikbare weerstandscapaciteit is en welke conclusie we kunnen trekken op basis van de ratio weerstandsvermogen. We richten ons in deze paragraaf hoofdzakelijk op de uitgavenkant van de begroting. Ontwikkelingen m.b.t. de inkomsten van het Rijk en het verloop van de belastinginkomsten komen aan bod in de budgettaire nota's. De expliciete risico's verbonden aan de inkomstenkant voor het lopende jaar, zullen betrokken worden in het proces van risicomanagement door GS en daar waar nodig een vertaling krijgen in de paragraaf weerstandsvermogen.

Beleidskaders

Deze paragraaf heeft zijn basis in artikel 11 van het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten) en de daarop van toepassing zijnde toelichting.

Conform dit artikel bevat deze paragraaf ten minste:

- het beleid betreffende weerstandscapaciteit en risico's;
- een inventarisatie van de risico's;
- een inventarisatie van de weerstandscapaciteit;
- financiële kengetallen;
- een beoordeling van de onderlinge verhouding tussen deze kengetallen in relatie tot de financiële positie.

De provincie is zelf verantwoordelijk voor het formuleren van de beleidslijn en normering.

GS hebben op 10 september 2019 een geactualiseerde beleidsnota risicomanagement en weerstandsvermogen vastgesteld. De nota is via een statenmededeling aan uw Staten voorgelegd. Overige

beleidsuitgangspunten ten aanzien van risicomanagement staan in deze paragraaf bij de diverse onderdelen weergegeven.

Inventarisatie risico's

In deze paragraaf worden de belangrijkste restrisico's genoemd. Deze zijn afgedekt in de risicoreserve en reserve ontwikkelbedrijf (inclusief de hieruit getroffen voorzieningen). We benoemen de individuele risico's die ca. 80% van de totale risico-inschatting beslaan.

In de bijlagenbundel-bijlage 13 bij deze jaarstukken is een totaaloverzicht opgenomen.

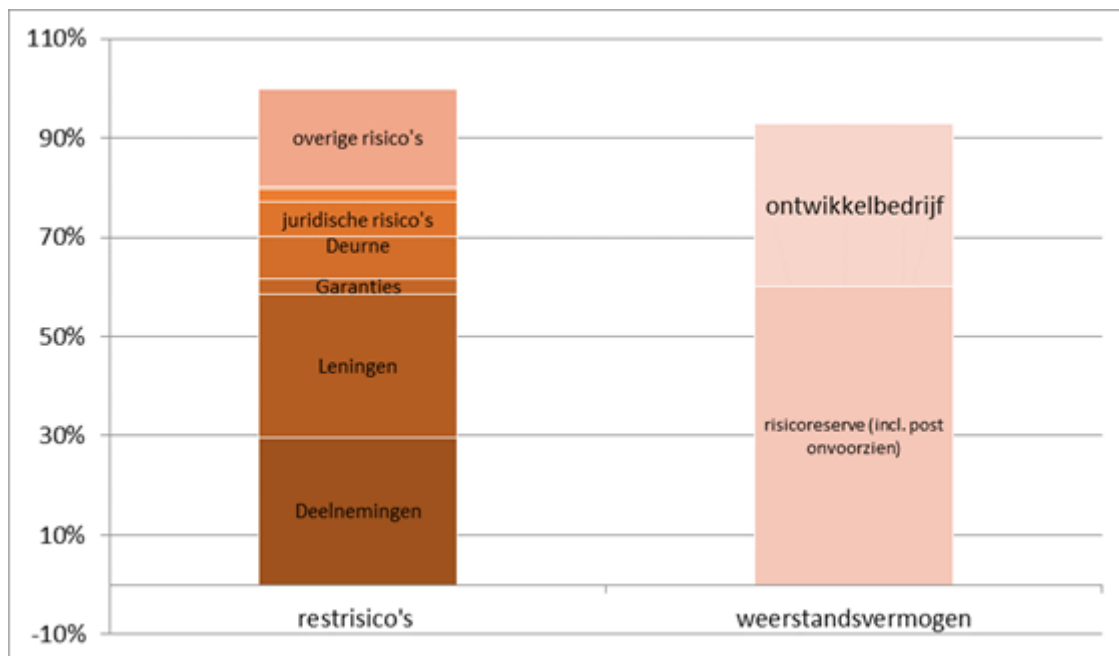
Onderwerp (x € 1 mln)	Restrisico Jaarrekening 2020	Restrisico Begroting 2021	Toelichting
<i>Deelnemingen</i>	62,50	56,20	Het restrisico is gebaseerd op individuele risico-inschatting. Het restrisico is bepaald op 100% van de balanswaarde (incl. voorziening grondbedrijf), met uitzondering van de ORR.
<i>Leningen</i>	60,30	67,60	Elke lening is apart beoordeeld op risico. Het restrisico is de som van de afzonderlijke risicobeoordelingen van de leningen.
<i>Garanties</i>	7,00	7,00	Het restrisico is de uitkomst van individuele inschatting van risico en afdekking.
<i>Project glastuinbouw Deurne</i>	17,50	17,50	Risicoafdekking voor het in 2019 in ontwikkeling genomen glastuinbouwgebied Deurne.
<i>Juridische en bedrijfsvoeringsrisico's</i>	14,80	14,80	Juridische en procesrisico's zijn inherent aan beleidsuitvoering en bedrijfsvoering. De inschatting van het restrisico is vooralsnog een becijferd risico van 3% van de netto structurele exploitatieomvang
<i>PPS A-59</i>	5,70	5,70	Restant bedrag voor de afdekking van risico's in het project. Betreft een bestaand risico, maar is overgebracht naar de risico reserve i.v.m. nieuwe regelgeving.
<i>Claims rond beleidswijzigingen ruimtelijke ordening</i>	1,10	1,10	Het restrisico op schadeclaims door beleidswijzigingen ruimtelijke ordening.
Subtotaal	169,00	170,10	80,4% (begroting 2021 89,1%)
Overige risico's	41,30	20,80	19,6 % (begroting 2021 10,9%)

Totaal risico's	210,30	190,90	100%
-----------------	--------	--------	------

Het belangrijkste verschil in de restrisico's stand jaarrekening 2020 t.o.v. begroting 2021:

- Voor de deelneming OLSP Holding B.V.(het Pivotpark) is een voorziening vrijgevalen t.g.v. de risicoreserve. Hierdoor is het restrisico verhoogd. Dit betreft louter een verschuiving op de balans, zonder dat de balanswaarde van de deelneming verandert.
- Een aantal geraamde leningen is pas gepland in 2021, wat het grootste verschil verklaart tussen 2020 en 2021. Dit betreft o.a. het geraamde lening aan het Cleantechfonds en de lening aan het Startup fonds

Risico inschatting in relatie tot corona:
Het 2-jaarlijks inschatten van de waardering van leningen en deelnemingen vindt standaard plaats als onderdeel van de begroting en jaarrekening. Daar waar nodig worden voorzieningen getroffen. Als gevolg van de coronapandemie zijn voor een aantal leningen voorzieningen getroffen. Voor de leningen die dit betrof was het risico al afgedekt in de risicoreserve en daardoor heeft het nauwelijks invloed op het weerstandvermogen.

Inventarisatie weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden waarover de provincie beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten (restrisico's) te dekken. De mogelijkheden om tegenvallers op te kunnen vangen, kunnen worden gekwalificeerd als:

- incidenteel (middelen die slechts éénmalig ingezet kunnen worden) en;
- structureel (elk jaar kan deze capaciteit opnieuw worden ingezet).

Uit de risico-inventarisatie volgt de benodigde weerstandcapaciteit voor 2020: € 210,3 mln.

De beschikbare weerstandscapaciteit is € 195,4 mln. Binnen deze middelen kunnen restrisico's worden opgevangen, zonder dat hiervoor beleidswijzigingen noodzakelijk zijn.

<i>Bedragen x € mln.</i>	Incidentele weerstandscapaciteit	Structurele weerstandscapaciteit	Totaal op jaarbasis	Theoretische ruimte
Risicoreserve*	124,9			
Reserve ontwikkelbedrijf**	69,2			
Totaal reserves			194,1	
Post onvoorzien		1,3	1,3	
Totaal			195,4	
<i>Theoretische ruimte onbenutte belastingcapaciteit***</i>				131,0

* De stand van de risicoreserve (volgens bijlage 10 is € 5 mln hoger). Deze storting is bedoeld toekomstige risico's. Om een goed beeld te geven van het ratio laten we deze middelen buiten beschouwing.

** Inclusief de gevormde voorzieningen

*** De onbenutte belastingcapaciteit geeft een theoretische ruimte van € 131 mln. Dit levert een theoretische ruimte op vanaf jaar 2022.

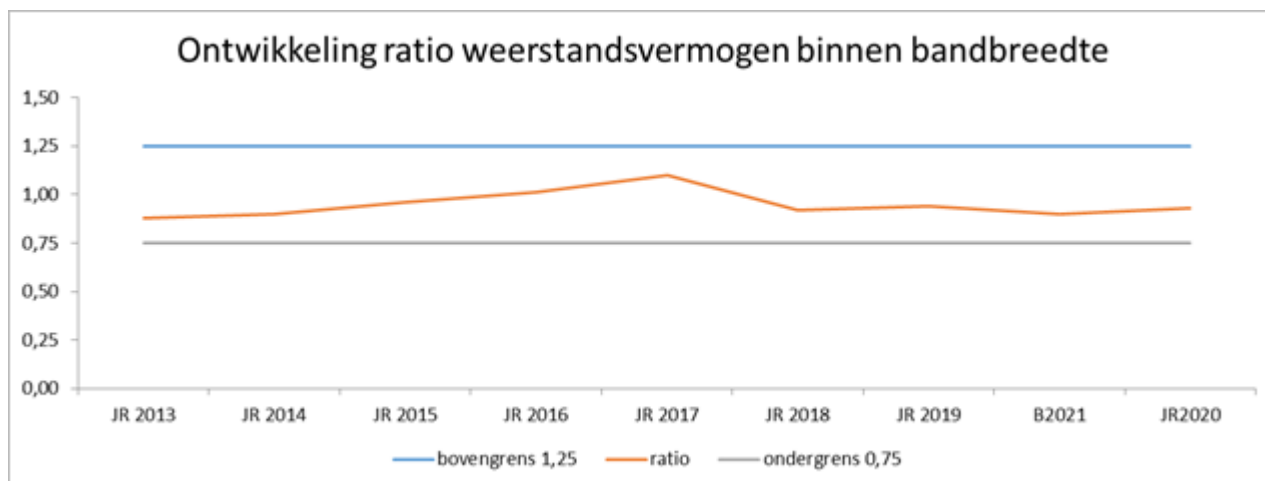
Ratio weerstandsvermogen

Weerstandsvermogen is een maatstaf om te beoordelen of de provincie in staat is om nadelige gevolgen van risico's op te vangen zonder dat daarbij de continuïteit in de uitvoering van taken in gevaar komt. In het BBV (Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten) wordt het weerstandsvermogen gedefinieerd als de verhouding tussen:

- de weerstandscapaciteit, zijnde de middelen en voorzieningen waarover de provincie beschikt om niet begrote kosten te dekken;
- alle risico's waarvoor geen (dekkings-)maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.

Ratio weerstandsvermogen = Beschikbare weerstandscapaciteit / Benodigde weerstandscapaciteit = 195,4/210,3 = 0,93

Een stabiel meerjarig beeld van de indicator geeft aan dat risicomanagement zorgvuldig plaatsvindt en tot stand komt volgens een gestructureerd risicomanagementsysteem. Er wordt geen absolute norm gesteld voor de bepaling van de ratio. De bandbreedte voor de ratio weerstandsvermogen als indicator is 0,75 tot 1,25. Het hanteren van een bandbreedte voorkomt dat elk nieuw risico of wijziging in bestaand risico leidt tot het treffen van financiële maatregelen. Onder de 0,75 zijn maatregelen nodig de beschikbare weerstandscapaciteit aan te vullen. Boven de 1,25 kan worden besloten de niet benodigde weerstandscapaciteit terug te laten vloeien naar de algemene middelen. Besluitvorming over het aanvullen of afnemen van de beschikbare weerstandscapaciteit vindt plaats bij de integrale afweegmomenten.

Conclusie

De ratio blijft daarmee binnen de met PS afgesproken bandbreedte van 0,75 – 1,25.

Op basis van de ratio weerstandsvermogen kan worden geconcludeerd dat de risico's kunnen worden opgevangen binnen deze afgesproken bandbreedte van de weerstandscapaciteit.

Zodra er meer duidelijkheid ontstaat over de effecten van het coronavirus op onze financiële positie en onze risicopositie, wordt bezien welke maatregelen nodig zijn om die risico's binnen de afgesproken bandbreedte van de ratio weerstandsvermogen op te kunnen vangen.

Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

Om kapitaalvernietiging en/of onveilige situaties te voorkomen, moeten kapitaalgoederen worden onderhouden. PS stellen voor de kapitaalgoederen die de provincie in eigendom heeft, het te handhaven kwaliteitsniveau en de bijbehorende budgetten vast. In de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen beschrijven we de uitwerking van het vastgesteld beleid.

Onderhoud wegen

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

We streven naar een goed functionerend provinciaal wegennet vanuit de kernwaarden verkeersveiligheid, bereikbaarheid, leefbaarheid en duurzaamheid. Door planmatig onderhoud ligt het provinciale wegennet er goed bij en is er geen sprake van achterstallig onderhoud.

De provincie voert beheer en onderhoud uit conform het prijs- / kwaliteitsniveau dat is vastgesteld als de Brabantse norm in de beleidsnota Kwaliteit (Onderhoud) Provinciale Infrastructuur (KOPI, 2018). We streven daarnaast naar een slim en duurzaam mobiliteitssysteem en zetten daarom bij beheer en onderhoud voortdurend in op duurzaamheid én innovatie. We bieden ruimte aan extra ambities, waarbij we werk met werk proberen te maken.

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

De provincie is verantwoordelijk voor de regionale bereikbaarheid en daarom houdt de provincie een provinciaal wegennet in stand door:

- Het onderhouden en beheren van provinciale wegen en fietspaden;

- Het verbeteren van de verkeersveiligheid op provinciale wegen en fietspaden;
- Het oplossen van kleine knelpunten in het regionale wegennet;
- Het op orde hebben en houden van mobiliteits- en verkeersdata.

Het provinciale (fiets-)wegennet bestaat uit:

areaal	hoeveelheid
Hoofdrijbanen	550 km, waarvan circa 40 km 2x2
Fietspaden	510 km
Berm	1.100 hectare
Bomen	52.500
Kunstwerken (bruggen, viaducten, etc)	798 stuks
Verkeersregelininstallaties	80 stuks
Lichtmasten en bewegwijzeringsmasten	9.700 stuks

In 2020 is op basis van een meerjarige onderhoudsplanning groot onderhoud en vervanging uitgevoerd. Door in de meerjarenplanning het onderhoud afhankelijk te stellen van de toestand buiten zetten we de middelen doelmatig is en wordt achterstallig onderhoud voorkomen. Daardoor ligt het provinciale wegennet er goed bij. In 2020 is o.a. onderhoud uitgevoerd aan de Prinslandsebrug, is gestart met de werkzaamheden Randweg Boekel, is de verkeersveiligheid verbeterd op de N631 met de aanleg van de rotonde op de kruising met de Ketelbaan en is de voorkeursbeslissing voor de N284 Hapert – Reusel genomen. Voor een uitgebreid overzicht verwijzen we naar de statenmededeling Programmering Mobiliteit 2021-2026. Daarnaast hebben we uitvoering gegeven aan het dagelijks onderhoud inclusief calamiteiten- en gladheidsbestrijding.

Bij de totale onderhoudstaak hebben we maximaal ingezet op duurzaamheid en innovatie. Daarbij maken we gebruik van de beschikbare kennis en expertise in de markt via de wijze van aanbesteden van infraprojecten. De provincie is voor de 2e keer op rij uitgeroepen tot meest duurzame publieke opdrachtgever. Ook hebben we zelf pilots en experimenten uitgevoerd o.a:

- Vanuit de ervaringen van de pilot 'licht als dienst' op de N279 wordt naast de LED-technologie ook een lager vermogen toegepast en op afstand regelbaar bij de provinciale installaties. Dit levert een energiebesparing van 60% op en is als eerste toegepast op de N261.
- Op fietspad N257 wordt ihkv hergebruik geëxperimenteerd met 16 betonvarianten met variaties in laagdikte, plaatlengte, type wapeningsvezel en bindmiddel. De resultaten worden gemonitord en op basis daarvan gekeken naar mogelijkheden van opschaling bij onderhoudsprojecten.
- Op de N277 bij Elsendorp is als geluidsinnovatie getest met een stille betonbaan via een nieuwe methode (grooving & grinding). De geluidsproductie van de weg is sterk gereduceerd. Er wordt gekeken naar een eventuele uitrol op de N279 Asten – Limburgse grens.
- Op de N625 is in 2018 een proef gedaan met een zeer hoog percentage hergebruikt materiaal in een nieuwe deklaag en met een lage verwerkingstemperatuur. Op basis van de resultaten wordt de techniek opgeschaald bij projecten op de N631 en N638.

Steunpunt Oud-Gastel is vernieuwd en verduurzaamd. Een tweede steunpunten is voorbereid en zal in verband met de functie van gladheidsbestrijding vanaf het tweede kwartaal 2021 worden uitgevoerd.

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

Onderhoud wegen				
Bedragen x € 1.000	Begr.oorspr 2020	a. Begr.na.wijz. 2020	b. Realisatie 2020	Verschil a-b
Budget onderhoud wegen	11.748	13.757	15.507	-1.750
	11.748	13.757	15.507	-1.750

Op de begroting van het dagelijks beheer van € 13,7 mln is in 2020 € 15,4 mln gerealiseerd (112%). De overschrijding van € 1,7 mln is opgebouwd uit o.a.:

- € 0,4 mln overschrijding in de kosten van elektriciteit door de vertraging in het ombouwen naar LED-technologische van openbare verlichting langs provinciale wegen.
- € 0,3 mln overschrijding agv schade aan provinciaal eigendom veroorzaakt door derden. Hier staan extra inkomsten tegenover uit hoofde van schadevergoedingen.
- € 0,4 mln kosten voor curatieve acties tegen de Eikenprocessierups

Onderhoud provinciale gebouwen en installaties

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

De provincie streeft naar een schone, open en transparante werkplek met een flexibele invulling. Het onderhoud van de provinciale gebouwen en installaties is erop gericht de bestaande voorzieningen op een doelmatige en veilige manier in stand te houden. Deze activiteiten gelden ook voor de ruimten die aan derden verhuurd worden. De uitvoering van de onderhoudswerkzaamheden vindt plaats op basis van meerjarenplanningen, de zogenaamde onderhoudsboeken.

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

Het naar verwachting benodigde onderhoud is vastgelegd in meerjarenplanningen, de zogenaamde onderhoudsboeken.

Onderhoudsboek hoofdgebouw en onderhoudsboek nieuwbouw

In het onderhoudsplan zijn zowel het jaarlijkse als meerjaarlijks onderhoud opgenomen. Het onderhoud bestaat voor een belangrijk deel uit het jaarlijks onderhoud, zoals het periodiek onderhoud aan de liften, het

beveiligingssysteem en de klimaatinstallatie. Dat is nodig om de bedrijfszekerheid en het comfort van de gebouwen en de installaties te waarborgen, de veiligheid te garanderen en de uitstraling van de gebouwen in stand te houden. Het meerjaarlijks onderhoud heeft betrekking op het niet-reguliere en groot onderhoud aan gebouwen, installaties en apparatuur. In 2017 zijn de onderhoudsboeken (2017-2022) geactualiseerd. In 2020 hebben we de onderhoudswerkzaamheden aan de gebouwen geïnventariseerd ten behoeve van een nieuw onderhoudsplan (2021-2025). Het nieuwe onderhoudsplan zal in 2021 worden vastgesteld. Voor de uitvoering van het meerjaarlijks onderhoud is in 2020 een dotatie van € 0,65 mln in de voorziening onderhoud provinciehuis gestort.

Onderhoudsboek museum

Het Noordbrabants Museum aan de Verwerstraat te 's-Hertogenbosch is provinciaal eigendom. De provincie verhuurt ruimten in het complex aan de Stichting Beheer Museumkwartier, die deze ruimten weer onderverhuurt aan o.a. de Stichting Het Noordbrabants Museum en Stichting Erfgoed Brabant. Het provinciaal Depot Bodemvondsten is ook gevestigd op deze locatie. De beheersstichting coördineert tevens

het groot onderhoud en de vervangingsinvesteringen op basis van een meerjaren-onderhoudsplan. Om deze kosten te dekken wordt € 245.000 in de onderhoudsvoorziening gestort.

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

Bedragen x € 1.000	Begr.oorspr 2020	a.Begr.na.wijz. 2020	b.Realisatie 2020	Verschil a-b
Provinciehuis	648	656	656	0
Noordbrabants museum	404	245	245	0
	1.052	901	901	0

Onderhoud vaarwegen

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

De uitvoering van de (beheer) maatregelen aan provinciale vaarwegen zoals de Mark, de Dintel, de Roosendaalsche en Steenbergse Vliet, de Roode Vaart en het Mark Vlietkanaal is in medebewind opgedragen aan het Waterschap Brabantse Delta. De onderhoudstoestand van deze vaarwegen behoeft de komende jaren aandacht om de basis op orde te houden.

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

De provincie voert zelf geen beleidsprestaties i.c. werkzaamheden uit aan de vaarwegen. De uitvoering van het vaarwegbeheer door Waterschap Brabantse Delta is gebaseerd op een financiële overeenkomst tussen provincie Noord-Brabant en waterschap Brabantse Delta waarin een kostenverdeelsleutel is opgenomen. In het beheer en onderhoud van de West-Brabantse kanalen worden knelpunten geconstateerd. Onder andere de PFAS problematiek vertraagt de inhaalslag aan baggerwerkzaamheden waarvoor Provinciale Staten in de begroting 2019 extra middelen hebben toegekend om deze knelpunten de komende jaren aan te pakken. De provincie voert hierover intensief overleg met Waterschap Brabantse Delta.

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

Onderhoud vaarwegen				
Bedragen x € 1.000	Begr.oorspr 2020	a.Begr.na.wijz. 2020	b.Realisatie 2020	Verschil a-b
Onderhoudsbijdrage aan waterschap	1.859	1.956	1.801	155
	1.859	1.956	1.801	155

Bij de behandeling van de begroting 2019 hebben PS incidenteel € 6,6 mln beschikbaar gesteld om de onderhoudsstaat van de provinciale vaarwegen in overeenstemming te brengen met de daarvoor geldende uitgangspunten. De uitvoerder van dit onderhoud, waterschap Brabantse Delta, heeft de onderhoudskosten gepland in 2022 t/m 2024.

Financiering, treasury

Inleiding

Treasury omvat de financiering van beleid en het uitzetten van geldmiddelen die niet direct nodig zijn. De treasuryfunctie richt zich als zodanig op de financiële vermogenswaarden, de financiële geldstromen, de

financiële posities en de hieraan verbonden risico's.

Belangrijkste doelstellingen voor de provincie zijn:

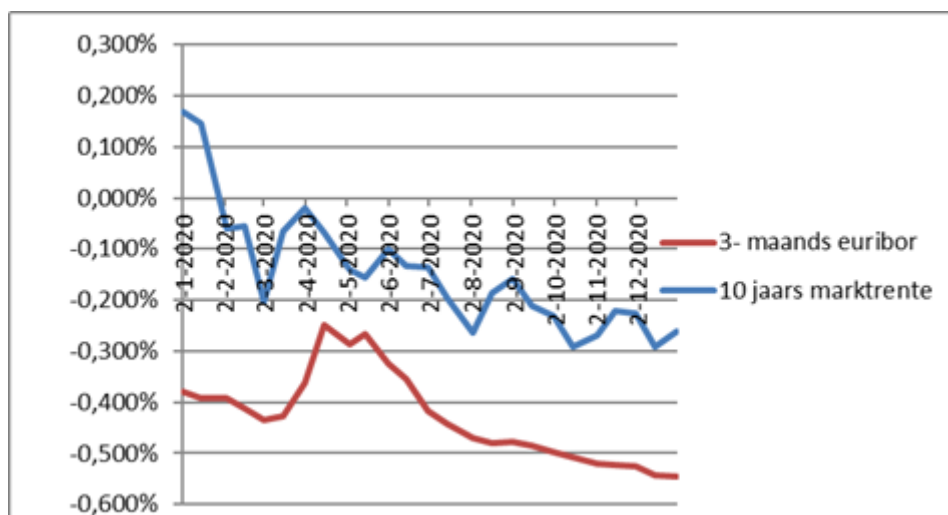
- Onze beschikbare middelen in het kader van de immunisatieportefeuille, de investeringsagenda en eventuele andere overtollige middelen moeten veilig zijn belegd, dat wil zeggen tegen de laagst mogelijke risico's;
- De beleggingen uit de immunisatieportefeuille moeten minimaal het doelrendement van € 122,5 miljoen structureel opleveren;
- Er moeten voldoende liquiditeiten beschikbaar zijn op het juiste moment ten behoeve van – onder andere – de provinciale investeringen.

Ontwikkelingen treasury

Belangrijkste ontwikkelingen

Vanaf februari 2020 is de 10-jaarsmarktrente (IRS) negatief. Dat is best bijzonder en voor beleggers, zoals pensioenfondsen en de provincie Noord-Brabant heeft dat een negatieve impact. Niet op de bestaande beleggingen, maar wel voor alle nieuwe (her)beleggingen. Vanaf 2022 zal dat ook te merken zijn in onze rendementen, omdat in dat jaar juist veel beleggingen vrijvallen en herbelegd moeten worden. Daarnaast zijn de vooruitzichten voor de winstverwachtingen van Enexis vanaf 2020 veel lager dan voorgaande jaren. Enerzijds door extra kosten die doorbelast worden door TenneT en nog niet doorberekend mogen worden aan de gebruikers en anderzijds doordat er vanaf 2022 een nieuw tarief zal worden vastgesteld door de ACM, waarbij rekening gehouden wordt met een lagere vermogenskostenvoet (WACC). Dit leidt naar verwachting tot de halvering van de winst en derhalve ook van het dividend.

De korte rente (referentie is de driemaands-euribor) is in 2020 niet het gehele jaar op hetzelfde niveau gebleven. De rente piekte (positief) in de periode maart t/m mei, om daarna te dalen tot een nieuw minimum van -/0,55%. Een stijging wordt door deskundigen niet voorzien: verwachtingen variëren van een geringe daling of een lichte stijging, maar een negatieve korte rente en lage 10-jaarsrente (IRS) blijft ook de komende jaren.

Vanwege de lage rentestand is in 2015 gestart met het uitzetten van leningen in het kader van de publieke taak: "Vermogen voor Brabant". In 2020 is een nieuw aandeelhouderslening verstrekt aan Enexis. In twee tranches is € 159,5 miljoen verstrekt als converteerbare achtergestelde lening. Daarnaast zijn er een aantal projecten/financieringen in de pijplijn, zoals een leningen voor vastgoedontwikkelingen op Pivot Park in Oss en de Automotive Campus in Helmond en het strategisch investeren in landbouwgrond. Hiervoor zal de Verordening treasury moeten worden aangepast door PS in 2021. De eerste gesprekken met PS zijn al gevoerd in februari en maart om de uitgangspunten te bespreken. Daarnaast onderzoeken we de

mogelijkheid voor het financieren van projecten in het kader van de energietransitie en nieuwe woonvormen. In totaal zijn nu de volgende leningen verstrekt:

Bedragen x € 1 mln.		
Begunstigde	Initieel	Stand ultimo 2020
BNG bank (2 hybride leningen)	150,0	149,8
NWB bank (1 hybride lening)	50,0	50,0
Enexis	159,5	159,5
De Efteling	15,0	7,5
Safariresort De Beekse Bergen	41,5	37,4
Ministerie van Defensie (F35)	22,0	22,0
Zonnepanelen Zuidoost Brabant	25,8	16,6
Totaal	463,8	442,8

Alle uitgevoerde transacties zijn gedaan binnen regels van de Verordening treasury.

De langdurig lage rentestand heeft effect op het doelrendement van € 122,5 miljoen. Vanaf 2021 zal het doelrendement niet meer gehaald worden. Voor de komende jaren hebben we de dividend- en rentereserve als buffer ingesteld, maar deze is onvoldoende om langjarig de rendementstekorten af te dekken. In het nieuwe Bestuursakkoord zijn daarom bezuinigingen aangekondigd vanaf 2025 om een nieuw doelrendement te definiëren.

In 2020 is € 12,8 miljoen toegevoegd zodat ultimo 2020 het saldo van de buffer € 208,3 miljoen bedraagt. Daarnaast bestaat deze reserve uit een egalisatiedeel waarin boekwinsten van verkochte obligaties uitgesmeerd worden over de komende jaren. Ultimo 2020 bedraagt het saldo van dit egalisatiedeel € 85,1 miljoen.

In 2020 is onze liquiditeitspositie afgenomen met € 55 miljoen (gepland was een daling van € 1.077 miljoen). Het verschil van € 1.022 miljoen ten opzichte van de prognose werd o.a. veroorzaakt door:

- Per saldo lagere uitgaven aan infrastructurele projecten (-/- € 164 miljoen)
- Lagere uitgaven voor Natuur, PAS en exploitatie (-/- € 110 miljoen);
- Uitgestelde betaling ten behoeve van PHS (-/- € 113 miljoen);
- Geen leningen aan decentrale overheden/publieke taak, wel gepland (-/- € 316 miljoen);
- Verkochte obligaties incl. boekwinst (-/- € 160 miljoen)

In het afgelopen jaar geeft dat het volgende beeld:

Grafiek 2: maandelijks verloop van het saldo van inkomsten en uitgaven over 2020

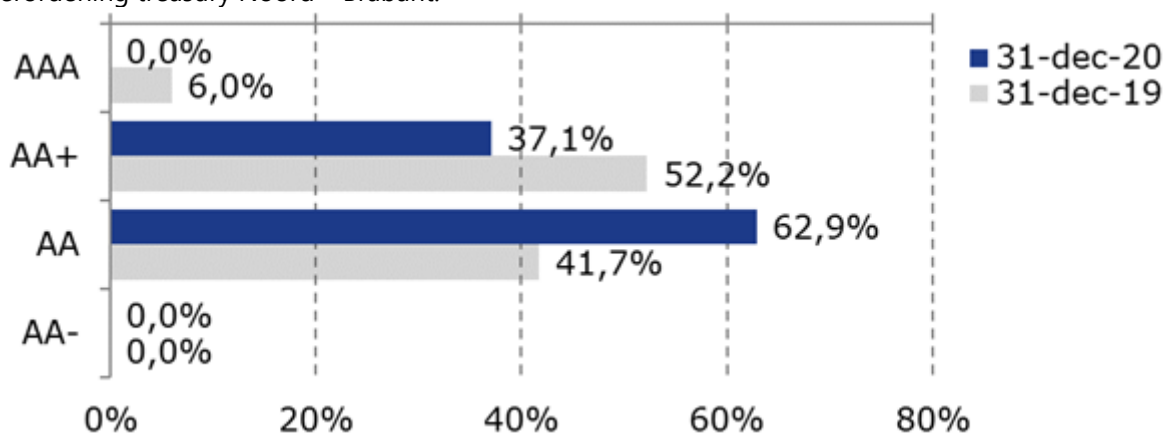
De rode piek (naar beneden) in de periode juli wordt veroorzaakt door de verstrekte lening aan Enexis van € 154,1 miljoen. In de maanden september t/m december zijn er obligaties met boekwinst verkocht. Deze obligaties leveren bij de verkoop meer op dan de toekomstige rente. De obligaties hebben een zo goede rating dat men voor deze stukken met een looptijd tot en met 2022 genoeg neemt met een negatieve rendement. De provincie kan – na verkoop van de obligaties – de middelen bij de schatkist onderbrengen tegen 0%. Over onze tegoeden hoeven wij dus geen rente te betalen. Daarnaast zijn een groot aantal investeringen (m.b.t. PHS, Natuur en Infrastructurele projecten) niet gerealiseerd en doorgeschoven.

Overige ontwikkelingen

- In 2020 is het Treasury Committee vier keer bijeen geweest (in 2019: 3 keer) en is één vergadering schriftelijk afgedaan;
- De beleggingsdoelstelling over 2020, minimaal € 122,5 miljoen inkomsten genereren, is gehaald.

Obligatieportefeuille

De provincie Noord-Brabant bezit twee obligatieportefeuilles: een immunisatieportefeuille en een investeringsagendaportefeuille. Beide portefeuilles bestaan uit obligaties van Europese landen en banken met een minimale kredietwaardigheid van AA–minus, zoals door PS is bepaald in de laatste wijziging van de Verordening treasury Noord – Brabant.

Grafiek 3: ratings van de obligaties in 2020 en 2019 in de immunisatieportefeuille

Immunisatieportefeuille

Het doel van de immunisatieportefeuille is een rendement te genereren, door het jaarlijks ontvangen van een vaste rente, ter compensatie van de in 2009 wegvallende dividendstromen van Essent. Het risico van deze portefeuille is laag. Daardoor blijft de waarde in stand, maar zijn de rendementen laag. De

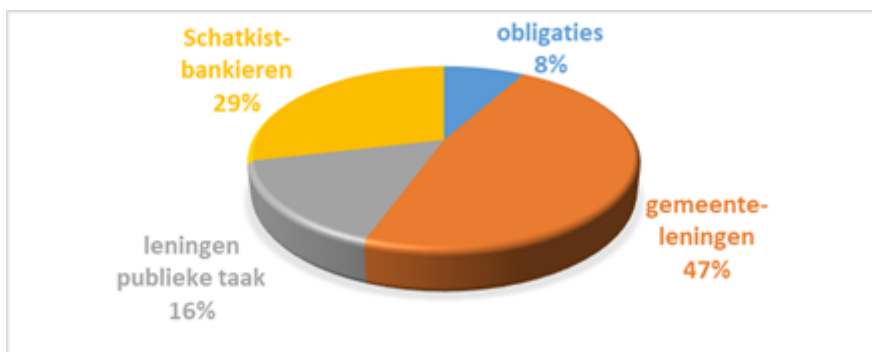
vrijkomende middelen kunnen momenteel alleen worden herbelegd tegen een zeer laag rendement. Dat zorgt ervoor dat de doelstelling (rendement van € 122,5 miljoen) niet meer houdbaar is. Bij het Bestuursakkoord en de begroting 2021 hebben wij een procesvoorstel gedaan voor de bepaling van de nieuwe doelstelling en de consequenties daarvan voor de lange termijn (koers 2030). Dit houdt in dat er structureel bezuinigd zal worden vanaf 2023 (€ 7 mln.) en 2024 (€ 10 mln.) en 2025 (€ 13 mln.). De rendementsdoelstelling loopt geleidelijk af met dezelfde bedragen naar € 92,5 mln. in 2025. In 2030 vervalt de laatste storting in de reserve "balansverkortings" en wordt de rendementsdoelstelling verder verlaagd naar € 62,5 miljoen. Daarbij moet worden opgemerkt dat bij het halen van de doelstelling er rekening wordt gehouden met € 16,2 miljoen aan rentekosten die niet meer in de begroting zijn opgenomen. De werkelijke rendementsdoelstelling is dus geen € 122,5 mln., maar € 106,3 mln. en in 2030 is dat € 46,3 mln. De verdeling van de immunisatieportefeuille naar tegenpartij per 31 december 2020 wordt weergegeven in de grafiek 4. De boekwaarde van de uitzettingen op dat moment was € 2.807 miljoen. Deze beleggingen bestaan uit obligaties (€ 227 miljoen), langjarige deposito's bij de Nederlandse Staat via Schatkistbankieren voor € 341 miljoen, leningen aan decentrale overheden (€ 1.333 miljoen leningen in het kader van de publieke taak (€443 miljoen). Daarnaast ontvangen we een dividend voor ons aandeel in Enexis. Een deel van de nominale waarde van de uitzettingen heeft betrekking op de Dividend – en rentereserve. Het gerealiseerde rendement over 2020 bedraagt € 126,4 miljoen (2019: € 138,0 miljoen) en is als volgt opgebouwd (zie ook "algemeen financieel beleid"):

Bedragen x € 1 mln		
Begunstigde	jr 2020	jr 2019
Dividend Enexis	32,3	37,6
Rente obligaties	2,8	5,5
Effect verkopen en effect switches *)	38,7	38,5
Rente schatkistbankieren (deposito's)	8,2	8,2
Rente gemeenteleningen	17,7	17,5
Rente leningen publieke taak (incl. Enexis)	10,6	14,2
Financieringsresultaat	16,2	16,3
Totaal	126,4	138,0

Hierdoor bedraagt het overschot in 2020 € 3,9 miljoen ten opzichte van het doel-rendement van € 122,5 miljoen.

*) de boekwinst op de verkochte obligaties in 2020 bedraagt € 6,6 miljoen (2019: € 22,8 miljoen). Dit is vooral de toekomstige rente die vrijvalt en een stukje extra winst vanwege de negatieve rentestand. Deze wordt verdeeld toe aan de jaren 2020 t/m 2028. Administratief wordt hij toegevoegd aan de Dividend- en rentereserve en laten we ieder jaar een deel vrijvallen in de verhouding van de eerder berekende rente van de obligatie die verkocht zijn. Dit is het zogenaamde egalisatiedeel. Per ultimo 2020 bedraagt het egalisatiedeel € 85,1 miljoen.

Per einde 2020 zijn de beleggingen als volgt verdeeld over de verschillende beleggingsvormen.

Grafiek 4: verdeling beleggingen van de immunisatieportefeuille per ultimo 2020

Investeringsagendaportefeuille

Het doel van de investeringsagendaportefeuille is dat op de gewenste tijdstippen de middelen die nodig zijn voor de realisatie van de investeringsagenda beschikbaar zijn. Het risico van deze portefeuille is laag. De boekwaarde van de obligaties per 31-12-2020 bedraagt € 69,1 miljoen (2019: € 92,4 miljoen). In 2020 zijn er in deze portefeuille alleen obligaties verkocht.

Het verschil tussen de stand van de reserve en de obligatieportefeuille is – zoals wettelijk voorgeschreven – gesteld bij de Schatkist. Inmiddels is het doelbedrag van € 1 miljard gerealiseerd en is het overschot per ultimo 2019 van € 5,6 miljoen toegevoegd aan de rente – en dividendreserve ten behoeve van de buffer. De toekomstige rentebaten t/m 2026 worden meegenomen bij de dekking van het doelrendement. In totaal gaat het om netto (na aftrek van agio) € 0,8 miljoen. Voor de besteding van de middelen verwijzen wij u naar de paragraaf Investeringsagenda.

Beleid en beheersing van risico's

Het Treasury statuut geeft de risico's aan die intern beheerst moeten worden: markt– (waaronder rente– en valutarisico), krediet– en liquiditeitsrisico's. Voor elk risico geven we aan hoe de provincie hiermee is omgegaan in het afgelopen jaar.

Renterisico's – Wettelijke verplichtingen

De Wet Fido, die met ingang van 1 januari 2001 in werking is getreden, stelt twee concrete normen aan het financieringsbeleid van de provincie, te weten de kasgeldlimiet en de renterisiconorm. Aan beide normen wordt door de provincie voldaan.

Kasgeldlimiet – kortlopende schulden

De kasgeldlimiet bepaalt het bedrag dat de provincie maximaal als gemiddelde netto–vlottende schuld per kwartaal mag hebben. Dat bedrag is een percentage van de jaarlijkse begroting. Voor de provincies is dat percentage vastgesteld op 7,0%.

Gedurende 2020 is de gemiddelde netto–vlottende schuld ruim onder de kasgeldlimiet gebleven. In het bijlagenboek (bijlage 9) zijn overzichten opgenomen van de Modelstaat A waarin de liquiditeitspositie per kwartaal is weergegeven.

Renterisiconorm – langlopende schulden

Aangezien in 2020 geen (her)financiering heeft plaats gevonden en er ook geen sprake is geweest van renteherzieningen op lopende vaste geldleningen is de renterisiconorm niet relevant.

In het bijlagenboek is de Modelstaat B opgenomen, betreffende de berekening van het renterisico over het jaar 2020.

Valutarisico's

De valutarisico's (risico's die zijn ontstaan door schommelingen in wisselkoersen) worden uitgesloten doordat alleen uitgezet en belegd wordt in euro's.

Kredietrisico's

In het kader van beperking van het kredietrisico, het risico op terugbetaling van de hoofdsom en betaling van de rente, wordt alleen belegd in vastrentende waarden van financiële ondernemingen en/of landen met minimaal een AA-minus rating (door minimaal twee ratingagencies bepaald) of in waardepapier van financiële ondernemingen met een staatsgarantie van een land met een AA-minus rating. De financiële onderneming waarin wordt belegd zonder staatsgarantie moet gevestigd zijn in een land met minimaal een AA-rating. Deze regels zijn strenger dan de regels in de Wet Fido en de Ruddo. In 2020 zijn er geen beleggingen in portefeuille die niet voldoen aan deze eisen, zoals die zijn opgenomen in de Verordening treasury Noord-Brabant.

Met de wijziging van de Wet Fido op 10 december 2013 mogen de decentrale overheden uitsluitend overtollige middelen beleggen bij de schatkist of uitlenen aan andere decentrale overheden, waar de provincie geen toezichtrelatie mee heeft. Daarnaast is het mogelijk om te beleggen in projecten met een publiek doel. Ook hierbij moet het risico minimaal zijn. In het aangepaste Treasury Statuut hebben Gedeputeerde Staten regels vastgelegd voor de beheersing van die risico's.

Liquiditeitsrisico's

Hiermee wordt bedoeld het risico dat wij niet kunnen voldoen aan onze kortlopende betalingsverplichtingen (facturen, subsidies en dergelijke). Dit is geminimaliseerd door de aanwezige liquide middelen zoveel mogelijk af te stemmen op de prognose van ontvangsten en uitgaven. Dat doen we op dag-, week-, maand- en jaarbasis. Vanaf 2014 zijn onze mogelijkheden om gebruik te maken van flexibele spaarproducten en deposito's beperkt door "verplicht schatkistbankieren". De deposito's met een looptijd van 1 dag t/m 15 jaar geven bij het Rijk geen rendement op dit moment. Vanwege de negatieve rentestand is het uitzetten van kasgeldleningen aan decentrale overheden al geruime tijd geen optie.

Provinciefinanciering

Provinciefinanciering betreft het aantrekken en uitzetten van financiering ten behoeve van het uitvoeren van de publieke taken van de provincie en de risicobeheersing daarvan.

Leningenportefeuille

Opgenomen leningen

In 2020 zijn geen nieuwe langlopende leningen opgenomen. De laatste opgenomen lening is in 2013 geheel afgelost.

Bijlage 6 van het bijlagenboek geeft een specificatie van de opgenomen leningen. In deze specificatie staat geen bedrag dat betrekking tot een renteverplichting in het kader van PPS A59. Deze verplichting is per 31 december 2020 geëindigd.

Daarnaast staat er een bedrag van € 2,6 miljoen als schuldrelatie met ministerie van Economische Zaken. Dit heeft betrekking op een aandelentransactie. Provincie heeft aandelen BOM overgenomen van het ministerie voor hetzelfde bedrag. Er is – tot nu toe – niets betaald. In zeer uitzonderlijke situaties kan dit leiden tot een betalingsverplichting die in de overeenkomst is opgenomen. Deze situatie heeft zich tot nu toe niet voorgedaan.

Verstreckte leningen voor publieke taak (incl. Leningen aan decentrale overheden)

In 2020 is voor € 291,9 miljoen aan nieuwe leningen verstrekt. Dit is inclusief € 159,5 lening aan Enexis en €

75 miljoen aan 3 gemeenten buiten de provincie. En inclusief € 25,5 miljoen in het kader van de fondsen. Na aflossing (€ 59,4 mln.) van de bestaande en de nieuw verstrekte leningen, resteerde er per balansdatum ruim € 2.027,0 miljoen (ultimo 2019: € 1.813,9 miljoen) aan leningen u/g. Dit is exclusief de voorzieningen die zijn getroffen. Het risico van deze leningen wordt continu gemonitord. Voor een specificatie van deze leningen wordt verwezen naar bijlage 3b van het bijlagenboek.

Derivaat

Deze is per 31 december 2020 geëindigd.

Uitzettingen

De beleggingen in de beide portefeuilles, inclusief de verstrekte leningen aan openbare lichamen en deposito's bij de schatkist, bedragen in overeenstemming met de balans € 3.207,1 miljoen.

Aansluiting met de balans	bedrag
Kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo agio en disagio	1.864.053
Leningen aan:	
- openbare lichamen (excl. Moerdijk, Nuenen, Tilburg, Helmond en Geertruidenberg)	1.332.836.484
- deelnemingen (Enexis, BNG en NWB, zie bijlage 3b)	359.290.380
- in het kader van de publieke taak	83.421.740
Uitzettingen met rentetypische looptijd $\geq$ 1 jaar:	
- in schatkist	340.700.000
- in Nederlands schuld papier *)	0
- overige uitzettingen	1.088.956.605
Totaal	3.207.069.262

Het effectieve rendement over de immunisatieportefeuille wordt begroot op circa 3,50% op jaarbasis rekening houdend met de aangescherpte beleggingsrichtlijnen voor de verkoopopbrengsten Essent. Hierbij is het uitgangspunt dat gestreefd wordt naar uitzettingen met een hoge mate van zekerheid. Het daadwerkelijk gerealiseerde couponrendement over 2020 voor alle beleggingen in de immunisatieportefeuille bedraagt 2,65% (2019: 2,87%) en voor de investeringsagendaportefeuille 0,92% (2019: 1,56%). Door de ontwikkelingen zoals het verplicht schatkistbankieren bij de Nederlandse Staat en de lage stand van de marktrente op zowel korte als lange termijn, staan deze rendementen onder grote druk. Per 31 december 2020 zijn de middelen als volgt uitgezet:

Vorm	Bank/Instelling	Per 1/1-2020	per 31/12-2020
Obligaties Immunisatieportefeuille*	Divers	356.510.471	226.765.576
Obligaties	Divers	92.428.350	70.470.830
Investeringsagendaportefeuille*			
Langlopende leningen aan decentrale overheden		1.274.385.398	1.332.836.484
Zerobond obligatie i.c.m. Oiko Credit*	NL-Staat	2.500.215	2.500.215
Lening aan NWB/BNG		199.752.663	359.263.026
Overige leningen publieke taak		82.233.864	83.421.740
Lange termijn deposito's bij de schatkist	Rijk min Financiën	340.700.000	340.700.000
Korte termijn rekening courant bij schatkist	Rijk min Financiën	827.327.603	791.111.390
* nominale waarde + (dis)agio = boekwaarde		3.175.838.564	3.207.069.261

De specificatie van de beleggingen en de langlopende leningen zijn in de toelichting op de balans opgenomen onder financiële vaste activa en immateriële vaste activa (voor zover er sprake is van (dis)agio). Participatie in Oikocredit

In november 2012 is besloten een participatie te nemen in het Oikocredit Nederland Fonds. Door middel van deze participatie geven Gedeputeerde Staten invulling aan de ethisch-sociale aspecten van het treasury beleid. De participatie wordt uitgevoerd in combinatie met een hoofdsomgarantie met een looptijd van 10 jaar. Provinciale Staten zijn hierover op 14 december 2012 geïnformeerd.

Begin 2013 is de participatie genomen in het Oikocredit Nederland Fonds met een nominale waarde van € 427.813. Het risico bij deze uitzetting is erg laag en deze uitzetting past volledig binnen de regels van de wet Fido en de Ruddo.

Renteschema

De commissie BBV adviseert onderstaand renteschema in de paragraaf financiering van de begroting en jaarstukken op te nemen. Hiermee wordt inzicht gegeven in de rentelasten externe financiering, het renteresultaat en de wijze van toerekening.

Renteschema			€
a.	De externe rentelasten over de korte en lange financiering		1.599
b.	De externe rentebaten		<u>-40.495.600</u>
<i>Saldo rentelasten en rentebaten</i>			-40.494.001
c1	De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	0	
c2	De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	0	
c3	De rentebaat van doorverstrekte leningen indien daar een specifiek bedrag voor is aangetrokken (=projectfinanciering) die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	0	
<i>Aan taakvelden door te rekenen externe rente</i>			0
d1.	Rente over eigen vermogen		0
d2.	rente over voorzieningen (gewaardeerd op contante waarde)		0
	Totaal aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)		0
e.	De aan taakvelden toegerekende rente (Renteomslag)		
f.	Renteresultaat op het taakveld treasury		-40.494.001

Verbonden partijen

Inleiding

In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in de bestuurlijke, beleidsmatige en financiële belangen en risico's van de provincie als gevolg van banden met externe rechtspersonen, waarin de provincie zowel financieel

deelneemt als zeggenschap heeft. De provincie neemt zowel deel in rechtspersonen, tot stand gekomen op grond van de publiekrechtelijke Wet Gemeenschappelijke Regelingen als in rechtspersonen, gestoeld op privaatrechtelijke samenwerkingsvormen.

Deze paragraaf heeft zijn basis in artikel 15 van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies (BBV) en de daarop van toepassing zijnde toelichting. Conform dit artikel bevat deze paragraaf ten minste:

- De visie op en de beleidsvoornemens omtrent verbonden partijen;
- De lijst van verbonden partijen, die wordt onderverdeeld in:
 1. Gemeenschappelijke regelingen;
 2. Vennootschappen en coöperaties;
 3. Stichtingen en verenigingen, en,
 4. Overige verbonden partijen.

Beleidskader

Verbonden partijen zijn privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisaties waarin de provincie een bestuurlijk en een financieel belang heeft.

Onder bestuurlijk belang wordt verstaan: een zetel in het bestuur of het hebben van stemrecht. Met een financieel belang wordt bedoeld dat de provincie middelen risicodragend ter beschikking heeft gesteld die ze kwijt is in geval van faillissement van de verbonden partij en/of als financiële problemen bij de verbonden partijen kunnen worden verhaald op de provincie.

De provincie Noord-Brabant kan besluiten om een bestuurlijk en financieel belang te houden in organisaties als die een bijdrage leveren aan het publiek en provinciaal belang.

Het beleid ten aanzien van verbonden partijen is uitgewerkt in de Nota Samenwerkingsrelaties en Verbonden Partijen die op 12 december 2014 door PS is vastgesteld. Hierin is het beleid met betrekking tot verbonden partijen geactualiseerd en is toegelicht op welke wijze de provincie de publieke belangen in deze verbonden partijen wil behartigen. Ook staan de overwegingen genoemd om een bestuurlijk en financieel belang aan te gaan, te wijzigen of te beëindigen. In het najaar 2020 is gestart met een nieuwe versie van het beleid ten aanzien van verbonden partijen. Deze wordt in 2021 aan uw staten aangeboden.

Bestuurlijk belang verbonden partijen

Het bestuurlijk belang bij een verbonden partij uit zich in de invloed die kan worden uitgevoerd bij de verbonden partij. Dit is onder andere stemrecht op besluiten die tijdens de Algemene vergadering van Aandeelhouders of ledenvergadering zijn geagendeerd maar ook benoeming van bestuurders en leden van het toezichtorgaan; de Raad van Commissarissen of Raad van Toezicht. De mate van invloed per verbonden partij is opgenomen in navolgende tabellen. Naar aanleiding van de gewijzigde bestuurlijke verhoudingen zijn ook de bestuurlijke rolverdelingen van de verbonden partijen in de tabellen verwerkt.

Financieel belang verbonden partijen

Het financiële risico van de verbonden partijen is gelijk aan de omvang van het provinciaal aandeel in de deelneming (zie ook de paragraaf weerstandsvermogen), danwel gelijk aan de (jaarlijkse) bijdrage die de verbonden partij van de provincie ontvangt.

Naast het financieel risico ontvangt de provincie ook inkomsten uit verbonden partijen in de vorm van dividend. Dividendafspraken zijn met de volgende verbonden partijen gemaakt: Eindhoven Airport NV, Enexis Holding NV, Nederlandse Waterschapsbank en de Bank voor Nederlandse Gemeenten. Het ontvangen dividend wordt als algemeen dekkingsmiddel in de begroting opgenomen.

Ontwikkelingen en onzekerheden

Ontwikkelingen

De meest belangwekkende ontwikkelingen bij de verbonden partijen:

Invloed Covid

In 2020 heeft het coronavirus bij alle verbonden partijen in meer of mindere mate impact gehad op de uitoefening van hun kerntaken. In alle aandeelhoudersvergaderingen 2020 is specifiek ingegaan op dit onderwerp. Ook heeft de provincie een verzoek aan de accountants gedaan om zowel in 2020 als in 2021 dieper in te gaan op de impact van het coronavirus op de verbonden partijen. Op korte termijn zijn alle verbonden partijen in staat geweest de gevolgen van het virus op te vangen. Als het coronavirus echter hardnekkig blijft voortwoekeren is het onduidelijk wat het lange termijn effect zal zijn. Bij Eindhoven Airport en Monumentenbeheer Brabant heeft de impact van het virus tot bijzondere/extra afspraken geleid. Deze zijn in de toelichting bij deze verbonden partijen nader toegelicht.

De steunmaatregelen in verband met COVID hebben ook geleid tot extra inzet bij de BOM zie hiervoor de toelichting programma Economie.

Enexis

De (Brabantse) energietransitie, die vraagt om forse aanpassingen en investeringen in het energienetwerk. In 2020 hebben de aandeelhouders van Enexis een converteerbare hybride aandeelhouderslening verstrekt van in totaal € 500 miljoen. De provincie Noord-Brabant neemt hiervan circa € 159 miljoen voor haar rekening. De aandeelhouders voorzien Enexis Holding hiermee van een belangrijke financiële impuls (versterking van het Eigen Vermogen) om de aanpassingen te realiseren. Ook in 2020 was Enexis een belangrijke partner in de ontwikkeling en uitvoering van de RES'en in Brabant. De Uitvoeringsagenda Energie 2021-2023 geeft verder richting aan de gesprekken met (o.a.) Enexis over de planning van opwek en vraagsturing in relatie tot netcapaciteit en andere opgaven als woningbouw, bedrijventerreinen, laadpalen etc. Zie ook toelichting bij programma energie.

Vuelta La Holanda

De Stichting La Vuelta Holanda realiseert de start van de Vuelta (Ronde van Spanje) in Nederland. Vanwege de coronacrisis is dit sportevenement in 2020 afgelast. Er is een scenario onderzoek gestart om het evenement naar 2022 te verplaatsen.

Eindhoven Airport

De financiële impact van het coronavirus op de bedrijfsvoering van Eindhoven Airport is in 2020 zéér groot. Eindhoven Airport heeft maatregelen genomen om zowel de investeringen als de operationele kosten in te perken. Een (klein) aantal investeringen zijn juist vanwege Corona naar voren gehaald, dit gezien de rust op het vliegveld (weinig reizigers hebben er dan last van).

Onduidelijk is echter nog wat de impact op Eindhoven Airport zal zijn als de effecten van de coronacrisis komende jaren aan blijven houden. Een aantal scenario's zijn uitgewerkt waarbij er onder meer rekening wordt gehouden met een economische recessie en een terugvallende vraag naar luchtvaart.

BOM

De BOM heeft in 2020 in nauw overleg met de aandeelhouders en andere stakeholders een meerjarenplan ontwikkeld voor de periode 2021 – 2025. Het beleidskader economie en de uitvoeringsagenda energie vormen de basis voor het gesprek met de BOM over de uitwerking in concrete activiteiten en jaarplannen. BOM (en de ROM's) leverde een belangrijke bijdrage aan de uitvoering van de Corona-Overbruggingslening (COL) voor startups, scale-ups en (innovatieve) mkb-ers. Zie ook toelichting bij programma economie en energie.

Beëindigde verbonden partijen

Drie van de vijf SPV's Enexis (CBL Vennootschap BV, Vordering op Enexis BV en Verkoop Vennootschap BV) De Tuinbouwontwikkelingsmaatschappij (de CV is ontbonden), de Brabantse Investeringsfondsen Nieuwbouwwoningen en het breedbandfonds.

Nieuwe verbonden partijen

De provincie is in 2020 één nieuwe deelnemingen aangegaan. De Hollandse Waterlinie. Het activeren van deze Gemeenschappelijke regeling hangt af van besluitvorming van Unesco werelderfgoed en wordt pas in de zomer van 2021 verwacht.

Risico's

Een verbonden partij wordt getoetst op aandachtspunten of risico's op het gebied van beleid, governance of financiën. Bij de toetsing wordt altijd uitgegaan van de meest actuele wet- en regelgeving (de Wet Normering Topinkomens (WNT) is specifiek opgenomen in de tabel). Indien oranje of rood wordt gescoord, wordt dit onderaan de tabel toegelicht.

Groen Geen noemenswaardige aandachtspunten of risico's.

Oranje Aandachtspunten of risico's die om aandacht of inzet vragen. Dit heeft geen hoge urgentie en de risico's zijn beperkt. Bijvoorbeeld bestuurswisselingen, statuten die herzien (moeten) worden of licht tegenvallende resultaten.

Rood Grote aandachtspunten die soms directe actie vereisen en reeds eerder onder de aandacht van PS zijn gebracht. Bijvoorbeeld niet afgedekte financiële risico's, slecht functioneren bestuur of toezichthouder, als er geen publiek belang (meer) is of tegenvallende resultaten.

In de bijlagenbundel van de Begroting is de 'Uitwerking Paragraaf Verbonden Partijen' opgenomen. In deze bijlage wordt ook nader ingegaan op het Innovatiefonds, Energiefonds, Brabant C fonds, Groen Ontwikkelfonds, Leisure ontwikkelfonds en Brabant Startup Fonds.

1. Gemeenschappelijke regelingen

Naam	Beleid + primair programma	Governance	Financiën	Aandeelhouderschap	WNT
Havenschap Moerdijk (i.c.m. Havenbedrijf)	Programma 5, 6			Actief	Voldoet
Zuidelijke Rekenkamer	Programma 1			Monitorend	Voldoet
Kleinschalig Collectief Vervoer Noordoost-Brabant	Programma 8			Monitorend	Voldoet
Omgevingsdienst Midden- en West Brabant	Programma 3			Actief	Voldoet

Omgevingsdienst Zuidoost Brabant	Programma 3			Actief	Voldoe t
Omgevingsdienst Brabant Noord	Programma 3			Actief	Voldoe t

Omgevingsdienst Brabant Noord

Financiën: De exploitatiebegroting van de ODBN is in evenwicht. De financiële positie voldoet echter niet aan de norm. De norm is dat de algemene reserve ten minste zo groot is als de financiële waarde van de gewogen risico's (norm: weerstandratio is ten minste 1). In de Ontwerpbegroting 2021 bedraagt deze 0,84. Van belang is dat het weerstandsvermogen versterkt wordt tot ten minste het gewenste, genormeerde niveau.

Het meerjarenontwikkelingsplan (MJOP) is voor een belangrijk deel afgerond. Uit de jaarrekeningresultaten van de komende jaren zal nog moeten blijken hoe robuust de bedrijfsvoering van de ODBN is.

2. Vennootschappen en coöperaties

Naam	Beleid + primair programma	Governance	Financiën	Aandeelhouderschap	WNT
Enexis NV	Programma 6			Actief	Voldoet
CBL Vennootschap BV	Beëindigd				
Vordering op Enexis BV	Beëindigd				
Verkoop Vennootschap BV	Beëindigd				
CSV Amsterdam BV	Programma 5			Actief	n.v.t.
Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV	Programma 5			Actief	n.v.t.
Brabant Water NV	Programma 3			Actief	Voldoet
Eindhoven Airport NV	Programma 8			Actief	n.v.t.
BOM Holding BV	Programma 5, 6			Actief	Voldoet
Ontwikkelingsmaatschappij Ruimte voor Ruimte BV	Programma 2			Actief	Voldoet
Tuinbouw Ontwikkelingsmaatschappij BV	Beëindigd				
Business Park Aviolanda BV	Programma 5			Actief	n.v.t.
Nederlandse Waterschapsbank NV	Programma 3			Monitorend	n.v.t.
NV Bank voor Nederlandse Gemeenten	Programma 1			Monitorend	n.v.t.
PZEM NV	Programma 5			Monitorend	n.v.t.
Pivotpark Holding BV	Programma 5			Actief	Voldoet
Green Chemistry Campus BV	Programma 5, 6			Actief	Voldoet
Groen Ontwikkelfonds Brabant BV	Programma 3			Actief	Voldoet
Monumenten Beheer Brabant	Programma 10			Actief	Voldoet
Brabant Startup Fonds BV	Programma 5			Actief	Voldoet
Breedbandfonds Brabant	Beëindigd				

Brabant Water

Financiën: Op basis van de gepubliceerde jaarcijfers 2019 (en waarschijnlijk ook van 2020) staat Brabant Water er financieel gezond voor. In 2019 is er een positief nettoresultaat behaald van € 29,5 mln. en bedroeg de solvabiliteit 58%. Toch zijn er ontwikkelingen die alertheid vragen. Door klimaatveranderingen staan drinkwaterbedrijven voor een enorme opgave. Langere perioden van hitte en droogte vragen om extra investeringen in productie- en distributiecapaciteit. Naast verdroging zorgen digitalisering, cybersecurity en veroudering van het huidige drinkwaternetwerk ook voor een stijgende noodzaak tot (extra) investeren. De vraag is echter op welke wijze dit gefinancierd gaat worden. Door de huidige winstregulering kunnen drinkwaterbedrijven namelijk niet het benodigde extra geld genereren om deze investeringen uit te voeren. Vanuit de drinkwaterbedrijven is dan ook een lobby aan het ontstaan voor een aanpassing van de huidige winstreguleringsmethodiek.

Brabant Water brengt momenteel in kaart wat de financiële impact is van bovengenoemde risico's en op welke wijze de (extra) investeringen op de korte, middellange en lange termijn gefinancierd moeten gaan worden.

Eindhoven Airport

Financiën: De financiële impact van het coronavirus op de bedrijfsvoering van Eindhoven Airport is in 2020 en vooralsnog ook in 2021 zéér groot. Het grootste deel van de kosten is vast en de inkomsten uit havengelden, parkeren, horeca en Retail zijn nagenoeg weggefallen. De effecten van Covid-19 leverde voor Eindhoven Airport in 2020 een fors negatief operationeel resultaat op. Door de goede financiële basis die afgelopen jaren is opgebouwd kan het verlies over 2020 worden opgevangen. Gezien de huidige coronacrisis en de zéér grote impact hiervan op de luchtvaartindustrie wordt er geen dividend uitgekeerd over de boekjaren 2019 en 2020. Ondanks de tegenslag in 2020 en 2021 is er vertrouwen in de toekomst, dit gezien de start van de vaccinaties en het feit dat afgelopen zomer tijdens de korte opleving het "oude reisgedrag" van de reiziger weer relatief snel opveerde.

BOM Holding BV

WNT: Ten aanzien van de bezoldiging van de bestuurders en toezichthouders geldt dat deze passend is binnen de wettelijke kaders van de WNT en het bezoldigingsbeleid zoals dit door de aandeelhouder is vastgesteld.

Governance: In 2019 is mevrouw E.A.G. Raats-Coster toegetreden tot de RvC. RvC bestaat uit 5 personen en functioneert naar tevredenheid. De provincie stuurt via de aandeelhouderslijn en via de subsidielijn. In 2020 mevrouw Brigit van Dijk gestart als nieuwe CEO.

Ontwikkelingsmaatschappij Ruimte voor Ruimte, BV ORR

Beleid: In 2022 dient zich de Omgevingswet en nieuwe Provinciale Omgevingsverordening aan. De positie die RvR in het buitengebied heeft kan hierbij onder druk komen te staan doordat de exclusiviteit van RvR verdwijnt. Het buitengebied wordt namelijk ook toegankelijk gemaakt voor andere woningbouwontwikkelingen. In 2021 vindt actief afstemming plaats tussen de directie, RvC en aandeelhouder om hier het strategisch beleid op aan te passen.

Tuinbouw Ontwikkelingsmaatschappij, BV TOM

De activiteiten van de TOM BV zijn alleen nog gericht op beëindiging van de samenwerking.

Pivotpark Holding BV

Financiën: De financiële positie ultimo 2020 + prognoses laten een positief beeld zien waardoor een voorziening niet meer nodig wordt geacht.

Green Chemistry Campus BV

Beleid: De personeelsswisselingen en COVID-19 hebben impact (verminderde acquisitie en marketing activiteiten) gehad op het voeren beleid van de Green Chemistry Campus. De focus lag hierdoor meer op de korte termijn dan op de (middel)lange termijn. De nieuwe directeur, geeft sinds haar aanstelling begin november prioriteit aan het opstellen van het jaarplan 2021 en de actualisatie van het businessplan 2019-2025.

Financiën: Vanwege de Corona-effecten vallen de inkomsten uit projecten en adviesdiensten over 2020 tegen. Hierdoor loopt GCC achter op de groei zoals geschetst in het businessplan. Eind 2019 is door de provincie Noord-Brabant projectsubsidie verleend vanuit het budget van het uitvoeringsprogramma "Brabant beweegt Biobased 2016-2019". Deze subsidie wordt in gelijke delen overgemaakt over de jaren 2019 tot en met 2024. Dit geeft de campus tijd om de waardepropositie verder te ontwikkelen en de businesscase te verstevigen. Voor de kapitaalbreng is een voorziening getroffen van € 2.3 mln., dit is gelijk aan de waarde van het ingebrachte vermogen. De reden hiervoor is dat – mede op basis van een lange termijn planning – de kans groot is dat de kapitaalbreng niet terugverdiend kan worden.

Monumenten Beheer Brabant

Beleid: In het najaar 2017 is gestart met de nieuwe rol "beweging stimuleren". Eind 2019 heeft een evaluatie hiervan plaatsgevonden. De conclusies en aanbevelingen zijn betrokken bij het nieuwe Erfgoedkader dat in 2020 is opgesteld. Inmiddels is besloten dat de rol "beweging stimuleren" geen structurele taak meer is van MBB.

Financiën: Voor de kapitaalbreng is een voorziening getroffen van € 2,058 mln., dit is gelijk aan de waarde van het ingebrachte vermogen, maar dit neemt niet weg dat het risico van niet volledig terugverdienen van investeringen blijft. De coronamaatregelen treffen de belangrijkste huurders van MBB, waardoor zij de huur heeft opgeschort. De provincie heeft MBB uitstel van betaling van rente en aflossing geboden voor een termijn van 7 maanden.

3. Stichtingen en verenigingen

Naam	Beleid + primair programma	Governance	Financiën	Aandeelhouderschap	WNT
Interprovinciaal overleg IPO en Bij 12 (vereniging)	Programma 1			Monitorend	Voldoet
Huis van de Nederlandse Provincies (vereniging)	Programma 1			Monitorend	Voldoet
Stichting Brabant C Fonds	Programma 10			Actief	Voldoet
Brabantse Investeringsfondsen Nieuwbouwwoningen	Beëindigd				
Stichting Beheer Museum Kwartier	Programma 10			Actief	Voldoet
Stichting Leisure Ontwikkefonds Brabant	Programma 5			Actief	Voldoet
Stichting Brainport Smart District	Programma 2			Actief	Voldoet
Stichting La Vuelta Holanda	Programma 10			Actief	n.v.t.

Stichting Brainport Smart District

In het najaar 2020 is een haalbaarheidsstudie uitgevoerd naar een Gezamenlijk Innovatief Ontwikkelbedrijf

(GIO). Dit om het innovatieprogramma verder door te ontwikkelen en te komen tot enerzijds de gewenste kennisdeling over en versnelling van het woningbouwprogramma en anderzijds de integratie van het programmabureau met de grondexploitatie.

In het eerste kwartaal van 2021 worden de resultaten van de haalbaarheidsstudie besproken met de gemeente Helmond en de provincie. Op basis hiervan moet duidelijk worden hoe de governance van het GIO eruit moet gaan zien en welke plaats de stichting hierin krijgt en hoe de financieringsstructuur voor BSD wordt ingeregeld. Afhankelijk van de rol die de provincie hier gaat innemen dient het financieringsvraagstuk opnieuw bekeken te worden. Stichting BSD verkent op dit moment diverse subsidiemogelijkheden voor de financiering van de innovatiecomponenten van Brainport Smart District.

4. Overige verbonden partijen

Naam	Beleid + primair programma	Governance	Financiën	Aandeelhouderschap	WNT
Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen	Programma 3			Actief	Voldoet

Lijst van verbonden partijen

1. Gemeenschappelijke regelingen

Belang

Gemeenschappelijke Regeling	Vestigingsplaats	Portefeuille (eigenaar) / Inhoud
Havenschap Moerdijk (i.c.m. Havenbedrijf)	Moerdijk	De Bie / Van Gruijthuisen
Zuidelijke Rekenkamer	Eindhoven	Programmaraad
Kleinschalig Collectief Vervoer Noordoost-Brabant	Oss	Van der Maat*
Omgevingsdienst Midden- en West Brabant	Tilburg	Smit / Lemkes-Straver
Omgevingsdienst Zuidoost Brabant	Eindhoven	Smit / Lemkes-Straver
Omgevingsdienst Brabant Noord	's-Hertogenbosch	Smit / Lemkes-Straver

* = Eigenaarsrol en inhoudelijke rol zijn niet conflicterend.

Vermogensstructuur en resultaat

bedragen x € 1.000						
Gemeenschappelijke Regeling	Lening	Garantstelling	Eigen vermogen per 1-1-2020	Eigen vermogen per 31-12-2020	Vreemd vermogen per 1-1-2020	Vreemd vermogen per 31-12-2020
Havenschap Moerdijk (i.c.m. Havenbedrijf)		140.000	97.265	97.265	130.761	130.761
Zuidelijke Rekenkamer			99	99	227	227
Kleinschalig Collectief Vervoer Noordoost-Brabant			808	808	792	792
Omgevingsdienst Midden- en West Brabant			1.843	1.855	3.957	3.942
Omgevingsdienst Zuidoost Brabant			1.890	1.890	3.287	3.137
Omgevingsdienst Brabant Noord			8.148	8.186	11.168	10.905

De gepresenteerde cijfers zijn de gepubliceerde resultaten uit de jaarrekening 2019 of de gepresenteerde halfjaarcijfers 2020.

2. Vennootschappen en coöperaties

Belang

bedragen x € 1.000								
Vennootschappen en Coöperaties	Vestigingsplaats	Portefeuille (eigenaar) / Inhoud	Bestuurlijk belang	Aandeel	Nominale waarde	Agio	Gestort	Boekwaarde
Enexis	's-Hertogenbosch	Van der Maat / De Bie	stemrecht / voordrachtsrecht lidmaatschap RvC / lid AHC	30,8%	46.144	-	46.144	-
CBL Vennootschap BV	Beëindigd							
Vordering op Enexis BV	Beëindigd							
Verkoop Vennootschap BV	Beëindigd							
CSV Amsterdam BV	's-Hertogenbosch	De Bie*	Stemrecht / lid AHC	30,8%	6	-	6	-
Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV	's-Hertogenbosch	De Bie*	Stemrecht / lid AHC	30,8%	pm	-	pm	-
Brabant Water NV	's-Hertogenbosch	De Bie / Smit	Stemrecht / voordrachtsrecht Lid RvC / lid AHC	31,6%	88	-	88	-
Eindhoven Airport NV	Eindhoven	De Bie / Van der Maat	Stemrecht / voordrachtsrecht Lidmaatschap RvC	24,5%	1.112	-	556	-
BOM Holding BV	Tilburg	De Bie / Van Gruijthuijsen	Stemrecht / voordrachtsrecht lidmaatschap RvC	100%	1	31.327	31.328	31.328
Ontwikkelingsmaatschappij Ruimte voor Ruimte, BV ORR	's-Hertogenbosch	De Bie / Ronnes	Stemrecht / voordrachtsrecht Lid RvC	100%	30	89	119	111
CV ORR I	's-Hertogenbosch	De Bie / Ronnes	Stemrecht / Commanditair vennoot	99%	1.485	24.458	25.943	24.498
CV ORR II	's-Hertogenbosch	De Bie / Ronnes	Stemrecht / Commanditair vennoot	99%				
Tuinbouw Ontwikkelingsmaatschappij, BV TOM	Beëindigd							
Business Park Aviolanda BV	Woensdrecht	De Bie / Van Gruijthuijsen	Stemrecht / voordrachtsrecht Lid RvC	60%	11	6.477	6.488	6.488
Nederlandse Waterschapsbank NV	's-Gravenhage	Van der Maat*	Stemrecht	0,12%	22	-	8	-
NV Bank voor Nederlandse Gemeenten	's-Gravenhage	Van der Maat*	Stemrecht	0,07%	100	-	100	-
PZEM NV	Middelburg	De Bie*	Stemrecht	0,05%	4	-	4	-
Pivotpark Holding BV	Oss	De Bie / Ronnes	Stemrecht	70,7%	20	6.282	6.302	6.302
Green Chemistry Campus BV	Bergen op Zoom	De Bie / Van Gruijthuijsen	Stemrecht / voordrachtsrecht Lid RvC	60%	11	2.300	2.311	2.300

Groen Ontwikkelfonds Brabant BV	's-Hertogenbosch	De Bie / Lemkes- Straver	Stemrecht	100%	-	-	-	-
Monumenten Beheer Brabant	's-Hertogenbosch	Van der Maar / De Bie	Stemrecht	72%	2.058	-	2.058	2.058
Brabant Startup Fonds BV	Tilburg	De Bie / Van Gruijthuisen	Stemrecht	100%	-	-	-	-
Breedbandfonds Brabant	Beëindigd							

* = Eigenaarsrol en inhoudelijke rol zijn niet conflicterend.

Vermogensstructuur en resultaat

Vennootschappen en coöperaties	Lening	Garantstelling	Eigen vermogen per 1-1-2020	Eigen vermogen per 31-12-2020	Vreemd vermogen per 1-1-2020
Enexis NV	159.490		4.112.000	4.116.000	
CSV Amsterdam BV			452	393	
Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV			1.590	1.569	
Brabant Water NV			665.384	665.384	
Eindhoven Airport NV			113.936	113.936	
BOM Holding BV	139.211	3.500	53.321	53.321	
Ontwikkelingsmaatschappij Ruimte voor Ruimte, BV ORR			413	413	
CV ORR I			7.955	7.955	
CV ORR II		50.000	2.259	2.259	
Business Park Aviolanda BV	1.704		12.291	12.291	
Nederlandse Waterschapsbank NV	50.000		1.796.000	1.796.000	
NV Bank voor Nederlandse Gemeenten	149.800		4.258.000	4.258.000	

PZEM NV			1.346.621	1.346.621	
Pivotpark Holding BV	15.900		5.922	5.922	
Green Chemistry Campus BV			-166	-166	
Groen Ontwikkelfonds Brabant BV			-	-	
Monumenten Beheer Brabant	7.090		721	721	
Brabant Startup Fonds BV	6.950		-	-	

De gepresenteerde cijfers zijn de gepubliceerde resultaten uit de jaarrekening 2019 of de reeds gepubliceerde jaarrekening 2020.

3. Stichtingen en verenigingen

Belang

Stichtingen en verenigingen	Vestigingsplaats	Portefeuille (eigenaar) / Inhoud
Interprovinciaal overleg IPO en BIJ12 (vereniging)	's-Gravenhage	Van Gruijthuijsen*
Huis van de Nederlandse Provincies (vereniging)	Brussel	Van Gruijthuijsen*
Stichting Brabant C Fonds	Tilburg	De Bie / Van Pinxteren
Stichting Beheer Museum Kwartier	's-Hertogenbosch	Van Pinxteren*
Brabantse Investeringsfondsen Nieuwbouwwoningen	Beeindigd	
Stichting Leisure Ontwikkelfonds Brabant	Oisterwijk	De Bie / Van Pinxteren
Stichting Brainport Smart District	Helmond	Ronnes*
Stichting La Vuelta Holanda	Utrecht	Van Pinxteren*

* = Eigenaarsrol en inhoudelijke rol zijn niet conflicterend

Vermogensstructuur en resultaat

Stichtingen en verenigingen	Lening	Garantstelling	Eigen vermogen per 1-1-2020	Eigen vermogen per 31-12-2020	Vreemd vermogen per 1-1-2020
Interprovinciaal overleg IPO en BIJ12 (vereniging)		300	4.462	4.462	

Huis van de Nederlandse Provincies (vereniging)			328	327	
Stichting Brabant C Fonds			1.409	1.409	
Stichting Beheer Museum Kwartier			100	100	
Stichting Leisure Ontwikkelfonds Brabant			3.845	4.432	
Stichting Brainport Smart District			43	43	
Stichting La Vuelta Holanda			6.159	6.159	

De gepresenteerde cijfers zijn de gepubliceerde resultaten uit de jaarrekening 2019 of de gepresenteerde halfjaarcijfers 2020.

4. Overige verbonden partijen

Belang

Overige verbonden partijen	Vestigingsplaats	Portefeuille (eigenaar) / Inhoud
Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen	's-Hertogenbosch	Van der Maat / Lemkes-Straver

Vermogensstructuur en resultaat

Overige verbonden partijen	Lening	Garantstelling	Eigen vermogen per 1-1-2020	Eigen vermogen per 31-12-2020	Vreemd vermogen per 1-1-2020
Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen		1.249	106.514	106.514	

De gepresenteerde cijfers zijn de gepubliceerde resultaten uit de jaarrekening 2019.

5. Investeringsfondsen voor Brabant

Fonds	Fondsomvang x € 1 mln.	Looptijd	Revolverendheid	Multiplier	Portefeuille
Innovatiefonds Brabant	125	2037	Nominaal	≥ 3	Van Gruijthuisen
Energiefonds Brabant	60	2037	Nominaal	≥ 4	De Bie
Brabant C fonds	34	2022	Beperkt (oplopend van 15 naar 32 % in 2021)	≥ 3	Van Pinxteren

Groen Ontwikkelfonds voor Brabantse natuur	240	2029	Niet of nauwelijks	≥ 3	Lemkes - Straver
Leisure Ontwikkelfonds Brabant	5	2027	Beperkt (33-66%)	≥ 2	Van Pinxteren
Brabant Startup Fonds	10	2033	50%	≥ 3	Van Gruijthuisen

Zie bijlagenbundel jaarstukken 2020 voor aanvullende fondsinformatie

Ontwikkelbedrijf en grondbeleid

Inleiding

Provinciaal grondbeleid

Met de inzet van het Provinciaal grondbeleid beoogt de provincie (tijdig) gronden (en gebouwen) beschikbaar te krijgen voor realisering van door haar beoogde doelen. Het bereiken van de maatschappelijke doelstelling staat hierbij voorop. Inzet is om tegen aanvaardbare prijzen deze doelen te bereiken. De wettelijke kaders en de mate van het bereiken van de doelstelling zijn hierin leidend. De Provincie voert grondbeleid uit door regulerend optreden en door het zelf verwerven, ontwikkelen en verkopen van gronden. Waar wenselijk geacht gebeurt dit ook anticiperend en via participaties zoals deelnemingen in externe Ontwikkelmaatschappijen (zoals de ORR, Aviolanda en Pivot Park). De verschillende vormen kennen verschillende voor- en nadelen en risicoprofielen. Per situatie wordt de afweging gemaakt over de toe te passen vorm en uitvoeringswijze. Begin 2021 is een start gemaakt om een nieuwe nota grondbeleid op te stellen.

Ontwikkelbedrijf

Het Ontwikkelbedrijf draagt bij aan de realisatie van verschillende beleidsdoelstellingen. Bij de projecten van het ontwikkelbedrijf gaat het om het daadwerkelijk mogelijk maken van de beoogde (her)ontwikkeling. Om dit mogelijk te maken heeft het ontwikkelbedrijf verschillende instrumenten tot haar beschikking, waaronder: de aankoop van grond of gebouwen, participatie in een project of deelneming en het verstrekken van een lening of garantstelling.

Beleidskaders

Uitbreiding doelstelling en inzet Ontwikkelbedrijf

Op 8 mei 2020 is door PS een geactualiseerd beheerstatuut van het Ontwikkelbedrijf vastgesteld. Van uitvoering van vastgoedprojecten naar provinciale partner in gebiedsontwikkelingen en ruimtelijk fysieke projecten is de beweging die bij het Ontwikkelbedrijf zichtbaar is. Het nieuwe beheerstatuut biedt de mogelijkheid deze rol verder in te vullen.

Het Ontwikkelbedrijf heeft de laatste jaren meer kennis en ervaring opgedaan met lagere overheden en vooral ook met marktpartijen wanneer het gaat om projecten in het ruimtelijke fysieke domein. Zij weet waar de kennis en toegevoegde waarde van de (markt)partijen zit en waar de beleidsinzet ligt en op welke wijze deze kan worden verbonden. Maar ook hoe een samenwerking tot stand kan worden gebracht om tot succesvolle invulling te komen van het project en bijbehorende ambitie. Met andere woorden procesmanagement dat leidt tot dealmaking.

De verkenningen waar het Ontwikkelbedrijf bij betrokken is, worden per definitie integraal aangevlogen. Belangrijke thema's waarin het Ontwikkelbedrijf actief is zijn: campussen en werklocaties, erfgoed, energie, ondermijning en binnenstedelijke transformatie. Het Ontwikkelbedrijf is inzetbaar ten behoeve nieuwe thema's, welke voortkomen uit het nieuwe bestuursakkoord 2020-2023 en de uitwerking daarvan in de provinciale ontwikkelprogramma's.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Resultaten van het Ontwikkelbedrijf

Veel resultaten verdienen het om hier genoemd te worden, een aantal hoogtepunten: met de uitspraak van de Raad van State dat de provincie Noord-Brabant afdoende maatregelen heeft genomen voor wat betreft stikstofneerslag op Natura 2000-gebieden kan de ontwikkeling van Logistiek Park Moerdijk van start gaan.

Er zijn grote stappen gemaakt in gebiedsontwikkelingsprojecten als het CSM terrein te Breda, de multimodale knoop EIK-XL te Eindhoven) en de locatie Protix te Bergen op Zoom. Gaan we in 2021 een lening verstrekken ten behoeve van het windmolenpark Klaverspoor te Breda, is de Tuinbouw Ontwikkelings Maatschappij geliquideerd en zijn de gronden hiervan overgenomen. Voor het zogeheten Butterfly effect hebben we een geldlening verstrekt voor tiny houses bij zorginstellingen en staan we garant voor het project Light Year Automotiv Campus. Daarnaast zijn er verschillende verkenningprojecten opgestart in het kader van stedelijke transformatie in Oss, Helmond en Bergen op Zoom. Voor de cultuurhistorische projecten Vincent van Gogh, Marienhage en klooster Bovendonk gaan we in 2021 leningen verstrekken.

Financieel gezien ziet uit boekwaardeverloop er als volgt uit:

Instrument	bedragen in €		
	Boekwaarde per per 1-1-2020	Boekwaarde per per 31-12-2020	Mutatie
Deelnemingen	6.488.160	6.488.160	0
Grond	79.466.010	73.107.555	-6.358.455
Leningen	62.142.698	44.921.778	-17.220.920
Totaal	148.096.868	124.517.493	-23.579.375

De belangrijkste netto balans mutaties (uitgaven -/- inkomsten) binnen portefeuille betreffen de volgende projecten: de verkoop van de gronden van het Logistiek Park Moerdijk en van het project Oostkamer respectievelijk € 27,1 miljoen en € 3,6 miljoen en zijn gronden aangekocht voort het project Protix voor respectievelijk € 4,8 miljoen.

In verband met de liquidatie van de TOM zijn de grondposities overgenomen van de TOM voor € 18,8 miljoen en is de lening aan de TOM grotendeels afgelost door de TOM voor een bedrag van € 11,3 miljoen en is € 2,3 miljoen ten laste van de voorziening gebracht.

Van de lopende leningen zijn er opnames geweest door het Pivotpark en de CV Nieuw Prinsenland voor een bedrag van € 3,1 miljoen en € 1,9 miljoen. Daarnaast is de lening aan Marienburg volledig afgelost. Verder zijn er bedrijfsvoeringskosten gemaakt van € 0,3 miljoen ten behoeve van de doorontwikkeling van het Ontwikkelbedrijf en kosten voor verkenningen van de stedelijke transformatieprojecten, Brainport Smart Districts te Helmond en Gasthuisvelden en Haven te Breda € 0,2 miljoen, die gedekt zijn uit de reserve Verkenningen Ontwikkelbedrijf.

Investeringskrediet en Risicoreserve Ontwikkelbedrijf

De resterende ruimte in het investeringskrediet van het Ontwikkelbedrijf bedraagt ultimo 2020 € 100 mln. Deze is bepaald op basis van alle voorzienbare informatie en verwachtingen naar de toekomst toe per 31 december 2020. Bij de bepaling van de resterende ruimte is rekening gehouden met de geraamde toekomstige inkomsten en uitgaven van alle projecten en zijn de afgegeven garantstellingen volledig meegenomen.

De risico's in de projecten worden afgedekt door de Risicoreserve van het Ontwikkelbedrijf. Ultimo 2020 bedraagt deze € 69,1 mln. Dit is onderverdeeld in een risicoreservering van € 30 mln en een voorziening van € 21,5 mln. Beiden voor bestaande projecten en een vrije ruimte van € 17,6 mln.

Sinds vaststelling in 2018 van het nieuwe beheerstatuut Ontwikkelbedrijf door PS hanteert het Ontwikkelbedrijf op het niveau van de totale risicoreserve dezelfde systematiek als het concern. Hierbij wordt uitgegaan van de verhouding tussen de beschikbare en de benodigde weerstandcapaciteit; de ratio van het weerstandsvermogen. De beschikbare weerstandscapaciteit bedraagt € 47,6 mln. (€ 69,1 mln -/- € 21,5 mln). De benodigde weerstandscapaciteit bedraagt € 30 mln. De ratio weerstandsvermogen komt daarmee op 1,59. Conform het beheersstatuut kunnen uw staten besluiten om bij een ratio boven de 1,25 tot aframing van de reserve over te gaan. Na een paar jaar ervaring met de systematiek, zijn we er echter niet meer van overtuigd dat de gehanteerde berekeningsmethode en de uitgangspunten hierbij recht doen aan het specifieke karakter van het ontwikkelbedrijf. Wij werken aan een nieuwe systematiek die uiterlijk bij het eerstvolgende Meerjarenperspectief (voorzien 3e kwartaal 2021) aan u zal worden voorgelegd. Wij doen u daarom op dit moment geen voorstel om tot aframing over te gaan."

Het Ontwikkelbedrijf wordt ook optimaal ingezet voor de benodigde realisatiekracht om de stedelijke transformatie mogelijk te maken. Daartoe zijn de mogelijkheden voor het Ontwikkelbedrijf verruimd om in complexe situaties ook risicodragend te participeren. Hiervoor wordt jaarlijks (2020 t/m 2023) € 2,12 mln toegevoegd aan een separate reserve Verkenningen Ontwikkelbedrijf conform de bestuursopdracht "Terugdringen woningtekort en leegstand & participeren in transformaties" uitgewerkt (PS mei 2020). Dit om vanaf 2020 meer armslag te bieden om de toekomstige extra risico's bij participaties (PPS) in transformatie opgaven bij de B5 en M7 te kunnen opvangen. In 2020 heeft hiervoor de eerste storting van € 2,12 mln plaatsgevonden. Daarnaast is er vanuit de risicoreserve Ontwikkelbedrijf een storting van € 4,28 miljoen gedaan voor de uitvoering van project verkenningen, waaronder de stedelijke transformatieprojecten. Het saldo van de reserve Verkenningen Ontwikkelbedrijf bedraagt ultimo 2020 € 6,4 miljoen.

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

Portefeuille Ontwikkelbedrijf

Risicomanagement grondportefeuille Ontwikkelbedrijf

Alle grondexploitaties zijn geactualiseerd. Hierbij wordt conform richtlijnen van de BBV prudent te werk gegaan, wat betekent dat verliezen worden genomen zodra ze worden voorzien en winst pas wordt

genomen als deze daadwerkelijk wordt gerealiseerd. Daarnaast is op basis van risicoanalyse een risicoreservering/voorziening opgenomen of bijgesteld.

Woningbouwstimuleringsmaatregelen

Een specifiek taak voor het ontwikkelbedrijf is het uitvoering geven aan de stimuleringsmaatregelen woningbouw die 2009 zijn vastgesteld. Op de resterende nog lopende maatregel Startersleningen is in 2020 € 3 mln. afgelost. Ultimo 2020 is het saldo van de uitstaande leningen bij SVN € 7,3 mln.

Risicoreserve ontwikkelbedrijf		Bedragen x € 1	
Thema	Saldo 1-1-2020	Mutatie 2020	Saldo 31-12-2020
Bedrijventerreinen			
Projecten	7.500.000	-2.853.024	4.646.976
Deelneming: kapitaalbreng	6.488.160	0	6.488.160
Glastuinbouw			
Deelneming: geldlening	8.709.439	-8.709.439	0
Projecten	0	531.605	531.605
Ruimte voor Ruimte			
Projecten	0	60.938	60.938
Grote erfgoedcomplexen			
Projecten	1.178.000	0	1.178.000
Geldlening	3.919.056	-2.127.167	1.791.889
Kenniseconomie			
Deelneming	110.000	0	110.000
Projecten	311.000	400.000	711.000
Werklocaties			
Garantstelling	60.000	0	60.000
Geldlening	2.500.000	0	2.500.000
Projecten	0	38.575	38.575
Ondermijning			
Garantstelling	1.500.000	0	1.500.000
Cultuur			
Projecten	300.000	0	300.000
Economisch vestigingsklimaat			
Geldlening	490.000	197.500	687.500
Regionaal Sociaal beleid			
Geldlening	290.625	134.375	425.000
Stedelijke transformatie			
Projecten	0	8.800.000	8.800.000
Wonen			
Geldlening	0	123.750	123.750
Overig			
Voorbereiding/verkenningen	3.341.426	-3.341.426	0
Subtotaal afgedekt	36.697.706	-6.744.313	29.953.393
Subtotaal resterende ruimte voor risicoafdekking	4.265.641		17.612.680
Totaal	40.963.347		47.566.073

Voorziening Ontwikkelbedrijf		Bedragen x € 1	
	Saldo 1-1-2020	Mutatie 2020	Saldo 31-12-2020
Glastuinbouw			
Projecten	17.007.527	536.013	17.543.540
Lening	3.227.205	-3.227.205	0
Ondermijning			
Lening	1.200.000	0	1.200.000
Grote erfgoedcomplexen			
Projecten	0	2.740.841	2.740.841
Kenniseconomie			
Deelneming kapitaalbreng			0
Totaal	21.434.732	49.649	21.484.381

Egalisatiereserve Ontwikkelbedrijf		Bedragen x € 1	
	Saldo 1-1-2020	Mutatie 2020	Saldo 31-12-2020
Diverse			
Projecten	150.292	1.399	151.691
Totaal	150.292	1.399	151.691

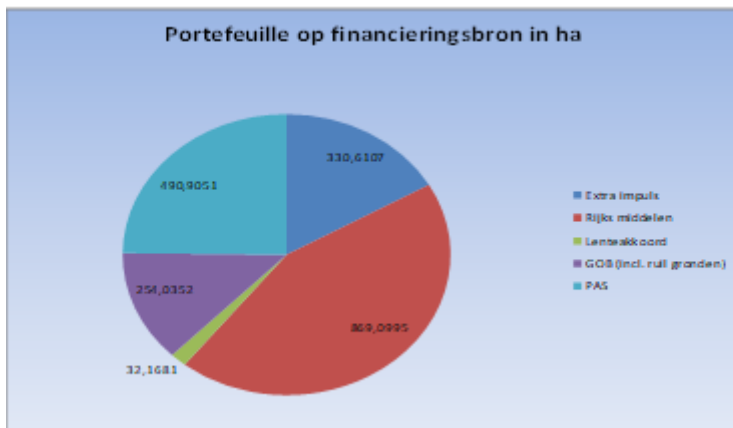
Reserve verkenningen Ontwikkelbedrijf		Bedragen x € 1	
	Saldo 1-1-2020	Mutatie 2020	Saldo 31-12-2020
Stedelijke transformatie			
Project risico's	0	2.119.200	2.119.200
Verkenningen			
Projecten	0	4.269.999	4.269.999
Totaal	0	6.389.199	6.389.199

Grondbeleid overige beleidsvelden

Naast de uitvoering van projecten staat het Ontwikkelbedrijf aan de lat voor de verwerving en tijdelijk beheer van gronden ten behoeve van de realisatie van verschillende provinciale doelen. In 2020 is 544 ha grond gekocht en is 462 ha grond verkocht ten behoeve van de realisatie van met name het Natuurnetwerk en de aanleg van infrastructurele projecten.

Natuurnetwerk Brabant (NNB)

Conform de doelstellingen zoals opgenomen in Brabant Uitnodigend Groen wordt t/m 2027 in totaal circa 15.000 ha natuurnetwerk en 1.775 ha (700 km) Ecologische Verbindingszones gerealiseerd. Hiertoe zijn in 2020 359 ha NNB (ruil-)gronden gekocht en 233 ha verkocht. In de Westelijke Langstraat, De Peelvenen, Kempenland-West, Groote Heide-Leenderbos door de provincie, daarbuiten door het Groen Ontwikkelfonds Brabant (GOB), in samenspraak met de Manifestpartners en overige partijen. Ultimo 2020 is de voorraad NNB gronden in ha als volgt opgebouwd met een boekwaarde van € 76,1 mln.

Grondbank de Kempen en de Pielis

De doelstelling van grondbank de Kempen is het opzetten en uitvoeren van projecten, die private investeringen koppelen aan het verbeteren van de kwaliteit van de Kempen (ecologische- en ruimtelijke kwaliteit, leefbaarheid en culturele identiteit). Ondernemers en gemeenten staan hiervoor via de Stichting Kempenland aan de lat. De provincie heeft in 2020 dit ondersteunt door via een revolverende investeringskrediet van maximaal € 13,9 mln gronden en opstallen te kopen en te verkopen. Ultimo 2020 is de boekwaarde van deze grondbank € 5,7 mln. en de risicoreserve van € 0,6 mln.

De Agrarische Natuurvereniging de Pielis beheert een natuurzone van circa 25 ha langs de Goorloop in de Pielis. De provincie en het Waterschap zijn eigenaar van de grond. Het beheer is vastgelegd via een erfpachtovereenkomst voor de periode van 28 jaar. De kosten van beheer en de ontginning worden gedekt uit de reserve Grondbank de Pielis. Ultimo 2020 is de boekwaarde van de gronden € 1 mln en reserve € 0,8 mln.

Infrastructuur

In o.a. het meerjaren investeringsprogramma Kwaliteit (Onderhoud) Provinciale Infrastructuur wordt aangegeven welke infrastructurele projecten er zullen worden uitgevoerd. Ten behoeve van deze doelstelling zijn in 2020 voor 91 ha gronden gekocht en 88 ha verkocht. De aankopen hebben met name betrekking op de wegvakken N 605 randweg Gemert en Boekel, GOL en N 279 Veghel-Asten. De verkoop heeft met name betrekking op gronden die voor bestaande wegvakken niet meer bruikbaar zijn.

Tijdelijk beheer van de grondportefeuille

In 2020 zijn totaal 1861 ha verpacht c.q. in gebruik gegeven. Dit betreffen gronden die in beheer zijn in het kader van met Mobiliteit, Grondbank de Kempen en Pielis, NNB/PAS en Ontwikkelbedrijf.

Verdere toelichting

Meer uitgebreide toelichting over bovenstaande onderwerpen is verder te vinden in:

- Bijlage deelnemingen (o.a. Pivotpark, ORR, BPA, GOB)
- Betreffende programma's in de jaarstukken:
 - Programma Ruimte en Wonen: Ruimtelijke ontwikkeling (RvR)
 - Programma Natuur en Milieu: GOB (Groen Ontwikkelfonds Brabant)
 - Programma Economie, Kennis en Talentontwikkeling: Economisch programma (bedrijventerreinen/campussen)
 - Programma Basisinfrastructuur Mobiliteit: Infrastructuur/Provinciale wegen
 - Programma Vrije tijd, Cultuur, Sport en Erfgoed: Erfgoed

Ontwikkelingen en onzekerheden

BBV en risicomanagement grondportefeuille Ontwikkelbedrijf

Investeringsagenda

Inleiding

De Investeringsagenda richt zich op het duurzaam versterken van de structuur van onze provincie op een aantal onderscheidende kwaliteiten. We concentreren ons daarbij op het bijzondere leef- en vestigingsklimaat van Brabant vanuit de opvatting dat dit past bij het nieuwe profiel en de ambities van onze provincie. Voor de Investeringsagenda is in totaal een bedrag van maximaal € 1 miljard gereserveerd uit de middelen die beschikbaar zijn gekomen bij de verkoop van de aandelen Essent. Daarnaast is een € 5,6 mln overrendement gestort in de rente- en dividendreserve.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

De Investeringsagenda is ingevuld via drie tranches:

- de eerste tranche bestaat uit vijf investeringsvoorstellen voor een bedrag van oorspronkelijk € 278,9 mln;
- in de tweede tranche zijn het Groen Ontwikkelfonds Brabant, het Innovatiefonds, het Energiefonds en het Breedbandfonds ingesteld tot een totaal bedrag van € 475 mln (PS 42/13);
- in het Bestuursakkoord 2015 – 2019 'Brabant in Beweging' is ook de derde tranche benoemd tot een bedrag van € 293 mln, waarvan €35 mln gedekt wordt door ambitiebijstellingen 1e tranche en een revolverende inzet economische structuurversterking.

In 2018 is besloten het Breedbandfonds te beëindigen (PS 30/18) en de resterende middelen vooralsnog te reserveren voor digitalisering. Op basis van het bestuursakkoord "Kiezen voor kwaliteit" is van de resterende middelen € 8 mln toegekend voor Energie en in het bestuursakkoord "Samen, slagvaardig en slim: Ons Brabant" is € 25 mln gereserveerd voor economie en € 8 mln voor Vrije tijd, Cultuur, Sport en Erfgoed.

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

Voor de inhoudelijke toelichting op de realisatie van de onderscheidene investeringsvoorstellen verwijzen wij naar de betreffende begrotingsprogramma's.

Eerste tranche

In de eerste tranche Investeringsagenda zijn vijf voorstellen gehonoreerd. Deze voorstellen zijn ondergebracht binnen het begrotingsprogramma waar ze inhoudelijk de grootste relatie mee hebben c.q. aan de doelstellingen waarvan ze het meest bijdragen. Het betreft de volgende investeringsvoorstellen:

Energietransitie (6)

Een kans voor innovatie en duurzaamheid. Hiervoor is door PS € 71,2 mln (PS 59/10) beschikbaar gesteld. De provincie investeert in drie clusters (solar, biobased economy en elektrisch rijden/slimme netwerken) om hier een internationale concurrentiepositie te verkrijgen. De beschikbare middelen zijn nagenoeg volledig toegekend en t/m 2017 vrijwel geheel gerealiseerd. Het nog niet gealloceerde deel zal ingezet worden voor elektrisch rijden/slimme netwerken (laadinfra).

Landschappen van allure (4)

Mooie, groene landschappen. Met het investeringsproject 'Landschappen van allure' wil de provincie - samen met regionale partijen - drie gebieden (de Brabantse Wal, Het Groene Woud en de Maashorst)

ontwikkelen tot hoogwaardige landschappen. PS hebben hiervoor € 56,2 mln (PS 79/10) beschikbaar gesteld. De beschikbare middelen zijn volledig toegekend. Na afsluiting van het project Landschappen van Allure uit de 1e en 2e tranche Investeringsagenda vloeit naar schatting circa € 2,2 mln terug naar de reserve Investeringsagenda. Deze middelen kunnen als dekking dienen voor het maatregelenpakket uit de Brabantse bossenstrategie. Hiervoor dient het maatregelenpakket te voldoen aan de ijkpunten 3e tranche investeringsstrategie. Dit kunnen wij pas toetsen als het maatregelenpakket verder is geconcretiseerd. Wij willen vooruitlopend op het voorstel deze middelen reserveren voor de Brabantse bossenstrategie.

Brabant C (10 + paragraaf verbonden partijen)

Het Brabant C Fonds versterkt en vergroot het kunst- en cultuuraanbod van Brabant. Provinciale Staten hebben hiervoor een bedrag van € 25 mln beschikbaar gesteld (PS 33/14). De beschikbare middelen zijn nagenoeg volledig aan Brabant C beschikbaar gesteld. Bij de perspectiefnota 2018 is aanvullend een bedrag van € 9 mln beschikbaar gesteld. De aanvullende middelen zijn niet beschikbaar gesteld uit de investeringsagenda en daarmee geen onderdeel van de Investeringsagenda.

Sportplan 2017 (10)

Sport draagt bij aan een bruisend leef- en vestigingsklimaat. PS hebben € 40 mln beschikbaar gesteld om de sportinfrastructuur te versterken (PS 77/10). We streven naar meer naam en faam als (top)sportprovincie, het vergroten van de economische spin-off van sport en meer kans om te gaan sporten voor Brabanders met een beperking, ouderen en de Brabantse jeugd (participatie). De beschikbare middelen zijn volledig gealloceerd. Middels besluit PS 30/16 zijn de restant beschikbare sportmiddelen van de 1e tranche ingezet t.b.v. Sportagenda 2016-2019 "Brabant Beweegt".

Grote erfgoedcomplexen (10)

Het op ambitieuze en ondernemende wijze samenwerken met partners aan het behoud van Brabantse erfgoedcomplexen. Het accent ligt op kloosters, kastelen, militaire complexen en industrieel erfgoed. PS hebben hiervoor een bedrag van € 61,5 mln beschikbaar gesteld waarvan € 2,5 mln t.b.v. apparaatskosten (PS 78/10). Bij het bestuursakkoord 2015-2019 is de ambitie met € 20 mln bijgesteld, zodat per saldo € 39 mln beschikbaar is. Een bedrag van € 3,4 mln is gereserveerd voor projecten die in voorbereiding zijn. Zodra definitieve besluitvorming over deze projecten heeft plaatsgevonden, zullen de middelen bij een volgend S&V-moment op de begroting geraamd worden.

Tweede tranche

In de tweede tranche zijn vier fondsen ingesteld. Deze fondsen zijn in 2017 geëvalueerd. Daaruit blijkt dat de fondsen bijdragen aan de uitvoering van het bestuursakkoord en voorzien in een maatschappelijke behoefte. De invoering en de uitvoering van de fondsen is effectief.

De fondsen zijn ondergebracht in het begrotingsprogramma waaraan zij het meeste bijdragen:

Groen Ontwikkelfonds Brabant (GOB) (4 + paragraaf verbonden partijen)

Om het volledige Natuur Netwerk Brabant en daaraan gekoppelde ecologische verbindingzones te realiseren is op 1 mei 2014 het GOB opgericht. De omvang van het fonds bedraagt € 240 mln en de looptijd is 15 jaar. De middelen zijn volledig gealloceerd.

Innovatiefonds Brabant (5 + paragraaf verbonden partijen)

Om innovaties en technologische groei te versterken, participeert het fonds in innovatieve MKB-bedrijven en consortia van bedrijven en kennisinstellingen. De omvang van het fonds bedraagt € 125 mln en de looptijd is 24 jaar. Het fonds is sinds 2014 operationeel en ondergebracht bij de Brabantse Ontwikkelings Maatschappij (BOM). De middelen zijn volledig gecommitteerd in de vorm van leningen en daarmee gealloceerd.

Energiefonds Brabant (5 + paragraaf verbonden partijen)

Het fonds heeft als doel om energiebesparing en opwekking van duurzame energie aan te jagen en te versnellen door bij te dragen aan financiering van bewezen duurzame energietechnieken. De omvang van het fonds bedraagt € 60 mln en de looptijd is 24 jaar. Het fonds is sinds 2014 operationeel en ondergebracht bij de (BOM). De middelen zijn volledig gecommitteerd in de vorm van leningen en daarmee gealloceerd.

Breedbandfonds Brabant (5 + paragraaf verbonden partijen)

Vanuit het Breedbandfonds (ad € 50 mln.) is € 3,91 mln aan leningen verstrekt. Zodra deze afgelost zijn, kunnen de middelen opnieuw ingezet worden. Middels Statenvoorstel 30/18 hebben PS d.d. 29/6/2018 ingestemd om het Breedbandfonds Brabant te beëindigen en de vrijvallende middelen uit het Breedbandfonds ad € 45 mln. opnieuw in te zetten. Vanuit het Breedbandfonds Brabant is € 4 mln in de begroting 2019 t/m 2023 geraamd voor uitvoeringskosten en voor het realiseren van kleine projecten i.h.k.v. Digitalisering.

Van de resterende € 41 mln is op basis van het bestuursakkoord "Kiezen voor kwaliteit" € 8 mln gealloceerd voor Energie en in het bestuursakkoord "Samen, slagvaardig en slim: Ons Brabant" is € 25 mln gereserveerd voor economie (deze zijn gestort in reserve beleidskader Economie 2030) en € 8 mln voor Vrije tijd, Cultuur, Sport en Erfgoed.

Energietransitie

Met Statenvoorstel 59/19 is besloten om de beschikbaar gestelde € 8 mln. in te zetten voor het uitvoeringsprogramma Energie 2020-2023.

Vrijetijd, cultuur, sport en erfgoed

Er is € 8 mln beschikbaar gesteld voor Vrijetijd, Cultuur, Sport en Erfgoed. Middels de nog vast te stellen beleidskaders worden de middelen toegekend.

Derde tranche

In het bestuursakkoord Beweging in Brabant zijn in de derde tranche middelen gelabeld voor de onderwerpen/thema's: transitie agrofood, energietransitie, energieneutrale woningen, ecologische structuurversterking, deltaprogramma, economische structuurversterking en cultuur en leefbaarheid.

Transitie Agrofood (7)

De beschikbare middelen zijn volledig toegekend op basis van het Uitvoeringsprogramma Agrofood en het aangenomen besluit op 7 juli 2017 'Versnelling transitie veehouderij (inclusief Stalderingsloket)'. Er resteert nog een bedrag van € 3,04 mln dat nog niet op de begroting is geraamd. Deze middelen zijn gereserveerd voor POP3 (toekomstbedrijven), project Translab en innovatie.

Energietransitie en Energieneutrale woningen (6)

De beschikbare middelen zijn volledig gealloceerd. De gealloceerde middelen zijn inclusief risicoafdekkingen ad € 3,5 miljoen t.b.v. afdekking van de garantstelling in het kader van Geothermie en € 1,1 mln. Participatiefonds Windmolenpark A16.

Ecologische structuurversterking

De beschikbare middelen zijn volledig toegekend.

Deltaprogramma (3)

De beschikbare middelen zijn volledig gealloceerd.

Economische structuurversterking (5)

Van de beschikbare middelen is ongeveer € 136 mln gealloceerd. De gealloceerde middelen zijn inclusief diverse risicoafdekkingen van ruim € 16,7mln (€ 6 mln t.b.v. de MKB+ faciliteit, € 2 mln t.b.v. HTSM, € 1,66 mln t.b.v. One Logistics, € 4,66 mln t.b.v. Nationale plan Photon Delta) en € 2,46 mln. t.b.v. Innovation Agrifood (regiodeal). Voor het restant bedrag (€ 8,6 mln.) worden nog projectvoorstellen uitgewerkt, (, maar (de meeste) hebben nog niet het gewenste niveau van uitwerking). Het proces om te komen tot meer uitgewerkte/concretere voorstellen is in volle gang, we zijn volop bezig om samen met onze partners tot goede proposities te komen.

Cultuur en Samenleving

Op basis van het Uitvoeringsprogramma Cultuur, Erfgoed en de Sportagenda is € 17,5 mln gealloceerd. Het restant van €2,5 mln is gereserveerd voor Erfgoed (€ 2 mln) en Cultuur (€ 0,5 mln).

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

In de navolgende tabel wordt voor ieder investeringsvoorstel aangegeven wat het oorspronkelijk vastgestelde krediet is, welke aanpassingen daar in de loop van de tijd op zijn geweest, hoeveel daarvan tot het voorgaande begrotingsjaar gerealiseerd is en wat er voor de komende jaren gepland is. Op deze wijze bieden wij via deze paragraaf inzicht en overzicht in het verloop van de investeringsagenda als geheel.

Investeringsvoorstel (bedragen x € 1 mln)	Oorspr. bedrag	Max beschikbaar	Realisatie t/m 2019	Realisatie 2020	Raming 2021 e.v.	Gealloceerd, maar niet geraamd	Nog niet gealloceerd
Energietransitie 1)	71,20	59,20	48,99	-1,38	0,98	10,00	0,61
Landschappen van allure 2)	56,15	53,90	51,92	-0,24	0,00		2,22
Brabant C / BHC (incl. correctie afwikkelingsverschil aangepast in 2019)	50,00	35,00	22,33	4,92	7,76		0,00
Sportplan 2016	40,00	38,40	38,4	0,00	0,00		0,00
Grote erfgoedcomplexen	61,50	39,00	28,15	4,27	3,20	3,38	0,00
Appraatkosten 1e tranche	-	7,44	7,44	0,00			0,00

Totaal 1e tranche	278,85	232,94	197,23	7,57	11,94	13,38	2,83
Groen Ontwikkelfonds Brabant 4)	240,00	235,00	177,84	-47,15	23,02	81,29	0,00
Innovatiefonds Brabant 3)	125,00	125,00	-20,40	-2,72	0,00	148,13	0,00
Energiefonds Brabant 3)	60,00	60,00	3,10	-3,10	0,00	60,00	0,00
Breedbandfonds Brabant/agenda digitalisering 7)	50,00	9,00	0,91	0,36	2,48	0,26	4,99
Economische structuurversterking/digitalisering 7)		25,00		25,00			0,00
Energietransitie 7) en 8)		8,00		0,22	6,00	1,78	0,00
Vrije tijd 7)		8,00					8,00
Appraatkosten 2e tranche	19,00	4,00	1,32	0,10	1,20	1,38	0,00
Totaal 2e tranche	494,00	474,00	162,77	-27,29	32,70	292,84	12,99

Transitie agrofood	15,00	14,40	10,82	0,54	0,00	3,04	0,00
Energietransitie 5)	20,00	19,20	13,49	0,88	0,00	4,83	0,00
Energie neutrale woningen	8,00	7,70	5,94	1,47	0,00		0,29
Ecologische structuurversterking	50,00	48,00	22,50	8,50	17,00		0,00
Deltaprogramma	30,00	28,80	28,80	0,00	0,00		0,00
Economische structuurversterking 6)	150,00	144,00	105,61	3,62	4,27	21,90	8,61
Cultuur en leefbaarheid	20,00	19,20	13,90	2,09	0,72	2,49	0,00
Appraatkosten 3e tranche	-	11,70	11,70	0,00	0,00		0,00
Totaal 3e tranche	293,00	293,00	212,76	17,10	21,99	32,26	8,90

1. Exclusief Clean Tech fonds, deze is in 2013 betaald uit de algemene middelen. Restant € 10 miljoen is gealloceerd voor afdekking lening aan Biobasedfonds bij de BOM.
2. De negatieve realisatie is veroorzaakt door lagere vaststelling van subsidies.
3. Bedragen zijn volledig gecommitteerd in de vorm van leningen aan de desbetreffende fondsen daarmee dus ook gealloceerd.
De bedragen die in de realisatie en ramingen zijn opgenomen hebben betrekking op de verliesvoorziening en dekking van de fondsmanagementkosten.
In geval van Innovatiefonds is er een positief beleggingsresultaat gehaald in 2015 dat in 2016 is verantwoord.
4. Het gedeelte dat nog niet is opgenomen in realisatie en raming is geïnvesteerd in grond en dus gealloceerd totdat de grond wordt verkocht of ingezet als ruilgrond.
5. Het deel dat gealloceerd is heeft voor € 3,5 miljoen betrekking op de afdekking van de garantstelling in het kader van Geothermie en € 1,1 mln. Participatiefonds Windmolenpark A16 + 0,23 mln. garantstelling Breda
6. Het deel dat gealloceerd is heeft betrekking op de afdekking van de risico's m.b.t. verstrekte leningen aan (o.a.) MKB-Plusfonds, OneLogistics, HTSM, Photonica en MIT (€ 3,5 mln.) en Innovation Agrifood; regiodeal (€ 2,46 mln.)
7. Bij het bestuursakkoord 2019-2023 is € 41 miljoen verdeeld vanuit het Breedbandfonds/ digitalisering naar 3 programma's: Economische structuurversterking, Energie en Blijfklimaat
8. Met Statenvoorstel 59/19 is besloten om € 8 miljoen van de € 16 miljoen in te zetten voor het uitvoeringsprogramma Energie 2020-2023.

Europese programma's

Inleiding

Mede door inzet van de Europese programma's gaan we onze provinciale doelstellingen realiseren. De Europese subsidies zijn met hun multiplier effect zeer belangrijke impuls gelden voor onze provincie en een katalysator bij het stimuleren van vooral het bedrijfsleven en Triple Helix partners om te innoveren en innovatiekracht te verbinden met de huidige actuele maatschappelijke opgaven waar we voor staan. Het is dan ook van groot belang dat we net als in de huidige programmaperiode optimaal gebruik blijven maken van de Europese programma's waarin we als provincie deelnemen in de governance (OPZuid, Interreg en POP3).

In 2021 start het nieuwe Meerjarig Financieel Kader 2021-2027 van de Europese Unie, met een nieuwe verdeling voor Europese fondsen zoals OPZuid, POP, Interreg, REACT-EU, het Just Transition Fund (JTF) en het Recovery and Resilience Facility (RRF).

Door een sterke lobby vanuit de provincie op de extra middelen die de Europese Unie beschikbaar heeft gesteld om samen te werken aan het herstel van de Coronacrisis (REACT-EU) en de Green Deal (JTF en RRF) is het pakket aan Europese middelen voor Brabant groter dan ooit.

Om maximaal te profiteren van deze fondsen is het van groot belang dat de provinciale cofinanciering die nodig is om de Europese middelen weg te kunnen zetten intern goed te organiseren. Helaas hebben we niet meer de luxe zoals in de vorige periode om deze cofinanciering vooraf vrij te maken uit de reguliere begroting en de Essent reserves.

Eind 2020 hebben Gedeputeerde Staten zich dan ook gecommitteerd om hiervoor middelen te reserveren via iedere programmabegroting, zodat de cofinanciering op voorhand geregeld is en de provincie klaar staat voor deze nieuwe Europese kansen.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Uitgangspunt is om optimaal en op een strategische manier gebruik te maken van de kansen die Europa ons biedt bij de realisatie van onze provinciale doelstellingen en daar de juiste randvoorwaarden voor te scheppen en de benodigde cofinanciering voor te organiseren. Dit geldt zowel voor de huidige als de nieuwe Europese programmaperiode.

Om dit te realiseren zet de provincie Noord-Brabant sterk in op nieuwe kansen uit Europa en is het proactief betrokken bij de voorbereidingen van de nieuwe Europese programmaperiode 2021-2027.

I. Inzet op extra middelen uit de Europese Unie inzake

- Corona herstel (React EU)
- Green Deal (Joint Transition Fonds)

II. Voorbereiding nieuwe programmaperiode 2021-2027

- Majeure Europese programma's (OPZuid, POP/NSP, InterregVI A)
- Provinciale cofinanciering Europese programma's

III. Voortgang huidige Europese programmaperiode 2014-2020

- Subsidie instrumenten (Majeure programma's OPZuid, POP3, Interreg V)
- Bancaire instrumenten
- Beleidsinstrumenten

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

Ad I) Inzet op extra middelen uit de Europese unie inzake

- **React EU ihkv Corona herstel**

Voor de periode 2020 heeft de Europese Commissie een substantieel bedrag beschikbaar gesteld middels het ReactEU programma. Het nieuwe programma is gericht op crisisherstel en een groen, digitaal en veerkrachtig herstel en behoeft geen cofinancierings-verplichting (100 % EU). Het ReactEU-geld dient uiterlijk ultimo 2023 te zijn besteed in een extra prioriteit in het lopende OPZuid.

Om optimaal gebruik te maken van deze extra Europese middelen heeft de provincie Noord-Brabant in 2020 een sterke lobby ingezet om zoveel mogelijk middelen uit dit coronaherstel programma naar Brabant te halen. Daarnaast is het vroegtijdig begonnen met de inrichting van de uitvoering van het programma en is er een oproep gedaan aan het veld om goede projectideeën te ontwikkelen voor het nieuwe REACTEU-programma.

Mijlpaal 2020: ReactEU

- In december 2020 heeft een sterke provinciale lobby richting het Rijk er toe geleid dat de drie Zuidelijke provincie € 49,5 mln. EU-middelen aangevuld met € 6,7 mln aan rijkscofinanciering uit het REACTEU naar Zuid-Nederland heeft weten te halen. De provincie Noord-Brabant krijgt hiervan 50% tot haar beschikking.
- In 2020 is er een begin gemaakt met het voorbereiden en inrichten van de openstelling voor dit programma zodat eind maart begin april 2021 kan worden open gegaan.
- In 2020 is begonnen met communiceren over deze extra middelen uit het REACTEU programma en is er een oproep gedaan aan het veld om alvast te beginnen met het ontwikkelen van projectideeën. Hieraan is groot gehoor aan gegeven.

• Joint Transition Fonds ihkv Grean deal

De Europese commissie stelt ook extra miljarden ter beschikking via het Just Transition Fund (JTF) dat onderdeel uitmaakt van het Just Transition Mechanism binnen de Europese Green Deal. Het mechanisme biedt steun aan regio's die economisch meer afhankelijk zijn van fossiele brandstoffen en bij de ontwikkeling van vaardigheden die aansluiten op de arbeidsmarkt. Het is een gebiedsgericht programma en voor de provincie Noord-Brabant maakt Moerdijk een grote kans om in aanmerking te komen voor middelen uit het JTF.

Mijlpaal 2020: Aanwijzing COROP gebied Moerdijk

- Door inzet van een sterke lobby zijn voor landsdeel Zuid 3 COROP gebieden aangewezen die in aanmerking komen voor middelen uit het JTF.
- Voor de provincie Noord-Brabant is West Noord - Brabant met het COROP- gebied Moerdijk aangewezen en is er een bedrag van € 58,5 mln toegewezen aan dit gebied.

Ad II) Voorbereiding nieuwe programmaperiode 2021-2027

• Majeure Europese programma's (OPZuid, POP/NSP, InterregVI A)

Op dit moment zijn de voorbereidingen voor de nieuwe programmaperiode 2021-2027 reeds in volle gang. De kosten die hiermee gemoeid zijn worden gedekt uit de risicoreserve huidige Operationeel Programma.

Majeure programma's (OPZuid, POP, Interreg)

Bij de vormgeving van het nieuwe OPZuid, POP en Interreg programma's 2021-2027 wordt de geactualiseerde Zuid-Nederlandse Regionale Innovatie Strategie (RIS3) als kader gebruikt. Deze RIS3 die in april 2020 bestuurlijk is goedgekeurd is een gedragen strategie van de steden, triple helix organisaties, kennisinstellingen en overige stakeholders waarin onderzocht is waar we als regio met Europese middelen

het verschil kunnen maken. De verschillende OP's die i.s.m. met de partners worden opgesteld en afgestemd met de externe stakeholders zijn reeds in een ver gevorderd stadium en wachten op bestuurlijke goedkeuring.

Mijlpaal: Vormgeving OP's 2021-2027

- OPZuid 95% versie
- OP Interreg DL-NL 85% versie
- OP Interreg VL-NL 95% versie
- OP Interreg EMR 80% versie
- POP/NSP 70% versie

De verwachting is dat na goedkeuring van de CPR-verordening door de EU (april/mei 2021) de definitieve programma's allemaal kunnen worden ingediend voor goedkeuring door de EU.

• Provinciale cofinanciering Europese programma's

De lopende Europese programma's zijn voorzien van cofinanciering (gebruik van bestaande reserves). De nieuwe periode loopt formeel van 2021-2027. Het is zaak nu al stil te staan bij de provinciale cofinanciering in deze nieuwe periode. Voor de huidige Europese programmaperiode was 103 mln. vrijgemaakt uit de reguliere begroting en de Essent reserves. Deze luxe hebben we in de toekomst niet meer.

Voor de nieuwe Europese programmaperiode 2021-2027 wordt de cofinanciering op een andere manier vormgegeven. In de komende periode is het uitgangspunt dat gematched wordt met middelen uit de reguliere begroting. Grofweg kan als uitgangspunt genomen worden dat een soortgelijk bedrag nodig is voor de nieuwe programmaperiode wat neerkomt op een jaarlijkse inzet van €15 mln.

Deze €15 mln. kan grotendeels gematched worden met middelen van de ontwikkelprogramma's. Per thema kan voor € 2 à € 3 mln. per jaar geparticipeerd worden in Europese Programma's als OPZuid, Interreg en POP. De hefboom op deze middelen is afhankelijk van het thema 2 à 6.

Een bijdrage voor de uitvoering van de programma's (Stimulus, Interreg-secretariaten, RVO) is naar schatting jaarlijks € 2 à € 3 mln. en dient separaat vrijgemaakt te worden (niet ten laste van de ontwikkelprogramma's).

Om de cofinanciering voor de Europese programma's binnen de organisatie goed te organiseren stuurt/koerst GS er op om in de diverse begrotingsprogramma's meerjarige allocaties op te laten nemen als eigen bijdrage voor de Europese Programma's waaraan provincie Noord-Brabant deelneemt in de governance (OPZuid, Interreg, POP (NSP)).

Daarnaast heeft GS ook aangegeven het belangrijk te vinden dat binnen de programma's een inhoudelijk doorkijk wordt gemaakt en heeft de ambtelijke organisatie dan ook gevraagd om GS hierin comfort te bieden door voor de zomer 2021 een kansenkaart voor te leggen.

Ad III) Voortgang huidige Europese programmaperiode 2014-2020*

• Subsidie instrumenten (Majeure programma's OPZuid, POP3, Interreg V)

De provincie Noord-Brabant met het team Europese programma's is proactief betrokken bij de voorbereiding, vormgeving, en uitvoering van de reguliere programma's (OPZuid, POP/NSP, Interreg A), zoekt naar nieuwe Europese financieringsmogelijkheden die matchen met onze provinciale doelstellingen, volgt nauwlettend de Europese en –nationale ontwikkelingen – en maatregelen ihkv Corona en Green deal en is een verbindende factor hierin voor interne en externe partijen.

Hieronder de majeure Europese programma's met hun huidige doelstellingen :

OPZuid

Dit is een gezamenlijk programma voor de drie zuidelijke provincies. Binnen het OPZuid richten we ons op verbetering van het regionale concurrentievermogen en de werkgelegenheid. Voor dit programma is een EFRO bijdrage van €114 mln. Beschikbaar waarvan 50% voor de provincie Noord-Brabant.

Mijlpaal 2020: Benutting EFRO OPZuid

- De openstellingen in 2020 zijn conform planning geweest, zijn afgestemd met de partners en sluiten aan bij de provinciale doelstellingen en de RIS3.
 - Het beschikbare EFRO-budget voor de huidige OPZuid periode 2014-2020 is nagenoeg volledig beschikt.
-

INTERREG VA

Interreg zet in op "grensvervaging" en bevordering van samenwerking tussen regionale gebieden in verschillende landen. Interreg A is gericht op grensoverschrijdende samenwerking. De nadruk ligt hierbij op de thema's innovatie, duurzaamheid en grensoverschrijdend arbeidsmarktbeleid. Verwacht wordt voor de periode 2014-2020 een bedrag van € 25 mln. voor de vier Interreg programma's te genereren.

Mijlpaal 2020: Benutting EFRO Interreg

- De openstellingen in 2020 zijn conform planning geweest, zijn afgestemd met de partners en sluiten aan bij de provinciale doelstellingen en de RIS3.
 - Het beschikbare EFRO-budget voor de huidige Interreg V programma's Vlaanderen – Nederland, Duitsland Nederland en het Twee Zeeën is nagenoeg volledig beschikt. In het Interreg V EMR programma is er nog een restbudget van +/- 6 mln voor prioriteit 2 'Economie'.
-

Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP3)

Het POP3 programma richt zich op verduurzaming en innovatie van de landbouw en de daarmee verbonden thema's zoals transitie agrofood, water, natuur, milieu en plattelandsontwikkeling. Innovatie is hierin het sleutelwoord. Voor het POP3 programma is een EFRO bijdrage van € 55,74 mln. beschikbaar voor de provincie Noord-Brabant.

In verband met vertraging in de Brusselse besluitvorming vindt er een transitieperiode van 2 jaar plaats om de nieuwe maatregelen die in het nieuwe Gemeenschappelijk Landbouwbeleid terugkomen te borgen en hierop alvast op voor te sorteren. Voor de periode 2021 wordt hiervoor een ELFPO bijdrage van +/- € 9 mln. naar voren gehaald en voor 2022 een ELFPO bijdrage van +/- € 8 mln. Voor de transitieperiode zijn de volgende focus doelen genoemd: klimaatdoelen, kringlooplandbouw en biodiversiteitsherstel. Zowel de landbouw transitie als de opgaven voor natuur, bodem en water zijn aan de orde.

Mijlpaal 2020: Benutting ELFPO POP3 middelen

- De openstellingen in 2020 zijn conform planning geweest, zijn afgestemd met de partners en sluiten aan bij de provinciale doelstellingen en de RIS3.
- Het beschikbare ELFPO-budget voor het huidige programma is nagenoeg volledig beschikt. Voor de periode 2021 en 2022 worden middelen naar voren gehaald voor een transitieperiode.

Mijlpaal 2020: Voortgang nieuwe GLB

- Provinciale ambtelijke deelname in de totstandkoming van het nieuwe GLB..
 - Op dit moment ligt er een 70% versie voor aan de stakeholders en zal er in juni 2021 een 95% versie bestuurlijk worden voorgelegd.
-

***COVID-19**

De Coronacrisis heeft wel degelijk impact op de voortgang van een aantal Europese projecten. Zo lopen projecten bijvoorbeeld vertragingen op, moeten projectdoelstellingen aangepast worden en is er een grotere behoefte aan snellere uitbetaling van EU-middelen. Door samen met de partners uit de verschillende programma's de versoepelingen en vereenvoudigingen die EU-regelgeving ons biedt op een goede manier door te voeren en in te zetten wordt de impact van de coronacrisis zo klein mogelijk gehouden. Daarnaast heeft de Europese Unie extra middelen beschikbaar gesteld voor een Coronaherstelfonds (zie ook passage REACTEU). De provincie volgt de Europese en – nationale ontwikkelingen en – maatregelen i.h.k.v. Corona op de voet en zet zich proactief in om een wezenlijke bijdrage te leveren aan het bestrijden van deze crisis.

Mijlpaal 2020: Stand van zaken Coronaherstel

- In 2020 zijn er samen met de partners uit de programma's versoepelingen en vereenvoudigingen doorgevoerd om begunstigde zo min mogelijk schade hiervan te laten ondervinden.
 - In 2020 is er ruimte geboden binnen de geplande openstellingen voor projecten die een wezenlijke bijdrage leveren aan het bestrijden van deze crisis.
-

• Bancaire instrumenten

Europees Fonds voor Strategische Investeringen (EFSI)

De provincie heeft de mkb-plusfaciliteit opgezet om snelgroeiende en innovatieve mkb- en midcap ondernemingen in Brabant te kunnen voorzien van durfkapitaal. Het beschikbare bedrag aan publieke middelen voor participaties (equity) kan oplopen tot een totaal van €120 miljoen, waarvan € 30 mln. aan provinciale middelen, € 30 mln. aan rijksmiddelen en € 60 mln. aan middelen uit het Europees Fonds voor Strategische Investeringen. Voor de leningenkant van de mkb-plusfaciliteit stellen de provincies en Invest-NL ieder €30 mln. beschikbaar.

Mijlpaal 2020: Europees Fonds voor Strategische Investeringen (EFSI)

- De eerste co-investering van EIF, Invest-NL en de provincie in de vorm van een participatie in het innovatieve groeibedrijf Microsure (januari 2020)
 - Ondertekening van de samenwerkingsovereenkomst tussen de provincie en Invest-NL en tevens de lancering van de leningenkant (januari 2020)
 - De eerste co-investering van Invest-NL en de provincie in de vorm van een lening in het innovatieve groeibedrijf Protix (december 2020)
-

• Beleidsinstrumenten

Vanguard Initiative

Het Vanguard initiatief is een initiatief waarin ruim 39 Europese regio's samenwerken. Het initiatief is gericht op een "slimme" revival van de Europese maakindustrie (Smart Industries). Brabant participeert actief in dit Europese Samenwerkingsproject, gezien het grote belang van de Smart Industrie-agenda in onze regio.

Mijlpaal 2020: Vanguard Initiative

- Deelname van Brabantse MKB-bedrijven in de door de Vanguard pilot Efficiënt and Sustainable Manufacturing (ESM) opgestarte H2020 projecten AI Regio, Change2Twin en de Zuid-Nederlandse deelname in de nieuwe pilots AI en Smart Health

Monitoring Europese programma's

Twee keer per jaar monitort Stimulus Programmamanagement van de provincie Noord-Brabant - in samenwerking met ERAC - de verlening van Europese subsidies aan projecten met begunstigden die zijn gevestigd in Zuid-Nederland. Deze gegevens worden ieder half jaar geactualiseerd en laten zien aan hoeveel Brabantse projecten vanaf het begin van de huidige programmaperiode 2014-2020 tot heden Europese subsidie is toegekend.

Mijlpaal: Europese subsidie in Brabant

- De totaal verleende Europese subsidie in Brabant in de huidige programmaperiode bedraagt tot op dit moment € 858.658.389 in 4.194 projecten. Het gehele rapport met peildatum 1 september 2020 is bijgevoegd in de bijlage.

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

Programma's (bedragen x € 1 mln)	Financiële inzet Europese programma's 2014-2020	Bijgestelde ambitie inzet Europese programma's 2014-2020	Beschikbare middelen a.g.v. dotaties reserve	Uitgaven t.l.v. reserve t/m 2020	Stand reserve per 31-12- 2020
OP-Zuid	27,0	27,0	29,5	32,7	- 3,1
POP3	30,0	35,0	44,4	35,9	8,4
Interreg A	34,0	25,0	25,3	10,3	15,0
Uitvoering*	12,0	16,0	14,4	13,9	0,5
Totaal	103,0	103,0	113,6	92,8	20,8

* De uitvoeringskosten
van RVO

Burgerjaarverslag

Inleiding

In het Burgerjaarverslag rapporteren wij over de kwaliteit van:

- de provinciale dienstverlening;
- de procedures op het vlak van burgerparticipatie.

Relatiebeheer

Programma Ruimte

In het kader van de begeleiding van ruimtelijke plannen worden we steeds vaker aan de voorkant van plannen betrokken in plaats van achteraf beoordelen. Concreet betekent dit dat we in de initiatieffase met de gemeenten in gesprek zijn over de haalbaarheid van de plannen.

Afgelopen jaar zijn wij intensiever met stoppende agrariërs in contact geweest over de herbestemming van hun locatie. Dit in verband met de stoppersregeling en het fokverbod nertsenhoudery.

Programma Water en Bodem

Onze partners in de samenwerking in Zuid-Nederland hebben aangegeven de coördinerende rol van de provincie, gericht op een gezamenlijk Uitvoeringsprogramma klimaatadaptatie, graag gecontinueerd te zien. De provincie neemt sinds 2020 deel in alle negen Brabantse werkregio's van gemeenten en waterschappen.

De verbreding van Deltaprogramma Maas en Rijn naar Integraal Riviermanagement (IRM) was aanleiding voor de Maas-partners om de samenwerking tegen het licht te houden. De partners zetten de samenwerking door. De waterveiligheidsopgave is nog steeds de meest dominante gezamenlijke opgave; droogte/laagwater wordt eraan toegevoegd.

Programma Natuur en Milieu

Vanwege de komst van de wolf naar Brabant in 2020 is de relatie met de daarbij betrokken doelgroepen aangehaald. Het gaat om schapenhouders, ZLTO, natuurbeheerders, Zoogdiervereniging en betrokken gemeenten.

In gebiedsprocessen Natura2000 betrekken wij bewoners en partners in werkgroepen, stuurgroepen e.d.

Programma Basisinfrastructuur Mobiliteit

Voor het meten van de kwaliteit van het openbaar vervoer en de waardering door de reiziger wordt jaarlijks de OV-klantbarometer uitgevoerd. Vanwege de impact van de coronapandemie op het openbaar vervoer zou dit geen representatief cijfer opleveren en is besloten om de landelijke meting niet uit te voeren in 2020.

Programma Mobiliteitsontwikkeling

In het licht van de bestuurlijke vernieuwing werken we sinds een aantal jaren met ontwikkeldagen. Daarin werken nauw samen met de gemeenten aan de programmering van mobiliteitsprojecten. De oplossingsrichting benaderen we gebiedsgericht en multimodaal en we hebben daarbij niet alleen oog voor het mobiliteitsvraagstuk. In 2020 is een belangrijke stap gezet met het opstellen van gezamenlijke regionale mobiliteitsagenda's.

We werken nauw samen Rijk en regio op het gebied van data en digitalisering. De meerjarige afspraken zijn vastgelegd in de Krachtenbundeling Smart Mobility 2020-2023.

Op het gebied van gladheidsbestrijding en de afhandeling van calamiteiten op de provinciale wegen werken we intensief samen met Rijkswaterstaat (RWS). Zo besteden we de inkoop van strooizout en de vervanging van materieel gezamenlijk aan.

Programma Vrijetijd, Cultuur, Sport en Erfgoed

In 2020 hebben we samen met gemeenten Breda, 's-Hertogenbosch, Helmond, Tilburg en Oss een plan geschreven over hoe we komende vier jaar samen aan de slag willen gaan om cultuureducatie en stevige plek te geven op de Brabantse scholen, met name in het primair en voortgezet onderwijs. Dit zodat de scholen straks klaar zijn voor het nieuwe landelijke onderwijscurriculum, dat resulteert uit curriculum.nu. Dit plan hebben we ingediend voor de regeling Cultuureducatie met Kwaliteit 2021-2024 bij het Fonds voor Cultuurparticipatie.

Betrokkenheid / participatie

Programma Ruimte

Afgelopen jaar hebben we via de Tour de Brabant gewerkt aan de interactieve beleidsvorming rondom de Brabantse Omgevingsverordening als uitwerking van de Brabantse Omgevingsvisie. Dit is gestart op 5 februari met de Brabantse dag van de Omgevingswet en heeft zijn vervolg gekregen in diverse webinars en verdiepingssessie op specifieke onderwerpen.

Programma Water en Bodem

Wij hebben met Design Thinking, waaronder het project StraatNL in Tilburg, goede ervaringen opgedaan met het actief participeren van burgers bij het inrichten van hun straat of wijk op extreem weer.

Programma Natuur en Milieu

Er is een overlegplatform wolven ingesteld met daarin alle bij de wolf betrokken belangengroepen. Deze is eind 2020 is omgevormd tot een formele wolvencommissie die, onder voorzitterschap van Pieter van Geel, een beleidsadvies gaat uitbrengen aan GS over de omgang met de wolf in Brabant.

De provincie heeft dit jaar 97 beschikkingen afgegeven in het kader van de subsidieregeling 'Scholenpleinen van de toekomst'. Daardoor kunnen weer heel veel kinderen beter spelen en leren in een groene omgeving.

Afgelopen najaar zijn Crowdfunding VoorNatuur (onderdeel van Voor je Buurt) en de provincie Noord-Brabant een nieuw programma gestart: Versterken groene initiatieven. Daarin worden initiatiefnemers van groene initiatieven begeleid als het gaat om het concreet maken van een idee, het opbouwen van een netwerk en/of het inzamelen van geld of werven van vrijwilligers. Gaat een initiatiefnemer geld inzamelen door middel van een crowdfundingcampagne, dan stelt de provincie een bijdrage tot €5.000 beschikbaar. Zie voorbeeld bij dossier VRN.

Programma Energie

Bij de realisatie van 100 MW aan windenergie in de A16-zone doen bewoners van de gemeenten Breda, Drimmelen, Moerdijk en Zundert op twee manieren mee. Ten eerste via het planproces om tot locaties voor de windmolens te komen. Ten tweede is een deel van de windmolens in lokaal eigendom, wat zorgt voor lokale investeringen in energieprojecten. We noemen dit de lokale participatie.

Ondertussen is er door de vier A16-gemeenten en de provincie in 2020 hard gewerkt aan de uitwerking van de lokale participatie binnen de A16-samenwerking. De lokale energieprojecten gaan grofweg over twee onderwerpen: energie besparen en energie schoon opwekken. Drie lokale energiestichtingen in Drimmelen, Moerdijk en Zundert, vier Bredase wijk- dorpsraden en de gemeenten helpen om de projecten verder te brengen. Het is de bedoeling dat iedereen aan de projecten kan meedoen. Op die manier versnellen de windmolens de lokale energietransitie langs de A16, de overgang van fossiele energie naar schone energie. Daarnaast wordt extra geïnvesteerd in direct omwonenden door de invoering van een Burenregeling en worden investeringen in het landschap gedaan.

Samen met de gemeenten Oss en 's-Hertogenbosch heeft de provincie de mogelijkheden verkend om grootschalig hernieuwbare energie op te wekken in de Lithse, Geffense, Rosmalense en Nulandse Polder.

Daarbij is een open participatief proces doorlopen met burgers, maatschappelijke organisaties en andere stakeholders. In dat kader zijn op verschillende momenten meerdere bewonersavonden georganiseerd, is een Platform Wijk-Dorpsraden en een Klankbordgroep ingesteld. Er zijn thematische sessies georganiseerd en er is een omgevingsmanager actief om het contact met stakeholders en burgers te onderhouden. In juli 2020 zijn de resultaten van de verkenning en een voorstel voor een op te stellen plan voor het gebied gezamenlijk door gemeenten en provincie openbaar gemaakt. Het plan betreft het realiseren van grootschalige wind- en zonne-energieprojecten in de polders als onderdeel van een integrale gebiedsontwikkeling. Dat betekent dat bestaande waarden en functies als wonen, landbouw, natuur, water, cultuurhistorie en recreatie en (gewenste) ontwikkelingen daarin, integraal onderdeel worden van het plan.

Programma Mobiliteitsontwikkeling

In 2020 is een nieuw beleidskader Mobiliteit Koers 2030 vastgesteld gericht op de ontwikkeling naar een robuust, veilig, slim en duurzaam mobiliteitssysteem in Brabant. De kern van de visie is tot stand gekomen met de participatie van burgers, experts, regio, gemeenten en Statenleden.

Met het Brabants Mobiliteits Netwerk (BMN) worden er communities opgericht met o.a. burgers en werkgevers ter bevordering van de mobiliteit.

We werken samen met overheden, kennisinstellingen en marktpartijen gericht op het delen van ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid (Indusa). Op deze manier proberen we met betere plannen en uitvragen ontwikkelingen in de markt te stimuleren ten behoeve van een duurzaam bouwen, maar ook brengen we verschillende partijen met elkaar in contact.

Programma Vrijetijd, Cultuur, Sport en Erfgoed

Ten behoeve van de ontwikkeling van het beleidskader Vrije Tijd, Cultuur en Sport 2021-2022 hebben in oktober 2020 drie digitale werksessies, met experts uit het veld, uitvoeringsorganisaties en kennisinstellingen, plaatsgevonden om de belangrijkste sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen op het gebied van cultuur, sport en vrijetijdseconomie in beeld te brengen.

Telefonische bereikbaarheid

Telefonische bereikbaarheid wordt onder meer gemeten aan de hand van het aantal geslaagde contactpogingen, dat wil zeggen het aantal binnen 30 seconden beantwoorde telefoongesprekken.

* De telefooncontacten via de mobiele telefoons zijn niet in deze cijfers meegenomen. Daarover zijn geen gegevens beschikbaar

De bediening van onze provinciale telefooncentrale is, vanwege de maatregelen rondom het coronavirus in 2020, voor een groot deel van het jaar, buiten de fysieke provinciale werkomgeving uitgevoerd. Er is een implementatie gerealiseerd naar een compacter en moderner systeem van een hosted voice dienstverlening. Hiermee is de telefonie naar "the cloud" gebracht en dit sluit aan bij het ICT-beleid van de provincie. Het project heeft erin geresulteerd dat er begin november 2020, binnen bijzondere omstandigheden een nieuwe telefooncentrale in gebruik is genomen.

Het cijfer voor de telefonische bereikbaarheid in 2020 is lager dan voorgaande jaren. De definitie van "geslaagde contactpoging" is: "een oproep die binnen 30 seconden wordt opgenomen c.q. beantwoord." In de Corona lockdown werken alle medewerkers thuis. Daarom wordt er tussen de telefooncentrale (inkomend gesprek) en de medewerkers die thuis zijn een extra gesprek opgebouwd naar de mobiele telefoon van de medewerker. De "call set up" neemt 5 extra seconden in beslag. En die zijn hier meegerekend in de limiet van 30 seconden. Daardoor is het beeld enigszins vertekend. Of dit voldoende verklaring is voor de afwijking is nog niet duidelijk. Daarom wordt dit in 2021 verder onderzocht; er is ruimte voor verbetering. Hierbij wordt de inzet van andere technische middelen meegenomen.

Ons gebouw is, in verband met de maatregelen rondom coronavirus in 2020, voor een groot deel van het jaar gesloten geweest voor bezoekers. In verband met deze maatregelen zijn weinig bezoekers in 2020 in het provinciehuis ontvangen. Wegens deze bijzondere situatie heeft in 2020 geen onderzoek met betrekking tot de kwaliteit van de ontvangst plaatsgevonden.

Telefonische bereikbaarheid *

Geslaagde contact pogingen

2020	2019	2018
89,0%	92,2%	93,8%

Afhandeling subsidies

Subsidie is voor de provincie een belangrijk instrument om beleidsdoelen te realiseren. Er wordt bijvoorbeeld subsidie verstrekt aan projecten en initiatieven op het gebied van verkeer en vervoer, economie en innovatie, landbouw, cultuur, natuur en milieu.

Subsidie kan veel vormen aannemen: de concrete invulling wordt steeds afgestemd op de concrete opgave en doelstellingen die de provincie op een bepaald beleidsterrein wil bereiken.

Het overzicht heeft betrekking op subsidieaanvragen, aanvragen tot subsidiewijziging voortgangsrapportages en aanvragen tot subsidievaststelling.

Door steeds kritisch te zijn op tijdige afhandeling van subsidies en de juiste inzet van de beschikbare capaciteit is in 2020 de doelstelling om minimaal 95% van alle subsidiecases binnen de termijn af te handelen gehaald. Dit is de beoogde verbetering ten opzichte van 2019 en eerdere jaren. Hiermee wordt voor het grootste deel invulling gegeven aan de verplichting om burgers en bedrijven tijdig in kennis te stellen van besluiten van GS met betrekking tot subsidieaanvragen. Het doel is om dit percentage vast te houden en mogelijk nog te verbeteren.

Het aantal aanvragen laat een stijgende lijn zien. In het jaar 2020 is de stijging deels te wijten aan de coronamaatregelen waar gesubsidieerde projecten hinder van ondervonden. Vertraging in de projectuitvoering of annuleren van projecten heeft geleid tot meer aanvragen voor wijziging van de subsidieverlening. Daarnaast zijn er meer subsidieaanvragen ontvangen voor projecten gericht op het opvangen van de gevolgen van corona.

Subsidies

Aantal aanvragen

Binnen termijn

afgehandeld

in behandeling

Buiten termijn

afgehandeld

in behandeling

2020	2019	2018
2.966	2.742	2.651
2.815 (95%)	2.540 (93%)	2.422 (91%)
2.392	2.170	2.039
423	370	383
151 (5%)	202 (7%)	229 (9%)
122	133	182
29	69	47

Afhandeling vergunningen, ontheffingen en goedgekeurde verklaringen

Door het verlenen dan wel onthouden van vergunningen reguleert de provincie het doen en laten binnen de verschillende beleidsterreinen op individueel niveau. Het betreft hier vergunningen, ontheffingen en meldingen waarbij het vergunningverleningsproces door de provinciale organisatie zelf wordt uitgevoerd, onder meer op het terrein van ruimtelijke ordening en verkeer en vervoer.

Het aantal ontvangen aanvragen voor vergunningen, meldingen en verklaringen is in 2020 sterk gedaald t.o.v. de voorgaande jaren. Dit is te wijten aan de coronacrisis en daarop volgende maatregelen.

Vergunningen

Aantal aanvragen

Afgehandeld binnen termijn

Afgehandeld buiten termijn

In behandeling

	2020	2019	2018
Aantal aanvragen	1.356	3.651	3.707
Afgehandeld binnen termijn	1.016 (75%)	2.716 (74%)	3.014 (81%)
Afgehandeld buiten termijn	107	437	336
In behandeling	233	498	357

Afhandeling facturen

In onderstaand overzicht wordt weergegeven in hoeverre de provincie gedurende het afgelopen jaar de facturen binnen 20 dagen betaalde.

Het percentage tijdig betaalde facturen in 2020 bedroeg 93,67% waarmee we afgelopen jaar de doelstelling van 95% niet hebben gehaald. In de praktijk is er sprake van een gemiddelde betaaltermijn van iets meer dan 7 dagen. We blijven uiteraard streven naar verbeteringen in proces en de verwerkingstijd om ervoor te zorgen dat onze leveranciers en partners nog sneller betaald krijgen.

Facturen

Aantal facturen

Betaald binnen de termijn

Betaald buiten de termijn

Gemiddelde betaaltermijn (in dagen)

	2020	2019	2018
Aantal facturen	18.618	21.059	20.180
Betaald binnen de termijn	17.439 (94%)	19.745 (93,7%)	18.781 (93%)
Betaald buiten de termijn	1.179 (6%)	1.314 (6,3%)	1.399 (7%)
Gemiddelde betaaltermijn (in dagen)	7,3	6,78	9,05

Afhandeling bezwaarschriften en administratieve beroepen

Het is mogelijk om bezwaar te maken tegen door de bestuursorganen van de provincie genomen besluiten. Daarnaast staat in een zeer beperkt aantal gevallen de mogelijkheid open om administratief beroep bij de provincie aan te tekenen tegen specifieke besluiten van andere bestuursorganen (o.a. gemeenten, waterschappen). De provincie Noord-Brabant werkt met een externe, onafhankelijke hoor- en adviescommissie (HAC). Bij de afhandeling van bezwaarschriften past de provincie 'mediation' toe. Dat wil zeggen, bij het in behandeling nemen van een bezwaarschrift wordt eerst (telefonisch) contact met de bezwaarmaker gezocht om te onderzoeken of het geschil ook op een andere manier kan worden opgelost. Deze interventie leidt in meer dan 40% van de gevallen tot intrekking van het bezwaarschrift.

Het aantal behandelde bezwaarschriften is licht gestegen ten opzichte van het voorgaande jaar. De succesvolle aanpak van bemiddeling is in 2020 wederom gecontinueerd. Er wordt standaard contact gelegd met partijen om te achterhalen welke belangen er spelen en of men samen op informele wijze tot een oplossing van het geschil kan komen. In 2020 werd na de inzet van een bemiddelingstraject 41% van het aantal bezwaren ingetrokken. Onze "passende aanpak" blijft succesvol en wordt dan ook voortgezet.

Bezwaar- en beroepschriften

Aantal bezwaar- en beroepschriften

Binnen termijn

Buiten termijn

afgehandeld

in behandeling

afgehandeld

in behandeling

2020	2019	2018
276	265	273
248 (90%)	243 (92%)	252 (92%)
179	184	184
69	59	68
28 (10%)	22 (8%)	21 (8%)
21	20	16
7	2	5

Jaarrekening 2020

Programmarekening met toelichting

Programmarekening met toelichting

Totaal Na de provinciale verkiezingen van 2019 heeft de provincie gekozen voor een andere begrotingsindeling. De provincie kende t/m 2019 een indeling met zes begrotingsprogramma's en met onder die begrotingsprogramma's een aantal productgroepen. Vanaf 2020 heeft de provincie een indeling met tien programma's en komen er geen productgroepen meer voor.

In het overzicht van lasten en baten zijn per programma de lasten en baten van de oorspronkelijke begroting, de lasten en baten van de begroting inclusief de door PS vastgestelde begrotingswijzigingen en de realisatie van de lasten en baten opgenomen.

Overzicht van baten en lasten (bedragen x € 1.000)

	Lasten 2020	Lasten 2020	Lasten 2020	Baten 2020	Baten 2020	Baten 2020
	Begroting vóór wijziging	Begroting ná wijziging	Realisatie	Begroting vóór wijziging	Begroting ná wijziging	Realisatie
<u>01 Bestuur en Veiligheid</u>						
Programma lasten en baten	12.670	15.426	12.601	2	157	199
Organisatiekosten	5.888	6.584	6.921	0	0	242
Totaal 01	18.558	22.010	19.522	2	157	441
<u>02 Ruimte en Wonen</u>						
Programma lasten en baten	14.198	14.909	8.530	520	103	350
Organisatiekosten	5.931	7.411	7.152	0	0	0
Totaal 02	20.129	22.320	15.682	520	103	350

03 Water en Bodem

Programma lasten en baten	44.926	42.002	29.324	5.213	7.362	7.683
Organisatiekosten	4.147	4.593	4.583	0	0	783
Totaal 03	49.72	46.595	33.907	5.213	7.362	8.466

04 Natuur en Milieu

Programma lasten en baten	103.468	148.646	138.829	6.471	16.382	12.879
Organisatiekosten	8.673	10.996	10.582	0	0	0
Totaal 04	112.141	159.642	149.412	6.471	16.382	12.879

05 Economie, Kennis en Talentontwikkeling

Programma lasten en baten	18.408	66.000	63.940	111	17.506	22.697
Organisatiekosten	5.500	6.031	6.651	0	0	803
Totaal 05	23.909	72.031	70.591	111	17.506	23.500

06 Energie

Programma lasten en baten	5.856	7.485	6.901	181	2.104	2.326
---------------------------	-------	-------	-------	-----	-------	-------

Organisatiekosten	2.888	3.978	4.181	0	0	0
-------------------	-------	-------	-------	---	---	---

Totaal 06	8.744	11.463	11.082	181	2.104	2.326
------------------	--------------	---------------	---------------	------------	--------------	--------------

07 Landbouw en Voedsel

Programma lasten en baten	5.558	25.136	17.006	0	4.422	1.496
---------------------------	-------	--------	--------	---	-------	-------

Organisatiekosten	2.767	3.038	3.257	0	0	0
-------------------	-------	-------	-------	---	---	---

Totaal 07	8.325	28.174	20.264	0	4.422	1.496
------------------	--------------	---------------	---------------	----------	--------------	--------------

08 Basisinfrastructuur Mobiliteit

Programma lasten en baten	178.513	178.293	191.106	19.725	21.888	37.404
---------------------------	---------	---------	---------	--------	--------	--------

Organisatiekosten	11.320	12.781	14.384	0	0	66
-------------------	--------	--------	--------	---	---	----

Totaal 08	189.833	191.074	205.489	19.725	21.888	37.470
------------------	----------------	----------------	----------------	---------------	---------------	---------------

09 Mobiliteitsontwikkelingen

Programma lasten en baten	148.823	61.569	58.616	2.045	32.736	6.822
---------------------------	---------	--------	--------	-------	--------	-------

Organisatiekosten	6.414	8.034	7.484	0	0	0
Totaal 09	155.238	69.603	66.100	2.045	32.736	6.822
<u>10 Vrije tijd, Cultuur, Sport en Erfgoed</u>						
Programma lasten en baten	50.957	61.157	58.055	693	771	1.074
Organisatiekosten	3.448	3.513	3.687	0	0	0
Totaal 10	54.406	64.670	61.742	693	771	1.074
<u>Algemeen Financieel Beleid</u>						
Heffing opcenten motorrijtuigenbelasting	0	0	0	257.000	266.000	266.647
Algemene uitkeringen	0	0	0	263.578	277.729	276.636
Dividend	0	0	0	30.881	32.481	32.509
Financieringsfunctie	358	612	7.003	54.309	46.314	47.732
Overige algemene dekkingsmiddelen	8.519	932	3.773	617	109.237	127.575
Ontwikkelbedrijf	13.762	11.202	2.369	2.283	3.755	24.763
Overhead	73.342	71.211	64.124	0	0	100
Stelposten	79.905	1.813	812	0	0	0
Onvoorzien	1.308	1.308	0	0	0	0
Totaal Alg.Fin.Beleid	177.195	87.078	78.081	608.667	735.516	775.961
Totaal van de lasten						
	817.549	774.661	731.871			
Totaal van de baten				643.629	838.949	870.786

Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves (bedragen x € 1.000)

	Toevoegingen			Onttrekkingen		
	n			n		
	Vóór begrotings- wijzigingen	Ná begrotings- - wijzigingen	Gerealiseerd	Vóór begrotings- wijzigingen	Ná begrotings- - wijzigingen	Gerealiseerd
Toevoegingen aan reserves	288.006	612.249	631.722			
Onttrekkingen aan reserves				461.926	547.961	513.904
Totaal lasten + toevoegingen n reserves	1.105.554	1.386.910	1.363.593			
Totaal baten + onttrekkingen n reserves				1.105.554	1.386.910	1.384.691
Geraamd resultaat	0	0				
Gerealiseerd resultaat			21.097			

Grondslagen voor resultaatbepaling en waardering**Algemene grondslagen**

De jaarrekening is opgesteld met inachtneming van de voorschriften die het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de verordening ex artikel 216 Provinciewet waarin door

provinciale staten de uitgangspunten voor het financiële beleid en de regels voor het financieel beheer en de inrichting van de financiële organisatie zijn vastgesteld.

Volgens het BBV is het gemodificeerd stelsel van baten en lasten van toepassing.

De jaarrekening geeft volgens de normen van het BBV een zodanig inzicht dat een verantwoord oordeel kan worden gevormd over de financiële positie en over de baten en lasten.

De jaarrekening en de toelichtingen geven getrouw, duidelijk en stelselmatig de baten en lasten van het begrotingsjaar, evenals het saldo ervan weer. De jaarrekening geeft tevens een getrouw, duidelijk en stelselmatig inzicht in de financiële positie aan het einde van het begrotingsjaar.

De begrotingscijfers bestaan uit de oorspronkelijke begroting en alle door Provinciale Staten vastgestelde begrotingswijzigingen betreffende het verslagjaar.

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende onderdeel anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde.

De baten en lasten worden tenzij anders vermeld, toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben.

De lasten als gevolg van voorlopige subsidie toekenningen worden genomen op het moment van het beschikken (afgeven van de beschikking), tenzij:

a. De hoogte van de subsidie expliciet is verbonden aan de te leveren prestaties (p x q subsidies), voorbeeld hiervan is een vast bedrag aan subsidie per aangelegd bushokje;

b. De subsidie op basis van de subsidiebeschikking expliciet toe te rekenen is aan volgende begrotingsjaren (bijvoorbeeld (1) een subsidie cultuur toegekend in 2019, maar voor exploitatiejaar 2020.

c. Per balansdatum reeds een betrouwbare schatting kan worden gemaakt van de eventueel terug te vorderen subsidie (dit corrigeren op de last). Dan wordt een vordering te opgenomen in de jaarverslaggeving (inclusief correctie op de lasten) indien op een betrouwbare wijze kan worden ingeschat welk deel van de toegekende subsidies zal worden ingetrokken dan wel lager zal worden vastgesteld. Indien blijkt dat dit bijvoorbeeld op basis van de afgelopen jaren geen constant beeld oplevert en derhalve geen betrouwbare inschatting gemaakt kan worden, dan wordt de vordering uit voorzichtigheid nog niet verantwoord.

Zoals hierboven toegelicht, zijn de verstrekte (voorwaardelijke exploitatie- en investerings)subsidies in de jaarrekening 2020 van de provincie Noord-Brabant verantwoord op basis van het voorzichtigheidsprincipe.

Deze verwerkingwijze wijkt derhalve af van de verwerkingwijze zoals opgenomen in de handreiking "Verantwoorden van subsidies" d.d. 21 januari 2019 van de Commissie BBV.

Over de handreiking is in 2019 en 2020 door BZK, de accountants en de provincies uitgebreid overleg gevoerd.

De Commissie BBV heeft op 15 mei 2020 onder toevoeging van enkele nadere bepalingen de nieuwe richtlijnen gepubliceerd, die leiden tot een wijziging in het moment van lastneming bij een deel van de verstrekte subsidies in begroting en jaarrekening. De wijziging heeft betrekking op nieuwe subsidieverleningen vanaf 1 januari 2021. Voor alle tot en met 31 december 2020 door de provincie verstrekte subsidies heeft deze gewijzigde regelgeving geen gevolgen.

Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Dividenden zijn verantwoord in het jaar waarin het besluit tot toekenning van het dividend door de algemene vergadering van de vennootschap is genomen.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt. Daarbij moet worden

gedacht aan componenten zoals ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden, overlopende vakantiegeld- en verlofaanspraken en dergelijke.

Voor arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen.

Uitgaven ten laste van bestemmingsreserves worden op de exploitatie verantwoord, uitgaven ten laste van voorzieningen worden direct ten laste van de desbetreffende balanspost gebracht. Toevoegingen aan en bijdragen van reserves worden verantwoord bij de resultaatsbestemming. De toevoeging aan en vrijval van voorzieningen wordt in de rekening van baten en lasten verantwoord.

Investerings- en afschrijvingen (uitwerking financiële verordening art 6)

Aan investeringen worden geen indirecte kosten (overhead) c.q. rente toegerekend.

Kosten voor onderzoek en ontwikkeling worden niet geactiveerd.

Bijdragen aan investeringen van derden worden niet geactiveerd. Investeringsbijdragen van de provincie aan gemeenten en andere instellingen worden niet geactiveerd maar ineens ten laste van de exploitatie gebracht conform het besluit van PS bij Voorjaarsnota 2010.

Het schuiven van exploitatielasten naar investeringsuitgaven die worden geactiveerd op de balans (en visa versa) is louter mogelijk als externe wet- en regelgeving dit voorschrijven en is niet bedoeld voor het vergroten van de begrotingsruimte en/of horizonruimte.

Vaste activa

De vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht; in die gevallen wordt op het saldo afgeschreven.

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs c.q. de vervaardigingsprijs verminderd met de afschrijvingen.

De obligaties worden gewaardeerd tegen nominale waarde omdat ze aangehouden worden tot einde looptijd. Wat bij aankoop meer (of minder) wordt betaald wordt als agio (of disagio) geactiveerd en afgeschreven over de looptijd van de betreffende obligaties.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investeringen in mindering gebracht.

Afschrijvingen geschieden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar.

Een actief dat buiten gebruik wordt gesteld, wordt op het moment van buitengebruikstelling voor de resterende boekwaarde afgeschreven.

Tot en met 2014 was binnen de investeringen in materiële vaste activa voor het merendeel van de investeringen sprake van de lineaire afschrijvingsmethodiek. Voor enkele investeringen gold een afwijkende afschrijving op basis van annuïteiten. Omwille van de eenvoud en de eenduidigheid is bij burap 2015/begroting 2016 besloten om voor alle investeringen de lineaire afschrijvingsmethode te hanteren. De met deze keuze samenhangende meerjarig financiële budgettaire neutrale effecten zijn in de begroting 2015 e.v. verwerkt.

Afschrijvingsbeleid

De materiële vaste activa met economisch nut en de investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut worden afgeschreven rekening houdend met de actuele regelgeving en overeenkomstig de normen gangbaar in het maatschappelijk verkeer.

De materiële vaste activa met economisch nut worden lineair afgeschreven in maximaal:

- a. 25 jaar : bedrijfsgebouwen
- b. 25 jaar : vervoermiddelen
- c. 15 jaar : machines apparaten en installaties;
- d. 15 jaar: meubilair.

Activa met economisch nut en een verkrijgingsprijs van minder dan € 250.000 worden niet geactiveerd, uitgezonderd gronden en terreinen. Deze laatst genoemden worden altijd geactiveerd.

De materiële vaste activa in de openbare ruimte met maatschappelijk nut worden lineair afgeschreven in maximaal:

- a. 15 jaar wegen
- b. 15 jaar infra-projecten.

Financiële vaste activa

De financiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de oorspronkelijke verkrijgingsprijs (de inkoopprijs en de bijkomende kosten), de jaarlijkse aflossingen, afschrijvingslasten en afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen.

Duurzame waardeverminderingen van vaste activa worden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking genomen. Zo nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid op de boekwaarde in mindering gebracht.

De kapitaalverstrekkingen aan de deelnemingen zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. Indien de waarde van de aandelen onverhoopt structureel mocht dalen tot onder de verkrijgingsprijs vindt afwaardering plaats.

Uitzondering hierop zijn de deelnemingen NV BNG, NV Waterschapsbank, Enexis Holding NV, Publiek belang elektriciteitsproductie NV, NV Brabant Water, NV Delta Nutsbedrijf, NV Eindhoven Airport, BV Agro& CO kapitaalfonds, BV TOM, CV TOM, OLSP vastgoed BV en GOB. De kapitaalverstrekking aan deze deelnemingen is op € 0 gewaardeerd.

Verstekte leningen zijn opgenomen tegen nominale waarde. Zo nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht.

Vlottende activa

De voorraden worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of lagere marktwaarde.

De onderhanden werken grondexploitatie zijn opgenomen tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs, verminderd met de opbrengst wegens verkopen. Indien de boekwaarde de marktwaarde van de grond overschrijdt, wordt een afwaardering naar de lagere marktwaarde verantwoord/wordt een voorziening voor het verwachte negatieve resultaat getroffen.

De overige uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar (obligaties) worden gewaardeerd tegen nominale waarde of duurzaam lagere waarde. De nominale waarde van de beleggingsportefeuille wordt bepaald door de aflossingsbedragen van de obligaties zoals deze na afloop van betreffende looptijd van de effecten plaatsvinden.

De vorderingen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde. De voorziening wordt op peil gehouden door een jaarlijkse schatting van oninbaarheid.

De liquide middelen worden tegen nominale waarde opgenomen.

De overlopende activa zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Zo nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht.

Vaste passiva

De reserves zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde. Toevoegingen en onttrekkingen vinden plaats op basis van besluiten van Provinciale Staten en geschieden altijd in het kader van resultaatbestemming.

De voorzieningen zijn met uitzondering van de voorziening APPA en de risicovoorziening algemeen, gewaardeerd op het nominale bedrag van de daaraan ten grondslag liggende verplichtingen c.q. de voorziene verliezen.

De voorziening APPA en risicovoorziening algemeen zijn opgenomen tegen contante waarde.

De vaste schulden, schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer, worden gewaardeerd tegen de nominale waarde minus de aflossingen.

Vlottende passiva

De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Borg- en Garantstellingen: Voor zover leningen door de provincie gewaarborgd zijn, is onder aan de balans (buiten de balanstelling) het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde boekjaar opgenomen.

Waarderingsgrondslagen en gevolgen coronavirus

De waarderingsgrondslagen van de provincie blijven onverkort van toepassing en behoeven - tegen de achtergrond van de gevolgen van het coronavirus op het toekomstig functioneren van de provincie - niet te worden aangepast. M.a.w. de continuïteit van de provincie blijft gewaarborgd (zie ook de toelichting op de balans).

		Balans 2020		bedragen x € 1.000	
Activa	per 31-12-20	per 31-12-19	Passiva	per 31-12-20	per 31-12-19
Vaste activa			Vaste passiva		
Immaterieel			Eigen vermogen		
Kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio	1.864	6.301	Algemene reserve	247.225	282.640
			Bestemmingsreserve Essent	2.773.025	2.763.580
			Overige bestemmingsreserves	880.467	700.027
Kosten van onderzoek en ontwikkeling van een bepaald actief			Gerealiseerd resultaat	21.097	36.652
<u>Materialen</u>				52.016	53.153
Investeringen met economisch nut	75.825	75.762	<u>Voorzieningen</u>		
Inv. met maatschappelijk nut	400.531	370.306	Vaste schulden		
			Obligatieleningen	0	0
<u>Financieel</u>			Onderhandse leningen van:		
Kapitaalverstrekkingen aan:			- binnenlandse pensioenfondsen en verzekeringsinstellingen		
- deelnemingen	69.233	62.949	- binnenlandse banken en overige financiële instellingen	2.567	9.851
- gemeenschappelijke regelingen	0	0	- binnenlandse bedrijven		
- overige verbonden partijen	0	0	- openbare lichamen		
Leningen aan:			- overige binnenlandse sectoren		
- openbare lichamen	1.366.135	1.318.233	- buitenlandse instellingen, fondsen, banken, bedrijven en overige sectoren		
- deelnemingen	404.420	255.196			
- overige verbonden partijen	124.337	105.478			
- woningbouwcoöperaties					
- overige langlopende leningen	132.108	121.862			
Uitzettingen:					
- Uitzettingen in schatkist met rentetypische looptijd >=1 jaar	340.700	340.700	Door derden belegde gelden		
- Uitzettingen in Ned. schuld papier met rentetypische looptijd >=1 jaar	0	0			
- Overige uitzettingen met rentetypische looptijd >=1 jaar	297.845	452.374			
Overige financiële vaste activa	76.843	81.167	Waarborgsommen		
Totaal vaste activa	3.289.841	3.190.329	Totaal vaste passiva	3.976.397	3.845.903
Vlottende activa			Vlottende passiva		
<u>Voorraden</u>			<u>Nettovlottende schulden met een rentetypische looptijd <= 1 jaar</u>		
- grond- en hulpstoffen	76.108	66.542	- kasgeldleningen bij openb. lichamen		
- onderhanden werk/bouwgronden in expl.	11.325	40.882	- banksaldi		
- onderhanden werk: overig	12.586	10.399	- overige schulden	240.312	179.889
- gereed product en handelsgoederen	30.965	11.577			
<u>Uitzettingen met een rentetypische looptijd <= 1 jaar</u>			<u>Overlopende passiva</u>		
- vorderingen op openbare lichamen	71.392	50.065	- Van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met specifiek bestedingsdoel onderscheiden naar:		
- verstrekte kasgeldleningen aan openbare lichamen			- Europese overheidslichamen	8.357	8.216
- overige verstrekte kasgeldleningen			- Rijk	54.404	1.323
- rekening courant verhouding met het Rijk	0	0	- Overige Nederlandse overheidslichamen	27.209	92
- rekening courant verhoudingen met nietfinanciële instellingen	0	4			
- uitzettingen in schatkist met rentetypische looptijd <1 jaar			- Overige overlopende passiva	433.086	603.340
- uitzettingen in Nederlands schuld papier met rentetypische looptijd <1 jaar	1.063.646	1.122.445			
- overige vorderingen	8.735	11.415			
- overige uitzettingen					
<u>Liquide middelen</u>					
Kas, banksaldi	31	51			
<u>Overlopende activa</u>					
- Europese overheidslichamen	56.522	54.036			
- Rijk	39.332	32.971			
- Overige Nederlandse overheidslichamen	1.945	4.106			
- Overige overlopende activa	77.335	43.943			
Totaal vlottende activa	1.449.924	1.448.434	Totaal vlottende passiva	763.368	792.860
Totaal Activa	4.739.765	4.638.763	Totaal Passiva	4.739.765	4.638.763
<i>Recht op verliescompensatie krachtens de wet vennootschapsbelasting</i>	0	0	<i>borg- en garantstellingen</i>	85.437	88.664

Investerings en afschrijvingen (uitwerking financiële verordening art.6)

Toelichting op de balans per 31 december 2020

1. Activa

1.1 Vaste activa

1.1.1 Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs c.q. de vervaardigingsprijs verminderd met de afschrijvingen.

	Bedragen in €	
	Boekwaarde per 31 dec 2019	Boekwaarde per 31 dec 2020
Betaalde agio obligaties	6.301.485	
Verminderingen		-849.033
Desinvesteringen		-
		2.755.353
Afschrijvingen in 2020		-833.045
Boekwaarde per 31 dec. 2020		1.864.053

De opbrengst van de verkoop Essent is onder andere uitgezet in obligaties.

De obligaties worden gewaardeerd tegen nominale waarde omdat ze aangehouden worden tot einde looptijd. Wat bij aankoop meer (of minder) wordt betaald wordt als agio (of disagio) geactiveerd en afgeschreven over de looptijd van de betreffende obligaties.

1.1.2 Materiële vaste activa

De Materiële vaste activa worden onderscheiden in:

- Materiële vaste activa: investeringen met economisch nut
- Materiële vaste activa: investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut

De materiële vaste activa met economisch nut zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investeringen in mindering gebracht.

De materiële vaste activa in de openbare ruimte met maatschappelijk nut zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs.

Het verloop van de materiële vaste activa is als volgt:

	Bedragen in €
--	------------------

	Boekwaarde per 31 dec. 2019	Investering in 2020	Afschrijving in 2020	Bijdragen van derden direct gerelateerd	Boekwaarde per 31 dec. 2020
<i>Economisch nut</i>					
Bedrijfsgebouwen	58.428.730	2.271.949	5.194.564		55.506.114
Vervoermiddelen					
Machines, apparaten en installaties	6.181.953	481.349	1.525.865		5.137.419
Overige materiële vaste activa					
Gronden ontwikkelbedrijf*	28.158.851	4.566.183			32.725.034
Totaal economisch nut	92.769.515	7.319.480	6.720.429		93.368.566
*in mindering gebrachte voorziening	-17.007.527				-17.543.540
<i>Maatschappelijk nut investerings van vóór 2017</i>					
Grond, weg en waterbouwkundige werken	212.323.065		35.006.954		177.316.111
<i>Maatschappelijk nut investerings vanaf 2017</i>					
Grond, weg en waterbouwkundige werken	157.982.831	76.564.361	11.332.090	31.462.921	223.215.102

Totaal maatschappelijk nut	370.305.896	76.564.361	46.339.044	31.462.921	400.531.213
Totaal generaal	446.067.884	83.883.841	53.059.473	31.462.921	476.356.239

*Op de boekwaarde van de gronden ontwikkelbedrijf is ultimo 2020 een voorziening van € 17.543.540 in mindering gebracht.

Voor een gedetailleerd overzicht van deze investeringen met economisch nut en investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut wordt verwezen naar de bijlage 2 van de bijlagenbundel op blz 6. De specificatie van de investeringen 2020 is als volgt:

<i>Investeringen met economisch nut</i>	€
<i>Bedrijfsgebouwen</i>	
Provinciehuis	32.271
Steunpunten	2.234.678
<i>Machines, apparaten en installaties</i>	
Materieel provinciale wegen	143.642
ICT en automatisering	337.707
Gronden ontwikkelbedrijf	4.566.183
Totaal investeringen met economisch nut	7.319.480
<i>Investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut</i>	€
<i>Grond, weg en waterbouwkundige werken</i>	
Wegeninvesteringen	76.581.238
Komomleidingen	-16.877
Totaal investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut	76.564.361

Totaal investeringen in materiële vaste activa**83.883.841**

1.1.3 Financiële vaste activa

Kapitaalverstrekking aan deelnemingen

Het verloop van de kapitaalverstrekking aan deelnemingen is als volgt weer te geven:

	Bedragen in €		
	Boekwaarde per 31 dec. 2019	Toename in 2020	Verminderings in 2020
Kapitaalverstrekking aan deelnemingen	73.609.167		18.497
Af: voorziening deelnemingen	-10.659.804		
	62.949.363		69.232.670

De kapitaalverstrekkingen aan de deelnemingen zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. Indien de waarde van de aandelen onverhoopt structureel mocht dalen tot onder de verkrijgingsprijs vindt afwaardering plaats.

Uitzondering hierop zijn de deelnemingen NV BNG, NV Waterschapsbank, Enexis Holding NV, Publiek belang elektriciteitsproductie NV, NV Brabant Water, NV Delta Nutsbedrijf, NV Eindhoven Airport, BV Agro&CO kapitaalfonds, BV TOM, CV TOM, OLSP vastgoed BV en GOB. De kapitaalverstrekking aan deze deelnemingen is op € 0 gewaardeerd.

Een gedetailleerd overzicht van de deelnemingen is opgenomen in bijlage 3a.

De mutaties in 2020 hebben betrekking op de fusie tussen OLSP Vastgoed en Pivot Park Holding. Daarnaast is de achtergestelde lening geheel omgezet in agio, waardoor er de financiële positie van OLSP is versterkt. De verlaging van de voorziening heeft met name betrekking op de afdekking van de risico's met betrekking van Ruimte voor Ruimte II CV. Die naar verwachting een positief resultaat gaat halen in 2032.

Ultimo 2020 is op de boekwaarde van de kapitaalverstrekking aan deelnemingen een voorziening ad € 4.358.000 in mindering gebracht.

Verstrekte geldleningen

De verstrekte geldleningen zijn onder te verdelen in vijf categorieën:

A Leningen aan deelnemingen i.h.k.v de publieke taak

B Leningen aan overige verbonden partijen i.h.k.v de publieke taak

C Overige Leningen i.h.k.v de publieke taak

D Leningen i.h.k.v. de publieke taak aan decentrale overheden binnen Noord-Brabant

E Leningen aan decentrale overheden buiten Noord-Brabant waar de provincie géén toezichtrelatie mee heeft.

Een gedetailleerd totaal-overzicht van de door de provincie verstrekte geldleningen is opgenomen in bijlage 3b van de bijlagenbundel.

A. Verstrekte leningen aan deelnemingen

					Boekwaarde in €
	Boekwaarde	Toename	Verminderings	Oninbaar	Boekwaarde
	per 31 dec. 2019	in 2020	in 2020		per 31 dec. 2020
Leningen aan deelnemingen	263.282.659	166.879.603	22.416.794		407.745.468
Af Voorzieningen	- 6.561.394				- 3.325.769
	256.721.264				404.419.698

De boekwaarde per 31 dec 2019 wijkt af van de jaarrekening 2019 omdat onder de leningen aan nu ook de lening Treeport ad € 25.000 en de lening Brightmove ad € 1.500.000 zijn opgenomen. (in de jaarrekening 2019 waren deze leningen respectievelijk opgenomen bij de leningen aan overige verbonden partijen en bij de overige leningen.)

In 2020 heeft de provincie € 166.879.603 aan leningen verstrekt aan de deelnemingen van BOM, OLSP, TOM, High-Tech xl, Aviolanda, Monumentenfonds, Brabant Start up fonds, Enexis en Nieuw Prinsenland. Een specificatie van deze leningen is opgenomen in de bijlagenbundel op blz 25.

Op de leningen aan deelnemingen is ultimo 2020 in totaal een bedrag van € 3.325.769 in mindering gebracht omdat wordt ingeschat dat dit bedrag niet meer zal worden terugontvangen.

De verminderings ad € 22.416.794 betreffen de aflossingen op de leningen aan BOM-spin-off fonds (€ 30.000), TOM (€ 13.656.071), Green Chemistry (€ 4.133.400), Monumentenfonds (€ 55.211), Breedbandfonds (€ 4.527.112) en Treeport (€ 15.000).

In 2015 heeft de provincie hybride leningen verstrekt aan de NWB Bank (€ 50 miljoen) en aan de BNG Bank (€ 100 miljoen). Door het hybride karakter dragen deze leningen bij aan het risicodragend vermogen van deze banken. De NWB Bank en de BNG Bank moesten daartoe overgaan vanwege aangekondigde aanscherping van de vermogens-eisen voor banken door de toezichthouder Europese Centrale Bank. De NWB Bank en de BNG Bank hebben een belangrijke rol in de financiering van de publieke sector in Nederland. Vandaar dat Provinciale Staten hebben ingestemd met deze leningen. Ook andere provincies en gemeenten hebben deelgenomen in deze leningen. De provincie Noord-Brabant is aandeelhouder van beide banken.

In 2016 heeft de provincie in aanvulling op de twee leningen nog een volgende hybride lening verstrekt aan de BNG Bank van € 49,8 miljoen. Bij deze lening hebben Provinciale Staten eveneens expliciete instemming gegeven.

De hybride leningen zijn perpetuele leningen en kennen een relatief hoge rentevergoeding.

De belangrijkste risico's van deze hybride leningen zijn de eeuwigdurende looptijd, de achterstelling ten opzichte van andere leningen, de verplichting dat de beide banken op de hoofdsom naar rato zullen afschrijven als de kern-kapitaal ratio onder de 5,125% solvabiliteit zakt (72,5% voor de NWB Bank en 38% voor de BNG Bank ultimo 2018), een kans op afschrijving op last van de toezichthouder met overeenkomstig lagere rentebetalingen tot gevolg.

De NWB Bank heeft als leningnemer het recht om de lening op de eerste renteherzieningsdatum na tien

jaar af te lossen tegen nominale waarde. Tot dat moment is sprake van een niet-beursgenoteerde onderhandse lening met een beperkte handelbaarheid die tegen nominale waarde wordt gewaardeerd op onze balans.

BNG Bank heeft als leningnemer het recht om beide leningen op de eerste renteherzieningsdatum na 5,5 jaar af te lossen tegen de nominale waarde. Indien de bank niet aflost hebben de leninggevers dan als alternatief de mogelijkheid om een beursnotering voor de leningen aan te vragen. Tot dat moment is ook bij deze leningen sprake van niet-beursgenoteerde onderhandse leningen met een beperkte handelbaarheid die tegen nominale waarde worden gewaardeerd op onze balans. De BNG heeft in februari 2021 nog geen gebruik gemaakt van het recht om de lening van € 100 miljoen op 17 met 2021 af te lossen. Hierdoor zal de lening in ieder geval nog een jaar extra doorlopen. De belangrijkste reden is dat de verwachting is dat er een grote vraag is vanuit decentrale overheden voor leningen in 2021. Hiervoor wil de BNG extra kapitaal aanhouden via de hybride leningen.

B. Leningen aan overige verbonden partijen

Bedragen in €					
	Boekwaarde per 31 dec. 2019	Toename in 2020	Verminderings in 2020	Oninbaar	Boekwaarde per 31 dec. 2020
Leningen aan overige verbonden partijen	105.452.628	25.500.000	6.615.299		124.337.329
Af: voorziening					
	105.452.628				124.337.329

De boekwaarde per 31 dec 2019 wijkt af van de jaarrekening 2019 omdat de lening Treeport ad € 25.000 in 2020 is overgegaan naar de leningen aan deelnemingen.

De toename van de verstrekte geldleningen ad € 25.500.000 betreft de leningen aan het Cleantechfonds, het Energiefonds en het Innovatiefonds. De vermindering betreft een afboeking op de lening aan Innovatiefonds in verband met fondskosten over 2019 en 2020 Dit wordt grotendeels gedekt door een verlaging van de reserve investeringsagenda.

Een specificatie van deze verstrekte leningen is opgenomen in de bijlagenbundel op blz. 25.

C. Overige verstrekte langlopende leningen

Bedragen in €					
	Boekwaarde per 31 dec. 2019	Verstrekt in 2020	Aflossing in 2020	Oninbaar	Boekwaarde per 31 dec. 2020
Overige langlopende leningen	123.198.419	24.284.362	9.598.608	500.000	137.384.173
Af voorziening*	-2.836.287				-5.275.748

120.362.131

132.108.425

De boekwaarde per 31 dec 2019 wijkt af van de jaarrekening 2019 omdat in 2020 de lening Brightmove ad € 1.500.000 is overgegaan naar de leningen aan deelnemingen.

Door de provincie is in 2020 voor € 24.284.362 aan overige leningen verstrekt aan diverse partijen, o.a. € 7.250.682 aan het ministerie van defensie (maximaal € 22 miljoen, excl. Rente) voor het motorenonderhoud van de F35 op Logistiekcentrum Woensdrecht (LCW), € 9.291.975 aan PPS Phontondelta, € 2.880.000 aan Kempenglas en € 2.979.717 aan Arriva. Op de leningen is ultimo 2020 € 9.598.608 afgelost en een bedrag van € 500.000 is als oninbaar beschouwd, veelal als gevolg van een faillissement. Daarnaast is ultimo 2020 een voorziening tot een bedrag van € 5.275.748 in mindering gebracht, omdat wordt ingeschat dat de kans groot is dat dit bedrag niet of deels niet wordt terugbetaald. Zie bijlagenbundel blz 25 e.v.

D. Leningen in het kader van de publieke taak aan openbare lichamen binnen Noord-Brabant

	Boekwaarde in			€
	Boekwaarde per 31 dec. 2019	Toename in 2020	Verminderings in 2020	Boekwaarde per 31 dec. 2020
Leningen aan openbare lichamen in Noord-Brabant	45.547.769	272.334	10.821.766	36.998.337
Af voorziening	-3.700.000			-3.700.000
	43.847.768			33.298.337

Op deze leningen is ultimo 2020 een voorziening van € 3.700.000 in mindering gebracht. Een specificatie is opgenomen in de bijlagenbundel op blz. 27 e.v.

E. Leningen aan openbare lichamen buiten Noord-Brabant

Het betreft leningen aan gemeenten en waterschappen in andere provincies, waar de provincie Noord-Brabant geen toezicht op houdt.

Het verloop van deze leningen is als volgt:

	Bedragen in €			
	Boekwaarde per 31 dec 2019	Toename in 2020	Verminderings in 2020	Boekwaarde per 31 dec. 2020
Leningen aan openbare lichamen buiten Noord-Brabant	1.274.385.397	75.000.000	16.548.913	1.332.836.484
Af voorziening				

1.274.385.397

1.332.836.484

Gedurende 2020 heeft de provincie leningen verstrekt aan Drents Overijsselse Delta ad € 10 mln, gemeente Leiden ad € 45 mln en gemeente Goes ad 20 mln.

Uitzettingen in de Rijks schatkist met een rentetypische looptijd ≥ 1 jaar

In 2013 heeft de provincie in het kader van partieel schatkistbankieren € 340.700.000 uitgezet bij de het ministerie van Financiën met looptijden tussen 11 en 16 jaar volgens onderstaande tabel. Deze uitzettingen zijn in onderstaande tabel gespecificeerd en zijn in 2020 niet gewijzigd

Bedrag x € 1 miljoen	Vervaldatum	Rente
100,0	7-8-2024	2,15%
25,0	7-8-2025	2,22%
21,0	7-8-2026	2,28%
21,2	9-8-2027	2,34%
54,0	4-10-2028	2,60%
<u>119,5</u>	4-10-2029	2,63%
340,7		

Overige specificatie uitzettingen met een rentetypische looptijd ≥ 1 jaar

Bedragen in €			
Omschrijving	Boekwaarde per 31 dec. 2019	Vermeerderingen/ verminderingen in dienstjaar	Boekwaarde per 31 dec. 2020
Stand obligaties	442.590.000	-147.245.000	295.345.000
Zerobond	2.065.215		2.065.215
Participaties	435.000		435.000
PPS-A59 - financiering beschikbaarheid	7.283.875	-7.283.875	
	452.374.090	-154.528.875	297.845.215

Het grootste deel van de uitzettingen met een looptijd groter of gelijk aan 1 jaar betreft uitzettingen uit de verkoopopbrengst van Essent.

Het gaat hierbij om obligaties die bij aankoop voldoen aan de volgende criteria:

1. gerenommeerde financiële instellingen binnen de EER (Europese Economische Ruimte) met minimaal een AA-minus rating waarvan het land minimaal een AA rating heeft;
2. Europese centrale overheden binnen de EER (staatspapier) met minimaal een AA-minus rating;
3. financiële instellingen binnen het EURO gebied waarvoor overheden binnen de EER een staatsgarantie hebben afgegeven waardoor de rating minimaal AA-minus bedraagt;
4. leningen met extra zekerheid (covered bonds) met minimaal een AA-minus rating van financiële instellingen binnen landen in de EER met minimaal een AA rating;
5. alle stukken genoteerd in euro.

In 2020 zijn er obligaties verkocht (€ 194,25 miljoen) en aangekocht (€ 47 miljoen) binnen de wettelijke toegestane regels (geen looptijdverlenging), zodat er extra rendement wordt gerealiseerd via boekwinsten en rente-inkomsten. Het effect daarvan was per saldo € 7,1 miljoen positief over de periode 2020 t/m 2028.

Debiteur	€	Percentage
HSBC (Verenigd Koninkrijk)	67.800.000	22,96%
Nordea Bank (Zweden)	63.400.000	21,47%
OP Corporate Bank plc Group (Finland)	62.600.000	21,20%
Rabobank (Nederland)	46.545.000	15,76%
Allianz (Duitsland)	42.500.000	14,39%
DNB Bank ASA (Noorwegen)	12.500.000	4,23%
	295.345.000	100,00%

Alle uitzettingen voldoen aan de voorwaarden (ratingeisen) zoals hiervoor geformuleerd.

Het totaal van deze uitzettingen is verdeeld over twee portefeuilles, te weten: de immunisatieportefeuille met een nominale waarde van € 226.220.000 (ultimo 2019: € 352.065.000) en de investeringsagenda-portefeuille met een nominale waarde van € 69.125.000 (was eind 2019: € 90.525.000).

b Oikocredit

Verder bestaan de uitzettingen nog uit de participatie oikocredit ad € 435.000 en de bijbehorende Zerobond ad € 2.065.215. Deze uitzettingen zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden en samen vormen ze het nominaal bedrag van de zerobond.

c Beschikbaarheid A59

Voor de beschikbaarheid van de A-59 heeft de provincie € 7.283.875 als financieel vast actief op de balans opgenomen. Ultimo 2020 is dat € 0.

Overige financiële vaste activa

Bedragen in €		
Sloopvergoedingen	per 31 dec. 2019	Per 31 dec. 2020
Sloopvergoedingen beëindiging veehouderijen	51.115.456	46.780.523
Vorderingen Ruimte voor Ruimte	31.051.711	30.062.291
Totaal sloopvergoedingen	81.167.167	76.842.814

De sloopvergoedingen in het kader van de Regeling Beëindiging Veehouderijen tweede tranche worden tot de financiële vaste activa gerekend.

In 2020 zijn 106 titels verkocht, wat tot een inkomst heeft geleid van € 9,3 miljoen. Aan gemeenten is € 5,6 miljoen afgedragen. Daarnaast zijn er nog inkomsten (borgstellingsprovisie) en uitgaven en inkomsten geweest in het kader van de sanering MOB complexen. Per saldo bedraagt de afname € 4,3 miljoen.

Daarnaast is besloten dat in het kader van de Ruimte voor Ruimte regeling verbreed via de Vervolgsamenwerkingsovereenkomst (SOK2) 600 kavels zullen worden ontwikkeld om de kosten terug te verdienen voor:

Bedragen in €		
Sloopvergoedingen	per 31 dec. 2019	Per 31 dec. 2020
Sanering voormalige MOB-complexen* (max.€ 22,5 mln)	12.096.747	12.107.053
Sloop SOBB** (max. € 9 mln)	4.512.591	4.512.591
Sanering glastuinbouwbedrijven (max. € 13 mln)	10.609.655	10.609.655
Verplaatsing en sloopkosten Kuijpers Kip	2.832.993	2.832.993
Totaal Sloopvergoedingen	30.051.713	30.062.291

* MOB: Militair Mobilisatie complex

** SOBB: Sloop overtollige bebouwing buitengebied

Het risico van het mogelijk niet terugverdienen van de sloopvergoedingen als volgt te formuleren: Vanaf 2016 is de provincie 100% aandeelhouder van Ruimte voor Ruimte Beheer BV. Er is een nieuwe businesscase voor de jaren 2016 t/m 2033 opgesteld. Op basis van de laatste GREX (2020Q4) is het verwachte positieve resultaat € 7,0 miljoen in 2033. Dat betekent dat alle sloopvergoedingen worden terugverdiend, al het geïnvesteerde kapitaal plus € 7,0 miljoen.

Voor het dekken van eventuele risico's die wij nu nog niet kunnen voorzien is in de risicoreserve een bedrag van € 5 miljoen beschikbaar.

1.2 Vlottende activa

1.2.1 Voorraden

De voorraden zijn als volgt te specificeren:

Bedragen in €		
Voorraden	Per 31 dec. 2019	Per 31 dec. 2020
Gereed product en handelsgoederen : natuurgronden	66.542.002	76.108.482
Onderhanden werk bouwgronden in exploitatie	40.882.127	11.325.291
Onderhanden werk overige	10.398.942	12.586.477
Gereed product en handelsgoederen	11.576.885	30.964.989
Totaal voorraden	129.399.957	130.985.239

Grond en hulpstoffen natuurgronden

Dit betreft de voorraad gronden EHS en Lente-akkoordprojecten ad € 76.108.482.

Onderhanden werk

De voorraden onderhanden werk vallen uiteen in bouwgronden in exploitatie en overige.

Van de voorraad onderhanden werk-Bouwgronden in exploitatie kan het volgende verloop-overzicht worden gegeven:

Complex naam	Boekwaarde per 1-1-2020	Vermeerdering	Verminderings	Boekwaarde per 31-12-2020	Voorziening	Saldo waarde per 31-12-2020	Nog te maken kosten	Nog te realiseren opbrengsten	Geraamd resultaat nominaal	Geraamd resultaat waarde
Ruimte voor Ruimte										
locatie, locatie schapdijk	233.214	-3.643		229.571		229.571	380.985	835.000	224.444	224.444
Aldburg, Nieuw Gersloijen		58	58							
Aarle Riel, Opstel 6	650.659	989	15.802	635.846		635.846		635.846		
Ulicoten, Dorpsstraat 4 en 7	1.122.335	441.825	64.782	1.499.378		1.499.378	91.160	1.590.538		
Tilburg, Oostkruis	4.331.978	147.287	3.571.996	907.268		907.268	2.100	909.368		
Eich, De Ruiting 2	464.277	92		464.369		464.369		464.369		
Cultuurhistorisch Erfgoed										
Rosendael, Klooster Mariadal		6.642	6.642							
Geertruidenberg, Dorpsceintre	321	791.679	30.012	761.987		761.987	78.000	839.987		
Dongen, Moederhuis Franciscanen Mariasoord	1.199.317	125.486	290.152	1.034.652		1.034.652		1.034.652		
Veghel, CHV-terrein	2.625.086	19.475	81.555	2.563.006		2.563.006		2.563.006		
Bedrijfsversterkingen										
Zevenbergen, Cridale	9.466.316	-2.206	9.464.110							
Moerdijk, logistiek Park Moerdijk (LPM)	20.788.624	36.329.584	53.888.994	3.229.214		3.229.214	2.633.794	5.883.007		
	40.882.127	37.857.267	67.414.103	11.325.291		11.325.291	3.206.038	14.755.773	224.444	224.444

Onderhanden werk overige

De post onderhanden werk overige, ad € 12.586.477 betreft:

- de projecten die in het kader van de gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat worden aangepakt ad € 7.757.662;
- en onderhanden werk van het ontwikkelbedrijf ad € 4.828.816.

Gereed product en handelsgoederen

De voorraden gereed product en handelsgoederen zijn te specificeren als:

Bedragen in €	
per 31 dec. 2019	per 31 dec. 2020

Voorraad handelsgoederen ontwikkelbedrijf	5.458.466	24.228.414
Grondbank De Beerze/ de Pielis	1.041.271	1.041.271
Grondbank De Kempen	5.077.148	5.695.305
	11.576.885	30.964.989

1.2.2 Uitzettingen

Uitzettingen met een rentetypische looptijd van korter dan één jaar

De vorderingen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde. De voorziening wordt op peil gehouden door een jaarlijkse schatting van oninbaarheid.

	Bedragen in €	
Vorderingen op openbare lichamen	Per 31 dec. 2019	Per 31 dec. 2020
BTW	46.799.855	47.908.001
Debiteuren openbare lichamen	3.264.751	23.483.608
Totaal vorderingen openbare lichamen	50.064.606	71.391.610

	Bedragen in €	
	Per 31 dec. 2019	Per 31 dec. 2020
Rekening courant verhouding met het Rijk	1.122.444.521	1.063.646.420
Totaal rekening courant verhouding met het Rijk	1.122.444.521	1.063.646.420

	Bedragen in €	
	per 31 dec. 2019	per 31 dec. 2020
Rekening courant verhoudingen met niet financiële instellingen	3.944	0
Totaal rekening courantverhoudingen met niet financiële instellingen	3.944	0

	Bedragen in €	
Overige vorderingen	Per 31 dec. 2019	Per 31 dec. 2020

Debiteuren algemeen	12.461.535	9.813.624
Voorziening dubieuze debiteuren	-975.254	-998.968
Vooruitgeboekte debiteuren	-71.770	-79.167
Totaal overige vorderingen	11.414.511	8.735.489

Voor oninbaarheid van debiteuren is ultimo 2020 een voorziening getroffen van € 998.968.

Liquide middelen

	Bedragen in €	
	per 31 dec. 2019	per 31 dec. 2020
	51.472	30.994
Totaal liquide middelen	51.472	30.994

1.2.3 Overlopende activa

De overlopende activa zijn onder te verdelen naar:

	Bedragen in €	
Overlopende activa	per 31 dec. 2019	per 31 dec. 2020
Europese overheidslichamen	54.036.256	56.522.009
Rijk	32.970.734	39.332.274
Overige Nederlandse overheidslichamen	4.105.521	1.944.731
Overige overlopende activa	43.943.075	77.334.961
	135.055.586	175.133.976

Het verloop van de nog te ontvangen bedragen Europese en Nederlandse overheidslichamen is gespecificeerd opgenomen in de bijlage 5a in de bijlagenbundel op blz 40.

Buiten de balansstelling is aan de activa-zijde het bedrag van het toekomstig recht op verliescompensatie krachtens de Wet op de vennootschapsbelasting 1969 opgenomen tot een bedrag van € 0.

Reserves (uitwerking financiële verordening art.7)

2. Passiva

2.1 Vaste passiva

Eigen vermogen

Tot het eigen vermogen worden gerekend de algemene reserve, de bestemmingsreserves en het saldo van de jaarrekening. Het verloop van het eigen vermogen in 2020 is als volgt:

Bedragen in €				
	Saldo per 31 dec. 2019	Toevoeging in 2020	Onttrekking in 2020	Saldo per 31 dec. 2020
Algemene reserve	282.639.871	113.959.845	186.026.910	210.572.806
Saldo jaarrekening 2019	36.652.394			36.652.394
Totaal alg.reserve incl.saldo 2019	319.292.265	113.959.845	186.026.910	247.225.200
Bestemmingsreserve Essent	2.763.580.175	125.799.160	116.354.594	2.773.024.740
Overige bestemmingsreserves	700.027.040	391.963.361	211.522.963	880.467.437
Totaal generaal reserves	3.782.899.479	631.722.366	513.904.468	3.900.717.377
Saldo jaarrekening 2020				21.097.354

Saldo jaarrekening 2019*

Het saldo van de jaarrekening 2019 is na de vaststelling van de jaarstukken 2019 door PS in juli 2020 toegevoegd aan de algemene reserve. Het saldo van de algemene reserve per 31 dec 2019 ad € 319.292.265 betreft de som van de in de jaarrekening 2019 gepresenteerde waarde van de algemene reserve per 31 december 2019 ad € 282.639.871 en het rekeningresultaat 2019 ad € 36.652.394.

Saldo jaarrekening 2020**

Over de bestemming van het batig saldo van de jaarrekening 2020 ad € 21,1 miljoen besluiten PS bij de behandeling van het statenvoorstel tot vaststelling van de jaarstukken 2020.

2.1.1 Algemene reserve

De algemene reserve is opgedeeld in een aantal compartimenten, waarvan het verloop hieronder is weergegeven:

Bedragen in €				
	per 31 dec. 2019	Toevoegingen in 2020	Onttrekkingen in 2020	Per 31 dec.2020
- overheveling	75.000	0	25.000	0

- doorgeschoven ruimte*	179.295.918	105.989.910	168.174.708	117.111.120
- voorfinanciering	0			0
- risicoreserve	131.975.070	7.874.210	9.961.405	129.887.875
- BA-middelen 2015-2020	7.946.277	95.725	7.865.798	176.204
	319.292.265	113.959.845	186.026.911	247.225.199

*Stand component doorgeschoven ruimte per 31 dec 2019 ad € 142.643.524 met daarbij opgeteld het rekeningresultaat 2019 ad € 36.652.394.

Component overhevelingen

De algemene reserve fungeert als "tijdelijke stalling" voor het conform besluitvorming overhevelen van middelen tussen de verschillende jaren.

Onderdeel doorgeschoven ruimte

Op basis van besluitvorming van PS is de extra begrotingsruimte tijdelijk in de algemene reserve gestald om die in de komende jaren weer in de begroting te kunnen inzetten.

Component risicoreserve

Bij de Voorjaarsnota 2004 is door Provinciale Staten de risicoreserve ingesteld om de beleidsrisico's (de risico's die uitdrukkelijk zijn aanvaard als consequenties van bepaald functioneel beleid en die in de toekomst kunnen leiden tot extra budgettaire beslag) af te dekken. Een nadere toelichting op de risico's die via de risicoreserve worden afgedekt is opgenomen in paragraaf 4 weerstandsvermogen en risicobeheersing in de jaarstukken.

Component Bestuursakkoordmiddelen

Voor de afwikkeling van het "oude bestuursakkoord" is binnen de algemene reserve een afzonderlijke component opgenomen.

2.1.2 Bestemmingsreserve Essent

In deze reserve die is gevormd uit de opbrengst van de verkoop aandelen Essent is in vier componenten opgedeeld.

	Bedragen in €			
	Per 31 dec 2019	Toevoeging in 2020	Onttrekking in 2020	Per 31 dec. 2020
- immunisatieportefeuille	2.342.387.197	531.186	531.186	2.342.387.197
- investeringsagenda	431.755.913	76.525.179	76.378.126	431.902.965
- dividend en rentereserve	314.118.434	18.742.795	39.445.282	293.415.947
- balansverkortings	-324.681.369	30.000.000	0	-294.681.369

2.763.580.175	125.799.160	116.354.594	2.773.024.740
---------------	-------------	-------------	---------------

Component Immunisatieportefeuille

Deze component heeft tot doel om een zeker rendement te genereren, door het jaarlijks ontvangen van een vast rendement, ter compensatie van de wegvallende dividendstromen van Essent. (zie ook de paragraaf Treasury)

Reserve Essent Component Immunisatieportefeuille	Saldo per 31 dec. 2019	Saldo per 31 dec. 2020
Nominale waarde	352.065.000	226.220.000
Agio/disagio saldo	4.431.362	545.576
<i>Boekwaarde beleggingen</i>	<i>356.496.362</i>	<i>226.765.577</i>
Langlopend via deposito's schatkist*	340.700.000	340.700.000
Uitzettingen kortlopend schatkist	297.681.156	208.282.596
Langlopende leningen aan decentrale overheden	1.274.385.396	1.332.836.484
Leningen in het kader van publieke taak	282.033.866	442.712.120
Gefinancierd uit overtollige middelen	-208.909.583	-208.909.583
	2.342.387.197	2.342.387.197

Component Investeringsagenda

Deze component staat ten dienste van de investeringsstrategie van de Agenda van Brabant en moet op de juiste momenten de middelen genereren voor de uitvoering van de geplande investeringen (zie ook paragraaf Treasury).

	Bedragen in €	
Reserve Essent component investeringsagenda	Saldo per 31 dec. 2019	Saldo per 31 dec. 2020
Nominale waarde	90.525.000	69.125.000
Agio/disagio saldo	1.903.350	1.345.830
Boekwaarde beleggingen	92.428.350	70.470.830
Belegd in deposito's		
Via rekening Courant	163.576.360	168.202.883

Via leningen (o.a. fondsen) en in grond	175.751.203	193.229.252
	431.755.913	431.902.965

Component dividend en rentereserve

Deze component heeft tot doel om de reële waarde van de immunisatieportefeuille op peil te kunnen houden en éénmalige tegenvallers op te kunnen vangen.

Component Balansverkorting

Provinciale Staten hebben bij de Voorjaarsnota 2010 besloten tot afwaardering van de geactiveerde investeringsbijdragen aan derden (waar geen provinciaal bezit tegenover staat, zie ook Voorjaarsnota 2010 blz 25/26). Hiervoor is een deel van de opbrengst verkoop Essent aangewend.

Een gedetailleerd overzicht van het verloop van de algemene reserve en de bestemmingsreserves van de provincie is opgenomen in de bijlage 4 van de bijlagenbundel op blz 36.

2.1.3 Rekeningresultaat

De jaarrekening 2020 sluit met een batig saldo van € 21,1 miljoen na verwerking van de hierboven (in de tabel van het eigen vermogen) vermelde stortingen en onttrekkingen.

De jaarrekening 2019 sloot met een batig saldo van € 36,7 miljoen, dat conform de bestendige gedragslijn is toegevoegd aan de algemene reserve.

Vreemd vermogen: Voorzieningen en vaste schulden

2.1.4 Voorzieningen

De voorzieningen zijn met uitzondering van de voorziening APPA en de risicovoorziening algemeen, gewaardeerd op het nominale bedrag van de daaraan ten grondslag liggende verplichtingen c.q. de voorziene verliezen.

De voorziening APPA en risicovoorziening algemeen zijn opgenomen tegen contante waarde.

Van de voorzieningen is het verloop als volgt weer te geven.

	Bedragen in €				
	Saldo per 31 dec.2019	Toevoeging in 2020	Vrijval in 2020	Onttrekking in 2020	Saldo per 31 dec. 2020
Voorzieningen	53.153.399	4.919.543	456.326	5.600.793	52.015.822

De jaarlijkse actuariële herberekening van de levenskansen en de rekenrente leidt tot een vrijval uit de voorziening algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (APPA) ad € 456.326.

N.B. Een aantal voorzieningen is rechtstreeks in mindering gebracht op de activa.

Het verloop hiervan is als volgt weer te geven:

	Bedragen in €				
	Saldo per 31 dec. 2019	Toevoeging in 2020	Vrijval in 2020	Onttrekking in 2020	Saldo per 31 dec. 2020

Voorzieningen	45.217.755	4.287.551	9.756.051	4.547.229	35.202.026
---------------	------------	-----------	-----------	-----------	------------

Aan voorzieningen op de door provincie verstrekte geldleningen is ultimo 2020 een bedrag van € 12.301.518 opgenomen. En voor kapitaalverstrekking aan deelnemingen is een voorziening opgenomen van € 4.358.000.

Voor dubieuze debiteuren is ultimo 2020 een bedrag van € 998.968 opgenomen.

Op de geactiveerde gronden ontwikkelbedrijf is een voorziening van € 17.543.540 in mindering gebracht.

Vrijval voorzieningen

Vrijval voorzieningen die rechtstreeks op activa in mindering zijn gebracht	€
Voorziening Escrow	2.516.854
Voorziening leningen aan deelnemingen	937.393
Voorziening kapitaalverstrekking aan deelnemingen	6.301.804
	9.756.051

In het kader van de transactie met RWE hebben de verkopende aandeelhouders een aantal garanties gegeven aan RWE. Het overgrote deel van deze garanties is door de verkopende aandeelhouders op het moment van verkoop van Essent aan RWE overgedragen aan Verkoop Vennootschap BV, die vanaf het moment van oprichting dus ook aansprakelijk is mochten één of meer van deze garanties worden ingeroepen. Ter verzekering van de betaling van eventuele schadeclaims heeft RWE bedongen dat een deel van de verkoopopbrengst door de verkopende aandeelhouders gedurende een bepaalde tijd op een aparte bankrekening zal worden aangehouden (in jargon: in escrow zal worden gestort). Buiten het bedrag dat in escrow zal worden gehouden, zijn de verkopende aandeelhouders niet verder aansprakelijk. Het provinciaal aandeel is als onderdeel van de verkoopopbrengst Essent in de voorziening Escrow gestort. In de balans van de provincie is de voorziening gesaldeerd met de vordering op de Verkoop Vennootschap BV. In 2020 is deze escrow tot afwikkeling gekomen en ultimo 2020 resteert nog € 0 in de voorziening.

De vrijval voorziening leningen aan deelnemingen betreft de vrijval van de voorziening voor de tuinbouwontwikkelingsmaatschappij.

De vrijval van de voorziening kapitaalverstrekking aan deelnemingen betreft de vrijval van de voorziening Pivot park,

Een gedetailleerd overzicht van het verloop van de voorzieningen van de provincie is opgenomen in de bijlage 5 van de bijlagenbundel op blz 40.

2.1.5 Vaste schuld

De vaste schulden, schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer, worden gewaardeerd tegen de nominale waarde minus de aflossingen.

Bedragen in €				
	Saldo per 31 dec.2019	Vermeerdering in 2020	Aflossingen in 2020	Saldo per 31 dec. 2020
Onderhandse leningen van				

PPS-A59	7.283.875	0	7.283.875	0
BOM-lening*	2.566.666	0	0	2.566.666
Totaal	9.850.541	0	7.283.875	2.566.666

*Betreft een schuldrelatie met het ministerie van Economische Zaken.

De totale rentelast voor de vaste schulden in 2020 bedraagt € 160.486.

Een gedetailleerd overzicht van de vaste schulden is opgenomen in de bijlage 6 van de bijlagenbundel blz 43.

Vlottende passiva

2.2.1 Vlottende schuld

Netto-vlottende schuld met een rentetypische looptijd korter dan één jaar.

De netto vlottende schulden zijn onder te verdelen in:

Vlottende schuld	Bedragen in €	
	per 31 dec. 2019	per 31 dec. 2020
Banksaldi	0	0
Crediteuren	142.749.359	175.350.940
Tegood nazorgfonds inzake schatkistbankieren	988.542	623.190
Tegood BOM inzake schatkistbankieren	36.150.000	30.150.000
Tegood GOB inzake schatkistbankieren		24.196.474
Tegood aan Brabant C inzake schatkistbankieren		9.990.000
Overige vlottende schulden	1.195	1.195
Totaal vlottende schulden	179.889.097	240.311.800

Crediteuren

Het crediteurensaldo ultimo 2020 bedroeg € 175.350.940 en is daarmee hoger dan eind 2019. Het relatief groot aandeel van niet jaarlijks terugkerende incidentele posten (o.a. projectsubsidies) met wisselende betaalmomenten kan leiden tot grote fluctuaties in crediteurbalans-standen.

2.2.2 Overlopende passiva

Overlopende passiva

Vooruitontvangen bedragen van overheidslichamen

- Europese overheidslichamen

- Rijk

- Overige Nederlandse overheidslichamen

Subtotaal vooruitontvangen bedragen van overheidslichamen

Nog te betalen subsidies

Overige overlopende passiva

- Afdrachten salarissen

- Nog te betalen / vooruitontvangen

Subtotaal overige overlopende passiva

Totaal generaal overlopende passiva

Een specificatie van de vooruitontvangen bedragen van overheidslichamen is opgenomen in bijlage 5a van de bijlagenbundel op blz 41.

Nog te betalen subsidies

De post overlopende nog te betalen subsidies per ultimo boekjaar is gebaseerd op de voorlopige subsidietoekenningen.

De lasten als gevolg van voorlopige subsidie toekenningen worden genomen op het moment van het beschikken (afgeven van de beschikking), tenzij:

a. De hoogte van de subsidie expliciet is verbonden aan de te leveren prestaties (p x q subsidies), voorbeeld hiervan is een vast bedrag aan subsidie per aangelegd bushokje;

b. De subsidie op basis van de subsidiebeschikking expliciet toe te rekenen is aan volgende begrotingsjaren (bijvoorbeeld (1) een subsidie toegekend in 2020, maar voor exploitatiejaar 2021, (2) een toekenning van een beschikking voor een project in 2019, maar in de beschikking wordt expliciet aangegeven dat het project uitgevoerd zal worden in 2020);

c. Op basis van het subsidieproces de indruk bestaat dat de start van het project expliciet is gepland in een ander boekjaar (bijvoorbeeld het eind december nog toekennen van subsidies). Bij de start van een project kan hierbij ook gedacht worden aan voorbereidingswerkzaamheden, zoals opmaken van bestek, tekeningen e.d.

d. Per balansdatum reeds een betrouwbare schatting kan worden gemaakt van de eventueel terug te vorderen subsidie (dit corrigeren op de last). Dan wordt een vordering te opgenomen in de jaarverslaggeving (inclusief correctie op de lasten) indien op een betrouwbare wijze kan worden ingeschat welk deel van de toegekende subsidies zal worden ingetrokken dan wel lager zal worden vastgesteld. Indien blijkt dat dit bijvoorbeeld op basis van de afgelopen jaren geen constant beeld oplevert en derhalve geen

betrouwbare inschatting gemaakt kan worden, dan wordt de vordering uit voorzichtigheid nog niet verantwoord.

Als gevolg van deze verantwoordingssystematiek bestaat er op balansdatum derhalve een onzekerheid ten aanzien van de exacte hoogte van de nog te betalen subsidies en de subsidies die 100% worden bevoorschot.

Het verloop van de nog te betalen subsidies kan ingedeeld naar de verschillende programma's als volgt worden gespecificeerd:

Verloop Nog te betalen subsidies* (overlopende passiva)

	Saldo per			Sado per
	31-12-2019	Vermeerderingen	Verminderingsen	31-12-2020
01 programma Bestuur en veiligheid	3.992	1.200.000	1.200.000	3.992
02 programma Ruimte en Wonen	9.141.462	1.701.053	3.860.635	6.981.880
03 programma Water en Bodem	39.505.432	26.050.208	26.866.657	38.688.984
04 Programma Natuur en Milieu	242.021.927	31.099.048	161.407.597	111.713.377
05 Programma Economie, Kennis en talentontwikkeling	21.445.758	19.121.526	17.891.233	22.676.051
06 Programma Energie	4.509.628	2.896.360	1.861.939	5.544.049
07 Programma Landbouw en Voedsel	3.349.972	9.091.214	9.227.691	3.213.495
08 Programma Basis infrastructuur Mobiliteit	1.120.182	20.384.503	17.591.921	3.912.764
09 Programma Mobiliteitsontwikkeling	88.752.609	50.949.244	71.629.280	68.072.573
10 Programma Vrije tijd	7.466.565	23.962.783	23.583.427	7.845.921
Algemeen financieel beleid	50.000	0	0	50.000
Totaal nog te betalen subsidies	417.367.562	186.455.938	335.120.379	268.703.085

* Met het bestuursakkoord ná de verkiezingen van 2019 hebben PS gekozen voor een gewijzigde begrotingsopzet met andere programma's. Dit overzicht is samengesteld op basis van de nieuwe

programma-indeling die geldt vanaf de begroting 2020. Het totaal saldo per 31-12-2019 sluit aan bij de het overzicht in de jaarstukken 2019.

Verleende garanties en waarborgen

Buiten de balanstelling zijn aan de passiva-zijn de bedragen aan borgstellingen en garantstellingen aan natuurlijke en rechtspersonen opgenomen waarvan de specificatie als volgt is weer te geven:

Bedragen in €		
Verleende garanties en waarborgen	per 31 dec. 2019	per 31 dec. 2020
Gemeenschappelijk gewaarborgd	5.830.037	4.624.837
Overige garantieverplichtingen	82.834.258	80.812.208
	88.664.295	85.437.045

De gewaarborgde geldleningen, de gemeenschappelijk gewaarborgde geldleningen en de afgegeven garanties zijn gespecificeerd opgenomen in de bijlagen 7a en 7b.

Gemeenschappelijk gewaarborgde geldleningen groenfonds (bijlage 7a)

De provincie heeft een doorbetalingsverplichting van rente en aflossingsbedragen van leningen aan het Nationaal Groenfonds. Deze leningen zijn in 1999 tot stand gekomen door een convenant tussen het Rijk en de provincies in het kader van natuurontwikkeling. De provincie Noord-Brabant heeft op 31 december 2020 een restschuld van € 4.624.837. Tot en met 2023 dient de provincie jaarlijks € 1,5 miljoen aan rente en aflossing te betalen waarvoor ze in het provinciefonds volledig wordt gecompenseerd. Vanwege de financieringsconstructie is de resterende schuld niet opgenomen als langlopende schuld in de balans.

Overige garanties (bijlage 7b)

De provincie heeft voorts garanties verstrekt aan Havenschap Moerdijk, voor de woningbouw, BNG bank, het Nationaal groenfonds, IPO/BNG, Energiefonds Brabant BV, gemeenten Cuijk, Mook en Middelaar, Lightyear, Participatiefonds Wind A16 BV en de gemeente Breda. Deze maximaal in te roepen garanties belopen een totaal van € 80,8 miljoen.

Een specificatie van de mutaties in de garantieverplichtingen aan instellingen in 2020 is onderstaand opgenomen:

Mutaties garantieverplichtingen

Overige garantieverplichtingen ultimo 2019

Vervallen garantieverplichtingen

TOM

Federatie Nederlandse Vakbeweging

Nieuwe garantieverplichtingen

N.v.t.

Totaal overige garantieverplichtingen 2020

Arbeidskosten gerelateerde rechten en verplichtingen

Derivaten

Door de provincie Noord-Brabant werd tot 31 december 2020 gebruik gemaakt van één derivaat: voor de afdekking van een renterisico dat is ontstaan bij het PPS project voor de aanleg en het gebruik van een deel van de autosnelweg A59. Deze renteswap is per 31 december 2020 volledig afgewikkeld.

Overeenkomst Provincie Noord-Brabant en Groenontwikkelfonds Brabant (GOB).

De provincie Noord-Brabant is met het GOB een overeenkomst aangegaan over de beschikbaarstelling van gronden aan het GOB zoals vastgelegd in de Overeenkomst trekkingsrecht grond van 1 juli 2014.

(aanvulling op de overeenkomst 23-1-2018). Het GOB is gerechtigd tot de positieve netto-opbrengsten welke rechtstreeks voortvloeien uit het beheer van de Gronden. Onder de netto-opbrengsten wordt verstaan de opbrengsten die voor de Provincie rechtstreeks voortvloeien uit het beheer van de gronden onder aftrek van alle kosten die voor de provincie rechtstreeks verband houden met (het beheer van) de gronden en de (economische) eigendom daarvan. Eventuele verliezen die rechtstreeks voortvloeien uit het beheer van de gronden zullen verrekend worden met de verkoopopbrengsten.

Ruimtelijke ordening

In het kader van het gewijzigd beleid m.b.t. ruimtelijke ordening loopt nog een aantal claims. Op dit moment is nog onduidelijk of dit gaat leiden tot aansprakelijkheid van de provincie Noord-Brabant. Daarnaast is het onduidelijk wat de mogelijke omvang is van deze claim. In de risicoreserve is voor deze claims een bedrag van € 1,1 mln gereserveerd, voor het geval dat deze claims worden toegewezen.

Natuurtaken

De commissie BBV, die verantwoordelijk is voor het stellen van de jaarverslaggevingsregels voor de decentrale overheden, heeft begin april 2015 een uitspraak gedaan over de verwerking van de verplichtingen, die naar de provincies zijn overgekomen. Daarbij is de aanwijzing gegeven dat alle verplichtingen voortkomend uit beschikkingen verleend vóór 2014 nog verwerkt moeten worden op basis van het zogenaamde kasstelsel. Dit wil zeggen de lasten worden pas door de provincie verantwoord indien de uitgave richting het RVO worden gedaan. Deze keuze is met name voortgekomen omdat de rijksfinanciering ook op deze wijze plaats vindt.

De verplichtingen die de provincie in het kader van haar natuurtaken vanaf 2014 is aangegaan zijn volgens het baten en lastenstelsel verwerkt. Dit is daarmee in lijn met de verwerkingswijze van alle andere provinciale subsidies.

Ultimo 2020 resteert aan openstaande verplichtingen m.b.t. grondgebonden regelingen nog € 53,7 mln Uitkering provinciefonds

De realisatiecijfers uitkering provinciefonds zijn gebaseerd op de decembercirculaire 2020. Bij de mei/junicirculaire 2021 zal blijken of het uitkeringsbedrag 2020 nog naar beneden wordt bijgesteld door het Rijk. Zoals gebruikelijk wordt een lagere of hogere bijstelling verrekend met het volgende uitkeringsjaar (dus 2021). Afhankelijk van het publicatiemoment zal de verrekening worden betrokken bij burap of bij de begroting 2022.

Niet uit de balans blijken de verplichtingen m.b.t. verstrekte geldleningen

Door de provincie zijn voor het vertrekken van geldleningen, overeenkomsten aangegaan met diverse partijen. Op basis van deze overeenkomsten hebben deze partijen nog trekkingsrechten per ultimo 2020:

Bedragen in €				
Naam lening	Maximum o.b.v. overeenkomst	Verstreking t/m 2019	Verstreking in 2020	Trekkingsrecht ultimo 2020
Lening Cleantechfonds	12.000.000	6.500.000	3.500.00	2.000.000
Lening Innovatiefonds	125.000.000	43.000.000	16.500.000	65.500.000
Lening Energiefonds	60.000.000	28.000.000	5.500.000	26.500.000
Lening Noordkade	3.000.000	2.500.000		500.000
Lening Start up fonds	10.000.000	3.000.000	2.000.000	5.000.000
Lening Europees Inv.Fonds	30.000.000	1.030.000		28.970.000
Lening gemeente Eindhoven	15.000.000	10.500.000		4.500.000
Lening st. Europees keramisch centrum	4.536.068	4.169.434	17.806	348.828
Lening stichting park campus	2.375.000	1.075.000	150.000	1.150.000
Totaal trekkingsrechten ultimo 2020				134.468.828

Kunstbezit

De provincie bezit een aantal kunstwerken die niet op de balans zijn opgenomen. De verzekerde waarde van deze kunstwerken bedraagt € 6,2 miljoen.

Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

In het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) is bepaald dat de arbeidskostengerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume onderdeel vormen van de uiteenzetting over de financiële positie in de begroting.

Deze verplichtingen zijn ook in de meerjarenraming opgenomen.

Bedragen zijn exclusief indexering (prijspeil 2020).

Ambtelijk apparaat

Vakantiegeld

Met ingang van 2015 het vakantiegeld onderdeel geworden van het Individueel Keuze-Budget, dat binnen het kalenderjaar volledig moet zijn opgenomen. Daarmee is er ultimo van het boekjaar geen verplichting meer van opgebouwd vakantiegeld.

Spaarverlof

In de werktijdenregeling is opgenomen dat medewerkers max. 100 uur (per full-time equivalent) aan te veel gewerkte uren (en/of niet opgenomen verlofuren) mogen meenemen naar het volgende jaar; die uren moeten binnen 12 maanden alsnog worden opgenomen.

Daarnaast kunnen medewerkers op grond van de cao verlof bijkopen. In tegenstelling tot het reguliere vakantieverlof vervalt of verjaart dat bijgekochte verlof niet. De medewerker mag tot maximaal het aantal werkuren in de voorafgaande 50 weken opsparen. Verwacht wordt dat een deel na de coronacrisis zal worden opgenomen.

De totale waarde van het inmiddels opgespaarde verlof komt ultimo 2020 neer op:

Bedragen x € 1.000	2020	2021	2022	2023
loonkosten	1.044	1.044	900	900

Mobiliteitsregelingen

Voor de financiële consequenties van de mobiliteitsregelingen die in het kader van strategisch personeelsbeleid in 2017 voor het personeel zijn opengesteld is een voorziening gevormd.

Voor de meerjarige consequenties wordt verwezen naar bijlage 8a Informatie over ontslagregelingen.

Overige vertrekregelingen / mobiliteitsdienstverband

In bijzondere gevallen worden met medewerkers afspraken gemaakt bij beëindiging van het dienstverband, o.m. via vaststellingsovereenkomsten.

Er zijn in 2020 alleen enkele eenmalige afkoopsommen verstrekt, maar geen meerjarige afspraken gemaakt.

Bedragen x € 1.000	2020	2021	2022	2023
loonkosten	121	0	0	0
uitvoeringskosten	0	0	0	0

Inkomensvoorziening vml. personeel via uitkeringsinstantie (werkloosheid, gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid, suppletie)

De Provincie is eigenrisicodragers voor de WW- en de WGA-uitkeringen o.g.v. de Wet Inkomen en Arbeid. Dat geldt uiteraard ook voor het bovenwettelijk deel van de WW. De uitkeringsinstanties die deze voorzieningen uitvoeren declareren de kosten maandelijks bij de provincie.

De werkelijke uitkeringen in 2020 resp. de te verwachten uitkeringen en uitvoeringskosten in de komende jaren zijn:

Bedragen x € 1.000	2020	2021	2022	2023
uitkeringen	199	199	199	199
uitvoeringskosten	2	2	2	2

Bestuur

Verplichtingen inzake wachtgeld en pensioenen van (voormalig) gedeputeerden (o.g.v. de Wet APPA)

Voor deze verplichtingen is een permanente voorziening beschikbaar. Deze verplichtingen worden hier niet meer opgenomen.

Verplichtingen inzake wachtgeld van (voormalige) statenleden

De wachtgeldregeling voor Statenleden is vervallen, alsmede de overgangsregeling.

Ambtelijk apparaat

Schatkistbankieren

In verband met verplicht schatkistbankieren dient onderstaand overzicht in de toelichting op de balans te worden opgenomen.

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1000)					
Verslagjaar 2020					
(1)	Drempelbedrag	4.961			
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(2)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	227	412	350	587
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	4.734	4.550	4.611	4.374
(3b) = (2) > (1)	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-
(1) Berekening drempelbedrag					
Verslagjaar					
(4a)	Begrotingstotaal verslagjaar	1.105.554			
(4b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	500.000			
(4c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat	605.554			
(1) = (4b)*0,0075 + (4c)*0,002 met een minimum van €250.000	Drempelbedrag	4.961			
(2) Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen					
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(5a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	20.686	37.451	32.224	54.003
(5b)	Dagen in het kwartaal	91	91	92	92
(2) - (5a) / (5b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	227	412	350	587

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1000)					
Verslagjaar 2017					
(1)	Drempelbedrag	5.362			
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(2)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	1.706	2.702	800	271
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	3.656	2.659	4.562	5.091
(3b) = (2) > (1)	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-
(1) Berekening drempelbedrag					
Verslagjaar					
(4a)	Begrotingstotaal verslagjaar	1.305.880			
(4b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	500.000			
(4c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat	805.880			
(1) = (4b)*0,0075 + (4c)*0,002 met een minimum van €250.000	Drempelbedrag	5.362			
(2) Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen					
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(5a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	153.524	245.922	73.555	24.955
(5b)	Dagen in het kwartaal	90	91	92	92
(2) = (5a) / (5b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	1.706	2.702	800	271

Wet normering Topinkomens (WNT)

WNT-verantwoording 2020 Provincie Noord-Brabant

De WNT is van toepassing op [Provincie Noord-Brabant]. Het voor [Provincie Noord-Brabant] toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2020 € [€ 201.000,-] ([het algemeen bezoldigingsmaximum])

1. Bezoldiging topfunctionarissen

Beloning van bestuurders en overige topfunctionarissen in de (semi)publieke sector dienen wettelijk genormeerd respectievelijk gemaximeerd te worden. Dit heeft geresulteerd in de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector, thans aangeduid als 'Wet normering topinkomens' (WNT). Voor 2020 is het algemeen maximum € 201.000,- inclusief belaste kostenvergoeding en pensioenbijdrage werkgever. De WNT geeft aan dat de provincie verplicht is om jaarlijks in het financieel jaarverslag de bezoldiging van iedere topfunctionaris en gewezen topfunctionarissen op persoonsnaam op te nemen, ongeacht een eventuele overschrijding van het bezoldigingsmaximum. Voor de Provincie Noord-Brabant houdt dit in dat de bezoldiging van de algemeen directeur en griffier opgenomen moet worden in de jaarstukken. In 2020 betreft dit de volgende personen:

Gegevens 2020		
bedragen x € 1	Dhr. M.J.A. van Bijnen	Mevr. K.A.E. ten Cate
Functiegegevens	[Provinciesecretaris/ Algemeen directeur]	[Griffier van Provinciale Staten]
Aanvang en einde functievervulling in 2020	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0	1,0
Dienstbetrekking?	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	150.531	111.072
Beloningen betaalbaar op termijn	21.288	20.463
<i>Subtotaal</i>	<i>171.819</i>	<i>131.535</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	201.000	201.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.	N.v.t.
Bezoldiging	171.819	131.535
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t.
Gegevens 2019		
bedragen x € 1	Dhr. M.J.A. van Bijnen	Mevr. K.A.E. ten Cate
Functiegegevens	Provinciesecretaris / Algemeen directeur	Griffier van Provinciale Staten
Aanvang en einde functievervulling in 2019	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0	1,0
Dienstbetrekking?	[ja]	[ja]
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	150.704	106.977
Beloningen betaalbaar op termijn	20.177	17.990
<i>Subtotaal</i>	<i>170.881</i>	<i>124.967</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	194.000	194.000

Gegevens 2020		
bedragen x € 1	Dhr. M.J.A. van Bijnen	Mevr. K.A.E. ten Cate
Functiegegevens	[Provinciesecretaris/ Algemeen directeur]	[Griffier van Provinciale Staten]
Aanvang en einde functievervulling in 2020	01/01 – 31/12	01/01 – 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0	1,0
Dienstbetrekking?	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	150.531	111.072
Beloningen betaalbaar op termijn	21.288	20.463
<i>Subtotaal</i>	<i>171.819</i>	<i>131.535</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	201.000	201.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.	N.v.t.
Bezoldiging	171.819	131.535
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t.
Gegevens 2019		
bedragen x € 1	Dhr. M.J.A. van Bijnen	Mevr. K.A.E. ten Cate
Functiegegevens	Provinciesecretaris / Algemeen directeur	Griffier van Provinciale Staten
Aanvang en einde functievervulling in 2019	01/01 – 31/12	01/01 – 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0	1,0
Dienstbetrekking?	[ja]	[ja]
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	150.704	106.977
Beloningen betaalbaar op termijn	20.177	17.990
<i>Subtotaal</i>	<i>170.881</i>	<i>124.967</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	194.000	194.000

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2020 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen.

Overige verplichte bijlagen

- De voorgeschreven bijlage met de lasten en baten ingedeeld naar taakvelden is opgenomen in de bijlagenbundel onder nummer 11a.
- De SiSa-bijlage met de verantwoordingsinformatie over de van het Rijk ontvangen specifieke uitkeringen is in de bijlagenbundel opgenomen in bijlage 11b
- De bijlage met het voorgeschreven overzicht van incidentele lasten en baten met daarbij het overzicht van structurele mutaties in de reserves, is opgenomen in de bijlagenbundel in bijlage 12.
- De voorgeschreven kengetallen over de financiële positie behorend bij de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing zijn in de bijlagenbundel opgenomen en toegelicht in bijlage 13.